

2. 12. 1901.

2

SUOMALAISET AMERIKASSA

ESITTI

AKSELI [JÄRNEFELT] *Rauant*

VARUSTETTU 93 TEKSTI- JA 12 LIITEKUVALLA SEKÄ
SUOMALAISTA ASUTUSTA NÄYTTÄVÄLLÄ AMERIKAN KARTALLA

Elli Andersson

HELSINGISSÄ
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

Bertha Cavenin
lanjoittama.

Helsingissä,
Osakeyhtiö Weilin & Göös Aktiebolag,
1899.

SISÄLLYS.

	Siv.
Esipuhe	5.
Suomalaiset vanhimpain uutisasukkaiden joukossa	7.
Ilmiö Ruotsin suuruuden ajalla. Etelämeren komppania. Ensimmäinen Amerikan kiihko. Uuden Ruotsin perustaminen. Loisto-aika. Hollantilaisten alammaisuudessa. Englantilaisten voitto. Elintavat. William Pennin lausunto suomalaisista.	
Siirtolaiset	16.
Siirtolaiset ja Amerikka. „Amerikan suomalaiset“. Tilastoa suomalaisten siirtymisestä. Suomalaiset pioneerit. Alaskan siirtokunta. Varsinaisen siirtolaisuuden alku. Matkalla Amerikkaan.	
Suomalainen asutus	27.
Amerikan suomalaisten lukumäärä.	
New York	31.
Siirtyvien ammatti. Maallepääsyn esteet. Siirtolaiskonttorit. Liikemiehet ja käsityöläiset. Merimiehet ja sotilaat. Naispalvelijat. Kirkko-, raittius- y. m. puuhat. New Jersey.	
Uuden Englannin valtiot	49.
Maine. Kivimurtimot Rocklandin ympärillä. Monson. Selitys kivityöstä. New Hampshire. Vermont. Massachusetts. Kiipin niemi. Kongressimies kertoo suomalaisista. Onko suomalaisella tunteita. Fitchburg. Nolo englanninkielen opetus. Worcester. Quincy. Rhode Island. Connecticut.	
Pennsylvania	66.
Ohio	68.
Suomalaiset Harborissa. Puuhat hengellisen hoidon järjestämiseksi. Kapakasta Kuntolaan. Fairport	

Indiana	80.
Illinois	81.
Chicagon nopea edistys. Suomalaiset Chicagossa. Waukegan. De Kalb.	
Michigan	86.
Ala- ja Ylä-Michigan. Kuparisaari. Calumet & Hecla. Seurakuntain kehitys Kuparisaarella. Palovakuutusyhtiö. Hancock. Käynti kuparikaivannossa. Ishpeming ja Negaunee Kaivannot. Menomineeränssi. Ironwood. Mielenvikaisuus. Vahvin työmies maailmassa.	
Wisconsin	119.
Minnesota	122.
Valtion tilasto ja suomalaiset. Cokaton kontri. Puimajuhla. Nurmijärvi. Duluth. New York Mills. Runeberg. Ely ja Tower. Mesabaränssi.	
Dakota	146.
Maanviljelys preereillä. Savo. Lakota. Rolla. Mustat Kummut.	
Montana	155.
Valtion rikkaus. Butte. Yöllä intiaanien parissa. Belt ja Sand Coulee.	
Wyoming	163.
Carbon. Hanna. Rock Springs. Käynti hiilikaivannossa.	
Colorado	174.
Valtion luonto. Pilvien kaupunki. Telluride. Suomalaisia kulta-kaivoksia.	
California	180.
Kultakuumeen aika. Paratiisillinen maa. Punapuut ja mahtava luonto. San Francisco. Rocklin. Fort Bragg. Käynti punapuumetsässä. Eureka. Ihana San Josén laakso.	
Oregon ja Washington	196.
Miellyttävä valtio. Columbiajoki. Suomalainen aarniometsän perkkajaana. Suomalaisten tulo Astoriaan. Monenlaista kalastusta. Yö kalaveneessä Columbialla. Suomalaisia erakoita. Carbonado. Suomalaiset suurviljelijät. Adams ja Centerville.	

Alaska	224.
Luonto ja ilmanala. Rikastumisen tilaisuuksia. Matka Klondicken. Suomalaiset kultamailla.	
Suomalaiset hajallaan eri valtioissa	235.
Syyt hajaantumiseen. Rahatonta kyytiä. Uutisasatuksen yritystä etelässä. Merimieslähetyksen asema Floridassa.	
Canada	243.
Luonto ja asema. „Canadian aika“. Hiilikaivoksia Tyynen meren rannalla. Matka Canadian Pasificia pitkin. „Uusi Suomi“. Port Arthur ja Fort William. Copper Cliff.	
Ruotsinkieliset suomalaiset	252.
Henkiset pyrinnot vasta alussa. Ruotsinkieliset New Yorkissa, San Franciscossa, Massachusettsissa y. m.	
Henkiset riennot	257.
Yhteispyrintöjen yleinen suunta. Hajaannusta ja yhtymistä.	
Kirkolliset pyrinnot	261.
Seurakunnallisten rientojen kehitys eri paikoilla. Suomisynodi. Amerikan suomalaisia pappeja. Synoodilaiset ja niiden vastustajat. Keskisuunta. Suomen merimieslähetyksen työ Amerikassa.	
Kouluharrastukset	278.
Puuhat vasta pienellä alulla. Suomiopisto.	
Raittiusriennot	283.
Juoppous pääpaheena siirtolaisuuden alkuaikoina. Vaivanen kaikki kokee. Kehitystä parempaan päin. Raittiusaatteen heräys. Veljysseuran perustaminen. Raittiustyö pääsee kukoistukseen. „Ystävain Yhdistys“. Itsenäisiä seuroja.	
Työväenkysymys	295.
Suomalaiset amerikkalaisissa ammattiyhdistyksissä. Omia työväenseuroja.	
Naisten yhteispyrinnot	298.
Naisen asema Amerikassa. Suomalaisetkin naiset alkavat tuntea uuden asemansa. Naisyhdistyksiä henkiseksi kohennukseksi ja jäsenten turvaamiseksi.	

Sanomalehdistö ja valistustyö . . . . . 302.

Siirtolaislehtien toimitustapa. Ensimmäinen suomalainen sanomalehti Amerikassa. Sven Tuuva ja Sankarin Maine. Amerikan Suomalainen lehti. Uusi Kotimaa. Yhdysvaltain Sanomat. Amerikan Uutiset. Siirtolainen. Muita uutis- y. m. lehtiä. Paimen-Sanomia. Sanomalehtimieskokous. Lehtien sisältö. Kirjain kustannus. Kaunokirjallisuus. Loppulause.

Huomattuja painovirheitä.

Sivu	9	rivi	20:	neovottelukokouksen,	lue:	neuvottelukokouksen
”	16	”	1:	Viimestein	”	Viimeisten
”	27	”	5:	maanviljeijöiksi	”	maanviljelijöiksi
”	29	”	3:	Wahingtonin	”	Washingtonin
”	29	”	13:	Sudburyin	”	Sudburyn
”	31	”	11:	siirtolaisista	”	siirtolaisesta
”	43	on	luettava:	Ellis Island, siirtolaisten vastaanottoaikka		New Yorkissa.
”	57	rivi	18:	suomalaisa	lue:	suomalaisia
”	59	”	12:	Fischerman	”	Fisherman
”	87	”	5:	ellut	”	ollut
Sivuilla	95, 97, 99, 101, 102	ja	105	on	Honcock,	lue: Hancock
”	97	ja	105	on	Allonez,	lue: Allouez
Sivu	105	rivi	6:	Superioren	”	Superiorin
”	105	”	38:	Campion	”	Champion
”	107	”	15:	Negauneen	”	Negauneehen
”	107	”	38:	Koti,	”	Koti
”	110	”	36:	Broastad	”	Braastad
”	112	”	7:	Pevalic	”	Pevabic
”	132	”	5:	aitkin	”	Aitkin
”	160	”	25:	seura	”	seutu
”	201	”	1:	1885	”	1895
Liitekuvan nimi	”Maisema	Coloradossa“	on	”Lohennousu	aarniometsän	joessa Lännessä“.

SUOMALAISET AMERIKASSA

ESITTI

AKSELI JÄRNEFELT

KANSALAISILLENI AMERIKASSA

OMISTAN TÄMÄN TEOKSEN.

TEKIJA.

Suurella osalla Suomen kansaa on tiedot Amerikan suomalaisista hyvin vajanaiset ja hämärät. Syynä tähän ei liene niin välinpitämättömyyskään, vaan siirtolaistemme oloja käsittelevien esitysten puute.

Tämän kirjan tarkoitus on toki edes vähän valaista tuon jotenkin lukuisan suomalaiskansan elämää ja oloja, joka on Amerikkaan siirtynyt ja siellä pyrkii edistymään niin hyvin aineellisella kuin henkisesti alalla, koettaen miten mahdollista sopeutua uusiin olosuhteisiin.

Samaa Väinön kansaa on Atlantin tuolla puolen, samasta pesäkunnasta lähteneitä. Suomen nimi on heidänkin suurimmalle osalleen hyvin rakas ja mielellään lukeutuvat meidän kansamme jäseniksi, vaikka toiselta puolen Amerikan ihmeellisen voimakas sulatusmylly koettaa heitä itseensä liittää.

Tarpeen olisi, että emämaassa suurempi huomio käännettäisiin Amerikan suomalaisiin, muistaen että siellä on veljiä ja sisaria kansastamme jo hyvin suuri joukko. Yhteys emämaan kanssa näin paremmin voisi ruveta säilymään ja se taas turvaisi kansallisuutemme säilymistä tuolla suurella eri kansallisuuksien kilpakentällä uudessa maailmassa.

Tutustuessa Amerikan suomalaisiin Suomen kansalla yleisesti on tilaisuutta tutustua itseensä, sillä noin mierolaisen tavoin joutuen vieraaseen maahan, missä ei toinen kansallisuus jouda paljon välittämään toisen nostamisesta, tullen outoihin oloihin, joissa ei ole entisiä, vuosisatojen kehittämiä järjestyksellisiä seurakunta- y. m. laitoksia pohjana, vaan siirtolaiskansan itsensä on kaikki rientonsa alusta pitäen muodosteltava ja kehitettävä, siellä Suomen nykyisellä kansallakin on tilaisuutta huomata mihin pystyy ja minne taipumukset viepi. Vierellä kulkee siellä muut kansallisuudet, toiset etempänä, toiset taampana. Se 'on kansallisuuksien kilpailua, voimannäytöstä,

kyvynosoitusta; siinä myöskin voidaan nähdä kuinka syvälle järjestetyt olot ja vuosisatain kehitys on vaikuttanut kansaamme.

Suomen syväin rivien lapsi on kotimaassa elänyt parressaan, johon tälle on valmiina henkinen ruoka kannettu. Valmiina on ollut laitokset, joissa on saanut sieluansa ravita, ja on ollut koulujakin hengen ylennykseksi. Tuosta parresta on hän lähtenyt pois monenlaisten houkutusten vetämänä, on tullut vapauden laitumelle, missä hänen itsensä on ravintonsa haettava. Myöntää täytyy, että tuo on suuri olojen muutos kansamme syväin rivien lapselle.

Luulisipa uteliaisuudenkin vetävän Suomen emäkansan jäseniä katsomaan, miten siirtolainen suoriutuu uudessa asemassa, miten itse muodostelee olonsa Amerikan vapaassa maassa. Sen vuoksi lienee vajanainenkin esitys Amerikan suomalaisista tervetullut.

Paitsi persoonallisia havaintojani, joita tein toimiessani viidettä vuotta sanomalehtimiehenä Amerikan suomalaisten keskuudessa, olen tätä teosta varten kerännyt tietoja useista Amerikassa ilmestyneistä suomalaisista sanomalehdistä. Myöskin monet Amerikan suomalaiset kansalaiset ovat ystävällisesti auttaneet työtäni antamalla tietoja eri aloilta. Niistä kiitollisuudella mainitsen tässä seuraavat:

Alex. Leinonen, Calumetissa, Mich.,
S. Ilmonen, Hancockissa, Mich.,
Alex. Pantti, Ishpemingissä, Mich.,
Tuomas Holkko, Harborissa, O.,
 Pastori *P. Airaksinen*, Kiipillä, Mass.,
 Pastori *Adolf Riiippa*, Astoriassa, Ore.,
Antero Havela, Rock Springsissä, Wyo.,
Fr. Lindgren, Stoningtonissa, Me.,
Antero Riiippa, Brooklynissa, N. Y.,
K. Aug. Fuusola, Elyssä, Minn.

Näiden sekä useampien muiden ystävällinen avunanto on kirjoittamisessa ollut suurena apuna.

Nurmes, Sariola, syyskuulla 1898.

Akseli Järnefelt.

Suomalaiset vanhimpain uutis- asukkaiden joukossa.

Vaikka tällä teoksella ei olekaan tarkoitus esittää Amerikan suomalaisten historiaa, näyttää kumminkin tarpeelliselta kertoa vähän suomalaisten vanhimmasta uutisasutuksesta uudella mantereella. Sehän ikäänkun ansaitsi suomalaisille oikeudellisen osuuden Amerikan myöhempään asuttamiseen muiden suurempain siirtolaiskansojen rinnalla. Suomalaiset uutisasukkaat Delawaressa kolmatta vuosisataa sitte, jolloin vielä intiaanit hallitsivat laajaa Amerikkaa metsästyksmaanaan, ikäänkun ostivat hiellään, vaivallaan ja — häviämislään oikeuden kansalaisilleen uuteen mantereeseen.

Omituisimpia ilmiöitä Ruotsin mahtavuuden ajalta oli Uuden Ruotsin uutisasutuksen perustaminen Delawarejoen varsille Amerikkaan 16-sataluvulla. Se on selvimpiä todisteita suurvaltaisuuden tunteen heräämisestä jalon Kustaa II Aadolfin kansassa. Mitkään muut kun laajentunut katsantokanta ja suuremmoisat uudet hankkeet eivät voineet tuota aatetta nostaa.

Alkuvaikutus tuohon tuumaan nousi kyllä vieraalta taholta, mutta Ruotsi oli kypsinyt sen pilventakaisen puuhan vastaanottamiseen. Nousevan suurvallan kunnianhlmolle tarvittiin vaan pieni tyrkytys ulkoapäin.

Hollantilainen Wilhelm Usselinx (Uxelius) oli kotimaisen kauppayhtiönsä palveluksessa käynyt hollantilaisissa uusissa siirtokunnissa Amerikassa ja oli ihastunut sikäläiseen luontoon ja maan viljavuuteen. Niihin aikoihin hollantilaiset juuri alkoivat uutisasutuksensa nykyisen New Yorkin kaupungin seuduilla.

Usselinx tuli Ruotsiin ja rupesi houkuttelemaan Kustaa Aadolfia perustamaan suurvaltansa merkiksi siirtokuntaa Amerikkaan sekä

rupeamaan mahtavasti esiintymään merellä Espanjan ja Hollannin kilpailijana. Ruotsin kuninkaan hovi oli niinä aikoina toimipaikkana kunnianhimoisille ulkolaisille kiihottelijoille, jotka halusivat päästä uuden suurvallan hommissa vaikuttaviin aseisiin. Usselinx oli yksi tuollainen. Ruotsi oli voitokkaissa taisteluissaan Venäjää, Puolaa ja Tanskaa vastaan herättänyt mailman huomiota. Usselinx ehdotti, että Ruotsin olisi tehtävä kauppasopimuksia kaukaisten maiden kanssa ja muodostettava ruotsalaisia siirtokuntia kristinuskon levittämiseksi, valtakunnan rajojen laajentamiseksi, valtiovaraston kartuttamiseksi ja kansan taakan keventämiseksi sekä kaikkien maailman kaupan etujen hankkimiseksi.

Ehdotukseen innostui nuori kuningas ja Usselinx sai v. 1624 valtakirjan muodostaa n. k. Etelämeren komppania, jonka etuoikeudet vahvistettiin kesäk. 14 p:nä 1626. Yhtiön hallinto tuli sijaitsemaan Gööteporissa ja siihen oli ulkomaalaisillakin lupa tulla.

Kuningas julisti kenelle tahansa Ruotsin valtakunnassa vapauden mennä Amerikkaan perustettavaan ruotsalaiseen siirtokuntaan. Asia herätti suurta innostusta. Kuningaskin merkitsi osakkeita yhtiöön. Kaikensäätyistä kansaa ilmaantui siirtolaistarjokkaiksi, kerrotaanpa kuninkaan äidin ja prinssi Juhana Kasimirinkin aikoneen matkaan.

Mutta innostus oli suurempi kun tarjona olevat voimat. Maa oli sotien kautta köyhtynyt. Kuningas, joka isänmaan alttarille oli uhrannut pöytähopeansakin, jätti nyt lunastamatta osakkeensa yhtiössä, samoin jäi enimmiltä muilta. Kuninkaalle ja kansalle tärkeämpi asia, avunanto Saksassa kärsiville uskonveljille, tukahutti Amerikan-
kiihkon.

Etelämeren komppania kumminkin pääsi alkuun ja jatkoi tointaan. Usselinx oli väsymätön ja sankarikuninkaan kuoltua koetti mainion valtiokanslerin, Aksel Oxenstjernan kehoituksesta innostuttaa saksalaisia asiaan. Mutta Nördlingenin tappio lamautti protestanttien mielet Saksassakin.

Tiedot ovat hyvin hämäriä siitä saiko Usselinx todella ruotsalaista uutisasutusta alkuun Amerikassa. Kumminkin kerrotaan, että keväällä 1627 tuli Amerikkaan Delawarejoen suulle uutisasukkaita Ruotsista, Suomesta ja Liivin sekä Vironmaalta. Mahdollisesti nämä olivat irtolaisväkeä, jotka halusivat jossakin saada omaa maata.

Kumminkin olisi hukkaan kaikki nämä puuhut menneet (Etelämeren komppaniaa kohtasi monet onnettomuudet, muiden muassa

espanjalaiset ja hollantilaiset anastivat sen parhaat laivat), ellei Oxenstjernan toimesta olisi kolme rikasta hollantilaista Samuel Blommaert, Peter Spiring ja Peter Minuit innostuneet asiaan. Viimemainittu oli ollut hollantilaisen siirtokunnan kuvernöörinä Amerikassa, vaan oli juonien kautta joutunut siitä toimesta pois sekä ruvennut toimimaan entisiä ystäviään vastaan.

Minuit sai uuden Amerikankiihkon Ruotsissa. Uutta retkikuntaa puuhattiin ja yllämainitut hollantilaiset lupasivat suorittaa puolet kustannuksista, ja toisen puolen kustansi „kolme Oxenstjerna Ruotsin hallituksessa ja Klaus Flemming“. Säännöt tehtiin siirtolaa varten ja kuningatar Kristiina ne vahvisti.

Kaksi Etelämeren komppanian laivaa, „Kalmarin avain“ ja „Grip“ varustettiin retkeä varten ja syksyllä 1637 lähti retkikunta liikkeelle Gööteporista. Mukana oli pappi, insinööri ja noin 50 perhettä siirtolaisia. Varmaa ei ole siitä oliko tässä retkikunnassa suomalaisia, mutta luultavaa on kumminkin, että siinä oli Vermlannin suomalaisia, jotka olivat saaneet kokea kovaa sortoa Ruotsissa ja siksipä olivat halukkaita muuttamaan.

Maaliskuussa 1638 saapui tämä retkikunta Delawarejoelle ja pian piti Minuit yhteisen neovottelukokouksen ruotsalaisten ja intiaanien kanssa. Huomattavin intiaanipäällikkö kokouksessa oli Minquessa-intiaanien johtaja, soturivanhus Mitatsimint, joka ihastuneena ruotsalaisten lahjoihin möi kernaasti maata tulokkaille ja taivutti muitakin päälliköitä myymään. Ruotsalaiset maksoivat maista enemmän kun intiaanit älyivät tahtoakaan. Näin ostivat ruotsalaiset koko sen maa-alueen, joka on nykyisten Christiana Creekin ja Schuylkiljoen välillä. Ystävyys uutistulokkaiden ja intiaanien välillä vahvistettiin „ikuisiksi ajoiksi“ eikä se koskaan pahemmin päässyt särkeytymään, mikä on merkillistä, sillä muut uutisasutukset Amerikassa olivat melkein alituisesti sotajalalla intiaanien kanssa.

Retkikunnan mukana tullut maanmittari, luutnantti Kling teki kartat ja asetti rajoille patsaat varustettuna kuningattaren nimimerkillä.

Nyt oli hyvä ja luja alku „Uuden Ruotsin“ siirtokunnalla, mutta kun 30-vuotinen sota yhä piti Ruotsin huomiota kiinnitettynä siinä ja vaati varoja, ei muistettu valtameren takaisia. Onnettomuudeksi siirtokunnan hyvä turva Peter Minuit hukkuu ja hänen sijalleen lähetetty uusi kuvernööri palasi pian takaisin vanhaan maahan.

Se toki oli hyvä asia, että intiaanit pitivät liittonsa ja olivat ystävällisiä, mutta hollantilaiset Uudessa Amsterdamissa (nykyisessä New Yorkissa) olivat koko ajan katsoneet karsain silmin ruotsalaisten siirtokuntaa ja yhä vielä katsoivat Uuden Ruotsin alueen oikeastaan heille kuuluvan. Jo heti ruotsalaisten tultua oli hollantilaisten kuvernööri Wilhelm Keift pannut vastalauseensa asettumiselle Delawarejoen varsille.

Mutta ruotsalaiset eivät säikähtäneet. Vaikka heillä ei ollutkaan muuta sotilaallista turvaa kun Minuitin rakennuttama pieni Kristiinlinna nykyisen Wilmingtonin kaupungin kohdalla, jossa varustuksessa oli vaan muutama tykki ja 24 miestä, eivät hollantilaiset uskaltaneet päälle tulla, sillä siihen aikaan olivat ruotsalaiset pelättyjä sankareita, johon asemaan uroteot pitkällisessä sodassa olivat heidät korottaneet.

Uutisasukkaat vähälukuisinakin edistyivät hyvin. He onnistuivat saamaan käsiinsä jotenkin huomattavan osan intiaanikauppaa. Siirtokunnassa vallitsi vilkas toimeliaisuus: huoneita rakennettiin, maata viljeltiin, siementä kylvettiin ja tupakkaa istutettiin. Viime-mainittuun kasvatukseen pantiin hyviä toiveita, että se tulevaisuudessa muodostaisi siirtokunnan parhaan tulolähteen. Turkiskauppa ja kauppa Länsi-Intiassa antoi niinkään hyviä toiveita.

Nämä kaikki seikat käsitti Ruotsin hallitus, ja kun tilaisuutta tuli, lähettikin se vihdoin siirtokunnalle apua. V. 1642 lähetettiin Ruotsista siirtokunnan avuksi uusia siirtolaisia kahdella laivalla. Ja mukana tuli uusi kuvernööri everstiluutnantti Juhana Printz, oikeudentuntoinen ja toimeensa sopiva mies. Laivat saapuivat Amerikkaan helmikuussa 1643 oltuaan matkalla viisi kuukautta.

Valoisimmat ajat koittivat nyt siirtokunnan tulevaisuudelle. Seuraavat vuodet olivat kaunista edistyksen aikaa. Uusi Ruotsi oli kukoistuksessaan. Kirkkoja rakennettiin, sekä toimeensa harras ja tunnollinen ruotsalainen pappi Juhana Campanius harjoitti siunauksellista työtään siirtolaisten keskuudessa sekä intiaanien valistamiseksi. Uutisasutusta lavennettiin aina nykyiseen New Jerseyyn valtioon Trentonin kaupungin tienoille asti. Mutta laajennus tähän suuntaan suututti yhä enemmän hollantilaisia. Tämä hollantilaisten viha oli melkein ainoa synkkä pilvi muuten onnellisen siirtokunnan taivaalla. Intiaanikauppa kävi hyvästi ja tavaroita, yksin maanviljelyksen tuotteitakin pystyttiin myymään englantilaisille, jotka kävivät Delawarejoen suulla ostoksiaan tekemässä.

Hollantilaisilla oli tähän aikaan Uudessa Amsterdamissa kuvernöörinä karski sotaherra Peter Stuyvesant, joka piti omatkin alustalaisensa ankarassa kurissa. Vahingoittaakseen Uuden Ruotsin siirtokuntaa ja tehdäkseen tyhjäksi tämän kukoistavan kaupan anasti hän hollantilaisten haltuun laajan Delawarelahden rannat. Näin lakkasi ruotsalaisten kauppa englantilaisten kanssa, mutta intiaanikauppa jäi entiselleen ja varsinkin ostettiin turkiksia Susquehanna-intiaaneilta.

Uuden Ruotsin aikuinen kirkko Delawaressa.

Stuyvesant rakennutti ruotsalaiselle alueelle Kasimirlinnan ja asetti siihen varustusväkeä sekä kuletti 26 hollantilaista perhettä linnan ympärille uutisasukkaiksi. Mutta muihin suoranaisiin vihollisuuden osoituksiin eivät hollantilaiset vielä ryhtyneet.

Jos Printz olisi pysynyt kauvemman aikaa siirtokunnassa, olisi tämä ehkä edelleenkin saanut rauhassa elää. Mutta hän palasi v. 1653 takaisin Ruotsiin. Se etu Printzin palauksesta kumminkin oli, että hän sai hallituksen taaskin kääntämään huomiotaan siirtokuntaan.

Se oli hyvin tarpeellista, sillä viiteen ja puoleen vuoteen ei ollut tullut tietojakaan, saatikka sitte apua emämaasta Uuteen Ruotsiin.

Nyt lähetettiin kaksi laivaa matkalle. Mukana oli uusi kuvernööri Johan Klaudius Rysingh, 60 sotilasta ja 150 siirtolaista. Tilan ahtauden takia jäi aikovia paljon Gööteporiin. Mukana tuli myös insinööri Pietari Lindström, joka teki Delawaren kartan ja pani säännöllisen perustuksen Kristinakaupungille.

Rysingh oli jäykkätuumainen ja sotaisa mies. Hän ei käyttänyt maltillisuutta hollantilaisia kohtaan, vaan ensi työkseen hävitti Kasimirlinnan. Mutta intiaaneja kohtaan oli hän säysempi. Suuri kokous pidettiin, jossa punanahat päällikkönsä Naomanin suosiollisuuden takia vahvistivat ystävyysliiton entistä lujemmaksi. Hollantilaiset olivatkin tuota ystävyyttä koettaneet särkeä uskotellen, että ruotsalaisten tultua on kuolevaisuus intiaanien kesken ollut tavallista suurempi.

Naoman kehoitti ruotsalaisia asettumaan Passyakjoen varsille, missä asui paljon intiaaneja. Ja erittäinkin suomalaiset kuuluvat siellä ostaneen helpolla maata ja laittaneen sinne asumuksiansa.

Mutta Kasimirlinnan hävittämisen kautta oli myös Uuden Ruotsin kohtalo ratkaistu. Stuyvesant tuli syyskuussa 1555 viidellä sotalaivalla ja 600 miehellä Delawarejoen suulle. Ensin valloitettiin pienempi ruotsalainen varustuspaikka, jota urheasti puolusti luutnantti Sven Skute. Sitte kahden viikon piirityksen jälkeen valloitettiin ruotsalaisten pääturvapaikka Kristiinlinna. — —

Silloin loppui Uuden Ruotsin itsenäisyys. Kustaa Aadolfin kaunis unelma ei päässyt tämän enempää toteutumaan. Apua oli tullut liian vähän emämaasta.

Mutta silti ei itse siirtokunnan historia vielä tähän lopu. Tuskin monta siirtolaista lienee muuttanut pois, vaan yleensä jatkettiin elämää entiseen tapaan. Hollantilaisille maksettiin veroa perheeltä vaan 6 floriinia vuodessa. Ruotsalaisen kuvernöörin sijaan tuli hollantilainen ylivouti. Ja ensimmäiseksi alivoudiksi asetettiin suomalainen Antti Jurgen.

Suomalaiset itse asiassa eivät mitään hävinneet valloituksen kautta. Heidän kansallisista tarpeistaan ei ennenkään mitään huolta pidetty. Nyt toki oli vihollisuus hollantilaisten kanssa lopussa ja siirtolaiset saivat turvallisemmin rauhassa edistyä.

Eivätkä hollantilaiset saaneet kauvan ylpeillä valloituksestaan. Yhdeksän vuotta Uuden Ruotsin valloituksen jälkeen valloittivat

englantilaiset hollantilaisten siirtokunnan nykyisessä New Yorkissa ja sen mukana tulivat Uuden Ruotsinkin siirtolaiset kuulumaan Englannin vallan alle. Tämäkään valloitus ei pahentanut, pikemmin paransi siirtolaisten tilaa. Englantilaiset sallivat ruotsalaisten ja suomalaisten pitää täyden persoonallisen vapautensa, kielensä ja tapansa.

Ja kun englantilainen William Penn toi v. 1682 kveekarit Delawarejoelle ruotsalaisten ja suomalaisten luo sekä osteli näiltä ja intiaaneilta maata perustaen Philadelphian kaupungin, joka pyhitettiin veljelliselle rakkaudelle, vallitsi täysi sopu ja rauhallinen toimeliaisuus siirtolaisten kesken. Kaupunki alkoi kukoistaa nopeasti ja onnellisuus vallitsi koko ympäristössä.

Suomalaisten pääasuntopaikat olivat Philadelphian lähistössä, missä nytkin on paikannimiä sellaisia kun Finland, Lapland y. m. Kuten edellä on mainittu, heitä lienee tullut jo ensimmäisissä siirtolaislaivoissa Usselinxin ja Minuitin mukana. Mutta varsinkin tuli heitä Juhana Printzin matkassa sekä sitte melkein jokaisessa laivassa. Uutisasukkaat kun menestyivät hyvin, kirjoittelivat he kotipuolelleen houkuttelevia kirjeitä ja saivat yhä useampia muuttamaan. V. 1693 mainitaan suomalaisia olleen siirtokunnassa muutamia satoja ja elivät he vähän erillään ruotsalaisista intiaanien naapureina. William Penn on noista ensimmäisistä Amerikan suomalaisista antanut kauniin tunnustuksen, että he olivat rehellisiä, rotevia, ahkeroita, raittiita ja kelpo ihmisiä; he kunnioittivat esivaltaa, käyttäytyivät siivosti englantilaisia kohtaan ja olivat ystävällisiä. Ja Penn myös todistaa, ettei ne sukupuuttoon hävinneet, sillä harva uutisasukas löytyi, jolla ei ollut kolme, neljä poikaa ja yhtä monta tyttöä; muutamilla oli kuusi, seitsemän ja kahdeksankin poikaa.

Melkein samallaista elämää elivät kansalaiset uusissa oloissa kun vanhassakin maassa. Maata viljeltiin erinomaisella menestyksellä. Suomalaiset kutsuivatkin siirtolaansa paratiisiksi. Kansalaisemme kykenivät vuosittain myymään naapureilleen leipää, jyviä, jauhoja y. m. Metsässä oli riistaa ja järvissä kaloja. Intiaanit kun elivät mitä parhaimmassa ystävyudessa suomalaisten kanssa, ei metsästysmaista ollut puutetta. Ja suomalaiset vaimot ja tyttäret kotona kehräsivät, kutoivat ja valmistivat vaatteita. Rukin hyrinä ja kangaspuiden hilske tekivät elämän kotoisaksi kaukaisellakin maalla. Jokainen tuli hyvin toimeen. Paitsi kotoisia viljalajeja ruista, ohraa ja kauraa, viljeltiin myös nisua ja maissia, jota viimeksimainittua kutsuttiin intiaaniohraksi.

Pari ikävämpää kohtaa tunnetaan suomalaisten historiasta tuossa siirtokunnassa. Heti englantilaisen valloituksen jälkeen ilmestyi siirtokuntaan eräs Königsmarck-niminen vehkeilijä ja nosti kapinan uutta hallitusta vastaan. Hän sai suomalaisista monta puoluelaista. Kapinan kukistuttua ja sen johtajan tultua ajetuksi pois maasta, menettivät hänen puoluelaisensa tilansa ja niin tulivat kärsimään suurta vahinkoa.

Toisen häiriön teki eräs suomalainen, jota kutsuttiin nimellä Long Finn (Pitkä Suomalainen). Hän oli puhunut pahaa hallituksesta ja joutui sen vuoksi kiinni. Oikeudenkäynti asiassa toimitettiin ja Pitkä Suomalainen lienee saanut rangaistukseksi seisoa häpeäpaalussa sekä sitte raippoja. Tämä tapahtui v. 1690. Asiaa tutkiessa syntyi pula siitä, kun ei ymmärretty suomalaisia todistajia, jotka eivät osanneet muuta kieltä kun suomea. Kunnollista tulkkia ei löytynyt.

Nämä poikkeustapaukset eivät suomalaisten mainetta paljon pilanneet. Vapaudessaan elivät kansalaisemme yleensä omaa rauhallista elämäänsä. Ja kuten näkyy eivät he hevillä luopuneet kielestään. Sehän on suomalaisten tunnettu kansallinen ominaisuus, ja todistus siihen saadaan melkein kaikista suomalaisista siirtokunnista.

Mutta näkymättömiin on sittekin Amerikan ensimmäisten suomalaisten kansallisuus hävinnyt. Heitä oli liian vähän kestämään pitempien aikojen kuluessa sulautumista. On arveluja siitä, että suomalaiset ensin sulautuivat ruotsalaisiin, mutta se on tuskin luultavaa. Mahdollisempi on ajatella että suomalaiset vähitellen sulautuivat amerikkalaisiksi, omistaen englanninkielen. Olihan amerikkalaisen sivistyksen pesäpaikka, Philadelphia niin lähellä vetääkseen puoleensa. Ulkonainen pakko ei sitä sulautumista tehnyt, vaan Amerikan vapaa yhteiskuntaelämä, joka on upottanut amerikkalaisuuteen paljon mahtavimmat siirtolaiskansat, espanjalaiset ja hollantilaiset, ruotsalaisista puhumattakaan. Jos olisi suomalaista siirtolaisuutta jatkunut vielä 18 vuosisadallakin, olisi ehkä kansallisuus säilynyt uudempaan siirtolaisuuteen asti, mutta Suomen onnettomudet, suuri nälänhätä, Iso viha y. m. panivat tukkeen ensimmäiselle Amerikankiihkolle.

Kumminkin niillä seuduilla Delawaressa ja Pennsylvaniassa, missä nuo vanhat suomalaiset asuivat, on nytkin hiljaista, itseensä sulkeutunutta, rauhallista ja jumalaapelkäävää kansaa, suuren vapaavallan parhaimpia kansalaisia. Kielikin on siellä vähän eroava yle-

sestä murteesta. Ja suomalaisia siellä muistetaan, sekä vähän ylpeilläkin polveutumista vanhoista pohjoisista siirtolaisista. Kun suomalainen työmies nyt työnetsinnässään toisinaan sattuu niille tienoille, kohtelevat herttaiset asukkaat häntä melkein kun sukulaisenaan.

Hyvän todistuksen saivat ensimmäiset suomalaiset jalolta ja rehelliseltä William Penniltä. Nykyistenkin siirtolaisten on syytä pitää noita ensimmäisiä suomalaisia siirtolaisia esikuvinaan.

Siirtolaiset.

Viimestein Delawaren suomalaisten luut olivat jo aikoja sitte ehtineet vaaleta haudoissaan kun uusi, varsinainen siirtolaisuus alkoi Suomesta Amerikkaan. Erittäinkin viime vuosikymmeninä se on ollut hyvin mahtava, kymmeniä tuhansia Suomen kansan lapsia on siirtynyt tuohon vapaavaltioon, joka on kaikista Euroopan kansallisuuksista vienyt osansa ja väkiluvussaan huimaavasti kasvanut muiden kaikkien kustannuksella.

Amerikan suuruus ja mahti on kokonaan Euroopasta tulleiden siirtolaisten ja heidän jälkeläistensä luoma. Eturivissä tässä suhteessa ovat kulkeneet englanninkieliset kansat ja niinpä ovatkin englantilaisuudelle valloittaneet tuon suuren maan. Nykyään on englanninkieli yleensä Pohjois-Amerikassa vallitsevana ja ainoastaan vanhat ranskalaiset uutisasukkaat itäisessä Canadassa ovat huomattavammin ja pysyvämmiin jaksaneet kielellistä omintakeisuuttaan säilyttää. Suuretkin siirtolaiskansat, kuten saksalaiset, ovat sulautuneet tuohon yleisamerikkalaisuuteen. Kumminkaan ei Amerikan kansan, joka on kokoonpantu niin monenlaisista eri aineksista, yhtenäisyys johdu niin paljon yhteisestä kielestä kuin yhteisistä vapaista laitoksista, joihin vastatullut siirtolainenkin niin pian ihastuu ja kiintyy.

Onhan saksalaiset esimerkiksi tunnetut kansallisesta ylpeydestään, mutta Amerikan sulatusmylly jauhaa ne pian yleisamerikkalaisiksi. Kotimaassa he eivät liene hyvinkään kiihkeitä vieraita kieliä suosimaan, mutta Amerikassa katsovat kunnia-asiakseen perehtyä kansan yleiseen kieleen, vaikka kyllä omallakin kielellään toimeen tulisivat. He ovat amerikkalaisia, tunnustaen maan kielen ja laitosten oikeudellisen aseman, mutta samalla kotielämässään ovat saksalaisia

New Yorkin luotsi tulee laivaan.

lukien omakielisiä sanomalehtiä ja kasvattaen lapsiaan saksa äidinkielenä.

Samoin tekevät muut kansallisuudet. Sen vuoksi ei siellä kieli-riitoja sekoitu politiikkaan — entisinä aikoina mitä vähäsen on ollut, on ne pian unehutettu. Kukaan ei enää yritä väkivaltaa kansan yleistä kieltä vastaan.

Sitte vuoden 1820 on Yhdysvaltoihin mennyt siirtolaisia Englannista 2,7 milj., Irlannista 3,8 milj., Saksasta 5 milj., Itävalta-Unkarista lähes 1 milj., Skandinaaviasta 1,3 milj., Itaaliasta lähes 1 milj. j. n. e. Kuten näkyy on siis muukin, eikä pelkästään englanninkielinen aines suuresti edustettuna.

Amerikan suomalaisiltakaan kansallisuuteensa nähden ei siis ole mahdottomia toivominen. Heilläkin on kyllä omia kansallisia laitoksia, jotka isoksi osaksi ovat vasta alkukehityksessä, he säilytävät kansallisuuttaan ehkä sitkeämmin kun monet muut siirtolaiskansat, mutta sittekin ovat he myös amerikkalaisia, suomalaisinakin lukevat enimmäkseen itsensä kuuluviksi tuon suuren vapaavallan kansaan, ottaen samat oikeudet ja velvollisuudet kun on muilla amerikkalaisilla. Vaikuttavin osa heistä ei ole enää vieras Amerikassa, s. o. he eivät ole suomalaisia vieraalla maalla, vaan ovat he „Amerikan suomalaisia“, kansa itsessään. Heidän käsityskantansa on suureksi osaksi muodostunut toisenlaiseksi kun mikä on Suomen suomalaisilla. Ja sellaisina on heitä ja heidän kehitystään koetettava ymmärtää, niin he kumminkin itse toivoivat.

Puhtaasti Suomen suomalaisena on enin osa siirtolaisiamme lähtenyt Amerikkaan. Harva lienee mennyt sinne jäämisen aikomuksella. Enimmäkseen on lähdetty ansaitsemaan parempia päiväpalkkoja kun mitä on ollut mahdollista Suomessa saada, on lähdetty rahoja kokoomaan voidakseen sitte paremmin tulla toimeen synnyinmaassa.

Sillä tarkoituksella työskentelee vieläkin suuri osa Amerikan suomalaisia. Heillä on hyvin monella perheet ja omaiset Suomessa ja ne ovat lujimmat siteet, jotka kiinnittävät kotimaahan. Mutta kuta useampia vuosia tulee Amerikassa työskennellyksi, sitä tutummaksi ja miellyttävämmäksi alkaa sen maan olot tulla. Kutsutaankin perhe Amerikkaan, ja vaikka vieläkin on tarkoitus hyvin rahoja ansaittua palata Suomeen takaisin, siirtyy se tuuma kumminkin vuodesta toiseen. On ruvettu Yhdysvaltain kansalaisiksi ja käyte-

tään tuota oikeutta vaaleissa sekä niin perehdytään yleiseen kansalliselämään, joka on hyvin vilkasta Amerikassa.

Rahoja ansaitessa on työskennelty kaivannoissa tahi muissa töissä, missä runsaampi palkka maksetaan. Vihdoin saattaa siirtolainen panna vanhan päätöksensä toimeen ja lähtee Suomeen, joka niin rakkaana on mielessä väikkynyt.

Mutta palaavan siirtolaisen mielessä onkin Suomi jo paljon muuttunut, tullut vieraammaksi. Se on: hän itse on muuttunut. Vaikka hän on tullutkin vakavasti jäämisen aikomuksella, alkaa hänen mielensä tehdä takaisin. Hän kokoaa taas tavaransa, ja joukkonsa kera matkustaa uudelleen Amerikkaan jäädäkseen. Hän hankkii maatilaa ja asettuu sitä viljelemään. Suomi on menettänyt ikipäiviksi kansalaisensa, ja siirtolaisen mielessä vieläkin väikkyy Suomi ihanana — muistojen maana, jossa hän ei kumminkaan enää voi viihtyä.

Tämä on monen Amerikan suomalaisen elämäntarina lyhykäisydessään.

Suomalaisten luku maanviljelysseuduilla lisääntyy lisääntymistään, ja nyt jo löytyy kymmeniä tuhansia suomalaisia Amerikassa, jotka tunnustavat kyllä olevansa suomalaisia, mutta joille on Amerikka kotimaa. Suomella ei auta murehtiminen. Kaikessa köyhyydessään on se saanut ottaa osaa muiden Euroopan maiden kohtaloihin. Kaikki nuo samalla tavalla menettävät lapsiaan. Tässä on Suomi suhteellisesti paremmassa asemassa kun monet muut. Norjalaisia esimerkiksi lasketaan olevan Amerikassa melkein yhtä paljon kun Norjassa. Suomesta on vasta pieni prosentti siellä — vaikka tarvittu sekin olisi kotona.

Kuinka paljon on siis nykyään suomalaisia Amerikassa?

Vaikea on sitä tarkalleen sanoa, kun ei edes ole selvillä kuinka paljon sinne on mennyt. Paitsi Suomesta on Amerikkaan mennyt paljon suomalaisia pohjois-Ruotsista ja Ruijasta. Yhdysvaltain tilastollinen toimisto ilmoittaa, että vuodesta 1883 on sinne saapunut Suomesta siirtolaisia seuraavasti:

v. 1883	723	v. 1888	2,231	v. 1893	6,651
„ 1884	835	„ 1889	2,027	„ 1894	2,400
„ 1885	555	„ 1890	2,451	„ 1895	2,437
„ 1886	491	„ 1891	5,281	„ 1896	6,308
„ 1887	1,822	„ 1892	5,099	„ 1897	3,066

Siis 15 viime vuoden kuluessa on Suomesta Yhdysvaltoihin saapunut 42,377 siirtolaista. Mutta tässä luvussa ei ole vielä ne, jotka ovat Canadaan saapuneet eikä nekään, jotka Canadian kautta ovat setä Samulin alueelle tulleet.

Suomenpuolinen tilasto ilmoittaa, että esimerkiksi v. 1893 otti Suomesta passin Amerikkaan 9,117 henkeä, — ja onhan niitä kaikkina aikoina ollut passittakin menijöitä. Seuraavana vuonna (1894) otti Suomesta passin Amerikkaan 1,380 henkeä ja saapui yksistään Yhdysvaltoihin — 2,400 henkeä! Numerot valtameren molemmilla puolin eivät käy läheskään yhteen. Amerikan tilasto tässä ei käynekään kalenteri- vaan tilivuoden (heinäkuusta heinäkuuhun) mukaan.

Mutta muutto Amerikkaan, huolimatta tuostakaan vanhasta „Uuden Ruotsin“ aikuisesta kiihkosta, johtuu paljon aikaisemmilta ajoilta kun v. 1883. Tiedetään, että jo aikaisin tällä vuosisadalla sortui yksi ja toinen Suomen kansalainen Amerikkaan. Joku merimies, kyllästyneenä merielämäänsä, pysähtyi Amerikan satamakaupunkeihin, asettui sinne asumaan tahi mahdollisesti tunkeutui uutisasukkaana sisämaahan. Varsinaisten Amerikan pioneerien joukossa on tietävästi ollut suomalaisiakin, samoin kun vieläkin jotkut kansalaisistamme elävät pioneerielämää tunkeutuen Amerikan saloille raivaamaan tietä viljelykselle. Myöskin Californian kultakuume on vetänyt jo aikaisin suomalaisiakin tuonne kaukaiseen länteen.

Näitä Amerikan uutisasukkaan monivaiheisessa elämässä harmaantuneita suomalaisia tavataan vieläkin paikoin tuolla mantereella. Kovaa elämän koulua ne ovat käyneet. Milloin ovat taistelleet intiaaneja, milloin erämaan petoja ja puutteita vastaan. Osaltaan ovat suomalaisetkin olleet tietä edistykselle raivaamassa. Ja näissä niin sanoaksemme urhoissa näkyy suomalaista sitkeyttä ja katajaisuutta vieläkin.

Yksi sellainen on Gustaf Wilson, Venäjän varakonsuli Portlandissa Oregonin valtiossa. Noin puolen vuosisataa sitte saapui hän New Yorkista laivalla San Franciscoon, joka siihen aikaan oli vaan pieni kylä. Hän on ollut noita kaukaisen lännen raivaajia, on kehityksen alusta saakka ottanut osaa sen kohtaloihin. Hän on muiden uutisasukkaiden keralla elänyt erämaassa keskellä villien joukkoja. Kokemuksesta on hänen muistossaan tuo julma sota, jonka intiaanit nostivat uutisasukkaita vastaan pitkin koko länsirannikkoa aina brittiläisiin rajamaihin asti. Intiaanit eivät säästäneet

ketään, eivät uutisasukkaitten vaimoja ja lapsiakaan. Silloin saivat siirtolaiset kestää kovia aikoja, silloin kysyttiin urhokkaisuutta uutisasukkaan puolelta.

Konsuli Gustaf Wilson,
Suomalainen pioneeri.

Nyt on Gustaf Wilson vanha ukko, mutta herttainen suomalainen luonteeltaan. Kansalaisilleen on hän tilaisuudessa olemaan suureksi avuksi, kun on ainoa suomenkieltä taitava Venäjän edustaja koko Amerikassa.

Vielä vanhempi Amerikan suomalainen on kansalainen William Lundell, joka elää varakkaana maanviljelijänä Massachusettsin valtiossa. Mutta vaikka hän saapuikin Amerikkaan lähes 70 vuotta sitte, ei hänen kokemuksensa ole niin monet kun ukko Wilsonin, sillä hän on elänyt kaiken aikaa raivatummissa oloissa. Vanhus Lundell, vaikka onkin naimisissa amerikkalaisen kanssa, puhuu vielä suomen- ja ruotsinkielet sujuvasti.

Myöskin Yhdysvaltain sisällisessä sodassa on ollut suomalaisia taistelemassa. Monta niitä ei enää liene elossa. Yksi niitä kumminkin on Peter Lahti Franklinissa, Minnesotassa, ja hän kantaa osanotostaan sotaan hallitukselta eläkettä 14 dollaria kuu-kaudessa.

Vielä on otettava huomioon eräs ryhmä suomalaisia aikaisempia siirtolaisia. Muistammehan, että „Suomen kansakoulujen isän“ nimellä tunnettu, ansiokas Uno Cygnaeus oli nelisen vuotta pappina Alaskassa, missä oli suomalaisiakin, arvattavasti siirtyneet sinne Venäjän hallituksen toimesta, jolle tuo maa aikoinaan kuului. Myös on siellä ollut joku muukin suomalainen pappi. Tuolla jäisen Sitkan kaupungin seuduilla on ollut järjestyksessään toinen suomalainen siirtokunta Amerikassa. Sekin lienee melkein pohjineen hävinnyt. Suomalaisia lienee muuttanut pois venäläisten kera, sen jälkeen kun Yhdysvallat v. 1867 ostivat $7\frac{1}{2}$ miljoonalla dollarilla tuon rikkaan maan venäläisiltä. Nyt ei Sitkan suomalaisia paljon tunneta. Kumminkin niitä vieläkin on ja yhäkin pitävät suomea äidinkielenään. Sinne muuttaneiden suomalaisten Alaskassa syntyneitä täysi-ikäisiä jälkeläisiä on, jotka puhuvat selvää suomea, aivan kun olisivat Suomessa eläneet ja kasvaneet.

Mutta varsinainen suomalainen siirtolaisuus, joka siitä lähtien on katkeamatta jatkunut, voidaan laskea alkaneen vuosina 1867—68, jolloin katovuoden johdosta enemmälti suomalaisia perheitä rupesi menemään tuonne kaukaiseen lännen maahan, josta oli kuultu, ettei siellä halloja ole ja että siellä työntekijä hyvin tulee toimeen. Hyvät ajat olivat erittäinkin silloin Amerikassa. Sisällisen sodan jälkeen oli liike suunnattomasti vilkastunut, työpalkat olivat korkeat ja silloin alkoi suuremmassa määrässä pohjoislännen ja „Suuren lännen“ uutisasutus. Hallituksen toimesta oli erinomaista viljelysmaata saatavana mainioilla ehdoilla, ja ilolla nähtiin, että maa tuli asutuksi siirtolaisuuden kautta.

Skandinaavialaiset olivat varsinaisen siirtolaisuutensa aikaisemmin alottaneet. Amerikan kiihko oli siellä jo ollut hyvän aikaa vallalla. Minnesota oli Amerikkaan aikovien siirtolaisten, maanviljelijäin silmämääränä. Sinne alkoi varsinaisten ruotsalaisten mukana mennä noita jo melkein ruotsalaistuneita Vermlannin suomalaisia, joita nyt elää jotenkin yhdessä joukossa Minnesotan Renvillekauntissa.

Vihdoin tarttui siirtolaisuuden halu suomalaisiin pohjois-Ruotsissa ja Norjassa. Ensimmältä enimmät Amerikkaan menevät suomalaiset siirtolaiset olivat sieltä kotoisin. Hyvin huomattavana osana Amerikan suomalaisista ovat nytkin nuo pohjois-Skandinaaviasta menneet suomalaiset ja heidän jälkeläisensä, sillä he muiden vanhempien suomalaisten kera muodostavat ydinosaan „Amerikan suomalaisista“. Luonnollisesti he helpommin omistivat uuden vapaa-vallan isänmaakseen ja perehtyivät oloihin, kun isänmaan käsite heillä ennestäänkin oli jakaantunut, olivathan he olleet suomalaisia vieraskielisessä maassa.

Täältä käsin Amerikan kiihko lienee päässyt Suomeen, ja kuten jo mainittiin alkoi siirtolaisuus huomattavammin tuon surkuteltavan nälkävuoden aikana. Samaan aikaan kun monista paikoin Itä-suomessa meni yhteensä tuhansia siirtolaisia Venäjälle parempia elämisen ehtoja etsimään, silloin Pohjanmaalta ensimmäiset siirtolaisjoukot painautuivat meren taakse Amerikkaan. Ja kun verrataan näitä kahta siirtolaisryhmää, täytyy myöntää, että paremmalle osalle ovat Amerikan suomalaiset päässeet. Sen sijaan kun Venäjälle menneistä suomalaisista verrattain harvat pääsivät nousemaan itsenäisempään taloudelliseen asemaan, jota vastoin monet sortuivat kurjuuteen, nuo Amerikan suomalaiset elävät yleensä hyvinvoipina maataloillaan, joista useat ovat aivan suurviljelyksiksi nousseet.

Kun nyt suomalaiset saivat Amerikassa vakavamman jalansijan ja rupesivat tulemaan hyvin toimeen, oli luonnollista, että he kirjoittelivat tästä omaisilleen ja tuttavilleen Suomeen, ja niin rupesi siirtolaisuutta jatkumaan, vaikka ajat Suomessa paranivatkin eikä kaikilla enää olisi ollut niin tarpeellista muuttaa. Amerikka kumminkin kykeni etuisuuden puolesta voittamaan parhaatkin ajat Suomessa.

Ja siirtolaisuutta on jatkunut säännöllisesti. Toisina vuosina on Amerikkaan menevien luku ollut suurempi, toisinaan vähempi, riippuen

ajoista ja työnsaantisuhteista tuossa maassa. On sanottu siirtolaisten aivan mielettöminä kiiruhtavan Amerikkaan, taudintapaisessa kiihkossa. Iso osa lähtevistä muka tulisi hyvin toimeen Suomessa lähtemättäkin. Saattaa niin olla, mutta lähtevällä on toivossa vielä parempi toimeentulo tai ansionsaanti. Onneaan lähtee kyllä kukin Amerikkaan etsimään, mutta harva ajattelematta, tarkemmin punnitsematta. Suhde aikain ja ansioiden välillä Amerikassa ja Suomessa näyttää olevan siirtolaistulvan mittarina. Työmiehelle on palkka Amerikassa aina suurempi kun Suomessa, huononakin Amerikan aikana. Mutta työnsaanti on toisinaan Amerikassa liikeseisauksien aikana hyvinkin huonoa. Niin oli laita tunnettuna paniikkiaikana, vuosina 1894—95. Silloin siirtolaisuuskin Suomesta väheni melkein kolmanneksi osaksi siitä mitä se oli edellisinä vuosina ollut. Kun taas republikaanipuolueen voitto viime presidentinvaalissa antoi toiveita paremmista liikeajoista Amerikassa, nousi siirtolaisuus Suomesta taas melkein entisilleen, mutta kun asetetut toiveet eivät näyttäneet ottavan toteutuakseenkaan, väheni siirtolaisuus, ei kumminkaan niin alas kun oli noina paniikkivuosina, sillä ajat olivat toki jonkun verran parantuneet. Järkeä siinä siis kyllä on siirtymisessä käytetty, eikä se ole ihmettä, sillä matka vieraaseen maahan, outoihin oloihin kurjissa kortteereissa siirtolaislaivoissa ei ole leikintekoa. Mutta tietysti löytyy kevytmielisestikin lähteviä.

Siirtolaisuus käy etupäässä Pohjanmaalta ja muilta niiltä seuduilta, joista on jo ennen lähteneitä Amerikassa. Nuo antavat tietoja ajoista Amerikassa ja kertovat kokemuksistaan. Harvalle lähtevälle ovat ihan outoja Amerikan ilot ja kärsimyksetkin. Mutta itse tulevaisuus on kullekin outo, ja jos ensikertalaisen mielessä väikkyi ihania toiveita ja kuvitelmia, väkisinkin pakkautuu mieleen pelkoa ja hirvittävääkin. Että tällaista liikkuu kevytmielisenkin mielessä, sitä todistaa se, kun nuo juuri enimmäkseen koettavat lähtöhetkellä vaihtelevia ajatuksiaan väkijuomiin upottaa.

Koeta, lukija, asettua Amerikkaan menevän siirtolaisen asemaan, niin huomaat tokko tuo matkanteko aivan niin hauskaa on.

Jos ei sinulta jäisikään lähempiä omaisia, kuten vaimo ja lapset sekä vanhemmat, joita kyllä jää usealta siirtolaiselta, jää sinulta kumminkin koko läheinen omais- ja tuttavapiiri, johon kumminkin jotkut siteet sinua kiinnittävät, jääpi kotiseutu muistoineen. Jääpi myöskin suomenkieli, sillä tiedät että Amerikassa puhutaan toista

kieltä eikä sinua ymmärretä. Mieleesi täytyy väkisininkin johtua ajatus: mitenhän minut siellä ymmärretään kun en yksinkertaisimpiakaan tarpeitani osaa selittää, mitenhän suoriudun „puhumattomana“ edes matkalla, saatikka sitte perillä.

Ja kun Suomen rannat katoaa näkyvistä, katoaa myös ihanat toiveesi jos niitä olisi ollutkin. Siirtolaiskortteeri laivoissa herättää sinut elämän todellisuuteen. Kärsi noissa kurjissa kortteereissa merikivussa ja lähtösi ikävyydessä. Jos ei sinulla ole merikipua, on siellä toisilla ja tämä ei suinkaan elämän suloutta sinuun vaikuta. Laivan vaihtopaikoissa anna kuletaa itseäsi kun eläintä ja sittekin on aina pelko mielessä, että ehkä eksyt ja jätät yksinäsi selviämään oudolla seudulla vieraskielisessä maassa. Rahaa ei ole sinulla kun muutama marka, mitenhän selviät, jos ei kaikki kävisi aivan säännöllisesti. Mistäpä tiedät tokko tuokaan vieraskielinen kulettaja on rehellinen.

Joudut Atlannin laivaan. Joskin Suomen laivassa sait ruokaa, jonka ruuaksi tunsit, täällä on toisellaiset ruuat, joita et tunne ja jotka eivät tahdo mennä alas, vaikka nälkäkin olisi. Asemasi vaan huononee. Kielelläsi et tule ollenkaan toimeen. Ja sattuu myrsky suurella merellä, kun et ole moneen päivään nähnyt muuta kun vettä ja taivasta. Isokin laiva on kun leikkikalu ankaran luonnonvoiman käsissä. Ihme on, jos et kadu lähtöäsi. Amerikka alkaa mielessäsi yhä pelottavampana esiintyä.

Kun tulet New Yorkiin, on ensiksikin pelko mielessäsi, tokko sinua vähien rahojesi takia maalle lasketaan. Olet kuullut, että vähärahaisia palautetaan takaisin. Joutua takaisin, uudestaan tekemään sama matka!

Ja jättiläiskaupungin hyrinä sitte hämmentää koko mailman silmissäsi. Näet itsestään kulkevia vaunuja, aivankun paholainen niitä liikuttaisi, näet . . . näet paljon, niin että ajatuksesi seisahtuu. Miten selvitä tästä ja päästä johonkin ansioille? Jos on sinulla joku tuttava, on se tavallisesti Amerikan sisäosassa. Tästä on vielä pitkä matka. Sinä tiedät ja ehkä saat kokea, että New Yorkin satamassa kulkee kaikellaisia veijareita, jotka saattavat sinulle tehdä vaikka mitä vahinkoa.

Siirtolaiskonttorista sinut autetaan rautatieasemalle, jos on rautatiepiletti ostettuna. Jos ei ole, saat itse parhaasi mukaan koettaa päästä ansioille, ja se ei ole helppoa „puhumattomalle“ maassa, jossa

kukin välittää vaan hiukan muista kun itsestään. Ehkäpä kumminkin pääset jatkamaan matkaa rautatiellä. Sinut tuupataan vaunuun, jossa kuulet kieliä, mutta et niistä ymmärrä mitään. Menisihän se nyt kumminkin, kun tämä sama juna veisi sinut perille asti. Mutta mitäs vielä! Sinun tulee pari kolme kertaa vaihtaa junaa. Mitenhän niissä selviää?

Tulet vihdoin perille. Matkalla olit jo monta kertaa ajatellut, että tuskin perille ollenkaan pääset. Perin räökkäytyneenä olet matkan päässä, mutta vaivoillesi ei siinäkään tule loppu. Nythän vasta on päästävä yrittämään saada Amerikan kullasta kiinni. Siinä saat monet vaikeudet kestää ennenkun töihin pääset.

Ei, „lystiä“ ei ole Amerikan matka. Ja useimmat Amerikkaan lähtijät sen edeltäpäin tietävät. Kevyellä mielellä sitä matkaa ei voi tehdä.

Ja kumminkin vuosittain tuhannet suomalaiset ovat noita kärsimyksiä kärsimässä. Todellisuus matkalla on kärsimystä kysyvää, mutta vielä hirveämpää on pelko mielessä, että mitähän tästä vielä tulee, mikä on minun kohtaloni. Olet kuullut kertomuksia tuhansista perikatoon joutuneista. Kyllä sinua on peloteltu tarpeeksi ja siis mielikuvituksessasi saatat kärsimyksen hetkillä oikein hirmukuvia luoda. Harvalla on se luonto, että vastoinkäymisissä voi lohduttaa mieltään niillä kultaisilla toiveilla, joita myös kullakin Amerikkaan lähtevällä on. — —

No niin, olipa kärsimykset kuinka suuret tahansa ja olipa syyt Amerikkaan matkustamiseen mitkä tahansa, varma vaan on, että joka vuosi sinne joukko suomalaisia rientää ottaen vastaan kohtalon, mikä itsekullekin on suotu. Ja kun siirtolainen perehtyy Amerikan oloihin, kyllä se alkaa mennä. Elää sitä sielläkin, ja myöntää täytyy, että toimelias suomalainen työmies on saanut ja edelleenkin saa itselleen hyvän aineellisen toimeentulon.

Sitä mukaa kun siirtolaiset kullakin paikkakunnalla asuttuvat ja lisääntyvät, nousee heillä myös henkisiä pyrinnoita, valmistelevat itse olonsa. He toimivat parhaan järkensä mukaan enintään hyvin vähällä ennakkokokemuksella, usein ei ole kokemusta ensinkään. Suomessa ovat he kuuluneet seurakuntiin ja muihin järjestettyihin laitoksiin, mutta ne ovat heille olleet valmiina, täällä on heidän itsensä kaikki muodostettava alusta pitäen. Kun ajatellaan sitä Suomen kansaluokkaa, josta siirtolaiset ylipäänsä ovat, ei ole ihmeteltävä, vaikka

ei kaikki laitokset ensi kerralla, eikä toisellakaan kunnollisia tule. Kokemus on 'ensiksi' hankittava, ja Amerikan suomalainen se on „vaivanen, joka kaikki kokee“.

Ottaen tämän huomioon voidaan paremmin ymmärtää Amerikan suomalaisia ja niitä puutteellisuuksia, mitä heidän keskuksään vallitsee. Samalla voidaan oikein arvostella myös mitä hyvää heidän puuhissaan ilmenee.

Työlakko.

Suomalainen asutus.

Suomalaisia on Amerikassa kaikissa valtioissa ja myös Canadan jokaisessa maakunnassa. Muutamissa valtioissa on heitä vaan jokunen, eksynyt sinne työnetsinnössään, mutta toisissa valtioissa on tuhansittain. Etelävaltiot eivät ole olleet oikein mieluisia, vaikka tuon tuostakin ovat suomalaiset sinne farmareiksikin (maanviljeijöiksi) yrittäneet. Ilmanala on siellä suomalaisten mielestä liian kuuma, ja monessa yrityksessä ovat onnistuneet hedelmättömiä maa-aloja saamaan. Mutta näyttää siltä, että tulevaisuudessa suomalaiset rupeavat etelässäkin menestymään.

Mieluisimmat asutopaikat suomalaisille löytyy pohjoisvaltioissa, erittäinkin Michiganissa ja Minnesotassa. Ilmanala on siellä suomalaisille terveellistä ja enemmän vanhaa kotimaata muistuttavaa. On siellä vesiäkin johtamassa mieleen tuhatjärvien maata. Hedelmällistä on maa ja viljelykseen sopivaa.

Minnesotassa ja erittäinkin Michiganissa on suuria, mahtavia kaivantoja, joissa tuhannet suomalaiset ovat löytäneet joltisenkin ja verrattain pysyväisen ansiopaikan. Ylä-Michiganissa on Kuparisaaren mailman mainiot vaskikaivokset. Siellä on suomalaisten suurimmat pesäpaikat Calumetin ja Hancockin kaupungeissa. Kuparisaarelda hiukan etelään päin on mahtavia rautakaivosseutuja, joissa myöskin on vankkoja suomalaisasutuksia kuten Ironwood, Ishpeming ja sen naapurikaupunki Negaunee.

Minnesotassa on suomalaisten suurimmat maanviljelysseudut, jotka väkiluvultaan kilpailevat melkein Kuparisaaren paikkain kanssa. Siellä on Cokaton ja New York Millsin „farmikontrit“ naapuriseu-

tuineen, joissa tuhansittain kansalaisiamme elää nisun y. m. maanviljelystuotteiden kasvatuksella. Ja pohjoisessa osassa Minnesotaa, suuren Superiorjärven länsipuolella on suomalaisista rikas rautakäiväntoseutu, n. k. „Mesabaränssi“. Siellä on Elyn, Towerin, Virginian y. m. kaupungit suomalaisineen.

Paljon suomalaisia on asettunut viljelemään maata molempien Dakotavaltioitten aavoille preereille, joissa kyllä ei suurtenkaan maalojen perkkkaus viljelykselle ole vaikeata, mutta joissa kuivuus tahtoo haitata kasvullisuutta ja sitä koetetaan korjata paljomaksavalla keinotekoisella kastelulla. Siellä on Frederickin, Savon, Lakotan y. m. suomalaiset maanviljelysseudut.

Ja Etelä-Dakotan länsiosassa on Mustien Kumpujen (Black Hills) rikkaat kultakaivannot, joissa myöskin koko joukko suomalaisia ansaitsee verrattain hyviä päiväpalkkoja.

Jos jatkamme matkaa lännemmäs, on edessämme Wyomingin valtio ja sen naapurit Montana sekä Colorado. Kaikissa näissä on lukuisasti suomalaisia. Wyomingissa kansalaiset ovat hiilikaivantoseuduilla kuten Rock Springsin, Hannan, Carbonin y. m. kaupungeissa. Montanassa on myös suomalaisista rikkaat hiiliseudut Belt, Sand Coulee ja Red Lodge, mutta kaivaa siellä suomalaiset jalometallejakin Butte Cityssä sekä muualla. Colorado on kullasta, hopeasta ja muusta metallista rikas valtio, kuten Montanakin. Siellä on paljon noita kaivannoita, ja suomalaisia tavataan enimmäkseen Leadvillen sekä Telluriden kaupungeissa.

Idaho, mormoonivaltio Utah ja Nevada ovat myös jaloista metalleista rikkaat maat, mutta suomalaisia niissä ei hyvin paljon ole. Toista on Tyynenmeren rantaan ulettuvien valtioiden Californian, Oregonin ja Washingtonin laita. Suomalaisia on jokaisessa noissa valtioissa tuhansittain. Lännen erinomainen ilmanala ja maan rehevä kasvullisuus on vaikuttanut sen, että siellä moni kansalaisemme menestyksellä viljelee maata ja elää tyytyväisenä. Siellä on Hockinsonin, Centrevillen, Adamsin ja monet muut suomalaiset maanviljelysseudut. Paljon on suomalaisia Fort Braggin y. m. seuduilla Californiassa kaatamassa jättiläispunapuita, Rocklinissa kivitöissä ja San Franciscosta lähtevinä merenkävijöinä.

Oregonissa on tunnettu suomalaisten pesäpaikka Astoria महतान Columbiavirran suulla. Kansalaisemme siellä ansaitsevat kesäisin jötenkin hyvin pyytämällä joesta lohta, jota sitte kannuihin

pantuina syödään yli koko maapallon. Rohkeutta ja tarmokkuutta kysyy tuo kalastus ja monta uhria on ahnas Columbia niellyt.

Wahingtonin valtiossa on myös jalon metallin kaivoksia, mutta suomalaisia työskentelee enemmän Carbonadon hiilikaivoksessa.

Jos vielä katselemme Yhdysvaltain alueita kaukana lännessä niin tapaamme suomalaisia jotenkin lukuisasti Alaskassa etupäässä kullankaivamishommissa.

Palataksemme taas itään kulemme suuren, Englannille kuuluvan alueen, Canadan kautta. Jo Tyynen meren rannalla siellä tapaamme suomalaisia Wellingtonin ja Nanaimon hiilikaivoksissa, sitte läpeensä pitkin Canadan Pacificrautatien vartta joko kaivoksissa tai rautatien töissä. Lähestyessä itää tulemme suurempiinkin suomalaispaikkoihin kuten Port Arthurissa, Sudburyin kuparikaivoksilla y. m. Myös maanviljelijöinä on suomalaisia Canadassa.

Setä Samulin itävaltioissa on suuriakin suomalaisia pesäpaikkoja. Ashtabula Harbor on vanhin suomalainen asutusseutu Ohiossa. Siellä samoin kuin Fairportissa y. m. on laivanlastaus päätyönä kansalaisillamme. Illinoisissa ja Indianassa on suomalaisia tehdas- ja kaivostöissä. Massachusetts on idän suomalaisten enimmänsä asuttu seutu. Kansalaisiamme on siellä kivitöissä ja tehtaissa. Kivityöt antavat suomalaisille elatusta myös Mainen, Vermontin ja Connecticutin valtioissa. Pennsylvaniassa on kansalaisiamme hiilikaivannoissa, samoin Länsi-Virginiassa. Suuressa New Yorkin kaupungissa on paljon suomalaisia käsityöläisiä.

Tarkoitukseni on seuraavilla lehdillä johtaa lukijata tarkemmin katselemaan noita suomalaisten eri asumaseutuja.

Nyt vielä koettakaamme tehdä jonkunlainen lasku suomalaisten luvusta eri valtioissa. Tarkkaa laskua siitä on mahdoton saada, vaan summittainen, erään paljon matkustaneen Amerikan suomalaisen kanssa tekemäni luettelo on seuraava:

Minnesota	25,000	henkeä.
Michigan	22,000	”
Canada	10,000	”
Dakota	8,000	”
Massachusetts	7,000	”
California	7,000	”
Oregon	6,000	”

Washington	6,000	henkeä.
Montana	4,000	„
New York	4,000	„
Ohio	3,500	„
Wyoming	3,000	„
Wisconsin	3,000	„
Pennsylvania	3,000	„
Illinois	2,000	„
Colorado	1,500	„
New Jersey	1,000	„
Alaska	1,000	„
Maine	500	„
Connecticut	500	„
Indiana	400	„
Utah	300	„
Idaho	300	„
Vermont	200	„
New Hampshire	200	„
Muut valtiot	2,000	„

Tämän laskun mukaan on suomalaisia Amerikassa siis vähän yli 120,000. Toiset arvelevat että suomalaisten luku Amerikassa nousee tuskin 100,000:een, mutta löytyy niitäkin jotka väittävät kansalaisiamme olevan aina 200,000 asti. Jos otamme lukuun Suomen ruotsalaiset siirtolaiset ja merimiehet, niin kohtuullisin lasku lienee 125,000, vaikka yllä esitetyt numerot eri valtioihin nähden eivät aivan paikkaansa pitäisikään.

Käykäämme nyt katselemaan suomalaisia valtioittain ja pesäpaikoittain.

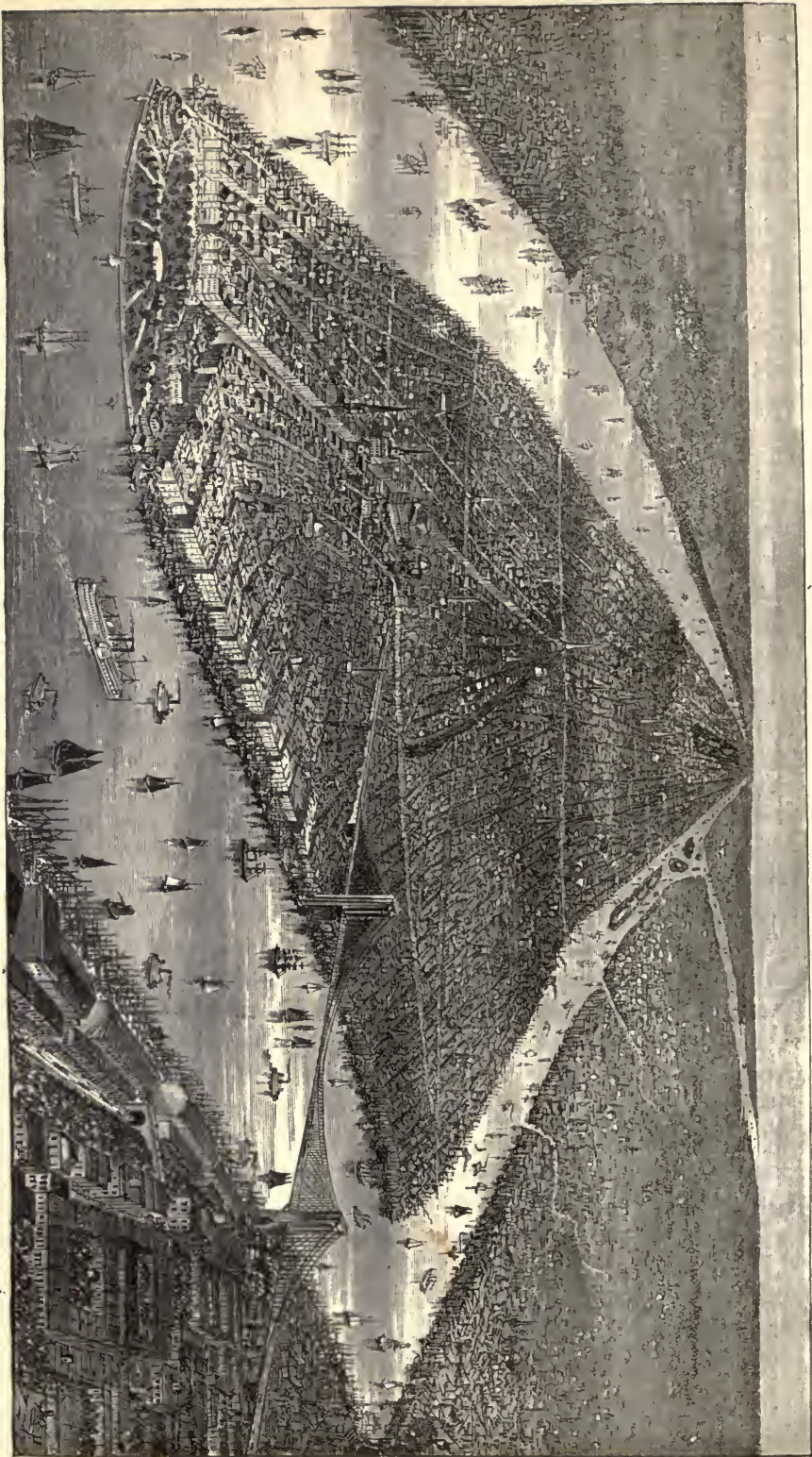
New York.

New Yorkin valtio, Keisarivaltio (Empire State) on väkirikkain ja huomattavin kaikista Uniooniin kuuluvista valtioista. Ja sen sydän on jättiläiskaupunki New York, joka täyttää Hudsonjoen suulla olevan Manhattansaaren ympäristöineen. Väkiluku Suuressa New Yorkissa nousee nykyään lähemmäs 3 $\frac{1}{2}$ miljoonaan.

New Yorkin kaupunki on Amerikan portti. Suuren Lännen asujamet sanovat, että se on vaan puoleksi amerikkalainen. Enin osa siirtolaisista astuu ensiksi maalle New Yorkissa. Ainoastaan vähempi määrä kulkee Bostonin, Philadelphian, Baltimoren tai muiden maallenusupaikkain kautta. Esimerkiksi v. 1897 saapuneista 230,832 siirtolaisista nousi maalle New Yorkissa 180,556, Bostonissa 13,333, Philadelphiassa 10,930, Baltimoressa 6,215 j. n. e.. Kun vuonna vuotuisenaan tuollainen suuri joukko siirtolaisia (muutamina vuosina on se paljon suurempi) kulkee New Yorkin kautta, näkee Amerikan suuruuden ensiksi siinä, ei ole kumma että New Yorkia on totuttu pitämään Amerikan pääkaupunkina, ja onkinhan se sitä paitsi suurin.

Suomalaisista siirtolaisista on minulla käsillä Yhdysvaltain hallituksen tilasto tilivuodelta 1895 (heinäk. 1 p:stä 1894 kesäk. 30 p:ään 1895). Silloin saapui siirtolaisia Suomesta New Yorkin satamaan 2,145, Bostoniin 242 ja Philadelphiaan 50. Myöskin on tässä tietoja samana vuonna Canadan satamien kautta saapuneista suomalaisista siirtolaisista. Heitä saapui sieltä 204.

Kun on tässä tullut käsille Yhdysvaltain hallituksen siirtolais-tilasto vuodelta 1895, tekee tuosta mieli tähän, vaikka onkin pieni syrjähyppäys aineesta, ottaa myös muutamia muita tietoja suomalaisista siirtolaisista mainitulta vuodelta.

New Yorkin kaupungin asemakuva.

Saapuneista kansalaisistamme sinä vuonna oli henkilöitä alle 15 vuoden 259, henkilöitä 15—40 ikävuosien välillä 2,109 ja yli 40 vuoden olevia 69. Sukupuoleen nähden oli siirtolaisista 1,309 miestä ja 1,128 naista.

Ammattiin katsoen oli mainittuna vuonna saapuneista suomalaisista siirtolaisista:

Pappeja	1.
Soittotaiteilijoita	6.
Lääkärejä	1.
Kirjanpitäjiä	1.
Leipureja	3.
Läkkiseppiä	4.
Kirjansitojia	1.
Puuseppiä	14.
Kauppapalvelijoita	3.
Ompelijattaria	2.
Insinöörejä	6.
Lämmittäjiä	2.
Koneenhoitajia	4.
Merimiehiä	60.
Muurareja	3.
Mekaanikkoja	1.
Kaivantomiehiä	2.
Maalareita	2.
Sahureja	1.
Suutareja	4.
Kivenhakkaajia	2.
Räätälejä	9.
Tynnyrintekijöitä y. m. käsityöläisiä	2.
Ajureita	1.
Maanviljelijöitä	33.
Kalastajia	1.
Työmiehiä (laborers)	772.
Palvelijoita	396.
Ilman ammattia (lapset vaimot y. m.)	1,100.

Tästä näkyy suunnilleen mistä luokasta suomalaisten siirtolaisten enemmistö on. Esimerkin vuoksi mainitsen, että samana

vuonna saapuneista tanskalaisista siirtolaisista oli opettaja- ja virkamiesalalla 25, käsityöläisiä 564 ja kovantyön tekijöitä (maanviljelijöitä, työmiehiä ja palvelijoita) 1,318. Skotlantilaisista oli opettaja- ja virkamiesalalta 65, käsityöläisiä 1454 ja kovantyöntekijöitä 1,213. Olen nämä ottanut vertaukseen sen vuoksi, kun näillä ja suomalaisilla oli kovantyöntekijäin luku melkein yhtä suuri.

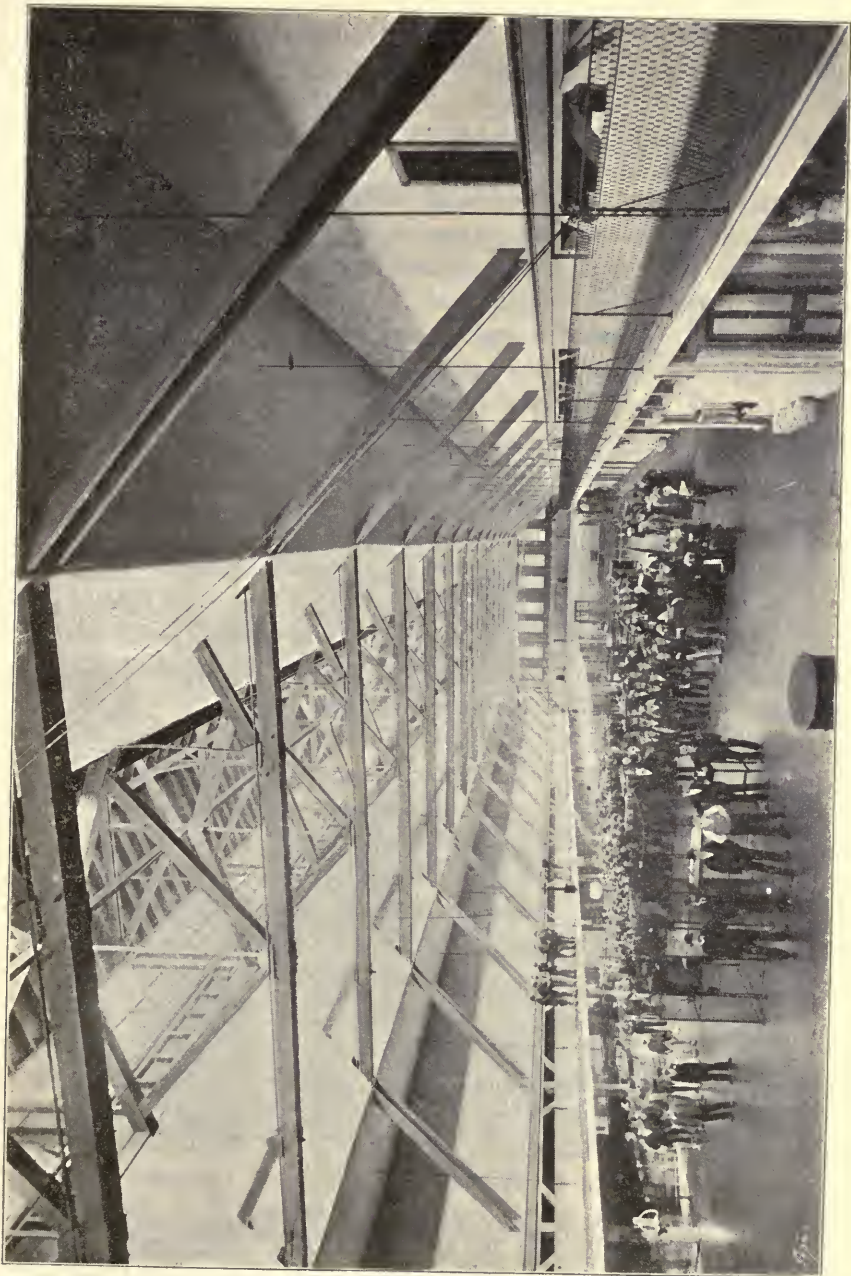
Tästä jo nähdään, että Suomesta käsityöläisten siirtolaisten luku on suhteellisesti pienempi kun muista siirtolaismaista. Sen vuoksi suomalaiset siirtolaiset ylipäänsä luetaan Amerikassa „laborers“, kovantyöntekijäin luokkaan. Kansallisuutemme sivistyksen maineelle suuressa vapaavallassa se ei ole eduksi. Ja tämä selittää senkin, että suomalaisia on verrattain vähän edullisemmissä asemissa, työnjohtajina y. m.

Mutta eräässä toisessa suhteessa Yhdysvaltain hallituksen julkaisema tilasto asettaa suomalaiset hyvin edulliseen valoon — niinkään sivistyskysymyksessä. Tilaston mukaan ovat suomalaiset siirtolaiset ensimmäisten joukossa siinä suhteessa, että ne osaavat lukea. Saapuneista siirtolaisista tällä alalla olivat portugalilaiset kehnoimmassa asemassa. Heistä nimittäin oli 67,³⁵ prosenttia luvuntaitamattomia. Itaalialaisista oli sellaisia 52,⁹³, unkarilaisista 37,⁶⁹, venäläisistä 36,⁴², kreikkalaisista 25,¹⁸, belgialaisista 15,²², turkkilaisista 14,⁷⁹, espanjalaisista 8,⁷¹ ja irlantilaisista 7,²⁷. Kaikki nämä kansat sekä monet muutkin ovat jälellä suomalaisista, joiden joukossa löytyi vaan 3,⁵⁸ prosenttia luvuntaitamattomia. Ranskalaisten, englantilaisten, hollantilaisten, skotlantilaisten, saksalaisten, sveitsiläisten ja skandinaavien prosenttiluku on vielä pienempi. Tanskasta saapuneista siirtolaisista oli vaan 0,⁴⁹ prosenttia luvuntaitamattomia.

Tutkimukset kaikkien näiden tietojen selville saamiseksi toimitetaan siirtolaisten maallenususutamassa, etupäässä laivalinjojen antamien luetteloiden mukaan. Yhdysvalloissa on parhaillaan tekeillä laki, jonka mukaan kaikki lukua ja kirjoitusta taitamattomat siirtolaiset estetään pääsemästä maalle. Suomalaisia ei tämä laki tule niin kovin koskemaan kun etelä- ja itäeurooppalaisia kansoja. Mutta kyllä muutamilta meikäläisiltäkin estyy sitte pääsö Amerikkaan. Palautetut siirtolaiset lähetetään kulettavien laivalinjojen kustannuksella takaisin.

Nykyään estetään maahan tulemasta ainoastaan ne siirtolaiset, jotka ovat hömmelöitä (idiootteja), mielipuolia, köyhiä (s. o. sellaisia, joilla joko maalle astuessaan ei ole joku summa rahaa tahi joista

Siirtolaisten tarkastus.

päätetään, etteivät he pysty saamaan elatusta maassa), rikollisiksi tuomittuja ja n. k. kontrahtityömiehiä (sellaisia, joita on ulkomailta kontrahdilla palkattu ja kutsuttu johonkin työhön). Viimemainittu kysymys on jotenkin kierä ja saattaa oudon siirtolaisen usein pulaan. Kun siirtolaiselta kysytään: Onko Teillä edeltäpäin määrätty, varma työpaikka tiedossa? tekee useimman mieli vastata myöntävästi, arvelen että niin kaiketi varmemmin maalle pääsee, kun ei ole „kruunulla“ pelkoa siitä, että joutuu häntä elättämään. Mutta myöntävä vastaus on paha loukkauskivi vaikuttamaan sen, että siirtolainen työnnetään takaisin laivaan ja viedään entisille asumasijoilleen. Usein saa tulkki tässä tapauksessa olla apuna asiaa oikaisemassa.

Tuo laki kontrahtityömiehistä tuntuu omituiselta, mutta sen tarkoitus on estää työnteittäjiä kulettamasta halpapalkkaista työväkeä ulkomailta. Näin on tahdottu turvata amerikkalaista työmiestä.

Siirtolaistilasto vuodelta 1895 osoittaa, että ainoastaan 2 suomalaista siirtolaista palautettiin Yhdysvaltain satamista, toinen köyhänä ja toinen kontrahtityömiehenä. Esimerkin vuoksi mainittakoon, että samana vuonna palautettiin itaialialaisia 731 ja venäläisiä 599.

Kun nyt siirtolainen onnellisesti on päässyt kaikista kyselmyksistä ja tutkimuksista, jotka tavallisesti toimitetaan New Yorkin satamassa olevalla Ellissaarella, paitsi tänä vuonna, jolloin entisen palaneen siirtolaismajan sijalle ei vielä uutta ehditty rakentaa, pääsee hän vapaana astumaan vapaan maan kamanalle. Ja useimmiten siirtolainen tällöin on vapaampi kun taivaan lintu, vapaa lentämään minne tahansa, mutta ilman kotia, ilman pesää.

Monet on mahtaneet olla suomalaistenkin siirtolaisten mietteet astuessa New Yorkin eteläpäässä olevaa Patteripuistoa sen varrella löytyviin siirtolaiskonttoreihin. Kysymys: mikä on oleva kohtaloni Amerikassa? lienee noussut useamman mieleen.

Siirtolaismatkustus on kokonaan n. s. laivalinjain käsissä. Suomalaisille tätä nykyä tunnetuimmat ja enimmänsä käytetyt laivalinjat ovat Cunard-, Walkean Tähten, Amerikan, Ankkuri- ja Thingvallalinjat. Näillä kaikilla on komeita laivoja kulkemassa Euroopan ja Amerikan välillä. Ennen kulkivat suomalaiset enimmäkseen n. k. Breemenlinjalla, jonka lähtöpaikka Euroopasta oli Breemenin satama Saksassa, mutta kun sen suomalaisen asiamiehen G. A. Grönlundin johtama siirtolaisyhtiö teki konkurssin ja kun sittemmin laivalinjat yhteisessä kokouksessaan tekivät sopimuksen, ettei Keski-Euroopan

linjat kuleta matkustajia Pohjoismaista, lakkasi suomalainen siirtolaisuus Saksan kautta kokonaan.

Harvoja siirtolaispilettejä, eli „tikettejä“, niinkun Amerikan suomalaiset niitä nimittävät, ovat laivalinjat itse kumminkaan suoras-

Liike Broadway-kadulla.

taan myyneet suomalaisille. Piletinmyynti on ollut erityisten siirtolais-toimistojen hallussa, joita on itsekullakin kansallisuudella. Paitsi piletinmyyntiä toimittavat nuo siirtolais-toimistot myös siirtolaisten

rahalähetyksiä vanhaan maahan. Miljoonia markkoja kulkee näiden toimistojen kautta vuosittain Suomeen. Saadakseen paremman ansion rahalähetyksestä toimittavat nämä sen siten, että ostavat Amerikan dollareilla Englannin puntia ja lähettävät tällaisia pankkiosoituksia Suomen pankkeihin. Näin voivat he maksaa Amerikan dollarista 5 mk. 10 penniä ja enemmänkin sekä sittekin voivat tehdä voittoa.

Suomalaisille huomattavin siirtolaistoimisto on nykyisin Hornborg & C:o, jonka johtajana on hra Aksel Hornborg. Tämä on Suomen Höyrylaivaosakeyhtiön asiamies Amerikassa ja sen takia sekä kun Saksan linjat eivät enää kuleta suomalaisia matkustajia on sen hallussa suomalaisen siirtolaismatkustajaliikkeen enemmistö. Toinen yhtiö, joka myös huomattavassa määrässä toimii suomalaisten keskuudessa on skandinaavialainen S. Nielsen & C:o, jolla liikkeellä on suomalaisiakin palvelijoita. Nämä molemmat toimistot ovat Statekadulla Patteripuiston varrella.

Suomalaisten rahalähetyksen kotimaahan hoitaneet nyt enimmäkseen vanha pankkihuone C. B. Richard & C:o, jonka liike on New Yorkin suurimmalla liikekadulla Broadwaylla vähän ylempänä siirtolaistoimistoja. Nyt voidaan katsoa rahalähetyksen ainakin tältäpuolen olevan turvallisissa käsissä. Niin ei ole aina ollut. Satoja tuhansia markkoja ovat suomalaiset siirtolaiset ja heidän omaisensa menettäneet entisten siirtolaisyhtiöiden konkurseissa. Enemmän häviötä on suomalaisille tullut skandinaavialaisen „American Emigrant C:n“ sekä suomalaisen G. A. Grönlundin johtaman siirtolaisyhtiön konkurseissa. Monen hiellä ja vaivalla kootut rahat hupenivat näissä vararikoissa. G. A. Grönlund oli aikanaan suomalaisen siirtolaisliikkeen huomatuin ja suosituin johtaja. Melkein koko siirtolaismatkustajaliikkeenme oli hänen hallussaan, ja hän ilmoitti lähettävänsä siirtolaisten rahoja Suomeen vuosittain 6 miljoonaa markkaa. Tämä erinomainen menestyksensä houkutteli häntä liian suuriin yrityksiin, ja noita varten lienee hän käyttänyt jossakin määrin kansalaistemme rahoja. Mutta kun tuli yleinen paniikkiaika v. 1893, eivät hänen yrityksensä menestyneet ja seurauksena oli konkurssi. Grönlund poistui Amerikasta kansalaistensa tuomitsemana ja seikkaili sitte Ruotsissa, Suomessa ja Afrikassa. Nyt kuuluu hän olevan liikehommissa St. Louisin kaupungissa Missourin valtiossa Amerikassa. Suomalaiset eivät ole vielä unehuttaneet sitä katkeruutta, jonka hänen yhtiönsä konkurssi vaikutti. Siirtolaiset olivat tottuneet suosimaan Grönlundia

m. m. sen takia, kun hän maksoi dollarista aina niinkin korkean kurssin kun S.mk. 5: 15 ja ehkä enemmänkin, eivätkä ottaneet huomioon, että sitä ei Grönlund voinut maksaa muuten kun heidän kustannuksellaan. Grönlundin vararikosta puhuivat aikoinaan amerikkalaisetkin lehdet laajalti ja kutsuivat miestä „Suomalaiseksi Napoleoniksi“, joka oli kärsinyt Waterloonsa.

Muita suomalaisia liikehuoneustoja kun nuo siirtolaistoimistot on New Yorkissa vähän. Varsinaisia kauppapuoteja ei ole kun parilla entisellä Suomen juutalaisella, jotka harjoittavat vaatekauppaa, yksi

Suomalais-amerikkalaisen Kustannusyhtiön („Siirtolaisen“) talo
Brooklynissä New Yorkissa.

ehkä suuremmassakin määrässä. Myös pienempiä tupakka- ja rihkama-kauppoja on toisinaan ollut suomalaisilla, vaikka eivät ole oikein ottaneet menestyäkseen.

Kunnioitetuimpia New Yorkin suomalaisia on Brooklynin puolella asuva apteekari Niilo Kant. Hän on lehtori Canthvainajan orpana ja saapui Amerikkaan lähes 30 vuotta sitte. Hänellä on suuremoinen, suosittu apteekkiliike ja lienee hän varakkaimpia Amerikan suomalaisia. Apteekari Kant on hiljainen ja vaatimaton mies eikä ota juuri ollenkaan osaa suomalaiseen seura-elämään, mutta

milloin rahankeräyksessä tai muun neuvon pyynnössä mennään hänen luokseen, on hän aulis auttaja.

Suuremmoinen on myös leipuri C. G. F. Lindstrandin leipuriliike. Hänellä on aina joukottain hevosia kiidättämässä leivoksia suomalaisiin ja ruotsalaisiin perheisiin. Yleinen tapa Amerikassa on näet, että myyjä toimittaa tavaran ostajan kotiin. Herra Lindstrand on Waasanpuolelta kotoisin.

Liikkeistä mainitessa pitääne huomauttaa, että on myös muutamia suomalaisia kapakoita. Ja Hämeenlinnasta karanneella juutalaisella teurastajalla Rosenbergillä sanotaan olevan makkaratehdas ja useita lihapuoteja. Kuuluu niitä myös olevan muitakin suomalaisia liikemiehiä, jotka kuten viimeainittukin eivät oleskele ollenkaan suomalaisten kanssa.

Siirtymällä yleisestä kauppa „bisneksestä“ muille aloille on ensiksi mainittava, että Amerikan suomalaisten enimmä levinnyt sanomalehti „Siirtolainen“ ilmestyy New Yorkissa Brooklynin puolella. Lehtea kustantaa „Suomalais-amerikkalainen Kustannusyhtiö“, joka harjoittaa myös jotenkin suureksi kasvanutta kirjainkustannusliikettä. Yhtiön osakkeet ovat äskettäin oston kautta joutuneet liikkeessä työskenteleväin miesten omiksi ja liike edistyy aikalailla. Yhtiöllä on oma kolminkertainen talo (kellarikerros neljäs, jossa on koneet).

Enimmät suomalaiset New Yorkissa ovat käsityöläisiä. Ylipäänsä ovat he itsenäisellä taloudellisella kannalla ja useita voidaan varakaiksikin kutsua. Muutamilla on omat talot. Yleensä lienee Suur-New Yorkin suomalaisilla ainakin 50 omaa taloa, joista kukin on arvossa 2,000—10,000 dollarin välillä.

Puuseppiä on paljon ja työskentelevät he etupäässä rakennustöissä ja laivavarveilla. Palkka on siinä 3 dollarin vaiheilla päivältä ja niin ollen voisi hyvinkin saada säästöön, kun vaan työt olisivat pysyväisempiä. Mutta kun muutamina aikoina kuluu kauvankin työnetsintään, vähentää se tietysti vuotuista työnansiota. Työpäivä puusepillä kuten useimmilla käsityöläisillä on 8-tuntinen, vaikka ei kaikilla aloilla sitä niin säännöllisesti noudateta kun puusepäntöissä.

Epävakaistemmat työajat ovat muurareilla ja räätäleillä. Muurarien säännöllinen päiväpalkka on 4 dollaria. Rakennustöitä ja siis muurausta on New Yorkissa paljon, mutta paljon on työhönpyrkijöitäkin.

Suomalaiset räätälit saavat ansionsa melkein yksinomaisesti kappaletyöllä. Päiväpalkalla tekeviä suomalaisia räätälejä lienee hyvin

vähän. Osa suomalaisista tekee ainoastaan housuja, toiset vaan liivejä ja kolmannet takkeja j. n. e. Yleensä ovat suomalaiset räätälit hyvässä maineessa ja tekevät työtä parhaimpiin liikkeihin. Valmiina myytävien vaatteiden tehtaissa, joissa maksetaan huonoja palk-

American Trust society'n talo New Yorkissa.

koja, ei suomalaisia työskennelle yhtään, vaan tavallisesti meikäläinen räätäli saa jo työpalkassa enemmän kun tuollaiset valmiit vaatteet myydessä maksavat. Niinpä noissa tilauksesta tekevissä liikkeissä maksaakin vaatekerta paljon enemmän. Työaika räätäleillämme on

hyvin lyhyt, tavallisesti vaan muutamia kuukausia keväisin ja syksyisin. Mutta silloin ansaitsevat he noin 20 dollarin vaiheille ja enemmänkin viikossa. Työnsä tekevät he joko kotonaan tai yhteisesti hyyräämissään työhuoneissa.

Maalarit tekevät työtä joko päiväpalkalla tai urakalla, s. o. ottavat jonkun työn valmistaakseen vissistä hinnasta. Heidän ansionsa tehnee noin 2 ja 3 dollarin vaiheille päivässä. Koristemaalari voi ansaita puolta enemmänkin.

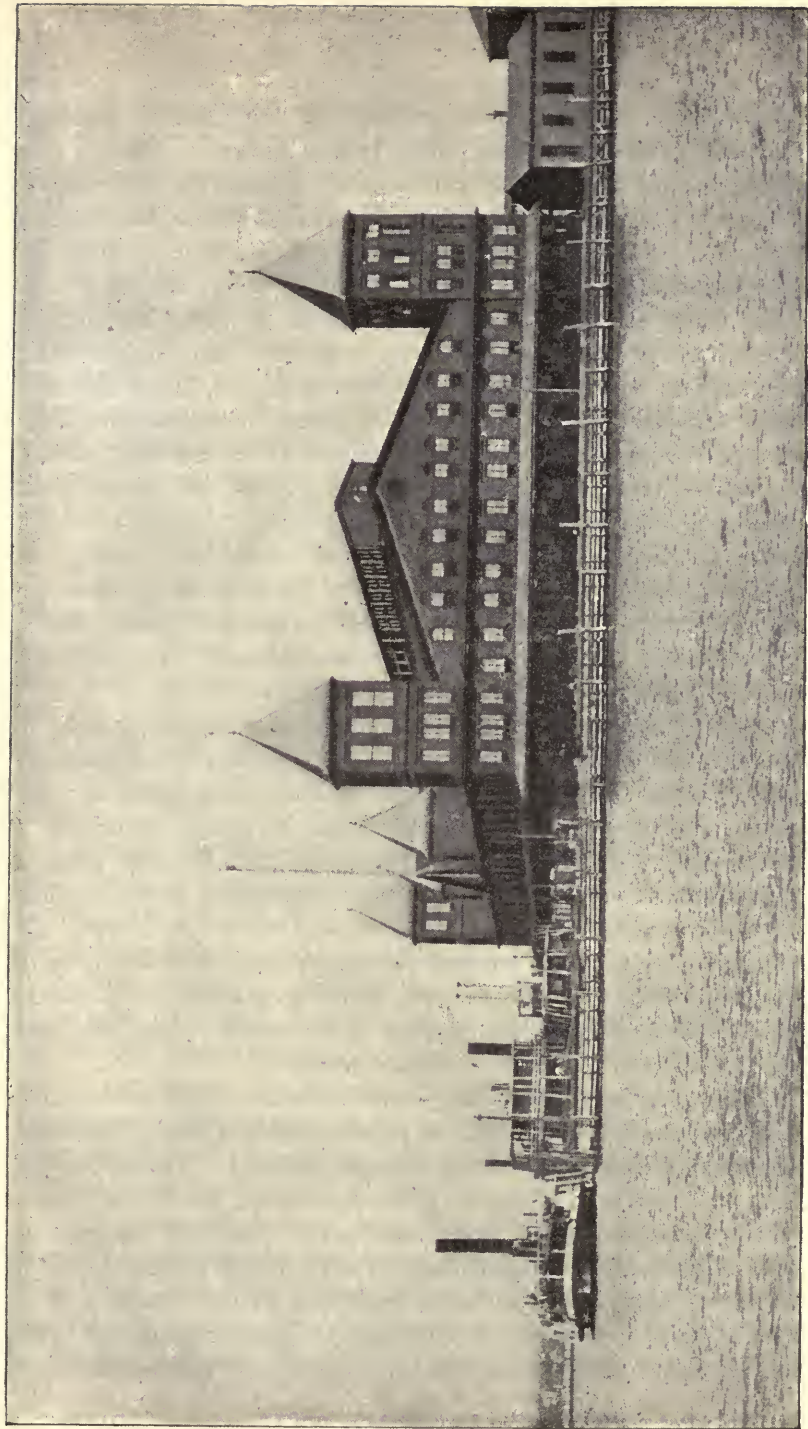
Suomalaisia kulta- ja hopeaseppiä on myös arvokkaimmissa tehtaissa työssä ansaiten noin 3 dollarin vaiheille päivässä. Suurin osa näistä kansalaisistamme on sellaisia, jotka ovat jo ennen tehneet samaa työtä Pietarissa. Yleensä on New Yorkissa verrattain lukuisasti Pietarin suomalaisia.

Myös löytyy New Yorkissa suomalaisia suutareja, kelloseppiä, huonekalujenpäällystäjiä, mekaanikkoja y. m. Suutarit saavat Amerikassa ehkä huonompia päiväpalkkoja kun mitkään muut käsityöläiset. Konetyö on sen ammatin ansiot turmellut, sillä enimmäkseen käytetään valmiita tehdaskenkiä.

Omia liikkeitä suomalaisilla käsityöläisillä New Yorkissa on perin vähän. Yrittelijöitä on ollut, vaan enimmäkseen ne eivät ole onnistuneet.

Suomalaista ammatitonta työväkeä on myös New Yorkissa tehden mitä työtä milloinkin sattuu. Niiden ansiot ovat vaihtelevat. Yleensä olisi parempi, että se suomalainen siirtolainen, joka ei taida jotakin erityistä ammattia, ei pysähtyisi New Yorkiin eikä yleensä idän valtioihin, sillä työnsaanti on täällä kehnompia sekä palkat huonommat. Länteen pitäisi mennä, siellä olisi paremmin työn ja ansion tilaisuuksia. Mutta monet ovat rahanpuutteen takia pakoitetut jäämään New Yorkiin ja usea heistä saapi ainakin alussa nähdä kurjuutta. Ikävä kuva New Yorkista mahtanee olla monilla niistä herrasmiehistä, joita Suomesta vanhemmat ja muut omaiset ovat lähettäneet juoppouden ja muiden paheiden takia korjautumaan Amerikan oloissa. Surkeaa kurjuutta lienevät he saaneet kokea tuossa jättiläiskaupungissa. Mutta Amerikassa sellainen, jolla on vähänkään tahdon lujuuksia jällellä, ei tarvitse kauvan tuollaista kurjuutta kestää. Hän voi nousta, ja onkin esimerkkejä, että jotkut tuollaisista hyödyttömistä herrasmiehistä ovat nousseet ja tulleet hyödyllisiksi, toimeentuleviksi ihmisiksi. Mutta on myös esimerkkejä kurjuuteen lopullisesti sortuneista.

Ellis Island, New Yorkin linnue.

Puhuesssa New Yorkin suomalaisista ei voi jättää mainitsematta merimiehiä, vaikka he liikkuvatkin kaiken mailman vesillä. New Yorkista paljon suomalaisia palkkautuu merimiehiksi purjehtimaan joko syvillä vesillä tai rannikolla. Melkein jokaisessa Yhdysvaltain sotalaivassa palvelee suomalaisia merimiehinä, jossakin on heitä aina pariinkymmeneen. Näin otti heitä useampia kymmeniä osaa viime sotaan Espanjan kanssa. Myös maaväessä oli paljon suomalaisia. Kaikkiaan lienee kansalaisiamme ollut osallisena viime sodassa muutamia satoja. Jotkut saavuttivat erityistä huomiota, kuten surmansa saanut Widemark, jonka nimeen amerikkalaiset mielellään ovat liittäneet tunnustuksen „urhoollinen“. Kuuluisassa sotalaivassa „Maine“, joka räjähti Havanan satamassa, mikä tapaus oli yhtenä sodan jouduttajana, menetti henkensä kolme suomalaista. Useissa amerikkalaisissa ja Amerikan satamissa käyvissä ulkolaisissa laivoissa on suomalaisia. Ja rikkaiden amerikkalaisten komeissa huvialuksissa on myös suomalaisia merimiehinä nauttien jotakuinkin hyvää palkkaa helposta työstä. Suomalaisen maine merimiehenä on Amerikassa hyvä, ovat ensimmäisiä norjalaisten jälkeen.

Suomalaisia naisia on hyvin paljon New Yorkissa. Niitä on enemmän kun miehiä. Ne ovat ylipäänsä palvelijoina amerikkalaisissa perheissä. Ja ne ovat verrattain edullisessa asemassa: ei niiden tarvitse niinkun miesten olla viikkoja ja kuukausia etsimässä ja odottelemassa töitä, vaan tavallisesti saavat sen oitis, sillä paikkoja on enemmän kun palvelijoita. Jos panee ilmoituksen etenkin keväisin ja syksyin amerikkalaiseen sanomalehteen, että siellä ja siellä olisi suomalainen tyttö, joka haluaisi palveluspaikkaa, niin saattaa kymmenittäin herrasväkeä käydä tätä heille pyytämässä. Ja vaikka ilmoituksessa mainitsee, että tyttö on vasta maahan tullut eikä osaa englanninkieltä, on hakijoita sittekin runsaasti.

Enemmän kun ilmoitusten kautta välitetään palveluksen saantia palvelushankintatoimistoissa. Siellä palvelustytöt istuvat odottelemassa, kun rouvat ja herrat käyvät tarjoamassa paikkoja. Tavallisesti palvelusta hakevan tytön osaksi jää valitseminen, jota vastoin rouva saa olla tyytyväinen kuka heille vaan tulee. Tarkkaan otetaan huomioon montako henkeä on perheessä, onko muita palvelijoita, onko renki kantamassa sisään kivihiiliä, pestäänkö pyykit kotona ja onko erityistä pesijätä j. n. e. Useimmiten ei täällä toimistossa vielä asiaa ratkaista, vaan rouva tai herra, joka on tyttöä pestaamassa,

antaa sähkövaunurahat ja tyttö käy katsomassa tarjottua paikkaa. Hän saattaa olla vuorokauden siellä, katsella emännän luontoa, ruuan hyvyttä ja palvelijattarelle määrättyä kamaria. Jos ne eivät tyydytä, palaa tyttö takaisin toimistoon valitsemaan toista paikkaa.

Amerikka on naisten paratiisi, sanotaan. On se, varsinkin palvelusnaisiin nähden. Oikein täytyy ihmetellä amerikkalaisen rouvan kärsivällisyyttä opettaessaan esimerkiksi vasta Suomesta maalta tullutta tyttöä. Tyttö ei saa kielestä mitään selvää, ei tunne ruuanlaitosta, ei osaa mitään amerikkalaisen maun mukaista. Opetuksen täytyy tapahtua kädestä pitäen, viitteloimalla. Siitä tyttö alkaa oppia tärkeimpiä sanoja kielestä ja tottuu laitoksiin. Ruuan laitoksen suhteen Amerikassa ei olla niin suurvaateisia kun herrasväessä yleensä Suomessa. Vähemmällä sekoituksilla se ruoka syntyy.

Palvelusväellä täytyy olla oma kamarinsa, kyökissä ei makuteta. Vähintäänkin yhdeksi illaksi viikossa pitää palvelijan puolelta päivin päästä ulos vapaaksi huvittelemaan. Jos talossa on vaan yksi palvelija, hoitaa rouva itse silloin taloustehtävät. Ja joka ilta jälkeen kello 7 tai 8 on palvelija vapaa talon työstä ja saapi tehdä omia töitään tai lähteä tuttaviaan tervehtimään. Tavallisesti tytöillä on vapaina iltapäivinä joka toinen torstai ja joka toinen sunnuntai.

Palkkaa maksetaan palvelustyöille seuraavasti: sisäpalvelijalle 14—16 dollaria kuukaudessa, keittäjättarelle 18—20 dollaria ja pesijättarelle 20—24 dollaria. Vasta maahan tullut siirtolaistyttö saapi tavallisesti ensimmäiseltä kuukaudesta 8 dollaria. Pian se sitte nousee 10 dollariin. Löytyy suomalaisia palvelijattaria muutamia, jotka saavat aina 30 dollaria ja enemmänkin palkkaa kuukaudessa. Olen kuullut erään suomalaisen tytön, joka palvelee yhdellä Vanderbiltilla, saavan palkkseen 75 dollaria kuussa. Mutta se on tavatonta. Suomalainen tyttö, joka palveli miljoonainomistajalla Gouldilla ei saanut läheskään niin paljoa. Lännessä maksetaan paikoin hiukan parempia palkkoja kun New Yorkissa.

Jos suomalaiset neitosemme New Yorkissa tahtoisivat säästää, voisivat he palkka-ansioistaan koota hyväsesti vanhan päivän varalle. Ja onkinhan niitä koko joukko säästäviä, joilla on muutamien vuosien säästöinä useita satoja dollareita. Mutta iso osa tytöistämme ei ole niin halukas säästämään. Moni palvelee vaan muutaman

kuukauden saadakseen sitte laiskehtia yhtä kauvan ja kuluttaa säästöt. Vaatetukseen kuluu myös hyväsesti, sillä neitokset ovat hyvin puettuja, mutta siitä ei ole mitään sanomista, sillä maassa maan tavalla.

Kun nyt olemme käyneet läpi suomalaisten ansio- ja työpuolet New Yorkissa, heittäkäämme yleinen silmäys heidän henkisiin rientoihinsa, „yhteispyrinnöihin“, niinkun niitä Amerikan suomalaisten keskuudessa kutsutaan.

Huomattavimman ja siunauksellisimman vaikutuksen tässä suhteessa on tehnyt Suomen Merimieslähetys asemansa kautta. Se on

Lähetysseurakunnan kirkko New Yorkissa.

vaikuttanut paikkakunnalla vuodesta 1887. Sitä ennen oli kyllä jo suomalaisilla seurakunta ollut ja olivat ostaneet kalliinlaisen kirkonkin. Mutta he onnistuivat saamaan sopimattoman henkilön papikseen, ylioppilas J. W. Lähteen, ja osaksi sen sekä osaksi liian suurten maksujen vuoksi menetettiin kirkko, ja seurakunta hajosi. Tämä olisi kauvaksi ajaksi tympässyt seurakuntaharrastuksen, ellei Merimieslähetys olisi ruvennut seudulla työskentelemään. Vaikea oli saada ensin kansalaisia kokoon, mutta vähitellen ne liittyivät lähetykseen. Viime aikoina lienee Lähetyksen seurakuntaan kuulunut lasten kanssa kaikkiaan noin tuhat henkeä.

Kun yhteen aikaan kuului puheita, että ehkä Merimieslähetys lakkauttaa toimensa New Yorkissa, alkoivat Brooklynin puolella asuvat

suomalaiset varusteleutua ja muodostivat erityisen seurakunnan (silloin ei vielä Lähetyksen yhteydessä järjestettyä seurakuntaa ollut). Kun suomalaisia lisääntyi paikkakunnalle (nyt on suomalaisia Suur-New-Yorkissa ja sen lähimmässä ympäristössä noin 4,000), säilytettiin tuo seurakunta, vaikka lähetyskin jatkoi toimintaansa. V. 1897 ostivat Brooklynin suomalaiset itselleen kirkon, maksaen siitä 2,800 dollaria, josta osa on vielä velkana, mutta johon hintaan joku tuhatkunta dollaria kerättiin lyhyeen aikaan ihmeteltävällä uhraavaisuudella (yhtenä ainoana iltana tuli lahja-antia noin 600 dollaria).

Osaksi tästä innostuneina Lähetykseurakunnankin jäsenet rupe-sivat puuhaamaan itselleen omaa kirkkoa, sillä näihin asti on käytetty jotenkin kallisvuokraista hyryhuoneustoa; nykyisestä kirkosta maksetaan vuokraa noin 1,000 dollaria vuodessa. Keräys pantiin toimeen ja yhtenä iltana tuli uhrauksia vähän yli 1,000 dollaria. Mutta kirkon hankkiminen New Yorkin puolella on paljon vaikeampi kun Brooklynissa, sillä maa aijotuilla paikoilla on hyvin kallista. Asia on tätä kirjoittaessa vielä valmistumassa.

Vilkkat ovat myös raittiusriennot New Yorkin suomalaisten keskuudessa. Brooklynin puolella on raittiusseura Aamunkoitto, joka on jo toistakymmentä vuotta vanha. Varsinaisessa New Yorkissa, joka on Manhattansaarella, on kaksi suomalaista raittiusseuraa, Oras ja Tähti, joista ensinmainittu on vanhempi. Ja vielä tähän ryhmäkeeseen kuuluu raittiusseura Alku, joka toimii joen toisella puolen Jersey Cityssä New Jersey'n valtiossa. Vaikka seudulla onkin innokkaita raittiuden harrastajia, eivät he seuroihin ole saaneet suurta jäsenlukua. Suurkaupunki laajuutensa puolesta sekä viettelyksineen pitää kansamme enemmistöä noista hyödyllisistä seuroista poissa.

Useimmat New Yorkin suomalaiset käsityöläiset kuuluvat „toiskielisten“ toveriensa kanssa ammattiuniooneihin, työväenyhdistyksiin, joilla on tarkoituksena ammattinsa etujen valvominen. Mutta on suomalaisilla omakin työväenyhdistyksensä Brooklynin puolella. Tällä on tarkoituksena suomalaisten tutustaminen työväenasiaan, mutta jäsenluku ei ole suuri, pääasiallisesti juuri ehkä noiden ammattiunioonien takia.

Vielä on New Yorkin suomalaisilla naisyhdistys Pyrkijä, jonka tarkoitus on turvata jäseniään ja yleensä suomalaisia naisia seudulla. Miljoonakaupungissa, suurten viettelysten keskellä on sellaisella yhdistyksellä tärkeä työala.

Kristillinen Nuorisoyhdistys toimii hartaudella hengelliseksi herättämiseksi. Seudulla on toisinaan jotenkin hyvin harjoitetut lauluseurat, joskus torvisoittokunta, Ystävyysden seura y. m. Yleensä on seuraelämä New Yorkin suomalaisten keskuudessa hyvin vilkas. Iltamia ja juhlia on alinomaa, joissa kansalaiset kohtaavat toisiaan.

Olen tähän asti puhunut vaan varsinaisen New Yorkin ja siihen yhdistetyn, joen toisella puolen olevan Brooklynin suomalaisista. On suomalaisia muuallakin New Yorkin valtiossa vaikka paljon vähemmässä määrässä. Useissa New Yorkin esikaupungeissa tavataan suomalaisia, varsinkin palvelustyttöjä.

Buffalon kaupungissa on myös pieni luku suomalaisia. Osa tekee työtä öljytehtaissa, osa käsityöläisinä.

New Yorkin yhteydessä sopii tehdä lyhyt silmäys suomalaisiin naapurivaltiossa, New Jerseyssä. Tuossa valtiossa ei olekaan monta kansalaistamme muualla kun aivan lähellä New Yorkin miljoonakaupunkia.

Hudsonvirran länsipuolella on Jersey City ja tämän yhteydessä pohjoispuolella kaupunki Hoboken. Oikeastaan ovat nämä suuren New Yorkin esikaupunkeja, vaikka kuuluvatkin toiseen valtioon. Näissä molemmissa on lukuisasti suomalaisia eläen samanlaisissa olosuhteissa ja ansioissa kun suuren kaupunginkin kansalaiset. Etupäässä on siellä suomalaisia puuseppiä ja rakennustyömiehiä. Useita omia taloja on kansalaisilla, joukossa kallisarvoisiakin. Kansalaiset voivat yleensä hyvin, muutamia voi varakkaiksikin sanoa.

Seurakunnallisessa suhteessa kuuluvat Jerseyyn suomalaiset Lähetyssurakuntaan ja ovatkin seurakunnan innokkaita kannattajia. Raittiuden edistämiseksi on seudulle hiljan perustettu raittiusseura Alku.

Jersey Cityn naapurikaupungeissa on myös vähän suomalaisia, kuten Newarkissa ja Elisabetissa. Newarkin laiteella on Amerikan suurimman kultaseppäliikkeen, Tiffany'n, tehtaita. Siellä on muutamia suomalaisia hopeaseppiä, ansaiten jotakuinkin hyvin.

Uuden Englannin valtiot.

Mällä nimellä tunnetaan kaikki ne valtiot, jotka ovat New Yorkin valtiosta koilliseen päin, koko se nurkka Yhdysvaltoja. Päävaltiona tässä joukossa on Massachusetts, joka myös suomalaisiin nähden on seudun huomattavin valtio. Muut tähän ryhmään kuuluvat valtiot ovat Maine, New Hampshire, Vermont, Connecticut ja Rhode Island. Jokaisessa näissä on suomalaisia.

Uusi Englanti lukee itsensä Amerikan sivistyksen kehdoiksi, onhan siellä Boston, „Amerikan Ateena“. Jäykät, ylpeäluontoiset puritaanit ovat valkoisen uudisasutuksen esi-isiä. Ja ne amerikkalaiset, jotka johtavat sukunsa noista puritaaneista, erittäinkin ensimmäisistä v. 1626 Plymouthissa maalle nousseista, ovat ikäänkun Amerikan aristokratiana, ylpeilevät suvustaan kuten Euroopan aateliset ja katsovat enemmän tai vähemmän halveksien muuta myöhemmistä siirtolaisista polveutuvaa kansaa. Sitä perikuntaa löytyy Uuden Englannin valtioissa paljon ja se lyöpi muusta Amerikasta eroavan leiman sikäläiseen elämään. Tämä ei olekaan enää niin tasa-arvoisuuden maata kun muu osa Yhdysvaltoja. Erittäinkin pienempäin kansojen myöhemmin tulleet siirtolaiset, kuten suomalaiset, ovat saaneet tuosta ylpeydestä kärsiä. Vaikeata on siirtolaisen täällä nousta vaikuttaviin aseisiin, sitä koetetaan pitää niin paljon kun mahdollista alempana syntyperäisiä amerikkalaisia. Kansa on olevinaan sivistynyttä, ja onhan koulunkäynti ollut yleistä aina siirtokuntien alusta saakka, mutta sittekin saattaa heidän kesken nousta kysymyksiä sellaisia kun: onko suomalaisella tunteita?! Outojen kansain siirtolaiset käsitetään puolittain eläimiksi, kuten tuokin todella eräälle sanomalehdelle tehty kysymys todistaa. Siirtolaisilla saattaa

kumminkin olla sivistyspyrintöjä yhtä hyviä ja parempiakin kun noilla „jenkeillä“, mutta nämä eivät viitsi niistä ottaa selkoa. Vaikka suomalaisia Uudessa Englannissa asuu lukuisasti ja on asunut jo kymmeniä vuosia, ovat he siellä melkein vähemmin tunnettuja kun missään muualla. Uusi Englanti ei suomalaisille eikä yleensä uudemmalle siirtolaisuudelle ole läheskään niin edullinen kun ovat suuren lännen seudut. Sen vuoksi on kyllä syytä ottaa varteen kuuluisan amerikkalaisen Horace Greeleyn uuttera kehoitushuuto: „Länteen, länteen, nuori mies mene länteen“.

Uusi Englanti on kyllä ollut aikoinaan huomattu maanviljelys-alue, mutta nyt alkaa se olla enemmän teollisuuden maa. Eteläiset valtiot siinä ovat tehtaita täynnä, joten se todella ansaitsee olla vanhan Englannin kaima. Pohjoisosat eivät olekaan soveliaita maanviljelykselle, maapohja on kallioista ja karua. Siellä on kiviteollisuus huomattava, lohotaan ja hakataan erilaisia kiviä moniin tarkoituksiin.

Vanhat puritaanit olivat tunnettuja uskonnollisesta järjestyksestään ja ankaroista, kaavamaisista tavoistaan. Tässä suhteessa on Uuden Englannin kansa hyvin muuttunut. Kirkot monessakin uskonlahkossa ovat tulleet maallisen intoilun ja huvittelun pesiksi. Ne ovat klubihuoneita, joissa seurakuntalaiset käyvät seurustelemassa keskenään, nuoret huvittelemassa ja lapset leikkimässä. Vetääkseen kansaa kirkkoon toimittavat papit sinne näytelmiä, kuvaelmia, jopa tanssiaisikiäkin. Ja Uuden Englannin sydän, Boston, pidetään muussa osassa Yhdysvaltoja olevaan amerikkalaiseen käytännöllisyyteen nähden seisovan alimmalla asteella. Mutta ylpeitä siellä ollaan, ylpeilläään tieteistä, taiteista ja vanhasta suvusta.

Kieltämättä on Uusi Englanti Yhdysvaltain rikkaimpia osia. Monille miljoonanomistajille suitsuu tehtaitten savutorvista lisää dollareita. mutta silti ei voida sanoa, että yleinen kansan hyvinvointi olisi siellä paremmalla kannalla kun muualla Yhdysvalloissa, päinvastoin on se huonompi. Työpalkat ovat yleensä hyvin alhaiset ja näkyvät vuosi vuodelta laskeutuvan. Työlakkoja on tiheään, mutta työväki niillä vähän voittaa, vastassa on liian väkevä kultamuuri. Tuskin missään muualla, paitsi ehkä Pennsylvaniassa, on työväki niin vähävoimainen.

Syy siihen, että varsinainen Uuden Englannin kansa katsoo suomalaisia halveksien, ei ole etsittävä ainoastaan kansan luonteesta; vaan suureksi osaksi myös suomalaisista itsestään. Ensiksi on huo-

mattava, että suomalaiset täällä vielä vähemmän kun muualla opettelevat englanninkieltä, joten amerikkalaisten seurustelu heidän kanssaan käy vaikeaksi. Toiseksi raittiuden suhteessa on suuri ero varsinaisen amerikkalaisen ja suomalaisen välillä. Suomalaisissa on vielä paljon juoppoutta ja raakuutta, jota vastoin osaksi ehdoton kieltolaki, kuten Mainessa, ja osaksi paikallinen kielto (local option) on poistanut kapakat varsinaisten amerikkalaisten tahdosta usealla seudulla. Ennen ovat suomalaiset juoneet vielä enemmän kun nykyään, ennen, jolloin oli paremmat ansiot. Se oli Uuden Englannin suomalaisten suurin alennusaika, se, jolloin työpalkka oli parempi. Paljon on nyt korjausta tapahtunut huonompien työaikain vallitessa.

Mutta lähtekäämme nyt tarkastelemaan suomalaisia heidän asumapaikoillaan tällä alueella. Jos lähdemme ensin etsimään suomalaisia perukoilta, pohjoisesta, joudumme

Mainen valtioon.

Kuten jo sanottu on Maine raittiusvaltio. Lain mukaan ei siellä saa olla kapakoita, mutta todellisuudessa niitä kumminkin on siellä täällä muka salassa, vaikka kansa niistä yleensä tietää. Ja suomalaiset eivät suinkaan ole eläneet siellä kuten raittiusvaltiossa. Muutamat matkustelijat ovat sanoneet, etteivät missään ole nähneet suomalaisten juovan niin paljon kun tuolla. On siellä kansalaisiamme kuollutkin aivan välittömästi väkijuomain liialliseen nauttimiseen.

Kun lähdemme Mainen suomalaisia etsimään, on paras pitää Rocklandkaupunkia keskipisteenä, sillä sen ympäristöllä on vahvimmat suomalaisseudut. Kaupungissa itsessään ei suomalaisia ole, paitsi ehkä muutamia palvelustytöjä, mutta lähistöllä ovat Hurricane Island, Vinal Haven ja Greens Island yhdellä puolen sekä vähän syrjempänä Long Cove ja Clarks Island. Kaikki nämä paikat, paitsi Long Cove ovat saarilla, ja sinnepä ensin lähdemmekin.

Heti kun laiva on kaupungin rannasta lähtenyt kohti itäistä ilmansuuntaa, alkaa saaristo häämöittää. Lähemmäksi tultua näemme, että saarilla kasvaa tiheää kuusikkoa, ja kallioisia rantoja Atlannin aallot huuhtelevat. Tyynelläkin loiskahtelee mainingit alinomaa louhikossa. Ei kestä matka täyttä tuntia kun jo ollaan Hurricanen saarella, „Horikissa“, niinkun suomalaiset sanovat. Harmaa kallio

kohoa merenpinnasta toista sataa jalkaa korkealle. Ja siellä on taloja, pieniä puuhökkeleitä jokunen määrä.

Ensimmäiset suomalaiset tulivat tänne v. 1892. Samana vuonna olivat kivityömiehet melkein kaikkialla Amerikassa työlakossa. Kun ei tämänkään saaren vanhat työmiehet ruvenneet työhön, käytiin Massachusettsin murtimoilta hakemassa suomalaisia. Palkkaa suomalaiset saivat ensi alussa noin 2 dollaria päivältä, mutta nyt se on huonontunut, ja sen vuoksi suomalaisiakin, joita tänne jo tuli enemmän, on taas lähtenyt joukolla pois.

Puolen kolmatta „mailin“ (engl. peninkulma, noin 1,6 kilometriä) päässä tästä toisella puolella on Vinal Haven ja siitä melkein suoraan salmen poikki Greens Island. Vinal Haven on oikea kaupunki, jonka asujamet elävät kivityöstä ja kalastuksesta. Suomalaiset, joita alkoi tulla tänne samaan aikaan kun Hurricaneenkin, ovat melkein yksinomaan kivityössä. Murtimoita on saarella useampiakin. Greens Island on pieni paikka, suomalaisiakin vähäsen.

Kaikki nämä kolme saarta ovat yhden näköpiirin sisällä, lähellä toisiaan. Vähän kauvempana, parin tunnin laivamatkan päässä on neljäs saari, Greens Landing, jossa on myös suomalaisia. Kauppala on kauniilla paikalla, jyrkän kallion rinteellä. Suomalaisia saapui sinne pari vuotta myöhemmin kun noihin edellisiin saariin.

Palaamme taas Rocklandiin ja lähemme ajamaan sähkövaunulla Long Covea kohti. Loppumatkan ajamme hevosella. Noin kahden tunnin kuluttua olemme Long Covessa. Hienoa sinertävää graniittia ovat vuoret. Ensimmäiset talot tien varrella ovat suomalaisia ja onkin niitä kansalaisillamme useita. Suomalaisia on täällä asunut kauvemmin kun muualla Mainessa, vaan heidänkin lukumääränsä suureni vasta vuoden 1892 jälkeen. Suomalaisia on täällä vieläkin lukuisasti, vaikka on heitä paljon muuttanut pois kuten muualtakin Mainesta työaikain huonottua.

Clarks Island on soukan salmen erottamana Long Covesta. Se on hyvin pieni paikka, mutta suomalaisia on sielläkin. Kivityö antaa täällä ja Long Covessa kansalaisillemme elatuksen.

Ja kivistä ne ottavat leipänsä Mainen suomalaiset muuallakin. Heitä tapaamme vielä sisämaassa Monsonissa ja Oakdalessa, jotka ovat noin 80 mailia Bangorin kaupungista pohjoiseen. Kivi on täällä erilaista kun rannikolla, se on mustaa ja pehmeää. Siitä valmistetaan tauluja. Näitä taulukivikaivantoja on monta ja niiden yhtey-

dessä kiven höyläyslaitos. Myös on ympäristöllä vähän metsätöitä suomalaisille.

Kansalaisiamme on seudulla ollut melkein yhtä kauvan kun Long Covessakin, jotkut väittävät niitä olleen kauvemman, sillä kun seudulla on vanha ja vahva ruotsalaisasutus, ovat suomalaiset heidän joukkoonsa aikaisin tulleet.

Paitsi näitä paikkoja on suomalaisia vielä Mainessa muuallakin, kuten Stoningtonissa, State Pointissa, Hall Quarryssa y. m. Kivityö on yleinen ansion lähde.

Kolmisen vuotta sitte oli henkiset pyrinnot Mainen suomalaisten keskuudessa vilkkaassa alussa. Raittiusseuroja syntyi useita, vaikka ne eivät oikein onnistuneet juoppouteen vajonneita kansalaisiamme vetämään puoleensa. Syntyi seurakuntayhteyksiäkin ja oli heillä yhteen aikaan oma pappinsakin, eräs piispa Eloheimon vihkimä suomalainen ylioppilas. Mutta sitte töiden vähettyä alkoi suomalaisia muuttamaan pois. Seurakunnat hajosivat ja nyt on enimmäkseen raittiusseuratkin nukahtaneet, ehkä kumminkaan ei lopullisesti. Massachusettsista käy suomalainen pappi toisinaan tekemässä kirkollisia toimituksia kansalaisten kutsuessa. Ja eräs maallikkosaarnaaja on seuduilla pitänyt raamatunselityksiä.

Aineellinen toimeentulo ei ole ollut niin hyvä kun on suomalaisilla monessa muussa paikassa. Jotkut ovat kyllä säästäneet hyvinkin ja säästäähän sitä voisi pienestäkin palkasta, kun vaan olisi kykyä.

Uuden Englannin suomalaiset ansaitsevat enimmäkseen kivityöstä elantonsa. Mainessa on se työ melkein yksinomaista. Massachusettsissa on hyvin paljon suomalaisia kivityössä. Myös Vermontissa ja Connecticutissa ottavat suomalaiset kivistä leivän. Sen vuoksi ansaitsee vähän tutustua tuohon työhön ja kivimiesten elämään.

Uuden Englannin kivi on etupäässä graniittia, paikoin hyvin kaunista valkoisilla, mustilla ja ruskeilla täplillä. Muutamilla seuduilla on kivi kovempaa, toisilla pehmeämpää, on myös ero kauneudella ja arvolla. Kallioissa on halkeamia ja se tekee työn irti ottaissa huokeammaksi.

Koneilla tehdään ensin reijät kallioon. Reikiin pannaan dynamiittia ja ruutia, sekä työnjohtaja sitte toimittaa ampumisen. Panos ei saa olla liian kova, että kallio yhdellä laukauksella halkiaa. Parempi on, että vasta toinen tai kolmas laukaus irroittaa kivi-

möhkäle. Ennen ampumista antaa hyvissä työpaikoissa koneen pilli merkin, että työmiehet ehtivät pakoon vaaramailta. Varomattomuus useinkin on syynä onnettomuuksiin.

Irti saatu iso möhkäle paloitellaan sitä mukaa, mitä aijotaan tehdä. Työpäällikkö punaväri-langalla viivoittaa kiven merkiten miten hakkurin tulee se särkeä. Viivaa myöten hakkuri ensin teräsmeiselillä lyö matalan uran ja siihen sitte pienillä teräspurilla tekee reikiä noin 2—5 tuuman päähän toisistaan. Reijät kaivetaan tavallisesti 3 tuumaa syviksi ja paksummissa kivissä tehdään joitakin reikiä 6 tuumaisiksi. Pitäen poraa, „rilliä“, toisessa kädessään lyö hakkuri sen päähän 4½ naulaa painavalla vasaralla ja niin syöttää reijän tarpeellisen syväksi. Tuollaisia kivenkalkuttajia on välistä monta kymmentä yhdellä linjalla. Noita kolmen tuuman reikiä tekee tavalinen kivimies 15 yhdessä tunnissa. Oppimaton ja huonovoimainen ei saa läheskään niin monta. Työpalkka tavalliselle kivimiehelle on nykyään puolitoista dollaria päivässä, mutta kaikki eivät ansaitse sitäkään.

Näin hakatuissa linjoissa käytetään harvoin ruutia. Ne halkeavat itse reikien avulla kiilaamalla. Kun kiilat on asetettu reikiin, lyödään niitä säännöllisesti kerta kutakin alkaen linjan päästä. Tätä jatketaan kunnes kivi halkeaa. Tarkka ja varovainen täytyy tässä olla, että kivi määrätyle linjalle suoraan halkeaa.

Huomattava osa kivityössä on „peivien“ teko. Peivit ovat katukiviä, hakatut tiilikiven muotoon. Niitä tunnetaan kivimurtimoilla Uudessa Englannissa kolmea laatua: Bostonin, New Yorkin ja Philadelphian peivit. Ensimmäiset ovat suurimmat ja Philadelphian pienimmät. Peivit tehdään yleensä urakalla. Nykyisin maksetaan noin 20 dollaria tuhannelta kappaleelta. Ennen saatiin näistä maksua 40 dollaria ja ylikin. Tämä etupäässä on ansiot kivimurtimoilla huonontanut. Peivin valmistuksessa käytetään 20 naulan painoista kivistä, jolla katkaistaan kiveä niinkun halonhakkaaja halkoja. Kun kivi on palottu peiveiksi, valmistetaan peivien sivut ja kulmat pienillä taltoilla ja hamarilla. Huonoina aikoina on paljon peivejä kasassa myymättä. Silloin ei saa maksua tekijä eikä teettäjä.

Peivin „muusiksi“ sanotaan semmoinen murtimopaikka, jossa tekijä itse irroittaa kiven kalliosta. Tämä työ on ampuessa saattanut monelle suomalaiselle kuoleman. Peivimuuseissa harvoin tapaa terikkaa, jolla muuten murtimoissa nostetaan kivet. Terikka on vahva

nostokone, voipi kohottaa tuhatkin leiviskää painavan kivimöhkäleen. Hyvinä aikoina, kuten v. 1893, ansaittiin hyvästi peivinteolla. Silloin, kun juuri muualla Amerikassa vallitsi huonot ajat, oli murtimoilla „Canadan aika“.

Nyt on toista. Nyt tuskin on missään muualla niin huono aika kun juuri kivimurtimoilla. Mutta tämä huono aika on ollut henkisesti puhdistavaa. Paljon on juoppoutta ja raakuutta hävinnyt.

Miehen ruoka ja hoito maksaa murtimoseuduilla keskimäärin 13—15 dollaria kuussa. Ansio tekee talvella keskimäärin 17—20 dollaria kuussa ja kesällä 25—40 dollaria. Kun lasketaan vaatetarve y. m., niin ei tarkkakaan mies talviansioista voi suuria säästää.

Kivityö Massachusettsin ja Mainen valtioissa on melkein samallaista. Mainessa kuuluu olevan kivi eheämpää, lujempaa ja helpompaa irroittaa. Myöskin palkat lienevät Mainessa hiukan paremmat kun Massachusettsissa.

Mainen valtion naapurina länteen päin on

New Hampshiren valtio.

Suomalaisia siellä ei ole paljoa. Enfieldissä ja Newportissa on kansalaisiamme tehtaissa. Viimemainitussa paikassa on erittäinkin suomalaisia naisia, joita taas Mainen valtiossa on hyvin vähän. Newportin ympäristöllä on suomalaisia poikia farmitöissä. East Jaffreyssa on myös suomalaisia pumpulitehtaissa, samoin on kansalaisiamme Marlborossa. Goshen on myös merkitty paikaksi, jossa on suomalaisia.

Paikoin ovat New Hampshiren suomalaiset niin henkisesti vaurastuneet, että ovat saaneet raittiusseurankin keskuuteensa. Seurakunnallisiin puuhiin on vaikeampi päästä, kun on heitä vähän ja paksummat suomalaiset pesäpaikat ovat kauvempana.

Vähän on suomalaisia

Vermontissakin,

„Marmorivaltiossa“. Proctor on siellä huomattavin paikka. Kansalaisemme ovat täällä marmorin hakkauksessa. Hiljaisesti he elävät tehden työtään ja viljellen uutterasti kirjallisuutta. Myöskin on kan-

salaisiamme ilmoitettu olevan Rutlandissa, erittäinkin 5 mailia siitä olevassa n. k. West Rutlandissa.

Etelään päin Vermontista ja New Hampshiresta on

Massachusetts.

Suomalaisia on täällä enemmän kun missään muualla idän valtioissa. Ja suomenruotsalaisiin nähden lienee Massachusetts kaikkein huomattavin valtio Amerikassa. Kymmeniä suomalaispaikkoja täällä löytyy ja sitä paitsi on heitä paljon hajautuneina yli koko valtion.

Enimmän asuu suomalaisia Massachusettsissa Bostonin kaupungin ympäristössä. Siihen piiriinhan lukeutuu myös Cape Ann, „Kiipin niemi“, kuten suomalaiset sitä kutsuvat. Ja tämä on suomalaisten pääpaikka „Massassa“.

Neljättäkymmentä mailia Bostonista pohjoiseen on Gloucester-niminen kalastajain kaupunki. Se on suunnilleen niin suuri kaupunki kun on Turku Suomessa. Asujanten enemmistö elättää itseään kalastuksella Atlantin rannikolla sekä kulkien aina Newfundlandin matalikoille asti.

Gloucester on lahden pohjassa ja siitä pohjoisella puolella pistää pitkäkökko niemi mereen. Tuo on Kiipin niemi. Suomalaiset ovat sille nimen johtaneet englantilaisesta *cape*-sanasta, joka merkitsee nientä. Kiippi on kaunis niemi, kauniimpia suomalaisten asuma-seutuja Amerikassa. Yltyleensä huuhtoo rantoja aava Atlantti, pitäen ilman viileänä ja raittiina. Mahtavat tammet ja muut puut kasvavat antaen siimestä ja kaunistaen muuten kivistä seutua.

Niemellä on neljä kauppalaa, joissa jokaisessa on runsas suomalainen asujamisto. Itäisellä puolella on Rockport ja Pigeon Cove, läntisellä puolella Bay View ja Lanesville. Paikat ovat hyvin lähellä toisiaan, ainoastaan muutama maili kunkin väliä. Pigeon Cove on Pigeon kummun vierteellä ja Rockport pienen niemekkeen kannassa.

Ensimmäiset suomalaiset kerrotaan Kiipin niemelle tulleen kesällä 1876. Heitä oli seitsemän ja heidän ensimmäisestä vastoin-käymisestäään kerrotaan seuraavaa.

Erästä Bostonin satamassa olleesta laivasta karkasi samaan aikaan 7 miestä. Heitä kuulustellessa tuli tiedoksi, että Kiipille on ilmestynyt 7 outoa miestä. Poliisivoimalla lähdettiin hakemaan miehiä

laivalle. Etsijät löysivät 7 miestä rauhallisina syömässä ruokatalossaan paitahihassillaan, avopäin ja avojaloin. Poliisit varmoina löydöstään ojentavat revolverinsa heitä kohti uhaten ampua, jos kuka uskaltaisi vastustaa ja kieltäytyisi lähtemästä laivaan. Miehet hätääntyneinä moisesta kohtelusta koettivat paeta, ja kaksi heistä pääsikin kápälämäkeen. Kun olivat avojaloin, ilman nuttua ja muuten hölmöstyneinä, pisti Rockportin poliisi heidätkin „lakoppiin“ (joksi putkaa Amerikan suomalaiset kutsuvat). Toisetkin joutuivat sinne, vaan kun tulivat eri aikana, eivät tienneet toisistaan mitään ennenkun valitus ja sadatus suomenkielellä alkoi kuulua. Tästä onnettomuudesta pelasti heidät eräs tyttö, joka selitti miesten olevan viattomia karkailemisiin.

Seuraavana vuonna tuli taas seitsemän miestä Bostonista jalkasin Kiipille. Tällekin joukolle kävi huonosti jo kolmantena päivänä, kun olivat työssä. Terikka kaatui ja särki yhdeltä pään sekä katkasi toiselta reiden.

Hitaasti edistyi kansalaisten luku ensimmältä. V. 1884 ei kuulu suomalaisia vielä olleen seudulla kun 15 henkeä. V. 1890 oli kansalaisia jo niin paljon, että perustettiin Pigeon Coveen raittiusseura, joka sai nimekseen Valon Leimu. Pian muutettiin tämä seura Rockportiin ja on vieläkin siellä toiminnassa.

Nyt jo rupesi kansalaisten luku kasvamaan joutuisasti, oikein ihmeteltävästi. Kun muualla Amerikassa rupesi tulemaan huono aika, ei Kiipillä siitä tietty mitään. Niinpä varsinkin v. 1893 moni muutti sinne ja seuraavana vuonna lasketaankin kansalaisia olleen Kiipillä yli kolmen tuhannen. Tämä oli Kiipin suomalaisten loistoaikaa.

Mutta henkinen elämä ei vastannut aineellisia ansioita. Eräs Amerikan suomalaisten keskuudessa hyvin paljon matkustellut kansalainen kertoi käynnistään niinä aikoina Kiipillä: „Täällä juodaan enempi kun missään suomalaisten asuinpaikoilla. On enempi kun muualla kurjia, likasia ja huonosti hoidettuja koteja suomalaisilla, ja kaikkeen tuohon on juoppous suurinna syynä. Tappelut ja puukottamiset eivät ole harvinaisia. Juovuksissa hoipertelevia suomalaisia tapaa liian tiheään.“ Kiipin kauppaloissa ei kyllä ollut kapakoita, mutta mentiin vartta vasten juomaan Gloucesteriin ja sen kaupungin putkassa melkein joka yö oli kansalaisiamme, toisinaan useita kymmeniä kerrallaan. Ja Gloucesterin sekä Lanesvillen välisellä sähkövaunuradalla näki usein, että konduktööri työnsi vaunuun yrittäviä

juopuneita suomalaisia tien syrjään, jonne ne jäivät selälleen huutamaan ja räyhäämään vaunun kiitäessä pois ja matkustajain, kunkin tavallaan, arvostellessa suomalaisia.

Huvin vuoksi ja näytteeksi miten Kiipin suomalaisia tuona aikana arvosteltiin, tuon esiin erään jutun New Yorkin sanomalehdestä „Mercury“.

Eräänä päivänä — niin kertoo tuo amerikkalainen lehti — oli joukko kongressimiehiä Washingtonissa mennyt väsyttävästä ja ikävästä istuntohuoneesta alakerrokseen virkistämään itseään millä aineella kukin luuli sen paraiten voivansa tehdä. Sattumalta oli tuossa joukossa miehiä melkein joka suunnalta Yhdysvaltoja.

Yksi joi kahvia, toinen olutta, kolmas wiskitotia j. n. e.

„Miksi te juotte tuota karvasta ainetta?“ kysyi eräs uusenglantilainen totia juovalta.

„Olen kai tottunut siihen kotona“, vastasi toinen. „Eikä tämä mitään ole sen suhteen mitä meidän vuoristolaisemme juovat kotona Tennesseessä. Jospa kerran näkisitte heidän juovan ja olevan juovuksissa puhtaasta kotitekoisesta!“

„Luulen nähneeni paljon pahempiakin juoppoja kun teidän Tennesseenne vuoristolaiset ovatkaan“, sanoi uusenglantilainen, „pienessä Rockportin kaupungissa, Mass., jossa tapaan viettää kesälomani.

„Muutamia vuosia takaperin oli siellä tuskin yhtään muukalaista, mutta kun avattiin suuri kivimurtime, tulvasi sinne kauhean paljon suomalaisia työmiehiä. He olivat hyvin erikseen olevaa väkeä ja asettuivat kaikki yhdessä asumaan muutamia maileja kaupungin pohjoispuolelle. Luonnollisesti vanhat asukkaat eivät juuri olleet mielissään heidän tulostaan ja oli heillä hiukan syytäkin tuohon vastenmielisyteensä.

„Koko viikon olivat nuo uudet tulokkaat ahkerasti työssään, mutta lauantai-iltana tulivat he aina kaupunkiin, ostivat viljalta puhdasta alkohoolia ja menivät kotiaan juomaan sekä päihtymään.

„Juopumusta seurasi tietysti tappelu. Ja vaikka he tavallisesti käyttivät vaan nyrkkejensä, tekivät he toisilleen kuitenkin melkoisia vammoja. Voitte helposti käsittää kuinka lujiksi ihmisen nyrkki ja jäntereet kehittyvät, kun hän heiluttelee päiväkaudet raskaita käsi-vasaroita. Tuskinpa itse Sandowkaan (voimiaan näyttävä jättiläinen) olisi antanut lujempia iskuja. Niin pian kun tappelu alkoi suoma-

laiskaupungissa, saatiin siitä tietysti heti tieto Rockportiin. Silloin lähti kaupungin sheriffi, kookas ja harteva mies, jonka merielämä oli karaissut ja rohkaissut katsomaan vaikka itse paholaistakin vasten naamaa, tarpeellisen apujoukon kanssa seipäät kädessä tappelupaikalle. He palasivat tavallisesti noin tunnin perästä takaisin, taluttaen kukin muassaan yhtä jäntevää suomalaista. Ja suomalaiset olivat kauntin vankilassa maanantaiamuun asti, jolloin he taas menivät rauhallisesti työhönsä.“ —

Tuollainen se juttu. Nähtävästi on se liioiteltu, mutta kuvaava kuitenkin sitä aikaa.

Ja siihen aikaan sekin kysymys: onko suomalaisilla tunteita? tehtiin Gloucesterissa ilmestyvälle „Fischerman“ lehdelle. Toimitus aivan tosissaan ja vakavuudella koettaa selittää, että onhan niitä toki tunteita suomalaisillakin, vaikka ne muuten tuollaisia ovat. Hartaasti toimitus todistaa, että suomalaiset ovat ihmisiä eivätkä eläimiä, ja väittää hävittömiksi sikäläisten amerikkalaisten keskuudessa sananlaskuiksi tulleet lausunnot suomalaisista, sellaiset kun: suomalaiset ovat mitättömiä; kuusi suomalaista vastaa yhtä koiraa y. m.

Näin arvosteltiin suomalaisia siihen aikaan. Mutta myöntää täytyy, että kaikki kansalaisemme Kii pillä eivät sellaista arvostelua ansainneet. Päinvastoin oli toki lukuisasti niitäkin, jotka harrastivat hyvää ja koettivat kansalaisiaan nostaa alennuksen tilasta. Näistä ei amerikkalaisilla ollut tietoa. Paha kello kuului kauvemmas kun hyvä kello. Suomalaisilla oli silloin seudulla 5 seurakuntaa, 3 raittiusseuraa y. m. pyrinnoita. Seurakunnista oli suurin evankelisluterilainen ja oli sen kirjoissa parhaimpana aikana 1,800 maksavaa jäsentä, enemmän kun on vielä missään muussa Amerikan suomalaisessa seurakunnassa ollut. Mutta enin osa jäsenistä oli vaan nimellisesti. Maksut olivat vapaaehtoiset, maksoipa enemmän tai tuiki vähän.

Raittiusseuroista oli huomattava, paitsi edellä mainittua Valon Leimua, Pelastaja, jonka asentopaikka oli ja on vieläkin Lanesville.

Nyt on olot paljon järjestyneet Kii pillä, vaikka ajat on huonontuneet ja kansalaisten luku suuresti vähentynyt. Raittiuskin on voitannut suuresti alaa, vaikka vielä olisi täällä kuten muuallakin paljon tekemistä tässä suhteessa.

Kaksi on suomalaisilla omaa kirkkoa nykyään Kii pillä, toinen Lanesvillessä ja toinen Rockportissa. Myös on heillä oikea pappi Suomesta.

Paitsi raittiusseuroja on „yhteispyrinnöitä“ vielä torvisoittokunta, ompeluseuroja, puhujaklubeja y. m. Myös on Kiipillä parikin kertaa ollut oma sanomalehti, Suomalainen ja sen jälkeen Kansan Lehti, mutta ne eivät eläneet kaukaa. Kansallista itsetietoisuutta ovat nekin paikkakunnalla nostaneet.

Aineellinen toimeentulo ei nyt kiven alhaisen hinnan vuoksi ole hyvä. Suomalaisilla on kyllä siellä, erittäinkin Lanessvillessä, joukko omia taloja, mutta enemmänkin niitä olisi, jos olot olisivat vakaantuneemmat ja ajat paremmat.

Kansa on osaksi Pohjanmaalta, osaksi Savosta. Tuskin lienee Amerikassa mitään paikkaa, jossa olisi niinkin paljon savolaisia kun täällä. Osaksi johtunee savolaisesta luonteesta se, etteivät kansalaisemme ole yleisemmin opetelleet englanninkieltä. Kansa on enemmän kiintynyt omiin tapoihinsa. Muihin paikkoihin verraten on myös suhteellisesti vähemmän niitä, jotka ovat itselleen ottaneet Yhdysvaltain kansalaispaperit.

Kun lähemme Kiipiltä Bostoniin päin, kohtaamme useita paikkoja, joissa on suomalaisia. Salem on suurellainen kaupunki. Siellä on muutamia kymmeniä suomalaisia, jotka työskentelevät pääasiallisesti tehtaassa. Vaikka suomalaisia onkin vähän, on heidän keskuudessaan kumminkin ollut raittiusseura, johon naapurikaupungin Peabodyn suomalaiset antavat lisävoimia. Peabody on Amerikan suurimpia nahkatehdaspaikkoja.

Täältä ei meillä enää ole kun 20 minuutin rautatiematka Bostoniin. Suomalaisia ei ole tuossa suuressa kaupungissa hyvin paljoa, ainoastaan muutamia kymmeniä. Mutta nykyisen Bostonin kaupungin sisälle lukeutuu muiden muassa esikaupungit Allston ja Brighton, joissa on enemmän suomalaisia. Boston on levinnyt niin, ettei ole enää helppo sanoa missä Allston ja Brighton alkavat, ne ovat yhtä kaupunkia. Ahkeralla työllä ja säästäväisyydellä ovat suomalaiset täällä saavuttaneet hyvän toimeentulon ja maineen. Usealla heistä on oma komea talonsa, jotka he ovat sisustaneet mukavasti amerikkalaiseen malliin. Enin osa suomalaisia tekee työtä vaunutehtaassa, muut ovat käsityöläisinä edustaen eri ammatteja. Suomalaisia tyttöjä on palveluksessa. Yleensä saavat suomalaiset täällä taitavuutensa vuoksi hyviä palkkoja. Henkisiä rientoja on heillä seurakunta, raittiusseura ja myös nuorisoseura. Vähälukuisuudestaan huolimatta kannattavat kansalaisemme näitä innolla ja uhraavaisuudella.

Bostonista länteenpäin joku kolmisen kymmentä mailia on Maynard. Se on pieni paikka, tavallinen kylä, mutta siellä on yli kahden sadan suomalaisia, jotka enimmäkseen työskentelevät kutomatehtaissa. Suomalaisia tyttöjäkin on useita tässä tehdastyössä, ansaiten saman palkan kun miehetkin, noin 1 doll. 25 senttiä päivässä. Kaunis lampi on ihan kaupungin vieressä laskien vetensä suureen villakutomatehtaaseen. Suomalaisilla on Maynardissa seurakunta, raittiusseura ja lainakirjasto, siis „yhteispyrintöjä“ kuten suuremmillakin pesäpaikoilla.

Maynardista luoteeseen päin parisen kymmentä mailia on suurehko tehdaskaupunki Fitchburg. Se on Kiipin jälkeen suomalaisten suurin pesäpaikka Massachusettsissa. Nyt on siellä kansalaisiamme noin tuhatkunta.

Fitchburg on kauniilla paikalla lähellä Wachusettjärveä, rakennettu kahden mäen väliseen laaksoon. Kaupungin kasvaessa on mäkien rinteetkin alkaneet tulla asutuiksi. Pumpulin kehruu- ja kutomatehtaat Fitchburgissa ovat Uuden Englannin suuremmoisimpia.

Sanotaan, että Fitchburgissa olisi ollut jo v. 1874 pari suomalaista. Kymmenen vuotta myöhemmin oli kansalaistemme luku tuskin 20 henkeä. V. 1885, jolloin suomalaisia lasketaan olleen 25 henkeä, alkoi heissä jo syntyä ajatus saada oma seurakunta ja saarnaaja. Tietysti vähälukuisuuteen katsoen eivät voineet kunnollista pappia ajatellakaan, kunhan oli jotakin papin nimellistä. Silloin myös pantiin pohja lainakirjastollekin.

Fitchburgin suomalaiset ovat alkuaikoina saaneet paljon kärsiä rettelöitsijöistä kirkollisella alalla. Saarnamiehiä valitessa ei aina kelvollisuutta otettu huomioon, kunhan saatiin „pappi“, henkilö, joka itselleen tuon arvonimen antoi. Tästä on kärsitty vuosikausia ja vasta viime aikoina ovat ne haavat alkaneet parantua. Viime vuosina on saatu pappeja Suomesta, ja seurakuntaretelöt vähitellen korjautuvat. Mutta ennenkun Suomen papit tulivat oli jo useita „pappeja“ käynyt mellastamassa Fitchburgissa. Kansa kyllä ansaitsee kiitoksen siitä, että on aikaisin ruvennut seurakuntaharrastuksia ajattelemaan, mutta enemmän varovaisuutta ja pitemmälle ulottuvaa silmää olisi tarvittu.

V. 1889 on suomalaisia ollut Fitchburgissa alun toista sataa ja silloin syntyi heidän keskuuteensa raittiusseura Aamunkoitto ja on se aina nähin asti vaihtelevalla menestyksellä koettanut raittiutta edistää. Tärkeä onkin sillä työala ollut. Juoppous on suuressa

määrässä vanginnut kansalaisiamme. Nykyisin on Fitchburgissa, kuten sanottu, noin tuhat suomalaista. Paitsi seurakuntaa ja raittiusseuraa on heillä työväenyhdistys sekä aika ajoittain muitakin seuroja.

Kansalaisemme työskentelevät tehtaissa ja kivimurtimolla. Suomalaisia naisekin on lukuisasti tehtaissa ansaiten jotenkin niukan päiväpalkan. Palvelustyttöjen palkka vaihtelee kahdesta dollarista viiteen viikossa. Kivimurtimoilla on huonot ajat, kuten muuallakin.

Aineellinen toimeentulo yleensä kansalaisillamme ei ole keuhuttava. Paljon vielä kuluu ansioita väkijuomiin. Mutta on hyvinvoipiakin. Suomalaisia talonmestajia on toistakymmentä. On seudulla oma suomalainen sanomalehtikin, Idän Uutiset, toimittajana J. W. Lähde.

Vieläkin vallitsevan juoppouden todistuksena on pari hiljattain tapahtunutta kamalaa murhaa suomalaisten keskuudessa. Ne ovat myös tuoneet tutkinnossa ilmi, miten paljon raakuutta ja hillittömyyttä vielä osassa kansalaisiamme vallitsee. Kyllä vaan eivät nekään ole suomalaisten arvoa nostaneet amerikkalaisten silmissä.

Se, että amerikkalaiset kansalaistemme parempia puolia eivät tunne täälläkään, johtuu myös suureksi osaksi suomalaisten englanninkielen taitamattomuudesta. Liian vähän löytyy suomalaisia, jotka voivat pitemmässä keskustelussa tulla toimeen englanninkielisten kanssa. Kerrotaan, että muutamia vuosia takaperin tarjoutuivat useat Fitchburgin englanninkieliset naiset vapaasti opettamaan suomalaisille englanninkieltä. He saapuivat sunnuntaisin kirkkoon, missä suomalaisia jumalanpalveluksia pidettiin ja pyysivät saada antaa tuota maksutonta opetusta jälkeen kirkonmenojen. Siihen annettiin heille lupa. Parin kolmen sunnuntain perästä ei tullut kirkkoon ketään, ei saarnaa kuulemaan, sitä vähemmin kielenopetusta nauttimaan. Nyt pyysivät naiset saada tulla suomalaisten koteihin opettamaan nuorille miehille englanninkieltä. Tämä vapaus myönnettiin heille, vaan oppilaat eivät pysyneetkään kotona. Pitkin mäkiä vetelehtien väistivät sen hyvän, jota vieraat ihmisystävälliset naiset heille tarjosivat.

Sittemmin on ollut iltakouluja, joissa kumminkin muutamat ovat uutteruudella opetelleet englanninkieltä.

Ja yleensä on Fitchburgin suomalaisten elämä paljon parantunut entisestään. Vakava elämä rupeaa voittamaan suosiota.

Fitchburgista vähän matkaa länteen on West Gardner. Siellä on suomalaisia neljättä sataa ja työskentelevät kansalaisemme pää-

asiallisesti tuolitehtaissa. Palkat eivät ole erinomaiset, mutta meikäläiset tulevat kumminkin toimeen verrattain hyvin. Suomalaisilla on siellä seurakunta ja raittiusseura. Omia taloja on muutamia kansalaisillamme.

Suoraan etelään päin Fitchburgista on Worcesterin iso tehdaskaupunki. Suomenkielisiä kansalaisiamme on siellä noin puoli tuhatta, jotka kyllä kaupungin elämässä niin sulavat, ettei amerikkalaiset paljon huomaa, mutta keskenään ovat he vilkkaassa yhteydessä ja täynnä „rientoja.“ Enin osa kansalaisiamme työskentelee Washburn & Moen suunnattoman suuressa teräslankatehtaassa ansaiten kohtuullisen hyviä päiväpalkkoja. Työ on kyllä raskasta ja osittain likaistakin.

Tuskin missään muualla, paitsi ehkä Calumetissa, ovat suomalaiset olleet niin kiihkeässä, melkein pä kuumeentapaisessa „yhteispyrintöjen“ hommassa, ja Amerikan suomalaiset sanomalehdet ainakin muutamia vuosia sitte olivat niistä täynnä. Worcesterissa puuhattiin, kirjoitettiin ja riideltiin. Puoluehurjuus vei siellä enimmät voimat, taistelu pingoitettiin niin lujalle kun suinkin on mahdollista intohimojen kuohuessa. Siihen nähden olisi luullut paljonkin valmista tulevan, mutta useinpa vuorien rakentajat saavat tyytyä pieniin hiiriin.

Entisestään on Worcesterin suomalaiset paljon tasaantuneet, väsyneet mellastuksiinsa ja nyt siellä vasta säännöllinen, vakava edistys on käymässä. Vastakkaiset puolueet eivät enää niin paljon riitele ja sorra toisiansa, vaan sallivat toistensa rauhassa edistyä. Seudulla on kaksi suomalaista raittiusseuraa, joista Sovittaja on vanhempi ja edistyneempi. Myös on seurakunta pitäen yhteistä pappia Fitchburgin, West Gardnerin ja Maynardin kanssa. —

Näihin ei vielä Massachusettsin suomalaispaikat ole loppuneet. Pistäykäämme vielä Bostoniin, jonka pohjois- ja länsipuolen suomalaiset olemme jo tarkastelleet. Etelässäpäin on myös suomalaisia paikkoja lukuisasti.

Ainoastaan muutamia maileja etelään on murtimopaikat Quincy ja West Quincy. Niiden vieressä kohoavalta vuorelta näkyy Bostonin kaupunki aivan selvään. Quincy on Atlannin rannalla ja on kiven taidollisessa hakkauksessa tunnetuin koko Yhdysvalloissa. Siellä hakataan muistopatsaita, hautakiviä, palatsipilareita ja kaikkea mitä vaan graniittikivistä saadaan syntymään. Matkustajaan tekee Quincy melkein kolkon vaikutuksen. Katujen vierustalla on hautakiviryhmä

toisensa vieressä, vielä tiheämmin kun hautausmaalla. Ja tuskin muutenkaan kivisempää paikkaa löytyy kun se.

Suomalaisia on seudulla muutamia satoja ansaiten kivenhakuksessa toimeentulonsa. Täällä olisi tilaisuutta saada hyviäkin päiväpalkkoja, kun pääsisi taidokkaimpiin hakkaustöihin. Mutta täällä on hakkaustyö järjestetty Euroopan ammattiolojen mukaan. Parempiin töihin ei pääse, vaikka osaisikin, ellei ole määrättyjä vuosia ollut oppilaana. Oppiaika kestää tavallisesti kolme vuotta. Ensimmäisenä vuonna maksetaan palkkaa vaan 85 senttiä, toisena 1 doll. 25 senttiä ja sitte nousee vuosi vuodelta. On täällä suomalaisia taitureita, jotka ansaitsevat 4—5 dollaria päivässä. Mutta yleensä ovat suomalaiset hitaita alkamaan tuota oppijaksoa. Löytyy seudulla myös suomalaisia, joilla on oma kivimurtime.

Quincyssä on kaksi suomalaista seurakuntaa, joista toinen ev. luterilainen, toinen vapaakirkollinen. Myöskin on suomalaisilla raittiusseura.

Etelään päin Quincystä, eteläisessä osassa Massachusettsia on useita paikkoja, joissa on suomalaisia, mutta isompia pesäpaikkoja siellä ei ole yhtään. Ei kaukana Plymouthista, siitä paikasta, missä ensimmäiset valkoiset uutisasukkaat, puritaanit, astuivat Massachusettsin maalle, on suuria karpalon viljelysmaita. Täällä on South Carver, jossa monet suomalaiset ansaitsevat elatuksensa työskentelemällä rikkaiden amerikkalaisten karpalomailla. Erittäinkin karpalojen poiminta-aikana ansaitsevat he tavallisia päiväpalkkoja. Karpalojen viljeleminen näyttää hyvin kannattavan, siinä toimesta on amerikkalaiset rikkauksiakin koonneet. Myös eräällä suomalaisella kerrotaan olevan tuottava karpalomaa.

Lähellä South Carveria etelään päin on Wareham ja West Wareham, joissa molemmissa tapaamme suomalaisia. Ja pitkällä Barnstabilen niemellä asuu suomalaisia Barnstabillessa, West Barnstabillessa, East Falmouthissa y. m. Vähän heitä on itsekussakin paikassa ja työ on monenlaista. Karpalomaita on sielläkin.

Lähellä Rhode Islandin valtiota on suuri tehdaskaupunki Fall River. Suomalaisia on siellä ainakin puoli sataa, mutta tehtaissa heitä vähän työskentelee. Pääansiolähteenä on kivityö. Suomalaisia tyttöjä on palveluksessa ansaiten hyvänlaista palkkaa. Vähälukuisuudesta huolimatta on suomalaisilla siellä raittiusseura, oli työväenyhdistyskin, vaan se lienee nukahtanut.

Tärkeimmät suomalaispaikat olen nyt luetellut. Mainitsen vielä muutamia ainoastaan nimeltään: Rochester (lähellä Salemia), Turners Falls, jossa on suomalaisia tyttöjä tehdastyössä, Spring Hill, South Ashburnham (lähellä Gardneria), Quinsigamond, Marlborough ja Westminster.

Rhode Islandin valtiossa

ei ole monta suomalaista. Se onkin pienin ja amerikkalaisin valtio Unioionissa. Ruotsalaisia siirtolaisia on siellä kumminkin hyvä määrä, joukossa suomenruotsalaisiakin. Suomalaisia on muutamia Providencen ja Newportin kaupungeissa.

Connecticutin valtion

eteläosassa, New Londonin kaupungin ympäristöllä on joukko kivi-murtimoita, joissa jokaisessa on suomalaisia. Siellä on paikat Niantic, Millstone, Stony Creek, Waterford, Leetes Island, Middletown y. m. Täällä on työ ja ansio jotenkin tasaista. Hijaisesti elävät kansalaisemme ja jotkut ovat onnistuneet hiukan säästämäänkin vanhojen päivän varalle. Suomalaisilla on raittiusseura ja on heillä ollut seurakuntaharrastustakin. New Yorkista on merimiespappi tuon tuostakin käynyt heidän luonaan pitämässä jumalanpalveluksia.

Pennsylvania, Ohio, Indiana ja Illinois.

Pennsylvania on työmiehen ansioiden suhteen Amerikan huonoimpia valtioita. Monopoolit ja suuret rahamiesyhtiöt ovat haltuunsa ottaneet sen pohjarikkkauden ja liiketilaisuudet. Työmiesten työvoima kiristetään niin lujalle kun suinkin ja palkkoja alinomaa pienennellään. Tuhkatiheään syntyy työlakkoja, joilla miehet kumminkaan enimmäkseen eivät voita mitään. Rahavalta on liian mahtava, se kietoo heitä yhä ahtaammalle.

Siirtolaisia on tuossa valtiossa paljon, erittäinkin slaavilaisia, mutta rahamiehet eivät anna heille melkein mitään ihmisarvoa, pitävät työjuhtina, joiden on vaan lisättävä heidän rikkauksiaan. Työmiesten kurja asema hiilikaivannoissa ja tehtaissakin on valtion toimeen panemien tutkimusten kautta astunut jo liian räikeästi esille, mutta raha estää parannuksien toimeenpanon. Jos milloin saadaankin säädetuksi hyödyttäviä lakeja työmiesten hyväksi, ei niitä panna toimeen. Rahavalta julkisesti ylenkatsoo ja pilkkaa niitä.

Muutama aika sitte sheriffi, valtion virkamies, apulaisineen, joiksi oli kerännyt rikkaita nuorukaisia, ampui kolmattakymmentä viatonta siirtolaistyömiestä Latimerissa. Asiasta oli oikeudenkäynti ja siellä ammuttujen viattomuus selvästi ilmeni. Sheriffin joukkio oli ampunut työmiehet maantiellä, vaikka nämät olivat aseettomia eivätkä olleet kenellekään pahaa tehneet. Ainoa vihan syy rahamiehillä heitä vastaan oli se, että miehet olivat työlakossa ja olivat menossa naapurikaivannolle tapaamaan työtovereitaan. Oikeudessa ratkesi kumminkin asia niin, että ampujat pääsivät kaiketta rangais-tuksetta. Siinä siis siirtolaistyömiehet tuomittiin melkein seisoviksi

kaiken lain ja turvallisuuden ulkopuolella. Tällaista ihmisarvon loukkausta ja siirtolaisen hengen halveksimista ei varmasti, ainakaan vielä, voi tapahtua missään muualla Unioonin valtioissa.

Niin on jalomielisen William Pennin perustama veljesrakkauden valtio syrjäytynyt perustajansa tarkoituksesta. Tuo on ainoastaan yksi esimerkki. Amerikkalaisista sanomalehdistä näkee useita muita. Pennsylvania ei olekaan enää valtio, jossa jokaisella ihmisellä on samat oikeudet ja vapaudet.

Pennsylvaniassa on myös olemassa vasta tehty laki, jonka mukaan jokaisen ulkomaalaisen on suoritettava vero joka työpäivältä. Tuo vero on kyllä hyvin vähäpätöinen ja se on tuomittu sotivan Yhdysvaltain perustuslain henkeä vastaan, niin että sitä veroa tuskin enää missään kannetaan, mutta kumminkin sekin on yhtenä todistuksena pennsylvanialaisten mielialasta siirtolaisia kohtaan.

Pennsylvania, jonka uutisasutuksen perustuksen ruotsalaiset ja suomalaiset panivat Delawaresta käsin, mutta joka vasta William Pennin uutisasutuksen kautta sai uuden, kasvavan voiman, on hyvin tuotantorikas valtio. Sen hiilialueet ovat laajat ja loppumattomat. Tehtaita on siellä enemmän kun missään muualla Unioonin valtioissa. Suurteollisuus on Pennsylvanian leimana, ja sepä onkin yhtenä syynä työmiehen polettuun asemaan siellä. Kaupunkien nimet Philadelphia ja erittäinkin Pittsburg panevat heti ajattelemaan taivaalle nousevia savutorvia, suuria koneita, sulatusuuneja ja jättiläistuotantoa. Philadelphia ei ole enää Amerikan suurin kaupunki, mutta on monessa suhteessa huomattava. —

Suomalaisia on Pennsylvaniassa paljon, mutta siellä ei kumminkaan ole yhtään suurempaa kansalaistemme pesäpaikkaa. Ei ole sellaisiakaan paikkoja, joihin kansalaisemme olisivat pysyvämmiin asettuneet. Tilapäiset työsuhteet kulettavat heitä paikasta toiseen. Alinomaiset työlakot tekevät työn epävarmaksi, vaikka olisikin huonoon palkkaan tyytyväinen. Toisiin paikkoihin on työlakot kulettaneet suomalaisia „skäbeinä“, sellaisina, jotka työnpuutteen takia ovat olleet pakoitettuina lähtemään haettuina lakkolaisten sijalle heidän ansioilleen ja heidän leipäänsä syömään.

Philadelphiassa, valtion suurimmassa kaupungissa, on vähemmän suomalaisia kun missään muussa Amerikan suurkaupungissa. Kansalaistemme luku siellä ei tee monta kymmentä. Mitään yhteistä ei heillä ole.

Enimmät Pennsylvanian suomalaiset työskentelevät hiilikaivannoissa. Kansalaisiamme lienee melkein jokaisessa huomattavammassa hiilikaivannossa kaikissa piirikunnissa. Enemmän heitä kumminkin on Pittsburgista eteläänpäin Monongahelajoen varsilla. Siellä on Fitz Henry, Belle Vernon, Braddock, Allenport, Fayette City, Brownsville, Cadvallader, y. m. Suomalaisia on siellä niin paljon, että heillä on yhteisiä raittiusharrastuksiakin.

Muita paikkoja, joissa suomalaisia on, olen merkille pannut: Wilkesbarre, Oliphant, Forks City, California, McCartney, Bellefonte, Rankin Station, Brownsville, Gillespie, Ansonville ja Oshanter. Enimmäkseen näissäkin on suomalaisten työnä hiilenkaivaminen, mutta on muutakin tointa. Bessemerissä ja New Castlessa on suomalaisia työssä kivimurtimoilla. Niissäkin on syntynyt kansalaistemme kesken raittiusyhteysiä.

Siinä kohdassa, missä Pennsylvanian valtio ulottuu suureen Eriejärveen, on Erie-niminen satamapaikka. Sinne tuli ensimmäiset suomalaiset jo v. 1872, mutta sittemmin muutti niistä osa Ohioon ja osa aina Oregoniin asti. Aivan viime aikoina on Erie ruvennut tulemaan uudelleen huomattavammaksi suomalaisten asuinpaikaksi. Miljoonainomistaja M. A. Hanna isontii siellä laivatelakkaansa ja kuletti malmi- ja hiililaivain lastaustyöhön suomalaisia Ashtabula Harborista, Ohiota, missä hänellä myös on telakat.

O h i o.

Ohio on Amerikan huomattavimpia ja vankimpia valtioita. On oikein ihmeellistä ajatella, että tämäkin valtio, joka melkein näyttää vanhan sivistyksen ja asutuksen pesäpaikalta, on tämän vuosisadan kuluessa kansoitettu ja viljelykseen saatettu. Erämaata oli se vielä silloin kun v. 1802 otettiin valtioiden joukkoon. Silloin ei oltu valtioksi hyväksyttäessä niin suurivaateisia kun nykyään.

Mutta sitte alkoikin uutisasukkaita suuremmissa joukoissa tulla sinne. Pelätyt irokesi-intiaanit saatiin kukistetuiksi. V. 1840 oli Ohiossa asujamia $\frac{3}{4}$ miljoonaa ja 30 vuotta myöhemmin oli se lisääntynyt puolella miljoonalla. Tämä ei ollut kyllä mitään nopeaa

kasvamista, mutta Ohio oli sinäkin aikana ehtinyt tehdä itsensä kuuluisaksi. Ohio on ensimmäinen valtio, jonka perustuslaissa kiellettiin orjuus kokonaan. Ja periaatteelleen uskollisena ottikin se innolla osaa orjasotaan, lähettäen liikkeelle yli 300,000 sotilasta. Se oli ihmeellisen paljon verrattuna Ohion silloiseen väkilukuun. Ja sodan kuuluisimmat päälliköt ja voittajat Grant, Sherman, Sheridan, McPherson, Rosecrans y. m. olivat kotoisin Ohioista. Myös on Ohio Yhdysvalloille antanut useampia presidenttejä kun mikään muu valtio. Ohiolaisia olivat synnyltään paitsi Grantia presidentit Hayes, Garfield ja Ben Harrison. Ohiolainen on nykyinenkin presidentti McKinley. Nykyisin on Ohion väkiluku noin $4\frac{1}{2}$ miljoonaa, on siis melkein nelinkertaisesti kasvanut sitte vuoden 1871. Suuria, komeita kaupunkeja on noussut, valtio on tuottavimpia maanviljelysalueita. Ja tehtaiden vuotuinen tuotanto nousee noin 400 miljoonaan dollariin. Se on todella jättiläisedistystä, ja on pääasiallisesti tapahtunut nykyisen miespolven aikana!

Siirtolaisille on Ohio osottautunut olevan paljon sopivampi valtio kun itäiset naapurinsa. Yhteen aikaan kulki siirtolaisuus pääasiallisesti tuohon valtioon ja sieltä sitte hajaantui lännemmäs. Usea suomalaisistakin siirtolaisista on ensin asettunut ansaitsemaan Ohioon ja sitte on jatkanut matkaansa lännemmäs.

Sen vuoksi onkin tähän valtioon jo aikaisin muodostunut suomalainen pesäpaikka, jonka asujamisto on ollut hyvin vaihtelevaa. Tuo pesäpaikka on Eriejärven rannalla ja kuuluu nykyään Ashtabulan kaupunkiin, vaikka suomalaiset sen vieläkin tuntevat paremmin vanhalla nimellä Harbor. Nimi Harbor merkitsee satamaa ja on se luonnollinen satamapaikka juuri Ashtabulalle. Harborissa on suuret laivatokat (telakat). Sinne tulee kesäisin paljon laivoja lastattuna rautamalmilla Michiganin ja Minnesotan rauta-alueilta. Malmi puretaan satamassa ja kuletetaan rautatietä Pittsburgiin ja muihin suuriin rautatehdaskaupunkeihin. Ja laivoihin lastataan sitte kivihiiliä vietäväksi malmialueille. Suomalaisia on noilla rautaseuduilla kaivamassa malmia, mutta vielä yksinomaisemmin ovat he ottaneet haltuunsa satamatyön Harborissa.

Kerrotaan, että lokakuulla 1872 saapuivat ensimmäiset suomalaiset Ashtabulaan. Joukossa oli 25 miestä ja yksi nainen ja olivat he kotoisin Isostakyröstä, Ylistarosta ja Kälviältä — noista seuduista on nytkin enimmäen suomalaisia Harborissa.

Minään satamapaikkana ei Harboria vielä siihen aikaan tunnettu. Joitakin taloja kyllä löytyi, vaan nämä eivät olleet rakennettuina kaupunkitalojen järjestykseen.

Syyskesällä 1873 saatiin rautatie Harboriin valmiiksi. Tokkaa oli myös tehty; niin että samana syksynä jo joitakin rautamalmilla lastattuja laivoja tyhjennettiin. Sittemmin on tokkaa vuosi vuodelta

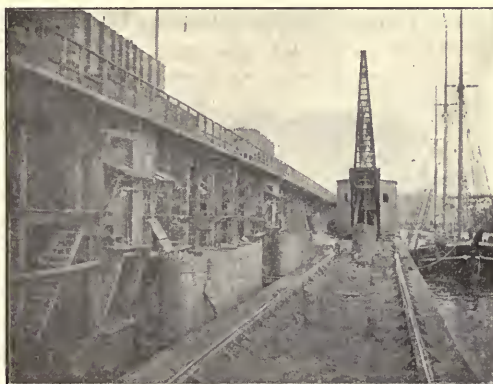
Tokkatyömiehiä.

laajennettu, useat eri komppaniat ovat olleet puuhassa. Paitsi satamatöitä ei Harborissa muita sanottavia yleisempiä työpaikkoja ole, lukuunottamatta Ashtabulaa.

Varsinaisesti asettui suomalaisia asumaan Harboriin v. 1874. Ja syyskesällä 1875 tuli Eriestä, jonne kansalaisia oli saapunut samaan aikaan kun Ashtabulaankin, joukko suomalaisia Harboriin. Nyt alkoivat suomalaisetkin hommata omia asunnoita. Maa oli siihen aikaan vielä jokseenkin halpaa, joten ei ollut mitään mahdotonta

vähempivaraisenkin saada talo. Ne, jotka siihen aikaan talon laittoivat, ansaitsivat hyvin pitämällä täysihoitoa työvälle.

Nopeasti kasvavan liikkeen vuoksi tuli Harbor hyvin kuuluksi työpaikaksi, joten keväisin suuret joukot siirtolaisia tulvasi Harboriin. Ennen muuttaneiden kehoituksista suomalaisetkin suuntasivat kulkunsa sinne. Kuten jo mainittu, pysyväisesti eivät kumminkaan kaikki jääneet Harboriin, vaan sieltä kautta kulki suuri osa siirtolais-tulvasta länteen. Usea hyvänä työaikana kesällä ansaitsi rahoja ja syksyllä muutti muualle työnetsintään. Suomalaisten vakaantumiselle Harborin asutuksessa on tämä ollut suurena haittana. Tavalli-

Malmilaiva satamassa.

sesti ne, jotka perhesuhteiden vuoksi eivät niin helposti ole päässeet muuttelemaan, ovat pysyväisemmin jääneet sinne asumaan. Harvemmin on tapahtunut, että Harboriin olisi muualta kun suorastaan Suomesta kansalaisiamme muuttanut.

Vuoden 1884 paikoilla nousi suomalaisten luku Harborissa kesäisenä aikana noin pariin sataan henkeen. Kymmenen vuotta myöhemmin nousi kansalaistemme luku lähemmäs tuhat henkeä, kesäisinä aikoina yli senkin. Nykyisin on suomalaisten lukumäärä paikkakunnalla noin puolitoista tuhatta henkeä. Viime vuosina on suomalainen asutus koko lailla vakaantunut. Oma talo on Harborissa noin 50 suomalaisella perheellä.

Pari vuotta sitte muutti useita kymmeniä suomalaisia Erieen, kun siellä alkoi suuremmat työt ja suomalaiset saivat sinne oman

työnjohtajansa. Myös Conneautiin (Jesteriin) ja Fairportiin on aina joitakin suomalaisia Harborista muuttanut.

Tokkatyö Harborissa ei ole kevyttä. Kesän ajalla puretaan rautamalmia ja lastataan kivihiiliä laivoihin. Talven ajalla lastataan rautamalmia rautatievaunuihin kesällä nostetuista malmivarastoista. Heikompivoimaiset miehet eivät kestä tätä työtä. Malmin purkauksessa on työ hengenvaarallistakin. Miehet luovat rautamalmia „poketeihin“ juuri sen alla, mistä nostotelineet nostavat „poketit“ ylös. Usein tapahtuu loukkauksia ja moniaat suomalaiset ovat henkensäkin menettäneet.

Hyvän työkykynsä takia ovat suomalaiset tulleet suosituiksi tässä työssä. Ansiot ovat kesällä hyvinkin hyvät, joten säästäväiset

J. Kinnusen kauppaliike Harborissa

ovat voineet koota talteenkin.. Suomeen on suuria summia rahoja lähetetty Harborista, mutta ainakin entisinä aikoina olisi enemmän voinut ja pitänyt lähettää. Silloin oli juoppous ja raaka elämä mitä hurjinta. Nyt ovat olot paljon muuttuneet.

Käsityöläisinä on muutamia suomalaisia, samoin kauppa-alalla. Huomatuimmassa asemassa on kauppias J. Kinnunen, joka tekee suurinta liikettä Harborissa, otettiinpa sitte minkäkieliset liikemiehet tahansa huomioon.

Harborin suomalaisten yhteispyrinnöistä, seurakunta- ja raittius-harrastuksista kannattaa erityisesti puhua, sillä ne ovat ikäänkun kuvauksena, miten kehitys hyvään päin tapahtuu kellovöllisen johdon ja kansan oman heräämisen kautta Amerikan suomalaisten keskuudessa. Harborin suomalaisten elämä on kurjaa kurjemmasta muuttunut verrattain siistiksi lujan henkisen työn ja taistelun kautta.

Ensi vuosina ei mitään seurakunnallisen elämän harrastusta näkynyt Harborin suomalaisilla. Tuskinpa silloin kenenkään mieleen johtui ajatustakaan, että suomalaisilla vielä löytyisi järjestetty evank. luterilainen seurakunta Harborissa. Kun minkäänlaista paremman elämän opetusta silloiset suomalaiset eivät saaneet, arvaa helposti minkälaiseksi elämä vähitellen muuttui. Juominen ja sitä seuraava irstainen elämä lopetti melkein kaiken siveellisyyden. Kun ottaa huomioon, että muittenkaan kansallisuuksien elämä ei ollut mallikelpoinen, niin ei ole ihme että suomalaisetkin vähitellen kehittyivät ja tottuivat raakalaiselämään. Surkeita kuvauksia ja kertomuksia levisi siihen aikaan Harborista. Ne siirtolaisten perheiden jäsenet, jotka seurasivat sanomalehdistä oloja Amerikassa, oikein kammoksuen ajattelivat Harboria ja toivoivat, ettei vaan „isä olisi Harborissa“.

Kun asukkaat Harborissa ovat melkein yksinomaan siirtolaisia useasta eri kansallisuudesta, tahtoi usein syntyä rettelöitä kansallisuuksien kesken. Veriset tappelutkaan eivät olleet aivan harvinaisia. Ne olivat olevinaan kansallisuustaisteluita kunnian laakereiden saavuttamiseksi, mutta suurimpana syynä niihin kumminkin oli juoppous ja raaka elämä. Ruotsalaiset ja suomalaiset olivat näissä tappeluissa aina yhtä poikaa.

Vaikka kansalaistemme elämä silloisena aikana näyttikin täydelliseltä raakalaiselämältä, löytyi joissakin vielä taipumusta miettimään sielunkin tulevaisuutta. Kotimaassa saatu kristillinen kasvatus ei ollut vielä tykkänään siementänsä kadottanut. Kun pastori Backman v. 1881 kävi Harborissa, niin paljo suomalaisia riensi häneltä neuvoa saamaan. Past. Backmanin käynti ei jäänyt vaikutuksetta. Useissa suomalaisissa heräsi halu saada omakielinen pappi Harboriin. Seuraavana vuonna kutsuivatkin he Rock Islandin ruotsalaisessa Augustana Collegessa opiskelevan kansalaisemme J. J. Hoikan kesäloman ajaksi papillisia toimituksia tekemään. Parina vuotena kesän ajoilla toimi hän Harborissa, mutta sitte kun hän vihittiin papiksi, muutti hän pian Astoriaan. Sitte toimitti useita vuosia papillisia toimituksia seikkailija J. W. Lähde. Vähän aikaa toimi Harborissa pappina eräs toinenkin kulkusaarnaaja, joka myös oli saanut papiksivihkimyksen jossakin toiskielisessä synoodissa.

Kun pastori E. Panelius oli merimiespappina New Yorkissa, kävi hän Harborissakin. Hänelle silloiset suomalaiset valittivat kipeää

papin tarvetta. Pastori Panelius lupasi olla apuna papinsaantiin Suomesta. Mutta ei vielääkään sitä saatu.

V. 1889 sattui taas eräs toiskielisessä synoodissa vihitty suomalainen saarnamatkoillaan Harboriin ja tarjoutui papiksi suomalaisille. Melkein yksimielisellä suostumuksella päätettiin hänet ottaa määräajaksi. Jonkun aikaa meni asiat jotenkin hyvin eteenpäin. Kirkko hankittiin ja osa kirkon hinnasta maksettiinkin. Mutta vuoden parin kuluttua alkoi kuulua yhä enemmän ja enemmän tyytymättömyyttä pappia vastaan. Vaadittiin pidettäväksi seurakunnan kokous, jossa käsiteltäisiin kysymys papin erottamisesta. Kokouksia pidettiin kaksikin, mutta niissä ei saatu mitään aikaan. Ne olivat myrskyisimpiä kokouksia, mitä Harborin suomalaisten keskuudessa lienee pidetty. Lopuksi pappi ja seurakunnan esimies julistivat, että se erotkoon ja katsottakoon erotetuksi seurakunnasta, joka ei ole tyytyväinen nykyiseen pappiin. Tätä julistusta noin kaksi kolmannesta seurakunnan jäsenistä noudattikin. Eronneet, kun heitä oli enemmistö, ajattelivat, että oikeuden mukaan kirkon pitäisi kuulua heille, ja tahdottiin se sulkea, kunnes oikea pappi ehdittäisiin saada. Lakimieheltä kysyttiin neuvoa, mutta asia oli selvä: suuri enemmistö oli julkisesti luvannut erota seurakunnasta, mutta johtokunta oli pysynyt seurakunnan yhteydessä, siis niillä, jotka ovat seurakunnasta luvanneet erota, ei ole mitään sanomista kirkkoon, vaikkapa ovatkin kirkon asuneet.

Asiat olivat nyt niin huonolla kannalla kun ne olla saattaa. Amerikkalaiset kongregatsionalistit olivat kyllä huolehtineet suomalaisten sielunhoitoa ja heidän toimestaan oli eräs suomalainen, entinen maalari, saarnaamassa, mutta enemmistö hengellisiä asioita harrastavista kansalaisista halusi hartaudella oikeata ev. luterilaista pappia.

Suurin enemmistö suomalaisista kumminkin oli välinpitämätöntä. Heidän elämänsä oli mitä kurjimmalla kannalla. Kapakat olivat tavallisia kokouspaikkoja. Kapakasta lähdettiin työhön ja työstä kapakkaan. Niiden mielestä, jotka asiaa ajattelivat, näytti tila kauhealta. Mutta mistä apu?

Moniailla yksityisillä henkilöillä oli vieläkin ajatuksena, että pitäisi koettaa yhäkin hankkia Suomesta pappi. Toiveen toteutuminen näytti mahdottomalta. Viimein v. 1891 pidettiin yleisempi kokous, jossa päätettiin hankkia pappi Suomesta.

Ja kun hätä oli suurin, apukin saapui. Samana vuonna onnistuttiin saamaan pastori A. Kivioja Harborin suomalaisille papiksi.

Heti pidettiin seurakunnan perustava kokous. Ruotsalaisilta pyydettiin kirkkoa jumalanpalveluksiin ja lupa saatiin.

Nimellisesti oli nyt seurakunta perustettu, mutta todellisuudessa oli se vielä puolittain unelma. Tulevaisuus näytti synkältä olevaisten olojen synnyttämän kurjuuden takia. Synkältä se lienee näyttänyt opettajallekin ja hänen vaimolleen.

Mutta seurakunnallisen elämän harrastajia rupesi nousemaan yhä useampia. V. 1893 päätettiin ryhtyä oman kirkon hankkimiseen. Kun ensimmäinen kokous pidettiin, ei kirkon rakentamista varten

Pastori ja rouva Kivioja.

ollut yhtään senttiä rahaa, mutta pari viikkoa kokouksen jälkeen ostettiin tonttimaata kirkolle. Se maksoi 500 dollaria. Rahat oli kerätty vapaaehtoisilla lahjoilla. Kirkkoa alettiin myös heti rakentaa. Puolen vuoden kuluttua oli se valmis ja vihittiin juhlallisesti tarkoitukseensa. Kirkko tuli maksamaan, paitsi tonttimaata, 3,257 dollaria, joka jäi isoimmaksi osaksi velkaan. Kello laitettiin tapuliin ja maksoi se 135 dollaria. Muutenkin sisustettiin kirkko tarpeen mukaan.

Niin on hyvin onnistuttu, että viimeinen velka kirkosta maksettiin heinäkuulla 1898 ja sen muistoksi on pidetty komeat seurakunnan juhlat. Samana vuonna, kun velka kirkosta suoritettiin, ostettiin pappila, hinta 1,740 dollaria.

Pastori Kiviojan ja hänen rouvansa uutteralla, innokkaalla vaikutuksella parani Harborin suomalaisten olot ihmeteltävästi. Seurakuntalaisten luku lisääntyi lisääntymistään ja tavat alkoivat muuttua. Hengellisistä asioista ruvettiin huolehtimaan.

Harborin suomalainen kirkko.

Paitsi toimintaa seurakunnan alalla ovat pastori ja rouva Kivioja muistettavat yleensä Harborin suomalaisten henkisen elämän kohottajina. Erittäinkin on heidät mainittava raittiustyön tekijöinä.

Vuodesta 1892 on Harborin suomalaisten keskuudessa ollut vaikuttamassa raittiusseura „Kunto“. Seuran alkuunpanijat ovat pastori ja rouva Kivioja. Seuran perustava kokous pidettiin joulu-

kuun 7 p:nä ja vietetään sitä vuosipäivää vieläkin juhlanan Harborin suomalaisten keskuudessa. Puheenjohtajaksi valittiin rouva Liisa Kivioja.

Seuran jäsenluku alkuajoilla ei ollut suuri. Nuorison melkein yksinomaiset seurapaikat olivat kapakkain sitä varten laitetuissa tanssihuoneissa. Kapakkatanssit olivat nuorison varsinaiset hovit. Noita tansseja pidettiin useita kertoja viikossa. Ei pidetty häpeänä sitä, että naisetkin kävivät siellä. Yhdessä sitä iuotiin, yhdessä tanssittiin. Ja elämä oli rivoa.

Harborin suomalainen pappila.

Kuntoseura rupesi kapakkatansseja vastustamaan. Rouva Kivioja teki innolla työtä saadakseen nuoret naiset heittämään kapakkatansseissa käynnin. Eikä se työ mennyt hukkaan. Vähän ajan kuluttua jo osa nuorisoa alkoi inhoa kapakkatansseja, ja parin vuoden kuluttua ainoastaan huonomaineisimmat, muista erillään elävät kansalaiset kulkivat niissä. Yleinen katsantokanta oli muuttunut. Nuorison seurapaikka muuttui kapakasta Kuntolaan. Kyllä vieläkin löytyi niitä, jotka kävivät kapakassa, mutta enemmistön suhteen oli asia voitettu.

Vanhempain, erittäinkin tokalla työskentelevien miesten keskuudessa oli raittiusseuran alkuaikana, ja ennen sitä, yleinen mieli-

pide, ettei kovaa työtä tokalla voi tehdä juomatta olutta. Se usko oli luja, kun se oli saanut sijansa itsepintaisen suomalaisen päässä. Mutta vähitellen alkoi sekin usko horjua. Raittiusseuralaiset tekivät kestäväisyydellä työtä sellaisten rinnalla, jotka oluen pitivät varsinaisena juomanaan. Tultiinpa vielä sekin huomaamaan, että raittiit olivat kestävämpiä pitemmässä voimainponnistuksessa.

Monta muuta hyödyllistä opetusta on Kuntoseura antanut. Se on myös saanut aikaan seudulla siveämmän ja säädyllisemmän

Raittiusseura „Kunto“.

seurustelutavan. Seuran toimesta on lainakirjasto ja lukusali, jotka ovat kaikkien Harborin suomalaisten käytettävänä.

Kun pastori Kivioja joku aika sitte muutti Suomeen, herätti hänen lähtönsä suurta surua Harborin suomalaisissa. Monen silmät kyynelistä kostui lähtöhetkellä. Harborissa yleensä tunnustetaan, että hän oli sikäläisten suomalaisten henkisen elämän uudistaja.

Nyt on Harborin suomalaisilla pappina pastori Kaarlo Huotari, joka sitä ennen toimi Suomi-synoodin lähetyspastorina sekä Ironwoodin seurakunnan hoitajana.

Harborissa on jo jonkun aikaa ollut toimessa toinenkin raittiusseura, johon Kuntoseurasta erosi toistakymmentä jäsentä voidakseen edistää asiaansa vapaampien sääntöjen mukaan. —

Varsinaisessa Ashtabulassa on vähemmän suomalaisia, käsi-työläisiä ja palvelijattaria. Siellä ilmestyy myös suomalainen sanomalehti „Amerikan Sanomat“, jonka julkaisijana on kokenut sanomalehtimies August Edwards. Mr. Edwardsilla on oma, sievä talo kaupungissa.

Ashtabulan ympäristöllä on muutamia suomalaisia maanviljelijöitä. Enimmäkseen viljelevät he lampuoteina muunkielisten tiloja.

Harborista itäänpäin lyhyen matkan päässä niinikään Eriejärven rannalla on Conneautin (Jesterin) lastauspaikka. Sielläkin on suomalaisia satamatyössä muutamia satoja. Heillä on oma raittiusseura ja ovat edistyneet jotakuinkin hyvin.

Täältä etelään päin on tehdaspaikoissa Warrenissa, Girardissa ja Youngstownissa suomalaisia. Kun rautatehtaat ovat käynnissä, on tilaisuutta ansaitsemaan jotakuinkin hyvin. Myös heillä on omia raittiusrientoja.

Harborista jonkun matkaa länteenpäin on huomattava suomalaisten asuinpaikka Fairport Eriejärven rannalla. Se on Harborin jälkeen suurin suomalainen pesäpaikka Ohiossa ja on siellä useita satoja kansalaisiamme.

Juoppous oli tässäkin satamapaikassa viedä kansalaisemme kokonaan perikatoon, mutta vihdoin ajattelevat henkilöt rupesivat puuhaamaan raittiusseuraa. Puuhassaan saivat he hyvää apua pastori Kiviojalta, jonka vaikutus ulottuu yleensä suomalaispaikkoihin Ohiossa, jopa Pennsylvaniassa asti. Raittiusseura Kasvi perustettiin marraskuulla 1893. Se on nyt Amerikan suurimpia suomalaisia raittiusseuroja kuului yleiseen raittiusliittoon Kansallis-Raittius-Veljeysseuraan. Suureksi osaksi on Kasvi saanut suomalaisten elämän Fairportissa muuttamaan parempaan päin. Kansalaisemme ovat siistin elämän takia saaneet tunnustusta muiltakin kansallisuuksilta. Mutta tietysti vieläkin löytyy joukossa paljon väkijuomain suosijoita, joita kumminkin yleinen mielipide jo tuomitsee. Sievä, oma talo on Kasvi-seuralla noussut utteran työn hedelmänä. Seurakunnallisessa suhteessa on Fairportin suomalaisilla yhteinen pappi Harborin kanssa.

Muutamia suomalaisia on ruvennut farmareiksi Fairportin ympäristöllä ja toisia on muuten farmitöissä. Lähellä olevassa Painesvillen

kaupungissa on suomalaisia erilaisissa töissä. Eteläänpäin Fairportista Geaugakauntissa (kaunti vastaa melkein Suomen kihlakuntaa) on suomalaisia työnansioilla Burtonissa, Chardonissa, Claridonissa ja useissa paikoissa muualla.

Suuressa Clevelandin kaupungissa Erien rannalla on vaan pienempi luku suomalaisia. Siitä länteenpäin Lorainin lastauspaikalla on kansalaisiamme enemmän ja sitte taas hiukan useissa lähipaikoissa, Elyriassa y. m.

Syvempänä Ohion sisämaassa on ennen suomalaisista yleisemmin tunnettu hiilikaivantopaikka Jacksonville, mutta sittemmin työpäälliköiden oikullisuuden vuoksi muutti paljon kansalaisiamme pois. On heitä vieläkin siellä jonkun verran sekä muutamissa naapurikaivannoissa. Mutta jo kukoistamaan päässeet yhteispyrinnöt ovat kuihtuneet kansalaisten vähälukuisuuden takia. Samoin on käynyt monessa muussa paikassa Amerikassa.

Indianan

valtiossa ei ole paljon suomalaisia. Hiilikaivannoilla lienee niitä kyllä muutamia itsekussakin paikassa. Sellaisia kaivantoja ja tehtaita, joissa tiedetään suomalaisia olevan, ovat Brazil, Coxville, Perth, South Bend ja Clinton. Viimemainitussa on suomalaisilla raittiusseurakin.

Enemmän suomalaisia on Michiganjärven rannalla olevassa Whitingissä. Tässä kaupungissa on kuuluisan Standardkomppanian öljysäiliöitä ja tuon yhtiön töissä enin osa suomalaisia onkin. Juoppous on myös täällä tehnyt suurta tuhoa, vaan on toki raittiusseura saanut sitä paljon vähenemään.

Whitingistä ei ole enää kun 17 mailia jättiläiskaupunkiin Chicagoon. Ja silloin olemme Illinoisin suomalaisten luona.

Illinois.

Kun amerikkalaista nopeata jättiläisedistystä tahdotaan kuvata, niin tavallisesti otetaan esimerkiksi Chicagon kaupunki ja koko Illinoisin valtio. Ja ihmeellisiä tosiasioita sieltä vedetäänkin esiin. Vuosisatamme alussa, v. 1800 ei koko Illinoisin valtiossa ollut asujamia enempää kun 2,358 henkeä eikä Chicagosta vielä tiedetty mitään. Lähemmäs neljä vuosikymmentä myöhemmin, 1837, jo Chicagokin

Osa Chicagoa.

Michiganjärven eteläpäässä kohotti päätään. Sillon tuli se kaupungiksi ja asukasluku oli jo neljän tuhannen vaiheilla. Muissa kaupungeissa naurettiin tälle „suokylälle“, jonka asujamet olivat jo silloin kerskailevaisia ja korkealle tavoittelevia, — jollaisia he ovat sittemmin kaiken aikaa olleet. Chicagon suurta tulevaisuutta ei uskottu, sillä olihan se „pohjattomassa“ suossa. Mutta chicagolaiset panivat tuolle suolle pohjan, nostivat talonsa puujaloille ja vetivät muualta maata suohon.

Ja pääasia oli, että lujaa ääntä pidettiin sekä siten houkuteltiin ihmisiä sinne muuttamaan. Tuota „puumausta“ ensi sijassa ja asemaansa järven päässä toisessa sekä kolmannessa sijassa sitä, että

rautatiet johtivat linjansa Chicagon kautta länteen, saapi tuo kaupunki kiittää edistyksensä. V. 1860 oli Chicagossa jo asujamia 100,000 ja niitä lisääntyi lakkaamatta. Lokakuussa 1871 paloi suurin ja paras osa kaupunkia kokonaan poroksi, ja syrjäiset luulivat, että nyt tuli lakaisi Chicagon nimenkin pois mailmasta. Mutta mitä vielä! Chicago nousi kun Feenikslintu vielä ehompana tulesta. Ja nyt on siinä

Randolphkatu Chicagossa.

ihmekaupungissa, „Lännen kuningattaressa“, lähemmäs kaksi miljoonaa asujamia. Se on suuruutensa puolesta toinen kaupunki Amerikan mantereella, ja ellei New York olisi äsken naapurikaupungeja nielemällä itseensä enentänyt väkilukuaan, olisi Chicago pian ollut ensimmäinen. Mutta ensimmäiseksi se pyrkii. Chicago tahtoo kaikessa voittaa muut.

Tietysti tuollaiseen kaupunkiin on täytynyt tulla paljon siirtolaisiakin, sillä varsinaisesta amerikkalaisesta aineksesta ei se niin olisi

Naisten raittiusliiton talo Chicagossa.

paisunut. Paljon siellä niitä onkin, myös hyvin paljon pohjoismaalaisia. Se on pääpiste ja huomattavin paikka skandinaavialaisiirtolaisille. Siellä ilmestyy heidän tärkeimmät sanomalehtensä ja lähellä on ruotsalaisen Augustanasynoodin suuri oppilaitos.

Mutta suomalaisille ei Chicago ole ollut mieluisa paikka. Ei se ole mikään henkisten eikä aineellistenkaan pyrintöjen keskusta siirtolaisillemme. Moni suomalainen käsityöläinen ja muukin työmies on koetellut Chicagoo, mutta useimmat ovat sieltä vähän ajan kuluttua poistuneet. Työtä on enimmäkseen ollut vaikea saada ja ansiot eivät ole olleet kiitettävät.

Mutta on suomalaisia pysähtynytkin sinne, yksi silloin toinen tällöin. Löytyy suomalaisia, jotka ovat kauvemmankin aikaa jo asuneet siellä ja ovat keränneet rikkauksia omistaen nyt arvokkaita maapaloja ja kalliita rakennuksia.

Kansalaisemme Chicagossa asuvat hyvin hajallaan, enimmät välittämättä mitään toisistaan, useat unohtaen alkuperäisen kansallisuutensakin. Suomalaisten nykyistä lukumäärää siellä on vaikea sanoa, mutta noussee se puoleen tuhanteen, kun vaan kaikki lukuun saadaan otetuksi. Kuten sanottu, jotkut ovat varakkaita talonomistajia. Enemmän lienee käsityöläisiä kaikista ammateista.

Sovinnollisuutta ei ole tahtonut olla niidenkään kansalaisten kesken, jotka ovat suomalaisista yhteispyrinnöistä välittäneet. Seurakuntia on siellä tietääkseni ainakin kaksi. On raittiusseurakin, mutta siinä ei ole monta jäsentä. Löytyy vielä muitakin seuroja. Vähäinen merkitys niillä kaikilla on ollut tähän saakka. Yksimielisyyttä ja enemmän kansallista yhteisharrastusta olisi tarpeen.

Eräs uskalias sanomalehtimies on koettanut siellä julaista suomenkielistä sanomalehteä, mutta sekään yritys ei onnistunut.

Mutta Chicagosta muutamien kymmenien mailien päässä on huomattavampia suomalaisasutuksia. Jos kulemme kaupungista 36 mailia pohjoiseen Michiganjärven rantaa lähelle Wisconsinin rajaa, tulemme Waukeganin pieneen, mutta kauniiseen kaupunkiin. Näköala järvelle on mahtava, ja kaupunki on hedelmällisen sekä hyvin viljelyn seudun keskellä.

Suomalaisia on Waukeganissa muutamia satoja ja työskentelevät miehet pääasiallisesti rautatehtaissa nauttien verrattain hyvää palkkaa. Rautalankatehdas on täällä suuri ja samallinen kun Massachusettsin Worcesterissa, muistaakseni myös saman yhtiön omistama.

Edistyneet ja hyviä pyrintöjä harrastavat ovat kansalaisemme Waukeganissa. Heillä on siellä seurakunta, joka on yhteisesti Chicagon ja De Kalbin seurakunnan kanssa koettanut kannattaa pappia. Nyt ei heillä kumminkaan taas ole pappia. Myöskin on heillä raittiusseura.

Kun kulemme Chicagosta lounaaseen päin vähän yli 20 mailia, tulemme Lemontin pikkukaupunkiin, jossa nykyisin ei liene monta suomalaista, mutta joka kyllä aikanaan oli suurempikin kansalaisemme työpaikka. Silloin kaivettiin seudulla kanavaa, joka avasi Chicagolle vesitien Mississippijokeen.

Surkeata oli elämä, jota kansalaisemme Lemontissa viettivät. Palkka oli pienenlainen ja sekin enimmäkseen juotiin. Raakuus ja huono elämä olivat vallitsevia. Kaivamistyö oli likaista ja vaarallistakin. Osa suomalaisia asui kanavan varsilla maakuopissa. Jotkut elättivät itseään keräilemällä toisten ruuantähteitä. Amerikassa suomalaiset tuskin missään ovat alentaneet itseään niin paljon kun Lemontissa. Onneksi on Lemontin aika nyt ollutta ja mennyttä!

Lemontista vähän matkaa etelään on tehdaskaupunki Joliet. Siellä ei nykyään ole monta suomalaista.

Chicagosta länteen joku nelisenkymmentä mailia on De Kalbiniminen kaupunki samannimisessä kauntissa. Siellä on muutamia satoja suomalaisia työskennellen tehtaissa. Huonosta ajasta eivät De Kalbin suomalaiset ole paljoa tienneet. Työtä on ollut ajoittain liiankin runsaasti ja palkat ovat olleet hyvänpuoliset. Pyhää arkea, yötä päivää on tehtaat „runnaneet“ (olleet käynnissä).

Kansalaisten elämä De Kalbissa on ollut siivoa ja hiljaista. Seurakunta ja raittiusseura on heidän keskuudessaan. —

Muita huomattavampia suomalaisseutuja ei ole Illinoisissa.

Michigan.

Tämä valtio on ollut suomalaisen siirtolaisasutuksen lipunkantajana koko nykyisen siirtolaisliikkeen ajan ja tulee epäilemättä sellaisena olemaan niinkauvan kun pohjois-Michiganin suuret työpaikat, rauta- ja kuparikaivannot, ovat käynnissä ja suomalaisia niissä suositaan. Tähän vastataan Michiganissa, että malmialueet ovat melkein loppumattomat, ja miksi ei suomalaisia suosittaisi siellä edelleenkin, kun heidän siveellinen elämänsä on entisestään alinomaa parantunut ja työkyky on ainakin yhtä hyvä kun ennen!

Kun katselemme Yhdysvaltain karttaa, herättää heti huomiotamme eri valtioiden suorat, säännölliset rajat. Kukin valtio on yhdessä ryhmässä oleva kokonaisuus, joka kartalta katsoen on kolmion, neliön, suorakaiteen tai muun sellaisen näköinen.

Melkein ainoa poikkeus tästä säännöllisyydestä on Michiganin valtio. Se on yhdistetty kahdesta palasta, jotka toisistaan eroavat hyvin jyrkästi, ei ainoastaan maantieteellisen aseman vaan myös luonnon ja ilmanalan puolesta.

Ennen aikaan tuota eroa ei niin tarkalleen huomattu ja se lie-neekin ollut syynä siihen, että kaksi niin tuiki erilaista maa-alueetta yhdistettiin saman hallinnon alle. Vielä tämän vuosisadan alku-puolella, jopa jälkeen vuoden 1837, jolloin Michigan otettiin valtioksi Uniooniin, katsottiin sitä ehkä huonoimmaksi maa-alueeksi, mikä kuului suureen tasavaltaan. Koko Michigan, ja erittäinkin sillä tar-koitettiin ala-Michiganin suurta niemimaata, oli suoperäistä erämaata, jossa ei muka ihminen ollenkaan elä. Sitä kutsuttiin Suureksi Mustaksi Suoksi. Sille, joka aikoi tähän valtioon uutisasukkaaksi, sanottiin: „Tahdotko mennä Michiganiin, jossa varmasti näännyt

kuoliaaksi, ja sammakot yksinään laulavat hautajaisiasi? Eihän valtiossa ole eekeriäkään farmiksi sopivaa maata. Jos säästytkin suosta nousevan epäterveellisen ilman vaikutuksesta, kumminkin pakkanen sinut tappaa.“

Tietysti tällainen luulo Michiganista ei ollut edullinen uutisasutukselle siellä. Monet lännempänä olevat valtiot tulivat ennen asutuiksi kun tämä. Mutta löytyi pioneereja sellaisiakin, jotka eivät ennakkoluuloihin luottaneet, vaan itse kävivät kokemassa tuota Mustaa Suota.

Ja vähitellen havaittiinkin suon erinomainen viljelysarvo. Nyt on Michigan hyvin arvokas valtio suuressa tasavallassa. Muutamina vuosina se jo oli viljankasvatuksessa ensimmäinen valtio, mutta nyt on hedelmäviljely ottanut huomattavamman sijan. Ala-Michiganissa, vaikka onkin pohjoisosassa Yhdysvaltoja, menestyy kaikellaiset hedelmäpuut erinomaisesti. Puhumattakaan kestävämmistä lajeista viljellä siellä aprikooseja, persikoita, viinirypäleitä, jopa viikunoitakin. Syynä tähän etelä-Michiganin ilmanalan erinomaiseen lauhkeuteen ovat suuret järvet, joista esimerkiksi Michiganjärvi ei koskaan jäädy. Nuo järvet miedontavat pohjoisesta tulevia kylmiä tuulia ja pitävät ilmaston jotenkin tasaisena.

Mutta ylä-Michigan, eli Upper Peninsula, niinkun se englanninkielellä erotetaan alaniemimaasta, ei ole samallaisten etujen alaisena. Tosin sitäkin vastassa pohjoisessa on suuri Superiorjärvi, mutta tuo, ollen jo siksi pohjoisessa, ei näy suurimmalla osalla vuotta jaksavan lauhduttaa pohjoisesta, jäiseltä Hudsonlahdelta tulevaa kylmyyttä, päinvastoin se antaa tuulille vapaan kulun. Talvi on hyvin kylmä ja luminen tuolla ylä-Michiganissa, suomalaiset kutsuvatkin seutua Yhdysvaltain Lapiksi. Erittäinkin tarkoitetaan tällä sitä niemekettä, joka Michiganin pohjoisimpana mantereena pistää Superiorjärveen ja jota suomalaiset kutsuvat Kuparisaareksi.

Mutta vaikka ylä-Michigan ei tarjoakaan maanviljelykselle niin suuria etuja kun alaniemeke, on se kumminkin maapohjaltaan tätä rikkaampi. Siellä on erittäin antoisat rautamalmi- ja kuparialueet. Mailman rautatuotannossa ovat Yhdysvallat ensisijassa, ja arvoltaan puolet Yhdysvaltain rautatuotannosta saadaan ylä-Michiganista. Ja Yhdysvallat tuottavat noin puolet mailman kuparisaaliista ja kolmasosa tästä. Setä Samulin tuotannosta lankeaa kuuluisan Kuparisaaren osalle. Paljon rikkautta on siis tuohon verrattain pieneen alaan kätkeytynä.

Pohjois-Michiganissa, juuri tuolla kupari- ja rauta-alueella on Amerikan suomalaisten suurimmat, vankimmat ja vanhimmat pesäpaikat. Siellä ovat kansalaiset aivan kun kotonaan, eivät kyllä elä niin perin suomalaista elämää kun esimerkiksi Minnesotan maanviljelysseuduilla, mutta elävät puhtaimpina „Amerikan suomalaisina“, ovat suomalaisia ja samalla tuon suuren vapaavallan kehittyneitä kansalaisia.

Se suomalainen siirtolaisuus, joka näihin asti on keskeyttänyt jatkunut ja epäilemättä jatkuu edelleenkin, johtui ensin Kuparisaarelle noin kolmekymmentä vuotta sitte. Sieltä leveni se Michiganin rauta-alueelle ja Minneapolista länteenpäin oleville maanviljelysseuduille Minnesotassa. Minun tiedossani ei ole mitkä erinomaiset asianhaarat kulettivat suomalaisen siirtolaisuuden ensiksi juuri tuolle pohjoiselle, syrjäiselle Michiganin niemekkeelle. Ehkä yhtenä vaikuttavana syynä oli se, että vähää ennen, v. 1866, löydettiin rikkain ja kaivantotyöhön soveliaain Calumet & Heclan kuparisuoni, joka löytö oli aivan käännekohta kuparikaivannon historiassa täällä. Silloinhan työt suuremmassa määrässä alkoivat. Ja kun kuparinkaivaminen on hyvin kovaa työtä, jättivät varsinaiset amerikkalaiset sen, kuten yleensä kovan työn, siirtolaisille. Suomalaiset olivat ruumiinvoimiltaan vahvaa kansaa ja sopivia sekä halukkaita tuohon jotenkin hyväansioiseen työhön. Siitä lähtien ovat he kunnialla paikkansa säilyttäneet ja pidetäänkin parhaimpina työmiehinä seudulla.

Kuparisaari on oikeastaan niemi, jonka kapealla vedellään eroittaa mantereesta Portagejärvi ja siitä luoteisempana Kanaali. Se on ollut synkän metsän peittämää, vaan on nyt suureksi osaksi hakattu. Kumminkin hakkaustyötä jatkuu vielä varsinkin pohjoisemmassa, harvemmin asutussa osassa.

Paitsi maanviljelystä ja kivenmurtamista, joita molempia jo vähemmässä määrässä harjoitetaan, antaa kupari, sen kaivaminen, sulattaminen y. m. melkein kaiken työn „saaren“ asujamille. Kuparia löydettiin saarelta ensin pohjoisosasta ja alettiin sen kaivamista huomattavammassa määrässä noin 50 vuotta sitte. Enimmissä niistä kaivoksista on nyt lakkautettu työ, ei sentähden että niistä olisi loppunut kupari, vaan pikemmin siitä syystä että kuparia on ollut liiaksi. Parhaiten onnistuu kuparinkaivaminen sillä kohdalla, missä kupari on kiveen sekoitettuna, tietysti jotenkin runsaassa määrässä. Mutta täällä on kuparia oikein puhtaana kalliona. Ja sitä ei nyky-

sillä keinoilla vielä osata saada irti metallin sitkeyden vuoksi muuten kun kustannuksilla, jotka nousevat kalliimmiksi kuparin hintaa.

Parempia ja antavampia kuparikaivoksia on syntynyt saaren etelä-osassa. Suurin ja kannattavin kaikista on Calumet & Hecla, joka on mailman merkillisimpiä kaivannoita. Kuparikivisuoni on siinä rikkain ja laaja-alaisin. Sen kaivoksen syvyys on nyt lähemmäs 5,000 jalkaa, s. o. noin puolentoista kilometriä, ja on siis syvin kaivanto Amerikassa, melkeinpä koko mailmassa. Kaivanto on erittäin hyvässä, oikein mallikelpoisessa kunnossa. Ilma, ottaen huomioon kaivannon syvyyden, on erinomainen. Keskilämpö syvimmissä pohjassa on 87,6 astetta Fahrenheitia (noin 31 Celsiusta). Kaivannon jättiläiskonehisto on suurin ja paras mailmassa.

Tuhansia työmiehiä työskentelee tässä kaivannossa, iso osa on suomalaisia, jotka asuvat Calumetissa. Keskimääräinen ansio työmiehelle on, valtion julkaiseman tilaston mukaan vuodelta 1898, päivältä 2 doll. 37 senttiä, s. o. enemmän kun missään muussa saaren kuparikaivoksessa. Yhtiöllä on 640 omaa taloa, joita vuokraa työmiehilleen 3—10 dollarin kuukautisella vuokralla. Osalla työmiehistä on omat talot. Yhtiö pitää huolen työmiestensä lasten koulutuksesta ja kustantaa sitä varten kouluja aina ylempiin oppilaitoksiin asti. Arvokas kirjasto on työväen käytettävänä.

Yhtiön toimesta on olemassa työmiehiä varten apukassa. Kukin työmies maksaa siihen 50 senttiä kuukaudessa ja yhtiö panee aina kassaan saman verran kun työväenkin puolelta karttuu. Kassassa on niin paljon rahaa, että enää ei tarvitse kantoa säännöllisesti toimittaa. Kassasta maksetaan miehille sairauden sattua 25 dollaria kuukaudessa ja tapaturmakuoleman kohdatessa 500 dollaria. Tili-vuonna 1897 maksettiin kassasta 33,000 dollaria.

Calumet & Hecla yhtiö on tuottanut ihmeellisesti voittoa. Kaikkiaan on se jakanut voitto-osinkoja yli 52 miljoonaa dollaria, kokonaan suunnattomia summia alkuperäiselle pääomalle.

Calumet & Heclan kuparisuoni kulkee koillisesta lounaaseen hiukan vinossa suunnassa maanpintaan verraten. Kun yhtiö teki noin hyviä asioita, alkoi muissakin syntyä ajatusta mitenhän olisi mahdollista päästä käsiksi tuohon erinomaiseen kuparisuoneen. Silloin esitti kapteeni John Daniell rohkean tuuman. Hän sanoi, että jos ulkopuolella Calumet & Heclan piiriä, ottaen huomioon sen suunnan, mihin kuparisuoni kulkee, kaivetaan maata tarpeelliseen syvyyteen,

löytyy sieltä sama kuparisuoni. Työtä ruvettiin tekemään, työtä, joka veti suuria summia ja jonka kannattavuutta esitti vaan tuo rohkea ajatus. Ja todellakin 2,270 jalan syvyydessä yhdyttiinkin kuparisuoneen. Näin syntyi Tamarackin kaivanto, joka on nyt noin 4,000 jalkaa syvä. Yhtiö on nyt jo maansisästä tuonut yli 160 miljoonaa naulaa kuparia ja on osakkailleen voitto-osinkoina jakanut jo noin kuusi miljoonaa dollaria. Senkin yhtiön palveluksessa on paljon suomalaisia. Työmiesten keskimääräinen palkka on kaksi dollaria päivässä, valtion antaman tilaston mukaan.

Samalla perusteella tehty kun edellinen on Tamarack Junior kaivanto. Se ei ole vielä tuottanut voittoa ollenkaan vaan päinvastoin on vienyt suuria summia, mutta hyvätuloinen siitäkin koituu.

Kun nyt olen luetellut jo muutamia kuuluisimpia kuparikaivantoja, mainitsen vielä muutamia, joissa jokaisessa suomalaisia työskentelee.

Centennial (vanha Schoolcraft) kaivanto on vasta vähemmän aikaa ollut uuden yhtiön aikana käytännössä. Kaivanto on 1,000 jalkaa syvä. Keskimääräinen päiväpalkka doll. 1: 85.

Osceolan kaivanto on lähellä Calumetia, johon piiriin edellisetkin kuuluvat. Se on 2,800 jalkaa syvä ja on myös hyvästi kannattava kaivos. Työmiehet asuvat kaivannon vierellä Opechee-nimisessä kauppalassa.

Calumetista aivan lyhyen matkaa pohjoiseen päin on Wolverinen ja Kearsargen kaivannot. Edellinen on 1,400 jalkaa ja jälkimmäinen 2,900 jalkaa syvä. Molemmat ovat kannattavia kaivoksia.

Pohjoisosassa olevista kaivannoista on ainoa kannattava ja toimessa oleva Centralkaivanto. On luultavaa, että useat muutkin alkavat uuteen käyntiin, kuten on merkkejä näkynyt esimerkiksi Copper Fallsin alueelle syntyneestä Arnoldkaivannosta.

Hancockin kaupungin ympärillä, joka on Calumetista lounaaseen päin ja on sen jälkeen huomattavin kuparikaivoskaupunki, on antoisin Quincyn kaivanto. Se on myöskin jo vanha kaivanto ja on hyvin tuottava. Kaivannosta saadaan kuparin muassa hopeatakin. Kaivos on noin 4,000 jalkaa syvä ja on hyvässä kunnossa. Siinä kuten useimmissa muissakin kaivannoissa ei ole vielä kuparisuonen pohjaa löydetty. Maapohjan rikkaus on vielä käsittämätön.

Niin ei ole naapurikaivannon, Franklinin laita. Sen pohjarajalle tunkeutuu Quincyn alue, joten on kaivantoyhtiön täytynyt ruveta kaivamaan uusia aloja.

Ulkopuolella varsinaisen Kuparisaaren aluetta, hiukan matkaa eteläpuolella salmea, on Atlantickaivanto. Se on merkillinen siitä, että siellä on voitolla otettu kuparia hyvin köyhästä kivistä, sellaisestakin jossa on vaan puolen prosenttia kuparia. On luonnollista, että tällaisessa kaivannossa on täytynyt välttää kaikkia liikoja kustannuksia. Yhtiön työmiehille maksama keskimääräinen päiväpalkka on kumminkin doll. 1: 91.

Tohtori Kaarle Sorsen.

Kaikkien näiden kaivosten ympärillä on suomalaisia asumuksia. Osa kansalaisistamme asuu yhtiöiden huoneissa maksaen kohtuullista vuokraa.

Enemmän asuu kansalaisiamme Calumetin kaupungissa, jossa heidän lukunsa nousee jo noin 6,000:een. Se onkin suomalaisten suurin pesäpaikka Amerikassa. Suomalaisilla on siellä paljon komeita taloja ja liikehuoneita. Suomalainen Södergrenin veljesten apteekki on paikkakunnan suurin ja tekee liikettä melkein yhtä paljon kun muut sikäläiset apteekit yhteensä. Kaksi suomalaista, Amerikassa tutkinnon suorittanutta lääkäriä löytyy, tohtorit Koivupalo ja Kaarle J. Sorsen. Viimemainittu oli ensin apteekkiliikkeessä Alfred Södergrenin kanssa ja jo silloin tuli tuo liike hyvin huomatuksi. Sitten-

min möi hän osansa pois, ja veljekset Alfred ja Uno Södergren ovat liikettä pitäneet sekä vieläkin laajentaneet. Paitsi hyvin varustettuja apteekkeja Calumetissa, Virginiassa ja Hibbingissä (viimemainitut Minnesotan valtiossa) on heillä suurehko ulkolähetysliike Minneapolin kaupungissa. Kaarle Sorsen myytyään osansa meni tunnettuun Rushin lääketieteelliseen oppilaitokseen Chicagossa, opiskeli siellä muutamia vuosia ja suoritti keväällä 1898 lääketieteen tohtorin tutkinnon.

Myöskin on Calumetissa suomalainen Ann Arborin, Mich., yliopistossa tutkintonsa suorittanut lakimies Oskar J. Larson, joka nuoresta iästään huolimatta on jo hyvin huomatuksi tullut Kupariisaarella. Hänellä sanotaan olevan hyvät lakimiehen lahjat ja oiva puhekyky. Monellaisia luottamusvirkoja on hänen osalleen tullut, ja luultavaa on, että hän ensimmäisenä suomalaisena voi Amerikan valtiollisessakin elämässä kohota korkealle, kunhan vaan suomalaiset vaaleissa yksimielisesti auttavat omaa kansalaistaan eivätkä ala kadehtia ja hajaantua puolueisiin, kuten kyllä näihin asti on suomalaisten ehdokkaiden suhteen usein tapahtunut.

Viroista puhuessa täytyy mainita, että suomalaisilla Houghton- sekä Marquettekauntissa (Houghtonkaunti on kupari- ja Marquette rautaluonnon tärkein kaunti) on ollut suomalaiset rahastonhoitajat. Tämä on suurellainen luottamustoimi Yhdysvaltain paikallishallinnossa, josta yhtenä todistuksena mainittakoon, että viranpitäjältä vaaditaan lähes miljoonan markan takaus. Molemmat noista miehistä J. V. Frimodig Houghtonissa ja Aatami Kangas Marquettessa ovat rehellisellä käytöksellään osoittaneet täysin määrin ansaitsevansa sen luottamuksen, jonka etupäässä omat kansalaisensa ovat heihin panneet.

Pienemmissä kunnallisissa toimissa on Calumetissa, kuten muissakin suomalaisissa pesäpaikoissa, myös kansalaisiamme, mutta sopisi toivoa, että suomalaiset, jotka niinkin vallitsevia ovat vaaleissa, auttaisivat vielä enemmän kansalaisiansa virkoihin.

Kaivantoyhtiön palveluksessa on yksi suomalainen kaivantokapteeni sekä muutamia alempia työpäälliköitä. Löytyy kaupungissa koko joukko suomalaisia liikkeitä: puolenkymmentä ruokakauppaa, pari lihakauppaa, huonekalukauppa, leipuri, pari raittiusjuomalaa, neljä kapakkaa, kuusi saunaa, kelloseppiä, partureita, suutareita, valokuvaajia, räätäleitä, seppiä, urakoitsijoita, maalareita, puuseppiä, y. m. kaikkia mitä suomalaisessa yhteiskunnassa tarvitaan.

Henkisistä pyrinnoistään Calumetin suomalaiset ovat aivan kuuluisiksi tulleet. Siellä on rientoja, rientoja ja rientoja. Kuumeen-tapaisessa kiihkossa eletään alinomaa, kaikilla aloilla tahdotaan voittaa rekordit. Ja niinpä ovatkin he monessa suhteessa päässeet etusijaan, mutta juuri tuosta alituisesta rientämisestä on ollut seurauksena suuria rettelöitä ja eripuraisuuksia. Todistuksena tästä on sekin, että Calumetissa on suomalaisilla neljä seurakuntaa, kolme raittius-seuraa ja muita yhdistyksiä kentiesi kuinka paljon.

Jotta lukija saisi jonkinlaisen käsityksen noista riennoista, suu-
resta kiihkosta, mikä pyrinnoissä vallitsee, esitän erään arvoisan Amerikan suomalaisen avustamana vähän tarkemmin suomalaisten seurakuntain kehitystä Calumetissa ja yleensä Kuparisaarella, vaikka Amerikan suomalaisten kirkollisista oloista jälleläpäin erityisesti yleis-katsauksen muodossa puhutaankin. Kuvauksesta esiintyneen myös miten suurella innolla ja vaikeissa oloissa Amerikan suomalaiset ovat henkisiä pyrintöjään eteenpäin vieneet.

Noin viisikolmatta vuotta sitte liittyivät ensimmäiset suomalaiset Calumetissa norjalaiseen seurakuntaan ja rakensivat norjalaisten kanssa yhteisen kokoushuoneen. Sen seurakunnan pappina oli eräs Rönäs, joka osasi vähän suomeakin. Kaikki meni jonkun aikaa hyvin, mutta sitte nousi riita Rönäsin ja suomalaisten välillä. Suomalaiset olivat laestadiolaisia ja Rönäs ei hyväksynyt heidän oppiaan, vaan asetti heille esteitä seurakunnassa. Seurauksena oli, että suomalaiset erosivat norjalaisista ja rakensivat Pinekadun varrelle Calumetissa oman kirkon, joka vieläkin seisoo isonnettuna paikallaan. Entinen Karungin lukkari Salomon Kortetniemi, joka vielä elää, tuli sen seurakunnan saarnamieheksi. Virallisesti se suomalaisten ensimmäinen seurakunta-yhdistys Amerikassa tunnettiin nimellä „Salomon Kortetniemen seura“.

Kun vanha Kortetniemi ei ollut oikein pystyvä ohjaajaksi, hänen seurakuntalaisensa kuulustelivat laestadiolaisliikkeen vanhuk-selta Juhani Raattamaalta itselleen saarnamiestä. Hänen välityksellään tuli Amerikkaan v. 1878 Juhani Takkinen, kotoisin Kuusamosta. Tällä miehellä on ollut harvinainen merkitys Amerikan suomalaisten oloissa. Vaikka hän oli yhtä vähän oppinut kun muutkin maallikko-saarnaajat, oli hänen näköpiirinsä jotenkin laaja. Sen lisäksi hänellä oli luontaista johtajakykyä ja, vaikka itse oppimaton, hän ymmärsi oppia arvostella ja oli kirjallisuuden harrastaja, — ominaisuudet, joita suurelta osalta laestadiolaisia puuttuu.

Heti Takkinen Amerikkaan tultua laillistettiin Salomon Korttiniemen seura „Apostolisluterilaisen seurakunnan“ nimellä, erotukseksi evankelisluterilaisista. Näistä ajoista saakka on laestadiolaisia Amerikassa nimitetty apostolisluterilaisiksi. Takkinen alkoi heti tehdä lähetysmatkoja länteen, aina Tyynenmeren rannoille saakka, perustaen siellä seurakuntia, jotka sitte rakensivat kirkkojakin, ja sitä hän jatkoi siihen saakka, kun lähti viimeisen kerran Amerikasta kotimaahan ja kuoli sillä matkalla Kittilässä talvella 1892. Takkinen oli vaikuttavimpia miehiä „Amerikan Suomalaisen Lehden“ uuteen eloon herättämisessä, joka tapahtui v. 1879. Etumiehenä hän oli Amerikan Suomalaisen Kirjallisuuden Seurankin perustamisessa, jonka toimella painettiin suurella vaivalla ja kustannuksella Aapinen, Leinbergin Biblian Historia ja Luteeruksen vähempi Katkismus. Kaikissa näissä toimissa ei Takkinen säästänyt vaivoja eikä varojansa.

Laestadiolaisuuden suunta on ollut semmoinen, että pappi ja sanankuulija ovat yksi ja sama, se puhuu jonka „henki“ antaa puhua, ei mitään eroitusta ihmisten välillä, ei mitään eroitusta kykyjen välillä. Se aate käytännössä ei onnistunut Amerikassa. Takkinen oli näytännyt olevansa monessa suhteessa niin paljon etevämpi muita, että sen täytyi herättää kateutta, ja siinä oli hänen turmionsa. Takkinen sai pitkittää noin kymmenen vuotta rauhassa toimekasta vaikutustaan, mutta silloin alkoivat kadehtijat syyttää, että hän tekeytyy piispaksi ja rikastuu ylellisesti. Tämä tunne kyti jo vuosia muutamissa hänen omissa seurakuntalaisissaan, kunnes se viimein riehahti ilmillekkiin. Vuosikokouksessa talvella 1889 nostettiin semmoinen melu, ettei voitu mitään toimittaa, jonka vuoksi seurakunnan esimies lykkäsi kokouksen pidon määräämättömään aikaan. Mutta samana pyhänä jälkeen puolen päivän kokoontuivat meluajat kirkkoon ja valitsivat Juhani Roanpään saarnamieheksensä. He anastivat kirkon avaimet ja seurakunta jakaantui kahteen vihamielisimpään leiriin, mitä Calumetissa on nähty. Siitä seurasi pari vuotta kestävä ja paljon maksava käräjöiminen aina ylioikeuteen saakka. Ylioikeus päätti, että koska seurakunnan esimies lykkäsi kokouksen pidon määräämättömään aikaan, niin jälestäpäin pidetyn kokouksen vaali on seisova, kunnes seurakunta toisin päättää. Pahinna syynä Takkinen puoluelasten tappioon oli se, ettei seurakunnalla ollut mitään sääntöjä vaan ainoastaan joitakin päätöksiä kokousten pöytäkirjoissa. Takkinen pakotettiin muuttamaan pois pappilasta ja osti oman talon.

Hänen suosijansa rakensivat uuden kirkon myöskin Pinekadun varrelle Calumetissa, joten vanhalla apostolisluterilaisella seurakunnalla on uusi kirkko ja uudella seurakunnalla vanha kirkko. Juhana Roanpään hoteihin jäänyt puoli seurakunnasta kutsui sitte opettajak-sensa pappismies A. L. Heidemanin Suomesta. Hän on vieläkin tämän seurakunnan pappina. Juhani Roanpää oli Abram Hietasen kanssa lähetysmatkalla idän valtioissa v. 1895 ja he tukeutuivat molemmat kuoliaaksi kaasun häkään eräässä Bostonin hotellissa.

Takkisen seurakunnan saarnamiehinä ovat olleet monta vuotta Kalle Ojala ja Olli Matoniemi.

Calumetin evankelisluterilaiset suomalaiset alkoivat muodostua seurakunnaksi v. 1875 vaiheilla ja kutsuivat Suomesta papikseen pastori A. E. Backmanin. He liittyivät norjalaisten ja ruotsalaisten kanssa yhteisen kirkon rakennukseen, jota on kutsuttu kolmen kansallisuuden kirkoksi. Sama kirkko seisoo vieläkin ihan samannäköisenä ja se on nykyänsä n. k. kansallisseurakunnan kirkkona. Siinä pidettiin v. 1890 Suomisynoodin ensimmäinen yleinen kokous.

Rohkeutta kysyttiin siltä papilta, joka ensimmäisenä lähti siirto-laisten kutsumana Suomesta Amerikkaan, aivan uusiin ja outoihin, vieläpä jotenkin kehittymättömiin oloihin. Ajat olivat hyvin rauhat-tomat Calumetin suomalaisten keskuudessa. Laestadiolaisuus esiintyi silloin kaikkein kiihkoisimpana, niin että kaduillakin toisin ajattelevaa manattiin „uskoon“. Pastori Backman katsoi velvollisuudekseen tuota liikettä vastustaa ja siinä tietysti sortui tulisen taistelun pyörteeseen. Vihdoin muutti hän Honcockiin, jossa parhaastaan kansalaisemme Antti Johnsonin puuhalla oli saatu seurakunta perustetuksi ja raken- nettiin Quincyn mäelle pieni kirkko ja pappila. Vaikutettuaan vielä jonkun aikaa Hancockissa muutti pastori Backman pysyväisesti Suomeen v. 1882 väsyneenä Amerikan suomalaisten riitaisiin oloihin.

Nyt alkoi evankelisluterilaisten seurakuntapyrinnöille kirjava ajanvaihe. Ensi vuosina ei ollut yhtään varsinaista suomalaista pappia Amerikassa. Honcockin ja Calumetin seurakunnat pysyivät kumminkin olemassa ja niitä pidettiin ikäänkun yhteen kuuluvina.

Hancockissa oli saksalainen luterilainen pappi Wambsgarss, joka oli ollut Backmanin tuttavuudessa ja Backman oli kehoittanut häntä tekemään papillisia toimituksia suomalaisille, merkiten hänelle virsikirjaan vihkimä-, kaste- ja hautausluvut. Ja vaikka se saksalainen ei tietysti kieltämme ymmärtänyt, niin hän osasi kirjasta lukea

ihmeteltävän selvästi suomea, ja hän toimitti parin vuoden kuluessa paljon papillisia toimia suomalaisille.

Entinen lähetyssaarnaaja Malmström oli niihin aikoihin saapunut Suomesta Amerikkaan ja kuulusteltuaan ruotsalaisen Augustanasynoodin esimiehiltä itselleen vaikutusala, oli häntä neuvottu Hancockiin, jossa tiesivät suomalaisten olevan papittomia. Hän tuli kenenkään kutsumatta Hancockiin, asettui pappilaan asumaan ja alkoi tehdä papillisia toimia, kun ei ollut muutakaan pappia, kunnes pastori J. K. Nikander saapui.

Niihin aikoihin olivat Hancockin ja Calumetin seurakunnat kuulustelleet Suomesta pappia ja olivat saaneet lupautumaan Amerikkaan lähtemään nuoren papin J. K. Nikanderin Heinolasta, jolla miehellä sittemmin on ollut hyvin suuri merkitys Amerikan suomalaisten keskuudessa.

Kun hän kumminkin viipyi tulemasta, ilmestyi Hancockiin eräs omituinen räätäli Henrik Turunen, josta kuultiin, että hän osasi saarnata ja pitää kokouksia. Ja muutamat uteliaat menivät häntä kuulemaan. Hän kutsuttiin Calumetiinkin, jossa sai suomalaisten kirkossa saarnata. Hän voi hyvin sointuvalla äänellä kiljaldella, mutta puheessa ei ollut järkeä eikä järjestystä. Siihen ääneen mielistyi kuitenkin niin moni Calumetissa, että hän äänestettiin tuota pikaa väliaikaiseksi papiksi, vaikka varsinaista odotettiin tulevaksi Suomesta. Eräs kansalainen kustansi Turusen Minneapoliin, jossa muuan norjalainen professori teki hänet kahdessa viikossa papiksi. Takaisin tultuansa hän arveli olevansa sekä Calumetin että Hancockin seurakunnan pappi, anastellen Malmströmiltäkin papin tointa, jota kumminkaan tämä ei huolinut hänelle luovuttaa. Kun Nikander saapui ensi kerran Calumetiin ja piti kirkossa matkasta väsyneenä pienen tulopuheen, niin Turunen oli myöskin saapuvilla ja kiljui sointuvalla äänellään, virkkaen lopuksi: „Nyt te olette kuulleet meidän molempien lahjat ja tiedätte kumman valitsette papiksenne.“ Mutta sillä ei ollut kuulijoihin mitään vaikutusta. Turunen oli sitte jonkun aikaa Poinsettissa, Dakotassa, sieltä meni San Franciscoon muka merimiesten papiksi, oli taas jossakin opistossa Philadelphiassa, kulki sieltä takaisin San Franciscoon ja viimeksi on kuultu, että hän on viety täydellisenä hulluna Napan holhulaitokseen, jonne lienee kuollutkin.

Nikander tuli papiksi kahteen seurakuntaan, joilla oli kirkot, mutta jotka muuten olivat melkein rappiotilassa. Hän alkoi hoitaa

sekä Honcockin että Calumetin seurakuntia, asuen Honcockissa. Suopealla ja maltillisella olennollaan alkoi hän rakentaa todellista seurakuntaelämää koko Kuparisaarella. Hän perusti seurakunnan Allonezin kaivannolle, jossa kulki saarnaamassa, sekä Portage Entryynkin, kivimurtimopaikkaan, johon on pieni kirkkokin rakennettu. Jonkun ajan perästä ryhtyi Honcockin seurakunta uuden, isomman kirkon rakennukseen, ja se kirkko on parhaita, mitä onkaan suomalaisilla Amerikassa ja maksaa noin 5,000 dollaria. Siinä on tuhannen dollarin maksavat piippu-urut ja 250 doll. arvoinen kello. Kirkon vierellä yläpuolella on sievä pappila ja vielä ylempänä „Paimen-Sanomain“ paino huone. Honcockin seurakuntaan luetaan nykyään monia ympäristöllä olevia suomalaisten asuinpaikkoja, kuten Entry, Chassell, Atlantic ja Boston, joten se on väkirikkein suomalainen seurakunta Amerikassa. J. K. Nikander on ollut sen seurakunnan pappina vielä ensi vuoden Suomiopiston johtajanakin ollessansa. Vasta v. 1897 tuli hänen sijalleen maisteri Juho Bäck.

V. 1889 saivat Calumetin seurakuntalaiset, parhaastaan silloisen kouluttajan Pekka Westerisen vaikutuksesta, aatteen kutsua pastori J. W. Eloheimo papikseen Astoriasta. Se oli ajattelematon teko, kun ei virketty asiasta mitään pastori Nikanderille, joka oli senkin seurakunnan pappi. Mutta hän ei pannut sanallakaan vastaan, varmaankin toivoen, että seurakunta edistyy paremmin saatuaan varsinaisen papin.

J. W. Eloheimo tuli Calumetiin. Seurakunnan pappila oli jo silloin myöty, mutta kolmasosa kirkosta oli vielä seurakunnan omana. Eloheimo olisi ehkä onnistunut hyvinkin, jos hän olisi arvannut pysyä varsinaisessa ammatissaan. Paikkakunnalle oli saapunut eräs rettelöitsevä mies, John Ekman, joka oli yrittellyt julkaisemaan suomalaista lehteä Harborissa ja Ishpemingissä, joutuen vararikkoon molemmissa paikoissa. Hän sai viimein muutamain suosijainsa avulla painokapineita ja rupesi julkaisemaan marraskuulla 1889 Calumetissa lehteä, jonka nimi oli „Kansan Lehti“. Eloheimo kirjoitti heti siihen lehteen jotakin, näyttäen olevansa lehden suosija. Kiihko lisää aina kiihkoa. Toinen joukko kiihkoilijoita perusti heti toisen lehden, jonka nimi oli „Kalevan Kaiku“ ja se alkoi ilmestyä kahdesti viikossa. Eloheimo kirjoitteli siihen kummallisia pätkiä ja näin asetti itsensä kahden tulen väliin. „Kansan Lehti“ alkoi häntä herjaella.

Samaan aikaan sattui toinen tärkeä seikka. Suomisynoodin ensimmäinen yleinen kirkolliskokous pidettiin maaliskuulla 1890.

Tämän puuhan vaikuttavimpana miehenä oli ollut juuri Eloheimo, vaan häntä ei siinä tilaisuudessa valittu esimieheksi.

Heti yleisen kirkolliskokouksen jälkeen oli Calumetin seurakunnalla kokous, jossa oli kysymyksenä liittykö seurakunta Suomisynoodiin. Siinä tilaisuudessa esiintyi Eloheimo niin käskevänä ja komentavana, että melkein kaikki kokoukseen tulleet poistuivat. Heti sen jälkeen ne käskivät pyyhkiä nimensä pois kirkon kirjoista.

Silloin näki John Ekman ajan tulleeeksi kostaakseen Eloheimolle ja samalla pannakseen jotakin vastapainoa äsken perustetulle Synoodille. Hän keräsi suosijansa oopperahuoneeseen, jossa suurella pauhinalla julistettiin, että nyt on perustettu „Kansallisseurakunta“, josta sittemmin on niin usein kuultu.

Muutamia kuukausia myöhemmin täytyi Eloheimon muuttaa kannatuksen puutteessa Ironwoodiin, jossa alkoi hänen vieläkin suurempi harhailemisensa, josta tuonnempana puhutaan.

Calumetin evank. lut. seurakunnasta jäi kuitenkin kantajoukko jällelle, joka liittyi lujasti Suomisynoodiin. Ne möivät 500 dollarista kirkko-osansa sille „kansallisseurakunnalle“ ja alkoivat puuhaella oman kirkon rakentamista. Se oli rohkein yritys, mitä vielä mikään suomalainen seurakunta on Amerikassa tehnyt, kun niin pieni joukko uskalsi ruveta 500 dollarilla kirkon rakennukseen, joka tuli maksamaan 6,000 dollaria ja josta enää kuudesosa on velkana. Kirkon paikan lahjoitti Calumet & Hecla yhtiö ja antoi vielä 500 dollaria rahaa. Rakennus aloitettiin syksyllä 1891 ja seuraavan vuoden loka-kuussa oli valmis vihittäväksi. V. 1897 hankittiin siihen kirkkoköörin toimella 800 dollarin arvoiset piippu-urut, joista ei ole mitään velkaa.

Pastori Nikander hoiti vieläkin tätä seurakuntaa, pitäen kirkonmenoja kahdesti kuukaudessa. Jäsenluku pysyi pienenä, mutta niiden joukossa oli uhraavia jäseniä. Seurakuntalaiset alkoivat aina enemmän ikävöidä varsinaista pappia, senkin vuoksi että jäsenluku lisääntyisi. Viimein saivat he Amerikkaan lähtemään nuoren papin, E. W. Hynisen, kotoisin Joroisista. Hän saapui Calumetiin kesällä 1893. Ollen miellyttävä luonteeltaan sai hän seurakunnan vähitellen kasvaamaan. Vaikka hän oli seurakuntalaistensa suuressa suosiossa, niin hän ei oikein hyvin olostunut outoihin oloihin. Niinpä hän haki kotipitäjäseensä kansanopiston johtajaksi ja pääsi sinne, lähtien Calumetista keväällä 1895.

Nyt oli Betlehemin seurakunta, joksi sitä nyt oli ruvettu nimitämään, taas papitta ja pastori Nikander hoiti sitä väliaikaisesti. Kesällä 1896 kutsui seurakunta opettajaksensa nuoren pappismiehen J. H. Kampin Massachusettsista. Hän voitti seurakuntalaistensa yleisen suosion ja äänivaltaisten seurakunnanjäsenten luku karttui puoleenkolmatta sataan, jota pidetään noissa oloissa jo isonlaisena seurakuntana. Hänen tultuansa liittyi parikymmentä seurakunnan jäsentä yhteen, pannen kukin 50 dollaria, ja rakensivat kirkon vierelle sievän pappilan, joka vuokrataan papille, sillä ehdolla että niin pian kun pappila on maksanut vuokralla rakennuskulut, he lahjoittavat sen seurakunnalle. J. H. Kampi näytti olevan hyvällä alulla saavuttamaan luottamusta, mutta kesällä 1898 seurakunnan vanhimmat saivat selville, että hänen siveellinen kantansa oli rappiolla, ja pyysivät hänen poistumaan seurakunnasta. Hän lähti silloin karkaamalla Calumetista, jättäen perheensä ja velkoja jälkeensä.

Calumetin kansallisseurakunta, jolla oli kolmasosa vanhaa kirkkoa, sai muutakin näkyvää muotoa, sillä A. L. Heideman Calumetiin tultuaan alkoi toimittaa papillisia toimituksia siinäkin seurakunnassa. V. 1896 alkoi seurakunta puuhaella itselleen ensimmäistä varsinaista pappia ja siksi tuli — J. W. Eloheimo. Hän, „Amerikan suomalaisen kirkon piispa“ oli tullut niin ahtaalle Ironwoodissa, että tarjoutui entisille potkijoillensa papiksi ja sai heiltä kutsumuksen siihen toimeen. Eloheimon tultua on se seurakunta rakentanut sievän pappilan ja aivan nykyisin on aloitettu kookkaan kirkonkin rakennusta Calumetissa.

Quincyn mäellä Honcockissa on ollut apostolisluterilaisilla pieni kirkko jo parikymmentä vuotta. Siellä ovat saarnanneet milloin mitkin saarnamiehet. Pari vuotta sitte panivat alkuun apostolisluterilaiset homman suuremman kirkon rakentamiseksi. Juuri näihin aikoihin on heillä valmistunut kirkko Honcockin kaupungissa ja on se varmaankin heidän suurin kirkkonsa Amerikassa, sanotaan maksavan ainakin 5,000 dollaria. Kokouksia pitää siinä A. L. Heideman.

Olen nyt viivytännyt lukijaa ehkä liiankin kauvan Calumetin ja yleensä Kuparisaaren seurakuntain kehityksen tarkastelussa. Lyhyesti, ainoastaan pääpiirteissään on ne vaiheet käyty läpi, vaan jo nekin kuvaavat taistelua, minkä alaisena pyrinnot siellä ovat. Kaikki, mikä on saatu aikaan, on noussut kovilla ponnistuksilla ja uhrauksilla.

Samallaista, yhtä melskeistä on raittiustyön historia Kupari-saarella, erittäinkin Calumetissa. Emme lähde sitä nyt kumminkaan tarkastelemaan. Mainitsen vaan, että Calumetin kolmesta raittius-seurasta on kaksi samanimellistä. Yksi „Hyvä Toivo“ kuuluu Raittius-Ystävain Yhdistykseen, toinen „Hyvä Toivo“ on itsenäinen. Itsenäinen seura on nykyään kaikkein suurin.

Työväenyhdistys Suomiseura oli yhteen aikaan hyvin vilkkaassa toimessa, mutta sittemmin on jonkun verran lamaantunut. Naisyhdistys toimii vilkkauella neitien Linda Mahlbergin ja Maggie J. Walzin johdolla.

Useampia vuosia on Kansanvalistusseura, joka on perustunut haaraosastona Suomessa olevaan seuraan, vaikuttanut, vaan nykyään sen toimintaa lienee tuskin nimeksi olemassa. Seura on kumminkin jättänyt pysyväisen muiston, kokoushuonerakennuksen, jossa useat yhdistykset kokoontuvat.

Lauluseuroista on suurinta huomiota herättänyt „Suomen Sävel“, joka lienee ollut parhaiten harjoitettu suomalainen lauluseura Amerikassa. Johtajana on ollut S. Mustonen. Viime aikoina on seuran vaikutus ollut heikkoa.

Kun vielä näiden seurain lisäksi luettelemme Calumetissa olevaksi useampia muita lauluseuroja, pari torvisoittokuntaa, nuorisoseuroja, kansakoulu yhdistys, lähetykseura, ompeluseuroja y. m., — niin eikö todella ole „yhteispyrintöjä“ Calumetin suomalaisilla! Mutta toisekseen epäilemättä seurain monilukuisuus paljon hajoittaa paikkakunnan suomalaisten voimia. Enemmän saataisiin aikaan, jos keskittäisiin voimia paremmin yhteen.

Vielä on mainitsematta kaksi erittäin hyvään vaikutukseen päässyttä suomalaista yhdistystä Calumetissa. Nämä ovat keskinäinen Palovakuutusyhtiö ja apuseura Kaleva. Nämä yhdistykset saivat alkunsa melkein samaan aikaan v. 1890.

Jo siihen aikaan oli suomalaisilla Calumetissa satoja omia huoneita, jotka maksoivat vuosittain monia tuhansia suurille palovakuutusyhtiöille. Ja kun ruvettiin tarkkaamaan, niin huomattiin, että ne yhtiöt eivät olleet maksaneet suomalaisille kuuden seitsemän vuoden kuluessa vahingonkorvausta kun 400 dollaria. Siitä ruvettiin ajattelemaan, että jos olisi oma yhtiö, jolle maksettaiisiin vuosittain ne tuhannet, mitä oli muille maksettu, niin eiköhän niistä rahoista jotakin säästyisi, samalla kun omaisuus oli turvattu.

Keskinäiset yhtiöt ovat tavallisesti sillä pohjalla, että jäsen maksaa vakuuttaessa vaan jäsenrahan, ja vahinkojen korvaus takseerataan ja kerätään vuoden kuluttua kultakin osansa jälkeen. Suomalaisten yhtiö pantiin aivan toisellaiselle pohjalle. Jäsen maksaa jäsenrahan ja melkein saman vakuutusmaksun minkä suuret osakeyhtiötkin perivät. Mutta viiden vuoden perästä saa kukin jäsen tässä yhtiössä kaikki mitä on hänen maksuistansa säästynyt sen ajan kuluessa. Nykyään kuuluu yhtiöön yli 700 jäsentä, joista noin satakunta on muunkielisiä. Vakuutetun omaisuuden arvo on yli 600,000 dollaria. Vahingoita se on maksanut yli 6,000 dollaria, osinkoja melkein saman verran (68 senttiä jokaisesta dollarista) ja säästössä on nykyänsä yli 18,000 dollaria. Sen yhtiön esimiehenä on alusta alkaen ollut John Blomqvist, kirjuriina Alex. Leinonen ja rahastonhoitajana P. A. Nordström.

Jokaisella paremmalla kaivantoyhtiöllä on oma apuyhtiönsä, johon otetaan joku dollari kuussa jokaiselta työmieheltä ja sitte maksetaan vissi määrä kuukaudessa sairastaville ja hautauskulut kuolleiden perillisille. Calumet & Heclassa on laitos vielä paremmalla kannalla. Mutta tämän lisäksi on työväkikin perustanut samallaisia yhtiöitä omassa keskuudessaan. Semmoinen on Kaleva, loukkausapuseura Calumetissa, joka on kauvan elänyt ja erittäin hyvin onnistunut.

Kun vielä mainitsen, että Calumetissa on ilmestynyt ja vielä nykyäänkin ilmestyy useampia suomalaisia sanomalehtiä, joista huomattavin on tunnettu kiihkolehti „Amerikan Uutiset“, lienen jo antanut hiukan valaistusta tästä suomalaisten suurimmasta pesäpaikasta. Tarkka kertomus veisi koko tämän kirjan alan, sillä niin monipuoleiset ja vaiherikkaat ovat Calumetin suomalaisten elämä ja pyrinnot. Niin paljon intoa ja harrastusta tuskin lienee missään muualla suomalaisten keskuudessa. Kun se vaan saataisiin keskittymään johonkin yhteiseen, suureen asiaan, syntyisi epäilemättä ihmeitä. Näinkin ollen on Calumet monissa harrastuksissa lipunkantaja Amerikan suomalaisten joukossa. Ei se syyttä haluakaan etevimmän suomalaisen siirtolaisasutuksen nimeä.

Honcock on toinen suuri suomalainen pesäpaikka Kuparisaarella. Siellä ei niin paljon „riennetä“, mutta eteenpäin sielläkin mennään, eteenpäin säännöllisesti ja verrattain vakavasti. Seurakunta on suurin ja parhaiten järjestetty, raittiusseura on ijältään vanhin. Se on kauvan

aikaa ollut Suomisynoodin konsistorion esimiehen paikka. Siellä on Suomiopisto, ainoa Amerikan suomalaisen korkeamman koulun alku ollut toimessa jo kolmatta vuotta.

Honcockissa, kuten yleensä Kuparisaarella, ovat suomalaiset hyvin toimeentulevaa väkeä, onpa joku varakaskin ja suurissa liikkeissä kuten Antti Johnson, joka on myös seurakunta- ja opistoasiain innokkaana ja uhraavana harrastajana tunnettu. Suomalaisia

Kaivantorakennuksia.

liikehuoneita on Honcockissa kosolta. Paitsi pappien toimittamaa sanomalehteä, „Paimen-Sanomia“, ilmestyy siellä myös „Amerikan Suomalainen“ V. M. Burmanin toimesta.

Kaivannot ne antavat elatuksen Honcockinkin suomalaisille. Kuparivuoret ovat rikkaita ja niiden sisässä suomalaiset kovasta kivistä leipänsä kiskovat. Lähtekäämme katsomaan yhtä noista kaivoksista, Quincyä, joka on aivan Honcockin äärellä. Näemme korkeita rakennuksia ja korkeita savupiippuja kaivannon päällä. Puolen tusinaa reikiä johtaa maan sisään. Näitä kutsutaan shafteiksi. Enimmät näistä shafteista ovat niitä, joita myöten kaikki louhottu kivi nostetaan ylös. Miehistöllä on eri kulkutie, maneesishafti.

Kivennostoreikiä myöten, jotka ovat varustetut kaksilla rautatienkiskoilla lentää kaksi neljän tonnin vetoista rautaista kippaa hirmuisella vauhdilla edestakaisin. Kun toinen nousee täysinäisenä ylös, painuu toinen silloin tyhjänä alas, menee joutusammin kun hirmuisen raskas rautakippa ehtisi omaa painoaan pudota. Täysi kippa lentää tietysti samalla kiireellä ylös. Noin 720 syllän matkan tekevät ne noin $1\frac{1}{4}$ minuutissa. Kun vauhti raskaalla kipalla hirmuisen raskaine nostoköysineen on tuollainen, niin arvaa jokainen, että jättiläinen on se rukkikin, joka tuota köyttä kela. Rattaan, jonka ympäri

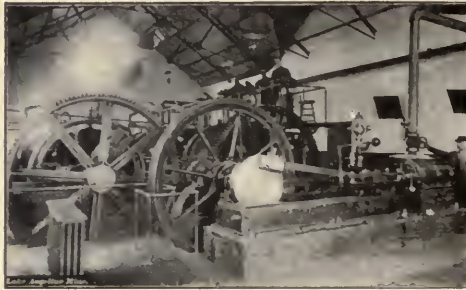
Portti manalaan. Kaivannon suu

köysi kiertää, ympärysmitta on 79 jalkaa, köyden paino 12 tonnia. Höyrykone on 2,000 hevosvoimainen. Rakennuksissa kaivannon päällä käypi ryske ja pauke, kun kipat oksentavat niiden yllilattialle sisältönsä ja koneet niitä sitte rouhentavat.

Musta ja kammottavannäköinen on shaftin suu. Omituinen haju virtaa sieltä nenään. Se on kun manalan suu, johon tuo jykevää kippa kolkolla jyrinällä hukkuu.

Mutta siellä alhaalla, kilometrin jopa syvempänäkin maan sisässä, on miehiä, rohkeita ja karastuneita. Siellä ontoissa lokeroissa he liikkuvat kun kotonaan, toiset (mainarit) ilmalla käypäin koneiden ja dynamiitin avulla särkien kalliota, toiset (tramarit) sitä kuormaten melkoiisiin rautatievaunuihin. Kaivanto on jaettu tasanteihin, leve-

neihin, jotka vastaavat korkeiden rakennusten lattiakerroksia. Noita tasanteita on Quincyn kaivannossa nykyään 48, kukin noin 10 sylen päässä toisistaan (siis Quincyn kaivanto on kohtisuorasti maan päältä noin 480 jalkaa syvä). Joka tasannesta pitkin johtaa kiskotie tasanneksen perimpään pohjukkaan saakka. Kullakin tasanteella on tehty tai tehdään työtä laajentaen kaivantoa sivuille päin tasaisesti maanpinnan kanssa. Trammerit työntävät noita rautatievaunuja shaftin (reijän) suulle ja tyhjentävät sisällön kippaan. Tämä trammaus eli „tylsän puskeminen“, kuten sitä suomalaiset kutsuvat, olisi oikeastaan hevosen työtä, eikä siinä muut ihmiset kestä kun suomalaiset ja itaaliaiset. Oli se perukka kuinka pitkä tahansa, josta vaunut

Kaivannon voimahuone.

täytetään, ja oli siellä tavarain saanti kuinka huono tahansa, niin ei auta, joudu vaan määrälleen kuorminesi shaftille, sillä kippa ei saa odottaa. Jos viipyminen tapahtuu luvallista useamman kerran, ei muuta kun mars ylös ja pois työstä. Kun tähän hengenottavaan kiireeseen lisää huonon ilman, kuumuuden, kosteuden ja alituisen hengenvaaran, niin huomaa itsekukin, että tässä on leikki kaukana. Moni outo, joutuessaan tylsää työntämään, palavoi niin että saappaat turskaa jalassa ja on märkä kun uitettu. Ruoka ei maita lainkaan, ei muuta kun janottaa, ja sitte, kun on paljon juonut, tapaa uupumus. Kuumuus on pitkissä perukoissa niin suuri, että tali sulaa kynttilästä kiireemmin kun sydän ehtii palaa, joten tuli, tuo ainoa kaivantomiehen heikko valo, jääpi vaan vaisusti tuikkimaan pitkän sydämen kärkeen. Terveyttä ja elinvoimia leikkaa tuo työ ja onpa siis leipä kivessä todella lujassa.

Iron Street Negaunessa.

Paitsi Calumetia ja Honcockia on Kuparisaarella vielä muita paikkoja, joissa on paljon suomalaisia. Sellaisia ovat kaivantopaikat Allonez, Wolverine, Kearsarge, Copper Falls, Central Mine ja Opechee, Calumet & Heclan survimo pienen Lake Linden järven rannalla ja kivimurtimopaikat ja kalastuskylät Jacobsville sekä Portage Entry Superioren rannalla. Dollar Bayssa on useampia työpaikkoja, muun muassa ruutitehdas. Kivimurtimot tuottavat suurissa kaupungeissa rakennuksia varten tarvittavaa punaista hiekkakiveä. Useimmissa näissä paikoissa on yhteispyrinnöt hyvin edistyneet, on ainakin raittiusseura, ja kansalaisemme elävät hiljaisesti sekä tulevat hyvin toimeen. Suomalaisia, aivan kotimaiseen tapaan rakennettuja taloja näkee siellä täällä Kuparisaarella, ja matkailijat aina ylistävät suomalaisten luonteenomaista vierasvaraisuutta.

Kuparisaaren suomalaispaikkain kanssa samaan ryhmään voimme vielä lukea paitsi ennen mainittua Atlantic Mineä myös Oskarin ja Chassellin sahat. Oskar on melkein kokonaan suomalaisen Oskar Eliassonin luoma paikka. Hänen on siellä liikkeet ja hänen hommissaan ehkä kaikki paikan monet suomalaiset ovat. Syntyään on Oskar Eliasson Ruotsin suomalainen ja on jänteveydellä saanut liikkeensä hyvin suureksi. Tämän yhteydessä mainittakoon, että tunnetusti suurissa liikkeissä ovat Kuparisaarella olleet myös suomalaiset Burkman ja Ruonavaara. Chassellissa on suurin työpaikka Sturgeon River Lumber Co:n saha, jossa on paljon suomalaisia työssä.

Kun nyt poistumme Kuparisaaren piiristä Marquettekauntin rauta-alueita kohti, tulemme ensin Baragakauntiin, jossa on samanniminen kaupunki. Sahassa on sielläkin suomalaisia. Ei kaukana Baragasta on Laird-niminen kauppala, johon kansalaisen Aug. Nisulan alkuunpanosta on laitettu suomalainen kirkko.

Baragasta noin kymmenkunta mailia intiaaniaalueen poikki tulemme, pysyen yhä vielä Superiorjärven rannalla, Pequamingin sahalle. Suomalaiset ovat enemmistönä sahalla ja elävät kauniilla seudulla hiljaisesti sekä raittiisti, suuresti eroten työtovereistaan intiaaneista.

Pohjois-Michiganissa on oikeastaan kolme toisistaan jonkun verran erillään olevaa rautaränssiä (aluetta): Marquetten, Menomineen ja Gogebicin ränssit. Kaikissa niissä on paljon suomalaisia. Marquetteränssi on samannimisessä kauntissa, Baragasta itään päin. Suomalaisesta asutuksesta huomattavat paikat ovat siellä: Ishpeming, Negaunee, Champion, Republic ja Palmer. Myös pääkaupungissa

Marquettessa sekä joissakin muissa paikoissa on suomalaisia, vaikka vähemmässä määrässä.

Michiganin rauta-alueilla ei ole työ niin vakavata eikä ansiotkaan niin suuria kun kuparikaivannoissa. Syynä siihen on se, että kuparilla on ulkomaillekin hyvä menekki, mutta rautakaivannot tuottavat rautamalmin etupäässä vaan Amerikan tarvetta varten. Kumminkin on työ Michiganin rautakaivannoilla ollut vakavampaa kuin Minnesotan rauta-alueella.

Varakkaampia suomalaisia ei yleensä täällä rautaseuduilla tapaa, vaikka kyllä ovat he kaikinakin hyvinvoipia ja useimmilla on säästöjä tallessa. Kun nuo säästöt tulevat tarpeeksi suuriksi, poistuu kai-

Ishpemingin kaupunki.

vantomies tavallisesti Suomeen tai asettuu maanviljelijäksi Minnesotaan, Dakotaan tai muualle.

Ishpeming on Marquettekauntin suomalaisten pääpaikka. Ensimmäiset suomalaiset saapuivat sinne vuoden 1873 vaiheilla Kupariisaarelta ja sittemmin tuli kansalaisiamme Norjan Vesisaarelta y. m. paikoista. Nykyisin lienee kaupungissa noin puolentoista tuhatta suomalaista. Enimmäkseen tekevät he työtä kaivannoissa, mutta on suomalaisia liikealoillakin, joista mainittakoon kauppaliike Kangas & Lukkarila ja Sorsenin veljesten räätäli-liike.

Henkiset pyrinnot ovat Ishpemingin suomalaisilla hyvin edistyneet ja ovat ne pääasiallisesti vakavalla pohjalla. Siellä on Amerikan suomalaisten suurimman raittiusyhteyden S. K. R. W. seuran päätoimisto seuran kirjurin Aleksanteri Pantin hallussa. Raittiustyö onkin seudulla ollut mitä huomattavinta.

Evankelis- ja apostolisluterilaisilla on omat kirkot. Ensinmainittujen kirkko onkin sievä, ja seurakunta hyvässä, järjestetyssä kunnossa. Seurakunnan johtajana on nykyinen Suomisynoodin esimies, entinen lähetyssaarnaaja K. L. Tolonen. Seurakunnan jäsenluku on likelle 700 ja sen sunnuntaikouluissa käy toista sataa jäsentä. Kirkon tornissa on puoli tonnia painava kello, joka on maksanut noin puolitoistasataa dollaria. Kirkon takapäähän on rakennettu pappila.

Kolmen mailin päässä Ishpemingistä on Negaunee, toinen suuri suomalainen pesäpaikka tällä alueella. Siellä on kansalaisiamme noin

Alttaripuoli Ishpemingin kirkossa.

tuhannen vaiheille ja koko joukko suomalaisia liikemiehiä. Negauneen suomalaisen apteekin omistaja Verner Nikander (synt. Muonioniskassa 1866) on Amerikan suomalaisten keskuudessa hyvin suosittu mies. Oman apteekin osti hän itselleen Calumetissa v. 1891 ja muutti sieltä Negauneen v. 1896. Liike on hänellä jotenkin suuri ja on toinen apteekki Ishpemingissä, vasta perustettu.

Negauneessa on myös Amerikan suomalaisten suurin leipuriliike J. E. Högbergin omistamana. Högbergin leivokset ovat tunnetut aivan Alaskaa myöten. Suuret määrät lähettää hän tuotteitaan yli koko Amerikan. Muista Negauneen suuremmista suomalaisista liikemiehistä mainittakoon kauppias J. Mitchell ja räätäli A. Paulson.

Oma kirkko on Negauneen suomalaisilla, pappi yhteinen Ishpemingin kanssa. Raittiusseuran toimesta on laitettu komea Kansan Koti, yhteiseksi kokoushuoneeksi seudun suomalaisille.

Parikymmentä mailia Ishpemingistä länteen on Championin kaupunki, jossa kaivannon takia on lukuisasti suomalaisia. Siitä vähän matkaa etelään on Republic. Nämä ovat kauntin vanhimpia suomalaisseutuja. Kansalaisiamme oli niissä jo aikoinaan jotenkin runsaasti, mutta sittemmin on vähentynyt. Joku aika sitten ei Championissa ollut enää monta suomalaista, mutta kaivantotyön vilkastuttua on niitä taas lisääntynyt. Republic on vakava ja hiljainen suomalaisseutu. Harvoin, tuskin koskaan näkee sanomalehdissä

Apteekkari Verner Nikander.

riitakirjoituksia paikkakunnalta, — ja se on Amerikan suomalaisten oloissa jotenkin harvinaista. Republicissa asuu S.-K.-R.-W.-seuran monivuotinen esimies Iisakki Sillberg.

Vielä on suomalaispaikkana tässä kauntissa mainittava Palmer, Negauneesta hiukan etelään päin. Töiden ollessa seisahduksissa paikkakunnalla, on suomalaisten luku siellä entisestään paljon vähennyt.

Rautamalmi Michiganin kummuissa on paikoin kivessä, paikoin mullassa. Suuri ero on malmin välillä. Yleensä tunnustetaan Michiganin malmi paremmaksi Minnesotasta saatua. Ja Republicissa on mailman parasta bessemermalma. Se antaa 67 prosenttia rautaa

malmista. Tämä kaivanto on vuodesta 1872 asti tuottanut rautamalmia yli $4\frac{1}{2}$ miljoonaa tonnia. Kaivanto on 1,300 jalkaa syvä.

Championin kaivanto on yli 1,400 jalkaa syvä ja on sen malmi parasta Republicin jälkeen.

Suurin kaivantoyhtiö on tällä alueella Cleveland Cliffs, joka on tehnyt työtä seuraavissa kaivannoissa: Clevelandissa, Järvenalustassa,

Vanha, avonainen rautakaivanto Michiganissa.

Cliffshaftissa, Salisburyssa, Fosterissa ja Tildenissä. Työaika on näissä 8—10 tuntia päivässä. Työtä tehdään useammalla vuorolla, kun on malmin menekki hyvä. Huomattavin näistä on Järvenalustakaivanto. Lähellä Ishpemingiä oli järvi Lake Angeline, jonka pohjassa oli erinomaiset rauta-alueet. Mitäs muuta kun laitettiin pumput käyntiin ja tyhjennettiin järvi. Malmi siinä kaivannossa on pehmeätä rautamultaa. Tämän kaivannon työssä käypi noin 300 suomalaista. Työpäivä on 8 tuntia. Kaivanto on valaistu sähköllä ja sähköveturi kulettelee kaivannon sisällä malmivaunuja

3—4 mailin alalta shaftille. Kaivannon sisus pidetään avonaisena hirsikehyksien avulla.

Lake Superiorin kaivanto on tehnyt työtä yhtä mittaa vuodesta 1855 asti ja on tuottanut malmia $7\frac{1}{2}$ miljoonaa tonnia. Rautakiven otto on alettu aivan maan pinnalta ja sen vuoksi kaivanto ei nytkään vielä ole tuhatta jalkaa syvä. Ensin kaivettiin reijät kiviin käsiporan avulla, nyt porataan reijät koneilla, joita käyttää erityisiä piippuja myöten alas kaivantoon johdettu puserrettu ilma. Kivi säretään dynamiitin avulla.

Angelinejärveä tyhjennetään.

Pittsburg & Lake Angelinen kaivanto on myöskin kuuluva Ishpemingin piiriin. Siitä saadaan erittäin runsasantoista rautamalmia. Yli neljä miljoonaa tonnia on siitä saatu ja kaivamista riittää vähintään kymmeneksi vuodeksi edelleen.

Winthropin kaivannossa tehdään työtä kahdessa avonaisessa kuopassa (pitissä). Työtä tehdään ainoastaan kesän ajalla. Maanalaista kaivamista ei siinä nykyään ole. Kaivannon omistavat senaattori Mark A. Hanna Ohioista ja norjalainen rahamies Fred. Broastad Ishpemingistä.

Queenin kaivantoyhtiöön kuuluu useampia kaivannoita, Queen, Buffalo y. m.

Jacksonin kaivanto Negauneessa on vanhin rautakaivanto Michiganissa. Se löydettiin v. 1844 ja alettiin kivenlouhiminen maanpinnalta lähtien.

Muita kaivantoja tällä alueella on Cambria, Lilly, Negaunee ja Richmond. Kaikissa niissäkin lienee suomalaisia.

Päiväpalkka Marquetteränssin kaivannoissa on doll. 1: 25 ylöspäin. Valtion antaman tilaston mukaan maksetaan paras palkka Championissa.

Mainitsemista ansaitsee vielä, että tässä kauntissa, noin 5 mailia Ishpemingistä on Ropesin kulta- ja hopeakaivanto. Työtä

Kaivanto tyhjennetyin järven pohjalla.

on siellä tehty vähällä voimalla. Työmiehinä on ollut pääasiallisesti suomalaisia.

Marquetteränssistä etelään päin on toinen rauta-alue, Menomineeränssi, jonka kaivannot ovat Dickinson- ja Ironkaunteissa. Suomalaispaikkoja siellä on Crystal Falls, Columbia- (ent. Shafer) ja Dunnkaivannot, Mansfield, Amasa, Commonwealth, Iron Mountain ja Metropolitan.

Kerrotaan, että kaivannot täällä ovat hyvin vaarallisia. Amerikkalaiset tarkastusmiehet koettavat useimmiten onnettomuuksien syyksi väittää sitä, että ulkomaalaiset työmiehet eivät noudata varovaisuussääntöjä, kun eivät osaa englanninkieltä. Näyttää siltä, että

tämä on useinkin tekosyy kaivannonomistajain pelastamiseksi korvausmaksuista.

Kaivannot tällä alueella ovat: Chapin (1,330 jalkaa syvä), Columbia (syvyys 400 j.), Crystal Falls, Dunn (syvyys 720 j.), Mansfield (v. 1893 hukkui tässä kaivannossa 28 henkeä siten, että Michigammejoki tunki vetensä kaivantoon), Hemlock, Cundy (malmi oikein hyvää bessemeriä), Loretta, Aragon, Pevalic, Traders ja West

Lake Superiorikaivanto.

Vulcan. Suuri osa näissä työskentelevistä suomalaisista on ruotsinkielisiä. Muutamilla paikoilla täällä on suomalaisilla raittiusseuroja.

Kolmas Michiganin rauta-alue, Gogebicränni samannimisessä kauntissa on Wisconsinin rajalla. Siellä on suuria suomalaisia pesäpaikkoja Ironwood ja sen naapurikaupunki Jessieville, Bessemer ja Wakefield.

Ironwood on muhkea ja hyvin rakennettu kaivantokaupunki. Suomalaisia on siellä toista tuhatta ja on heitä siellä ollut ainakin hyvän joukon toistakymmentä vuotta. Paitsi kaivanto- ja puutöitä on suomalaisia liikealoillakin. Suomalaisille on Ironwood tunnettu

pääasiallisesti „piispa“ Eloheimon rettelöiden pesänä. Siellä hän julkaisi kirjan „Yleisvaltakunnasta“, siellä rupesi hän suomalaisten piispaksi ja vihki sen arvonsa nojalla pappeja. On Ironwoodissa

Tie kaivantoon.

ilmestynyt suomalaisia sanomalehtiäkin J. W. Lähteen, Eloheimon y. m. toimesta. Siellä on Lähde antanut surullisia kapakkanäytöksiä y. m. Mutta ne meteliset ajat ovat loppuneet ja varsinaisen suomalaisen kansan elämä on nyt hiljaista, — kuten ennenkin, sillä vähän osanottoa yleisesti kansan puolelta noihin meteleihin tuli. Eloheimon seurakunta oli alussa hyvin suuri, mutta

Ironwoodin kaupunki.

pieneni sitte pienenemistään niin että hänelle tuli tarpeelliseksi muuttaa pois.

Suomalaisia seurakuntia lienee Ironwoodissa nyt ainakin pari ja on Synodiseurakunnalla Jessievillessä kirkko. Raittiusseuroja on niinikään useampia. Valo-seuralla on hyvä kokoushuone ja lainakirjasto. Samoin on Valon Lähde-seuralla Jessievillessä. Molemmat nämä yhdistykset kuuluvat S.-K.-R.-W.-seuraan.

Norrien kaivanto on tärkein Ironwoodissa. Se onkin suurimpia rautakaivantoja Michiganissa. Malmi on hyvää bessemeriä. Muut kaivannot ovat: Newport, Aurora ja Ashland.

Lähellä Ironwoodia on Bessemer, jossa suomalaiset työskentelevät Colbyn, Palmsin ja Tildenin kaivannoissa. Enimmät Wakefieldin suomalaiset tekevät työtä Brothertonkaivannossa. Molemmilla näillä seuduilla elävät suomalaiset hiljaisesti harrastaen seurakunta- ja raittiusasioita.

Hyvin toimeentulevia ovat suomalaiset tälläkin alueella, hyvin monella on omat talot ja kauniita säästöjä.

Gogebicin naapurissa Ontonagonkauntissa on suomalaisia metsätöissä, jopa maanviljelijöinäkin. Ontonagonin kaupungissa, joka hiljattain paloi melkein kokonaan, ei liene näihin aikoihin monta suomalaista. Etelämpänä on suomalaisia talvisin ollut lukuisastikin Matchwoodin ympärillä metsätöissä. Siitä itäänpäin on pieni suomalainen maanviljelysseutu Finland ja sen läheisenä naapurina Trout Creek. Vielä mainittakoon tällä seudulla Kenton paikkana, jossa myös on suomalaisia.

Itäisessä osassa Ylä-Michigania on suomalaisia metsä- ja sahatöissä, maanviljelijöinä, y. m. Onotassa, Rock Riverillä, Munisingissa ja Grand Maraisissa. Kaikki nämä ovat lähellä Superiorjärveä. Delta-kauntissa on siellä täällä suomenkielisiäkin kansalaisiamme, enemmän kumminkin ruotsinkielisiä. Schoolcraftkauntissa on Cooks, jonka ympäristöllä on paljon metsätöitä. Myös Gulliverissa on suomalaisia. Lucekauntissa on vanhastaan tunnettu suomalainen asutus Newberryssä. Sen kaupungin vierellä on ylä-Michiganin houruinhuone. Siellä on noin 250 potilasta. Ja surullista mainita on noista mieli-puolista enempi kun kolmasosa suomalaisia. Ei mikään kansallisuus ylä-Michiganin asujamistosta ole tänne tuonut niin paljon potilaita kun suomalaiset. Vaikea on antaa selitystä mikä tähän on syytä. Yleinen syy mielenvian tapauksiin on tavallisesti etsittävä irstaisesta elämästä ja juoppoudesta. Ne suomalaiset, jotka käsittävät Amerikan vapauden väärin, himojen vapaudeksi, ne voivat himoissaan vajota hyvin, hyvin alas. Kun tuollainen henkilö vihdoon herää oman suuren kurjuutensa tuntoon ja näkee olevansa perikadossa, nousee hänessä, etenkin suomalaisessa voimakas pelko sielunsa tulevaisuudesta. Tuo koskee niin kovasti, että useiden järki ei sitä kestä. Eihän Amerikan suomalaisten keskuudessa ole sielunhoito niin hyvällä kannalla, että jokainen olisi tilaisuudessa saamaan tunnonvaivoissaan lohdutusta ja kehoitusta. Useinkin saa asianomaisen kauheat tunnontuskat yksin kestää sisällään, kylmäluontoisen

mailman tuomitessa. Näin on ymmärrettävä, että niin monelta järki sortuu.

Tämän yhteydessä mainitsen, että Fergus Fallsin hulluinhuoneessa Minnesotassa oli valtion antaman tilaston mukaan v. 1897 suomalaisia mielipuoolia 21 ja St. Peterin hulluinhuoneessa, niinkään Minnesotassa, oli meikäläisiä 6.

Myöskin moneen vankilaan on väärä Amerikan vapauden käsitys johtanut suomalaisia. Tuskin lienee suomalaisseutujen lähistöllä yhtään suurempaa vankilaa, jossa ei olisi kansalaisiamme kärsimässä joko vuosituumioita tai elinkautista vankeutta. Tässä asiassa ei ole minulla tarkempia tilastoja eri valtioista esille tuotavana. Stillwaterin valtiovankilassa Minnesotassa ilmoitetaan istuvan 6 suomalaista. New Yorkin Sing Singissä on ainakin yksi suomalainen ollut elinkautiseksi tuomittuna, sekä useampia on ollut vuosituumiolla.

Eräs suomalainen matkustelija kertoo Newberrysssä kysyneensä vanhoilta amerikkalaisilta urakoitsijoilta, joille suomalaisetkin ovat tehneet työtä, mitä he pitävät kansalaisistamme työmiehinä. He, jotka olivat käytännössä tutustuneet kaikkiin siirtolaiskansallisuuksiin, vakuuttivat: „Suomalainen on vahvin työmies mailmassa. Heidän rinnallaan ei kestä työn teossa mikään muu kansallisuus. Olemme nähneet tässäkin työpaikassa esimerkiksi kuumina kesäpäivinä, että kaikkiin muihin kansallisuuksiin kuuluvat vahvankinnäköiset miehet ovat kerrassaan nääntyneet, mutta suomalaiset ovat kestäneet raskaan työn.“ „Mutta“, lisäsivät ukot, „surkuteltavaa on se, että suomalainen useammassa tapauksessa on patajuoppo. Kun saavat kovalla työllä ansaitsemansa rahat käteensä, menevät he kaupunkiin ja siellä kurjissa, likaisissa kapakoissa, joita laiskurit ja konnamaiset kansalaisensa pitävät, juovat muutamassa päivässä joka sentin. He juovat itsensä niin juovuksiin, etteivät voi silmiään räpäyttää. Useimmin kun täältä lähtevät, ei heillä ole senttiäkään taskussa, vaikka säästären olisivat saaneet kokoon paljon rahaa. — Eivät suomalaiset ole ainoastaan kunnan työmiehiä, he ovat rehellisintä kansaa mitä olemme tavanneet. Usein olemme antaneet suomalaisille paljonkin velkaa, emmekä ole senttiäkään heidän kauttaan menettäneet.“

Näin lausuvat kokeneet amerikkalaiset työnjohtajat. Tuo kehutti suomalainen rehellisyys ei ole enää yleistä. Päinvastoin muutamilla paikoilla suomalaisten karkaamiset ja yksin ruokavelkainsa maksamatta jättämiset ovat liian yleisiä. Mutta suomalaisten kykyä kovassa

työssä kehutaan yleisesti. Kuparisaarellakin saa jokaiselta työnjohtajalta siihen vakuutuksia. Ja kansan keskuudessa kulkee paljon tositarinoita suomalaisten suuresta voimasta. Pari kertomusta olkoon esimerkkeinä.

Eräässä paikassa, missä oli raskaita säkkejä kannettavana paikasta toiseen, esitti muuan vankka suomalainen: „Saanko minä kahden miehen palkan, jos kannan kaksi sen vertaa kun muut?“ Työnjohtaja tietysti suostui. Kukin mies kantoi aina yhden säkin kerrallaan ja siinäkin oli kulettamista. Suomalainen nosti kaksi säkkiä hartioilleen ja kulki toisten mukana.

Ohion Ashtabulassa kerskui kerran eräs väkevä amerikkalainen voimistaan. Tuon kuuli muudan työnjohtaja Harborista. Hän sanoi, että jos hän vaan saapi tuoda yhdenkään suomalaisen Harborin tokalta, kyllä kerskuja on voitettu. Veto lyötiin ja lähetettiin sana Harboriin. Sieltä tuotiin kaksi suomalaista, toinen lyhyenlääntä, tanakka kälviäläinen ja toinen oikein kookas ja vankka Suomen poika. Vedonlyöjä sanoi, että koettakoon tuo pienempi mies ensin, jos ei hän riitä, ryhtyköön vahvempi kilpaan. Vaan kälviäläinen heti voitti amerikkalaisen.

Tällaiset tapaukset tietysti lisäävät suomalaisten mainetta, ja Amerikassa, kansallisuuksien kilpakentällä tarjoutuukin usein tilaisuuksia voimainnäytökseen. Toisinaan pannaan kaivannoissa toimeen säännöllisiä kansallisuuskilpailuja. Useimmiten suomalaiset jäävät voitolle, missä vaan suurista ruumiinvoimista kysymys tulee.

Ja kun viime aikoina juoppous, tuo amerikkalaisten yleensä suomalaisissa moittima pahe on alkanut suuresti vähentyä, on otaksuttavaa, että suomalaiset ennen pitkää osoittautuvat olevansa paras työkansa. — —

Mutta nythän poikkessin aineestani, suomalaisen asutuksen esittämisestä Michiganissa.

Newberryn suomalaisilla, kuten melkein yleensä suomalaispaikoissa Michiganissa, on raittiusseura-, seurakunta- y. m. edistyspyrintöjä. Lähellä Newberrya on Dollarville, jossa suomalaiset työskentelevät saha- ja metsätoissa.

Samallaisia töitä on siitä itään päin olevassa Chippewakauntissakin. Suomalaisia on yltyleensä, kuten Rudyardissa, Trout Lakessa y. m. metsätoissa. Rudyardiin on heitä asettunut maanviljelijöiksikin.

Sault Ste. Marien putousten luona on samannimiset kaupungit niin hyvin Yhdysvaltain kun Canadankin puolella. Michiganin puoleisessa kaupungissa on nykyään vähän suomalaisia, kun kanavatyöt muutamia vuosia sitte loppuivat.

Ala-Michiganin niemellä ei ole paljon suomalaisia. On heitä kumminkin siellä liikkunut useammissa paikoissa metsätöissä y. m., mutta eivät ole pysyväisemmin asettuneet.

Enemmän heitä lienee siellä olemassa Ioscokauntissa Huronjärven rannalla. Suomalaispaikoista täällä mainittakoon East Tavas ja Oscoda. Ensinmainitussa paikassa olevilla suomalaisilla on seurakunta, joka on hankkinut itselleen kirkon ja pappilan. Sielunpaimena on siellä toiminut pastori J. J. Hoikka. —

Luetellen näin tärkeimmät paikat Michiganissa, joissa on suomalaisia, on pienempiä asutuksia jäänyt koko joukko mainitsematta. Huoleti voin sanoa, että ylä-Michiganissa on suomalaisia jokaisessa suuremmissa työpaikassa. Niitä ei nyt käy tarkastaminen, kun on kuvaus näinkin jo pitkäksi venynyt.

Wisconsin.

Wämänniminen valtio on Michiganin ja Minnesotan välillä. Itäpuoli siitä muistuttaakin hyvin pohjois-Michigania. Gogebicin rautatiealue jatkuu rajan yli ja täällä on muutamia hyviä rautakaivantoja. Länsipuoli taas on oivallista maanviljelysmaata, kuten Minnesotakin.

Wisconsin ei ole vähäpätöinen valtio suuren tasavallan unioonisissa. Se on tiheästi asuttu, ja etelä-osa on täynnä tehtaita. Siellä on mailman ehkä suurimmat huonekalutehtaat ja paljon muita tehdaslaitoksia. Maanviljelys- ja metsäntuotteista on se niinkään kuuluisa. Ja valtion suurin kaupunki Milwaukee, tuo rakennuskiven väristä Kermakauptungiksi kutsuttu, alkaa olla Amerikan kuuluisin oluttehdaskaupunki.

Siirtolaisia on Wisconsinissa hyvin paljon, erittäinkin saksalaisia. Valtio onkin kaikellaisilla asutushuojennuksilla koettanut vetää sinne ulkomaalaisia asumaan. Etelä-osa, joka on ollut avointa preerimaata, on jo melkein yleensä viljelyksessä. Pohjoisessa on vielä suuria metsiä ja siellä on tuhansilla siirtolaisilla ansio'a tukkitöissä.

On omituista, että tässä valtiossa, vaikka siellä on verrattain suuri siirtolaisasujamisto ja vaikka se on Michiganin ja Minnesotan välissä, joissa molemmissa on niin paljon suomalaisia, on kumminkin verrattain vähän kansalaisiamme. Vasta viime aikoina on sinne muuttanut enemmän suomalaisia pysyväisesti asumaan. Suomalaiset farmiseudut siellä ovat vielä aivan nuoria asutuksia jotenkin synkkien metsien keskellä.

Ja hyvin hajallaan asuvat nekin harvat suomalaiset, jotka ovat Wisconsinin pysähtyneet. Heitä löydämme siellä täällä kaikilla suunnilla valtiota.

West Superiorin kaupunki Superiorjärven rannalla Minnesotan rajalla on huomattavimpia paikkoja, joissa on suomalaisia tässä valtiossa. Siellä on ilmestynyt suomalaisia sanomalehtiäkin, on olemassa raittius- ja seurakuntaharrastusta y. m. Sinne oli yhteen aikaan aikomus perustaa suomalainen korkeakoulukin.

Lähtien Illinoisin rajalta Michiganjärven rantaa pohjoiseen taapamme suomalaisia Kenoshan ja Racinen tehtaissa. Ensinmainitussa on suurenlainen nahkatehdas.

Täältä vähän pohjoiseen on Milwaukee. Siellä ei ole paljon suomalaisia. Kumminkin on siellä suuren konepajan isäntänä suomalainen insinööri Nordberg, joka on edistyneimpiä suomalaisia Amerikassa. Taitonsa ja keksintöjensä kautta on hän päässyt suureen varallisuuteen ja huomattun konepajan isännäksi. Suomalaisia insinöörejä on useampiakin aika ajoittain ollut hänen palveluksessaan. Milwaukeeessa on asuntoa myös suomalainen kapteeni Aadolf Frietsch, joka saavutti mainetta kulkien yksinään pienellä veneellä Atlantin poikki. Samallaisia tuumia on hänellä jälkeinkin päin ollut päässään. Hän on aikeissa tehdä pienellä veneellä matkan maapallon ympäri.

Sheboyganin, Michiganjärven rannalla, ja Ashlandin, Superiorjärvellä, satamissa on suomalaisia satamatöissä.

Lähellä Ashlandia on Wisconsinin rautakaivannot. Niissä on jokaisessa suomalaisia lukuisasti ja on heillä verrattain järjestyneet olot raittiusseuroineen y. m. Näistä mainittakoon Hurley, Pence, Iron Belt ja Commonwealth. Nämä kuuluvat samaan ryhmään Ironwoodin suomalaisten kanssa ja ovatkin sieltä tänne levinneet. Kaivantojen ympäristöllä on metsätöitä ja on muutamat suomalaiset asettuneet maanviljelijöiksi. Samoin on Brulesa, jossa myös löytyy enemmän kansalaisiamme.

Varsinaiset suomalaiset maanviljelysseudut, jotka kaikki ovat pieniä uutisasutuksia, löydämme Duluth South Shorerautatien varrelta. Siellä, noin 82 mailia Minneapolista, on vähäinen suomalaisseutu Uusi Suomi, noin puoli neljättä mailia etelään Almenan kauppala. Jylhät metsät on siellä kaadettu, kannot on vielä jälellä todistuksena suuresta työstä. Maata sanotaan viljavaksi. Saksalaisia asutuksia on ympärillä. Brantwoodin aseman ympärillä on kasvamaa siirtokunta Uusi Savo. Uutisasukkaat tekevät lähellä olevassa sahassa työtä ansiokseen ja vähitellen perkkäavat peltoa. Metsärikasta on maa sielläkin ja uutisasukas voi siellä ansaita hiukan rahaa

kohta maalle tultuaan. Pellon tekeminen ei ole leikkiä näillä tienoin, vaan ovathan suomalaiset pahempiakin korpia raataneet.

Nämä maat ovat rautatieyhtiön hallussa ja myydään niitä Minneapolin maatoimistoissa vähittäismaksulla.

Paitsi näitä on suomalaisia tässä valtiossa ilmoitettu olevaksi metsä- ja sahatöissä sekä osaksi maanviljelijöinä Fond du Lacissa, La Pointessa, Wentworthissa, Woodvillessä y. m. Oshkoshin kaupungissa Winnebagojärven rannalla kuuluu muutamat suomalaiset tekevän työtä tehtaissa.

Tulevaisuuteenkaan katsoen ei ole toivottavissa, että Wisconsin tulee suosittumaksi valtioksi suomalaisille. Uutisasutukset näyttävät alkaneen siellä melkein liian myöhään. Minnesota on päässyt paremmin vetämään puoleensa. Mutta juuri se, että on suomalaisia maanviljelijöitä asettunut tänne, vaikkakin vähemmässä määrässä, takaa valtion eteenkin päin jäävän sellaiseksi, jossa kansalaisiamme on löydettävänä.

Minnesota.

Amerikan valtioista ei näy mikään niin miellyttäneen pohjoismaalaisia siirtolaisia kun Minnesota. Sanotaan, että se onkin puoleksi skandinaavilainen valtio. Vaikuttavia ovat pohjoismaalaiset valtion hallinnossakin. Yksi norjalainen, Knut Nelson, on ollut valtion kuvernöörinä ja on nyt Minnesotaa edustamassa Yhdysvaltain senaatissa. Ruotsalainen John Lind on ollut kongressimiehenä ja olisi epäilemättä päässyt kuvernööriksi Nelsonin jälkeen, jos olisi noudattanut maamiestensä enemmistön valtiollista uskontunnustusta, jos olisi ollut puhdas republikaani. Mutta hän rupesi ihantelemaan vapaahopeata ja vaalitaistelussa lyötiin pienellä äänitappiolla. Valtiosihteerinä on ollut kauvan aikaa ruotsalainen Albert Berg. Jos skandinaavilaiset olisivat enemmän yksimielisiä, voisivatkin he melkein yleensä vallita vaaleja.

Maanviljelijöinä asuvat skandinaavilaiset joka osassa valtiota, ollen uttertoita ja edistyväisiä. Erittäinkin kehutaan norjalaisia parhaiksi uutisasukasaineksiksi valtiossa.

Minnesota on Yhdysvaltain huomatuimpia maanviljelysmaita ja tulevaisuudessa käypi sen arvo vielä suuremmaksi. Sekin valtio on noita äkisti vaurastuneita, aivan kun ihmeen kautta nousseita — kilpailemaan mailman viljamarkkinoilla. V. 1849, jolloin se otettiin territooriksi Unioonin yhteyteen, oli siinä asujamia noin neljä tuhatta. Nyt nousee väkiluku viimeiselle neljännekselle toista miljoonaa. Maa on melkein yleensä hyvin hedelmällistä erittäinkin länsipuolella Mississippivirtaa, joka saa alkunsa tässä valtiossa. Ilmanala on maanviljelykselle hyvin edullista, sadettakin on tavallisesti riittävästi, jossa suhteessa tämä suuresti eroaa Dakotan maista. Osa maata

on avointa preeriä, jossa vaan siellä täällä on jokin metsikkö, mutta toinen ja ehkä suurempi osa kasvaa kaikenlaista puuta. Valtiossa virtaa paljon jokia, joiden varilla on erinomaisia luonnonniittyjä. Paljon on pikku järviäkin siellä, tehden luonnon vaihtelevaksi ja kauniiksi. Eteläosa kasvaa pääasiallisesti lehtipuuta, pohjoisempana ovat havupuut yleisimpiä.

Vehnä on pääviljalaji Minnesotassa. Noin kymmenesosa Yhdysvaltain vehnäsadosta tulee tämän valtion osalle. V. 1896 oli valtion

Maisema Pohjois-Minnesotassa.

vehnäsadon arvo yli $31\frac{1}{2}$ miljoonaa dollaria. Maissiakin viljellään jo suuressa määrässä sekä kauraa, ruista, ohraa y. m. Suurin osa valtiosta on kumminkin vielä viljelemättä, joten sato voi ajan ollen nousta moninvertaisesti.

Sekin maa, mikä on viljelyksessä, ei vielä tuota niin paljoa kun olisi mahdollista. Syynä on n. k. rosvoviljeleminen. Maata ei väetetä ollenkaan, kiskotaan siitä vaan viljasato toisensa jälkeen. Puhumatta lannoittamisesta ei maata edes lepäytetä. Viime vuosina on kumminkin ruvettu laittamaan viljelystä järkiperaisemmälle ja vakavammalle kannalle.

Myöskin on viime vuosina karjanhoidon harrastus noussut Minnesotassa ja siitäkin on tulossa suuri tulolähde asujamistolle.

Uutisasukkaalla on ollut monta keinoa saada huokealla maata valtiossa. Halpahintaisinta on ollut n. k. hallituksen maa, jota annetaan 160 eekerin (64 hehtaarin) suuruisina paloina jokaiselle, joka vaan sitoutuu saattamaan tuon maan viljelykseen ja asettumaan sinne asuntoa. Kustannus maansaannista tekee vaan muutamia dollareita, jotka suoritetaan papereista. Tällaista maata on vieläkin saatavana, mutta ei enää kaupunkien eikä rautateiden lähistöltä. Mutta kun Amerikassa rakennetaan rautateitä alinomaa, on toivoo, että syrjässäkin oleva uutisasukas vielä pääsee rautatien ääreen.

Toinen osa viljelykseen sopivaa maata on annettu Minnesotan koulujen ylläpitämiseksi. Sitä maata on kaikissa osissa valtiota ja myydään tavallisesti huutokaupalla koulurahaston kartuttamiseksi.

Mutta enin osa vielä viljelykseen ottamattomista maista kuuluu rautatieyhtiöille, joiden radat risteilevät valtiossa. Näitä saadaan ostaa vielä verrattain halvasta hinnasta ja pitkällä maksuajalla. Nykyisin enimmäkseen hankkivat uutisasukkaat itselleen tätä maata, sillä se on tavallisesti liikepaikkain lähistöllä.

Paitsi maanviljelystä antaa Minnesotassa metsätyöt ansiota suurelle ihmisjoukolla. Talvisin onkin tuhansia ihmisiä metsän kaadannassa ja valmistamassa puista kaikenlaisia tarpeita. Alueet, joista metsä hakataan pois, joutuvat sitte tavallisesti maanviljelykselle alttiiksi ja moni puunhakkaaja valitsee siellä itselleen sopivan ja miellyttävän asuinpaikan. Niin on useat suomalaisseudut valtiossa tulleet asutuiksi.

Koillisosa Minnesotaa on muutamien viime vuosien kuluessa tullut hyvin kuuluisaksi rautarikkkauksistaan. Suuria malmilöytöjä on tehty tiheään, näyttääpä koko maapohja siellä olevan rautamalmia täynnä äärettömät alat.

Myöskin tehdasliike on alkanut voittaa alaa Minnesotassa. Minneapolisin kaupungissa on mailman suurimmat jauhomyllyt. Naapurikaupungissa St. Paulissa on myös jo suuria tehtaita. Nouseva kaupunki on niinkään Duluth, jolla on erinomainen asema suuren vesistöryhmän alkupäässä ja joka uneksuu vielä kerran tulevansa toiseksi Chicagoksi.

Suomalaiset ovat muiden pohjoismaalaisten mukana asettuneet lukuisasti asumaan Minnesotaan. Siellä on kansalaisiamme nykyään enempi kun missään muussa Amerikan valtiossa, ja tulevaisuuteenkin nähden on syytä arvella sen säilyttävän tuon etusijan. Suomalaisia

maanviljelijöitä on siellä enimmän ja neidän ovat vakavata paikoillaan pysyvää kansaa.

Minnesotan valtion tilasto vuodelta 1895 ilmoittaa silloin olleen valtiossa suomalaisia 7,652 henkeä. Mutta on väärin luulla, että on tässä kansalaistemme ja suomenkielisten koko luku. Ensiksikin on siitä poissa kaikki ne, jotka ovat Amerikassa suomalaisista vanhemmista syntyneet. Ne lasketaan syntyperänsä mukaan amerikkalaisiksi. Ja niitä ei suinkaan ole vähän, sillä siellä on niinkin vanhoja Amerikassa syntyneitä, jotka jo ovat naimisissa ja joilla itselläänkin on lapsia. Kieleltään ja mieleltään ovat nämät suomalaisia. Farmiseuduilla on kansallisuuden säilyminen varmempaa kun missään muualla Amerikassa. Näytteeksi siitä kuinka harhaan tuo tilasto voi viedä mainitsen, että Otter Tail kauntissa, joka suomalaisten kesken luetaan melkein puhtaaksi, ainakin puolittain, suomalaiseksi maanviljelysseuduksi, mainitaan olevan suomalaisia vaan 971, vaikka kauntin asukasluku ilman Fergus Fallsin kaupunkia tekee 34,362! Niinpä ei olekaan esim. Henningin townshipissa ja kauppalassa löydetty yhtään suomalaista, vaikka sitäkin kutsutaan suomalaiseksi „farmikontriksi“. New York Millsin kauppalassa, jossa ilmestyy suomalainen sanomalehtikin, on keksitty vaan 87 suomalaista.

Toiseksi suomalaisten luvun määrääminen tuon tilaston mukaan johtaa väärään senkin vuoksi kun siinä kaikki pohjois-Ruotsista ja Norjasta muuttaneet suomalaiset lasketaan ruotsalaisiksi ja norjalaisiksi. Siten on esim. Wrightkauntiin, jossa on sellaiset suomalaiset asuinpaikat kun Annandale, Cokato ja French Lake, jäänyt suomalaisia vaan 479, vaikka asujamia on siellä 27,653. Cokaton yli 2,000 asujamesta ei ole täyttä kahtasataa suomalaista ja Annandalesta on löydetty 2 suomalaista!

Kolmanneksi jo edelliset esimerkit panevat epäilemään tokko laskussa on kaikki Suomessa syntyneekään tulleet suomalaisten joukkoon. Tätä vahvistaa sekin kun Cromwellissa Claykauntissa, jota pidetään myös osaltaan suomalaisena seutuna, mainitaan olevan vaan yksi suomalainen.

Pelkäämättä ollenkaan liioittelevani arvelen suomalaisia olevan Minnesotassa ainakin yli 20,000. Enimmän heitä asuu St. Louis, Otter Tail, Wright, Carlton, Wadena, Becker ja Crow Wing kaunteissa.

Kun lähemme heitä etsimään, on lähtöpaikaksi otettava joko Minneapolin kaupunki tai Duluth. Kulkien kummastakin kaupungista länteen ja pohjoiseen tapaamme lukuisasti kansalaisiamme.

Koko Hennepinkauntissa, johon Minneapolin kaupunkikin kuuluu, on edellä mainitun tilaston mukaan vaan 45 suomalaista, mutta kansalaistemme oman laskun mukaan on yksistään Minneapolissa vähintään 300 suomalaista. Suurin osa suomalaisista tässä kaupungissa lienee palvelustyttöjä, jotka ovat maanviljelysseuduilta tulleet tänne ansaitsemaan verrattain hyviä palkkoja. Heidän joukossaan on varakkaidenkin farmarien tyttäriä, jotka eivät pelkää kovaa työtä eivätkä häpeä palvelemista.

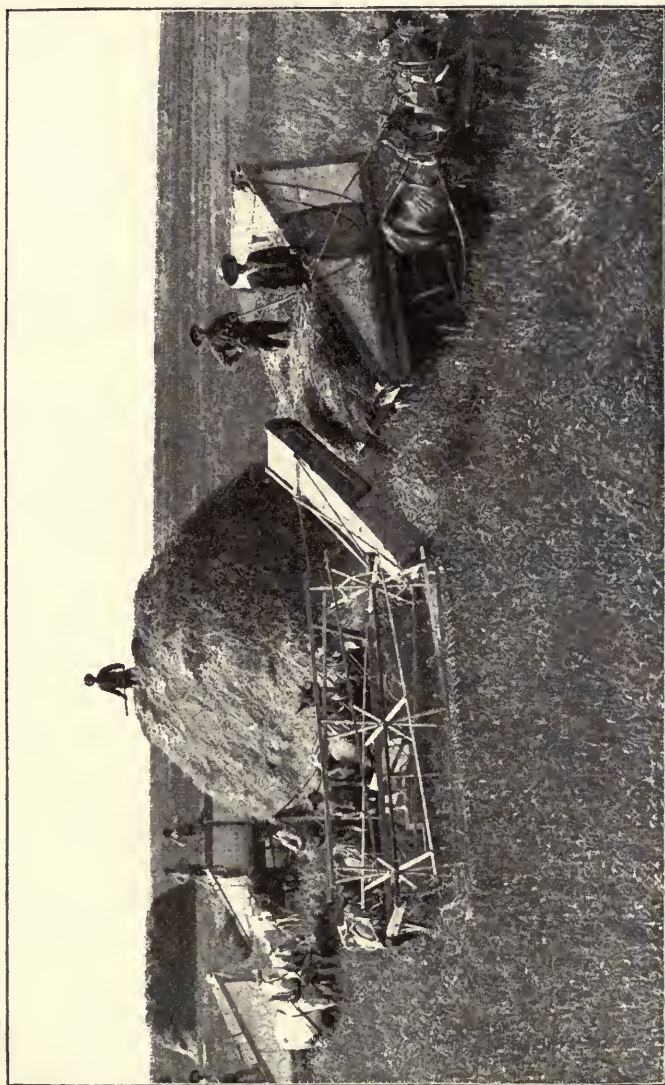
Suomalaisia työmiehiä ei ole kaupungissa paljon, kun ei ole heille erityisiä, vakituisempia työpaikkoja. Joitakin suomalaisia työskentelee rautatieasemilla.

Kaupungin suomalaisilla on ollut paljonkin yhteispyrintöjä, mutta kun kansa on liikkuvaa, eivät ne ole ottaneet oikein menestyäkseen. On seudulla ollut seurakunta- ja raittiusharrastuksia. Vilkkainta toimintaa on osoittanut sikäläinen suomalainen naisyhdistys. Se on paljon hyvää saanut aikaan.

Minneapolista noin 50 mailia länteenpäin on vanha ja suuri suomalainen maanviljelysseutu, n. k. Cokaton kontri. Noin kolmisen kymmentä vuotta sitte on sinne ensimmäiset suomalaiset uutisasukkaat tulleet, nykyisen siirtolaisuuden alkuajoilla. Se onkin tätä nykyä vanhin suomalainen maanviljelysseutu Amerikassa. Ensimmäiset uutisasukkaat ovat tulleet osa vanhasta maasta suoraan, osa Kupari-saarelta. Vanhimmat uutisasukkaat lienevät olleet pohjois-Ruotsista ja Norjasta sekä tunnustukseltaan apostolisluterilaisia.

Oikein ihmetellä täytyy sitä edistystä, minkä tuon seudun asukkaat ovat maanviljelyksen alalla saavuttaneet. Kerrotaan, että heidän tullessaan oli maa sankka aarniokorpi, kasvoi suurta metsää niin että tuskin läpi pääsi. Nyt on siitä tehty kaunis ja laaja maanviljelysseutu, missä on suuret alat aaltoilevaa viljapeltoa. Maanviljelys on siellä kansalaistemme kesken suurempaa, arvokkaampaa ja varmempaa kun muualla suomalaisseuduilla Minnesotassa. Uutisasukkaiksi niitä ei enää tee mieli sanomaan, niin upealta kaikki näyttää. Varallisuuskin on jotenkin yleistä. Siellä löytyy kosolta suomalaisia suurmaanviljelijöitä.

Asemansa puolesta Cokato on hyvin edullisella paikalla. Rautatie kulkee seudun läpi ja viljakaupan pääpaikka on lähellä.

Viljelysmaisema Minnesotassa.

Maanlaatu on hyvää, suomalaisen voima on ollut kestävä ja maata on järkevästi muokattu. Hauskasti kuluu suomalaisen mät-

kailijan aika siellä ihaillessa silmän siintäviä peltovainioita, suuria lihavia karjalaumojia y. m. Väestö on ystävällistä. Suomalainen vierasvaraisuus on täällä suuri kuten muuallakin siirtolaisseuduillamme.

Cokaton asemalta lähtien heti pistää silmään yhden suurviljelijän Jaakko Ojanperän komea kartano. Ojanperä on myös suuri viljanostaja ja myyjä, tehden liikettä sadoissa tuhansissa dollareissa Minneapolin viljapohattain kanssa. Pitkin Cokatojärven rannikkoa on Saarenpään ja Iisakki Kristofferin talot, siitä pohjoiseen Järppi ja Suomela. Jokikylässä on useita sieviä kartanoita tuulipumppuineen. Cokaton kontrissa on useita osia, paitsi varsinaista Cokatoa myös French Lake, Annandale, Kingston ja Dassel. Nuo kaksi viime mainittua kuuluvat Meekerkauntiin, jota vastoin pääosa on Wrightkauntia („kaunti“ vastaa melkein kihlakuntaa Suomessa). Annandalen perukalla on huomattavin Kunnarin linnamainen kartano. Kingstonissa on Kurtti ja Nurmi, Dasselissa Haapalan komea kivitalo. Luulisipa kulkevansa Etelä-Pohjanmaan varakkailta seuduilla. Maat eivät ole suuria, mutta ovat ne mahdollisimman tarkasti viljelyksessä. Suurimmat maanviljelijät saavat viljaa yli 5,000 bushelia (yli 1,750 hehtolittraa) vuosisatona.

Myös ovat suomalaiset täällä havainneet karjanhoidon suuren hyödyn. Meijeriä löytyy jo useita, suuriakin, ja niistä maksetaan joka kuukausi useita tuhansia dollareita seudun suomalaisille.

Seudun suomalaiset ovat enimmäksi osaksi apostolisluterilaisia (laestadiolaisia) ja on heillä kaksi kirkkoa. Myös on evankelisluterilainen seurakunta, kuuluva Suomisynoodiin. Raittiusseura, lastenkouluja y. m. on vaikuttanut seudulla.

Jos, lukija, tahdot nähdä amerikkalaista maanviljelijää toimessa, on parasta että pistäydyt suomalaiseen „tryskijuhlaan“. Silloin puimakoneella elot eikä siinä kaukaa viivytäkään. Kun kone tulee taloon, muodostuu siitä oikea juhla. Farmari iloitsee kun saa silloin tukussa palkkansa koko vuoden työstä.

Puimakoneet ovat höyrynoimalla käypiä ja tarvitaan tavallisesti sen käyttämisessä 16—20 miestä. Kuusi miestä heittelee lyhteitä koneen suulle, kolme kummaltakin puolelta, kaksi on siteiden leikkaajaa, yksi tai usein kaksi syöttäjää, jotka panevat lyhteet koneen kitaan. Jyviä vastaan ottamassa tarvitaan kaataja, säkin pitäjä ja säkkien siirtelijä, sillä pian ne säkit täyttyy. Olkipahnassa tarvitaan kolme

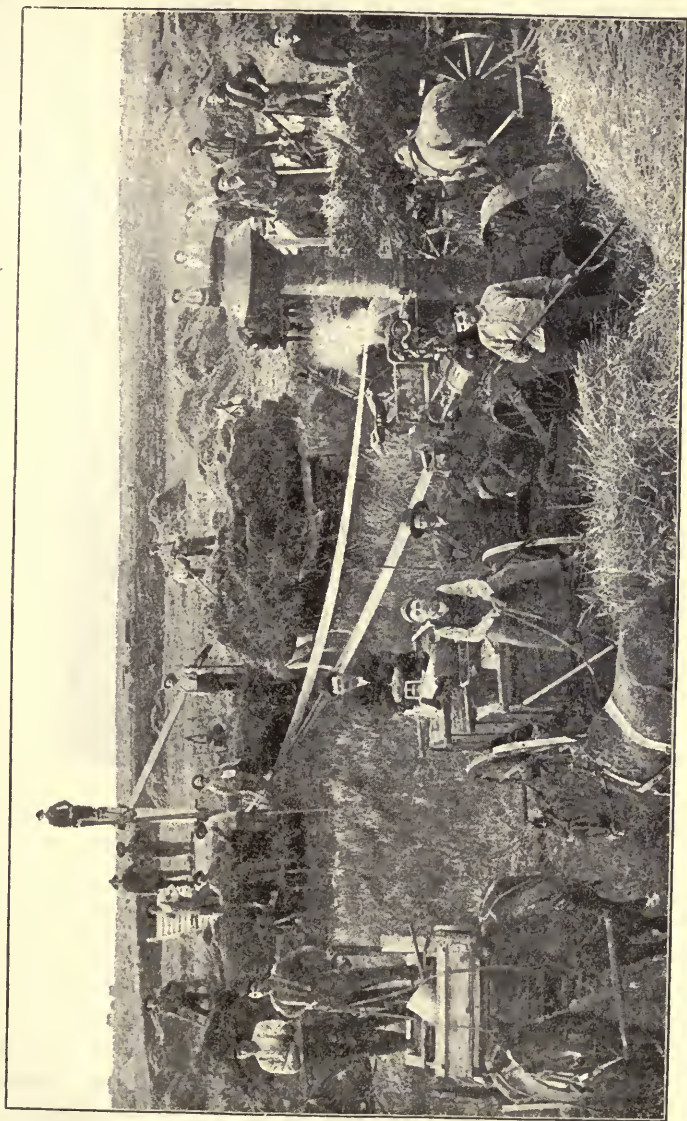

Tukkimetsässä.

ja neljä miestä, siirtelemässä niitä pois. Paitsi sitä kuuluu konetta hoitamaan insinööri, lämmittäjä ja vedenajaja. Jyväaitassa tarvitaan

Viljan puinti.

pari miestä ja tavallisesti tulee olla kaksi hevosparia ajamassa jyviä puintipaikalta aittaan.

Päivässä voidaan koneella puida aina 4,000 busheliin saakka. Tällainen kone on kallis ja sitä varten yhdistyy useampia farmareita yhtiöön. Koneita käytetään talosta taloon ja viipyy se kussakin vaan päivän tai pari. On luonnollista, että pintitalkoot ovat aika juhlia.

Minneapolisista pohjoiseen päin, St. Paul & Duluth rautatien varrella on useita nuorempia suomalaisia uutisasutuspaikkoja. Ensimmäisimmän tulemme äkillisesti suurella „puumauksella“ perustettuun Nurmijärven

Raittiusseuralaisia huvimatalla.

siirtokuntaan. Se on Finlaysonin asemalta muutaman mailin päässä. Keväällä v. 1894 alkoi suomalainen siirtolaisyhtiö Oldenburg-Jasberg Co. myydä täältä maita. Suuria, repäseviä ilmoituksia pantiin sanomalehtiin ja pian kävi kauppa hyvin. Maat olivat rautatieyhtiön ja myytiin viidellä dollarilla eekeri vähittäismaksulla. Nyt asunee Nurmijärvellä satoja suomalaisia, jotka ovat jo olonsa hyvin järjestäneet. Heillä on useampia kouluhuoneita, kirkko y. m. Maanlaatu on hyvää ja maisemat viehättäviä. Useampia pieniä järviä on seudulla ja se muistuttaa hyvin paljon Suomea. Yleensäkin sanotaan suomalaisten mielistyneen Minnesotaan sen vuoksi kun se niin paljon muistuttaa

Suomea. Tässä on paljon perää ja olipa onni, että Minnesotaa juuri silloin innolla asutettiin, kun suomalaisetkin rupesivat etsimään itselleen maata Amerikassa. Järviä on kaikkialla, ehkä ei kumminkaan niin paljon kun muutamissa osissa Suomea. Kasvullisuuskin muistuttaa suuresti viljavapohjaisia seutuja Suomessa.

Pinekauntissa, johon Nurmijärvikin kuuluu, on suomalaisia lukuisasti vielä Sandstonessa, Hinckleyssä ja Rutledgessa. Ja kuta lähemmäksi Duluthia tullaan, sitä vahvempia suomalaisasutuksia on. Carltonkauntissa tulee ensin Barnum, jossa ei kumminkaan isompaa asutusta ole. Duluthista 22 mailin päässä on Moose Laken asema ja siinä on Kattilajoen laaja ja suuri suomalainen siirtokunta. Moose Laken kauppala on pieni eikä siellä asukaan paljon suomalaisia. Mutta etempänä pitkin Kattilajoen vartta heitä on lukuisasti uutisasukkaina. Vähän kolkonnäköisen kuusikon keskellä on monta majaa ja viljelysalaa laitettu suomalaisten toimesta. Mutta varallisuus ei ole vielä päässyt sinne oikein perehtymään. Monellaisia vaikeuksia on uutisasukkailla, kun vähillä varoilla ovat ruvenneet oman tilan perkkaukseen. Kumminkin ovat he syrjäansiota saaneet vähän metsätöissä.

Jatkamme nyt matkaa Duluthiin ja jätämme pohjoisessa osassa Carltonkauntia löytyvät suomalaiset tarkasteltavaksi sillä matkalla, jonka teemme Duluthista pohjoiseen.

Monet, jotka ovat Amerikan suomalaisten keskuudessa paljon matkustaneet, kertovat Duluthissa elävän suomalaisia niin kurjassa siveellisessä rappiotilassa, että sellaista tuskin tavattanee muualla. Minnesota Pointiksi kutsutaan tuota kaupunginosaa, jossa suuri osa suomalaisiakin on. Siellä kuuluu olevan nähtävänä paljon mädännäisyyttä. Syytä olisi toivoa, että kumminkin ne suomalaiset, jotka eivät vielä ole siveellisesti rappeutuneita ja nekin, jotka korjautua voivat, siirtyisivät pois tuolta perukalta kaupunkia.

On Duluthissa jo kauvan aikaa toiminut suomalainen raittiusseura. Suuri olisi sillä vieläkin työala, mutta näin satamakaupungissa tahtoo henkinen työvainio olla liian kiviperäistä raittiuden menestymiselle.

Duluthissa on muutamina aikoina vuodesta paljon työtä lastauksessa, kuten sen naapurissa, Wisconsinin puolella olevassa West Superiorissakin.

West Duluthissa on suomalaiset henkisesti paljon paremmalla kannalla. He ovat vakaata toimeentulevaa väkeä, omistaen useita

talojakin. On siellä useampia suomalaisia liikehuoneita, jopa oma kirkkokin.

Duluthista länteenpäin pääasiallisesti Northern Pacificin ja siitä haarautuvien ratojen alueella on useita ja suuria suomalaisasutuksia. Ensin tulemme aitkinkauntiin. Siellä on nuoria suomalaisia siirtokuntia Beoneissa, Aitkinissa ja aivan hiljattain järjestetyissä townshipeissa. Osa näistä lukeutuu lähemmin Moose Laken suomalaispiiriin.

Suomalainen uutisasutus Otter Tail joen varrella Minnesotassa.

Seuraavassa, Crow Wing kauntissa on Brainerdin kaupunki, jossa on rautatien vaunutehdas. Suomalaisia on täällä työssä jokunen joukko. Heillä on evank. luterilainen seurakunta, lainakirjasto ja raittiusseura, siis lukumäärään katsoen ovat hyvin edistyneet. Hyvinvointi on yleinen ja on usealla omat kartanot.

Siitä etelään päin on Little Fallsin vilkas ja kaunis kaupunki. Kesän ajalla on suomalaisilla hyvänlaista ansiota höylä- ja sahalaitoksissa. Heilläkin on seurakunta ja lainakirjasto sekä on ollut muitakin yhteispyrintöjä. Mississippivirta tekee kaupungin kohdalla putouksen ja niin on se luonnolleen mitä ihanimpia seutuja.

Brainerdista jonkun matkaa länteen Northern Pacificia on Wadenan kaupunki, samannimisen kauntin pääpaikka. Tästä haarautuu rautatie kahtia. Noiden teiden varsilla sekä välisellä maalla on epäilemättä laaja-alaisin suomalainen maanviljelysseutu. Me suomalaiset voisimme sitä useimpiin kaunteihin kuuluvaa aluetta kutsua kansallisella nimellä Runebergin piiriksi, sillä tuonkinniminen uutisasutus tähän lukeutuu. Pohjoisen haaran varrella on Wadena- ja Beckerkauntit ja niiden eteläpuolella Otter Tail kaunti. Ensinmainituissa on suomalaisseutuja: Blueberry, Menahga, Red Eye, Rockwood, Shell

John Fräkin farmi lähellä New York Millsiä.

River, Runeberg, Green Valley, Spruce Grove y. m. Viimemainituksessa on Newton, Leaf Lake, Paddock, Otto, Deer Creek, Blowers, New York Mills, Henning y. m. Nämä ovat townshipien ja kauppala-
virallisia nimiä, suomalaisilla on niitä varten osaksi omat nimityksensä.

Noin parikymmentä vuotta sitte saapui tänne vanhimmat suomalaiset New York Millsin ympäristöön. Kansalaisiamme lisääntyi vähitellen ja viljelysalat laajenivat. Paljon ovat siellä suomalaiset raataneet, perkanneet peltoja, laajentaneet laitumia, rakennelleet koteja, kirkkoja ja kouluja. Maanlaatu on oivallinen, sopiva maanviljelykselle. Nisua kasvatetaan suuressa määrässä. Kymmeniä eekerejä on

kullakin maanviljelijällä nisukylvössä ja hyvinä vuosina lähtee tuhansia busheleja viljaa.

Alue on lähellä Dakotan rajaa ja sikäläinen kuivuus tahtoo tännekin toisinaan ulottua. Sen vuoksi on aika väliin ahdastakin, kun on vielä usealla velkoja ja takaussitoumuksia suoritettavana. Moni, kun on alkanut maanviljelyksensä melkein vaan kahdella paljaalla kädellä, on ollut pakoitettu alussa ottamaan velkaa koneita y. m. varten. Ja kansalaiset ovat toisiaan taanneet. Kun sitte on tullut huonompi vuosi, ettei viljaa kunnolla ole saatu omiksi tarpeiksikaan,

Abraham Lahtelan farmi New York Millsissä.

onkin velat ottaneet tiukalle. Osa uutisasukkaita on sortunut ja takaajat ovat saaneet heidänkin velkojaan suorittaa. Useissa paikoissa suomalaisilla maanviljelysseuduilla on sivuansiota saatavana sahailoksissa, metsätöissä y. m., mutta niin ei ole ollut täällä. Sen vuoksi on ollut yksinomaan vuosisadosta riippuminen. Ja kun hyvä vuosi tulee, kuten, Jumalan kiitos, useimmin sattuu, ei olekaan mitään hätää. Runsas sato antaa työntekijälle hyvät palkat. Niinpä onkin farmarit tällä seudulla yleensä sanoen hyvin toimeentulevia veloista huolimatta. Monella isännällä on rahojakin tallessa, sievät kartanot, iso karja ja oivalliset maanviljelyskoneet. Yleensä täytyy kumminkin myöntää, että vähemmän on ajateltu kartanoita kun maanviljelemistä.

Kun nisunviljelyksen avuksi on ruvettu harrastamaan karjanhoitoakin, on myös toimeentulo käynyt varmemmaksi. Karjanlaitumet ja heinämaat ovat hyviä, erittäinkin Heinäjoen varsilla Paddockin ja Sebekan tienoolla sekä Menahgan puolella, missä löytyy järvi järvessä kiinni ja niistä kuivuneissa alankomaissa kasvaa erinomainen ruoho.

Suomalaisten uutisasukkaiden tavat ovat koko suurella alueella perin umpisuomalaisella kannalla, hauskaa kyllä. Viikkokausia saapi matkustaja siellä samota kuulematta muukalaista sanaa. Asuinrakennukset muistuttavat salvattuine nurkkineen täydellisesti kotoisia oloja. Sisään astuessasi tehdään sinulle tavallisesti suomalaiset kysymykset:

Perttu Siltalan farmi Sebekan luona.

mistä kaukaa vieras on? y. m. Huoneen kalusto on myös suomalainen. Suomalainen kahvipannu töröttää hellalla, rukki on nurkan puolella ja naisväki ahkerassa kehruu- ja kutomatyössä. Naisilla on yllä kotitekoinen, tuollainen tuttu, lyhyt röijy. Vartalot eivät ole pinnistetyt, ovat tukevat ja vahvat niinkun uutisasukkaat tarvitsevatkin. Ulkona liikkeussa näet naisten enimmäkseen käyttävän huivia, arvelevat hatun pitämistä liialliseksi koristelemiseksi. Miehet kävelevät Suomen pieksut jalassa, kotona kudotut kintaat käsissä, vieläpä usein vaatteetkin ovat kotitekoiset. Lapset aapiskirja tai katkismus kädessä opettelevat tiedon kalliita alkeita, isommat tyttäret häärivät tupatöissä tai tekevät uutтерasti käsitöitä.

On luonnollista, että tuollaisissa seuduissa, kuten New York Millsissäkin, on suomalaisilla omat liikkeensä ja yleensä omat virka-

miehensäkin. Suomalainen on siellä kaupunginkassamiehenä, suomalaiset verottajana, rauhantuomarina, poliiseina y. m. Mutta oikein huolellisia eivät kansalaisemme ole omia kansalaisiaan saamaan virkoihin. Usein pistetään sinne muunkielisiäkin, vaikka suomalaiset olisivat paremmat. Suomalaisia kauppahuoneita, yksityisiä ja yhtiöitä on tarpeen tyydytykseksi. Yhteistoiminta usealla liikealalla on antanut kauniita tuloksia.

Uskonnollisissa harrastuksissa ovat apostolisluterilaiset näyttäneet vilkkaampaa toimintaa. Heillä on pari kirkkoakin, yksi kauppalassa, toinen eteläkontrilla.

On raittiusseurakin ollut toiminnassa, mutta väliin on se vietänyt hyvin kituvaa elämää. Kumminkaan ei pidä luulla, että seudulla vallitsisi suuremmissa määrässä muu juoppous kun ehkä — kahvinjuonti. Maanviljelysseuduilla ei raittiustyö ole niin välttämätön kun kaivantopaikoilla, missä rahaa enemmän liikkuu ja viekotukset ovat suuremmat.

New York Millsin kauppalassa ilmestyy Nylundin veljesten omistamana sanomalehti Uusi Kotimaa, joka on vanhimpia nykyään ilmestyvistä suomalaisista lehdistä Amerikassa.

Kun lähemme New York Millsin kyläntapaisesta kauppalasta poikki maisin pohjoiseen, tulemme Paddockiin ja siitä sitte Sebekan asemalle. Täältä hiukan matkaa länteen on Menahgan asema „Mustikka“-alueella. Niin hyvin Sebekassa kun Menahgassakin on suomalaisia liiketoimissa. Menahgasta viidettä mailia hevostietä läpi synkän petäjikön tulemme Runebergin siirtokuntaan. Siellä, kuten yltäänsä tällä seudulla, on vankka suomalainen asutus. Viljelys ei

unki.

ole vielä niin vanhaa kun New York Millsin ympäristöllä, mutta alku on hyvä, ja tyytyväisinä kansalaisemme siellä asustavat. Sanotaan, että koko tällä alueella, lukuun ottaen edellä mainitutkin seudut, asuu suomalaisia ainakin yli 6,000. Varsinainen Runebergin kauppala on vielä pieni, mutta hiljalleen edistyvää. Alkupuolella vuotta 1898 paloi siellä postikonttori ja sen sisälle suomalainen postimestari. Runeberg on puhtaasti suomalainen siinäkin suhteessa, että siellä kauppalan virkakuntakin on tavallisesti läpeensä suomalainen.

Länteen, pohjoiseen ja etelään päin Runebergistä, samoin kun New York Millsistäkin on vielä muita vankkoja suomalaisseutuja, ja asutus jatkuu pitkälle. Edellisten lisäksi mainitsen vaan nimeltä muutamia paikkoja. Claykauntissa on Cromwell, Douglasissa Holmes

City, Brandon, Spruce Hill y. m. Holmes Cityssä on ennen ollut paljonkin suomalaisia, mutta moni on sieltä muuttanut muualle etsimään parempia maita. Myöskin Kittson, Roseau, Polk ja Cass-kaunteissa on suomalaisia asutuksia. Ja Itascakauntissa on suomalaisia La Prairieessa, Swan Riverillä, Trout Lakessa y. m. Metsätyöt siellä vasta ovat avanneet asutusta siirtolaisille. Toddkauntissa on suomalaisena asutuksena mainittu Grey Eagle.

John Laitin maatalo lähellä New York Millsiä.

Etelämpänä on vielä mainitsematta jätetty Renvillekaunti, jossa on vanhaa suomalaisasutusta aina niiltä ajoilta, jolloin Cokatoonkin vanhimmat suomalaiset asettuivat. Siellä on Bandonin, Franklinin y. m. suomalaiset siirtokunnat. Myöskin täällä ovat Vermlannin suomalaiset löytäneet itselleen uuden kotimaan.

Hubbard ja Swiftkaunteissa mainitaan myös olevan suomalaisia, sekä Ramseykauntissa, johon St. Paulin suuri kaupunki kuuluu, tietää tilasto löytyvän kansalaisiamme lukuisasti. Useassa muussa kauntissa, hajallaan yli koko valtion, on heitä pienemmässä määrässä.

Mutta tarkastelemista vielä ansaitsee suuret suomalaisseudut Duluthista pohjoiseen päin. Siellä onkin useita tuhansia kansalaisiamme, työskennellen etupäässä rautakaivannoissa.

Luoteessa päin, jotenkin lähellä Duluthia on n. k. Thompsonin kontri, suurehko suomalainen maanviljelysseutu. Se kuuluu Carlton-kauntiin samoin kun Moose Lakekin etelän puolella. Enimmät farmarit ovat St. Louisjoen varsilla. Jotenkin hyvin tulevat kansalaisemme siellä toimeen, eläen hiljaisesti ja rauhallisesti.

St. Louis jokeen laskee vasemmalta Cloquetjoki. Täällä on Cloquetin pieni kaupunki, jossa on vilkas lauta- ja sahaliike. Suo-

Leander Siiroksen farmi lähellä Menahgaa.

malaisia on siellä useita satoja varsinkin kesäiseen aikaan ja omistavat he useita kymmeniä talojakin. Talvisin menevät nuoret miehet tukkitöihin ja kaivoksiin.

Useita vuosia on Cloquetissa työskennellyt raittiusseura Ilmarinen ylipäänsä jotenkin hyvällä menestyksellä.

Ylempänä St. Louis joen varsilla, noin 60 mailia Duluthista on Floodwoodin suomalainen maanviljelysseutu. Maa on metsäistä ja on siellä nähin asti ollut hyvät tukkityöt, joissa maanviljelijätkin ovat saaneet tarpeellista sivuansiota.

Koko koillinen osa Minnesotaa on hyvin arvokasta rauta-alueita. Siitä on tullut vaarallinen kilpailija Michiganin tunnetulle ja vanhalle rautaseudulle. Nyt kuuluu alueeseen oikeastaan kaksi rautaseutua.

Vermillion- ja Mesabaränssit. Viimemainittu nimitys on kumminkin alkanut voittaa yleisemmän merkityksen. Mesaban rautakaivannot ovat suureksi osaksi Amerikan rikkaimman miehen, tunnetun öljykuninkaan John D. Rockefellerin omia. Niiden omistuksella on hän hankkinut itselleen myös rautakuninkaan arvonimen. Sanotaan, ettei työmiesten asema täällä ole niin varma ja edullinen kun Michiganin rautaseudulla. Yleensä onkin Rockefeller tunnettu siitä, ettei hän paljon välitä niistä, jotka hänelle rikkauksia kokoovat. Koneella teettää hän työn siinä missä suinkin mahdollista. Ja missä kone ei

Höyrylapio malmia luomassa.

käy laatuun, ainoastaan siellä saavat työmiehet ansiota ja leipää. Koneisiin nähden ovat Mesabaränssin kaivannot edistyneimpiä.

Kauvimman aikaa on tällä perukalla ollut tunnettuna Vermillionränssi ja siellä on vanhin paikka Tower. Lähemmäs parikymmentä vuotta jo lienee kulunut siitä kun täällä löydettiin rautamalmia ja ruvettiin sitä kaivamaan. Towerin kaupungin viereen on kasvanut vielä kookkaampi Soudanin kaupunki, jossa moni Towerinkin kaivannoissa työskentelevä asuu.

Ympäristö täällä on luonnoltaan hyvin Suomeen vivahtavaa. Eroa ei tunne olevan muualla kun maapohjan rikkauudessa. Siinä suhteessahan se Amerikka viepi Suomelta voiton ja sen vuoksi moni suomalainenkin on rientänyt tuonne kauvas, aina Towerin perukalle,

jopa vielä kauvemmas. Rautamalmia on Soudanissa aivan arvaamattomiksi ajoiksi, samoin kun muuallakin sillä puolella. Rautamalmi on maassa pohjakerroksena. Kaivoa kaivaessakin sen yhdyttää.

Vermillionalueeseen kuuluu myös Ely ja on niinkään vanha suomalaisten asuma paikka. Kansalaisiamme lienee siellä lähemmäs tuhatkunta. Hyvän arvon ovat Elyn suomalaiset saaneet työnantajilta. Heitä pidetään parhaimpina kaivantomiehinä. Ja raittiusy. m. alalla ovatkin suomalaiset kunnostaneet itseään erinomaisesti. Juoppous on verrattain vähäistä. Suuri osa kansalaisia kuuluu

Kaivantopäällikkö Pengilly.

raittiusseuraan. Kaivantopäällikkö Pengilly on erinomainen suomalaisten suosija juuri sen hyvän käytöksen vuoksi, jota kansalaisemme ovat osoittaneet. Pengilly, syntyyään englantilainen, tuli ensimmäisten mukana Elyyn v. 1886 ja on nyt Chandlerkomppanian kaivantotyön ylijohdaja. Aivan äsken lähettämässään kirjeessä, jossa antaa tietoja tätä teosta varten, vakuuttaa mr. Pengilly aina tunteneensa mitä suurinta kunnioitusta suomalaisia kohtaan, kun hän on havainnut heidät „eteenpäin pyrkiviksi, rehellisiksi, uttereroiksi ja raittiusasian alalla ensimmäisiksi sekä hyviksi Amerikan kansalaisiksi, jotta ei synnyinmaan mitenkään tarvitse hävetä heitä.“ Voimainsa mukaan on hän auttanut suomalaisten puuhia, raittius- ja seurakuntatyötä. Kiitollisuuden ja ystävyuden osoitteeksi ovat suomalaiset lahjoittaneet

Eilyn vapaaehtoiset lähdössä Cuban sotaan.
(Ehän osa suomalaisista).

hänelle englanninkielisen painoksen teosta „Suomi XIX vuosisadalla“. Samaa kirjaa ovat suomalaiset muillakin seuduilla lahjoitelleet amerikkalaisille ystävilleen ja amerikkalaisiin kirjastoihin sekä lukutupiin.

Yhtenä raittiustyön tuloksena on Elyssä suuri raittiustalo, siveelisten pyrintöjen keskipiste. Näkyvänä merkinä hengellisistä pyrinöistä on kirkko ja seurakunta. On heillä lainakirjastokin, torvisoittokunta y. m., joten yhteispyrinnöissä ovat edistyneimpien joukkoon luettavat Amerikan suomalaisista. Erimielisyys ei ole täällä päässyt niin suurta hajoitustyötä tekemään kun muualla tämän rauta-alueen piirissä.

Myös Tower ja Soudan ovat vilkkaasta raittiusharrastuksestaan tunnettuja ja on sielläkin raittiustalo. Seurakuntia on siellä suomalaisilla parikin ja myös jo alkanee olla valmiina molemmilla kirkot. Evank. luterilainen seurakunta on edistyneempi.

Vermillionalueen vakavat suomalaiset ovat yleensä hyvin voipia. Usealla on omat talot. On moitittu sitä, että suomalaisia omia liikkeitä on täällä kansalaisten lukumäärään verrattuna liian vähän. Enimmäkseen tekevät suomalaiset kauppaa muunkielisten puodeissa, joissa on suomalaisia palvelijoita. Isompi suomalainen liikehomma on Jaakko Perttulalla. Kymmenien tuhansien dollarien arvosta tekee hän puuliikettä vuosittain.

Kun rautamalmin kaivaminen aloitettiin Biwabikissa riensi sinne suomalaisia joukolla. Heti rupesivat he puuhaamaan raittiustaloa, ja tulevaisuus näytti hyvältä. Mutta samalla työtkin vähenivät ja iso osa miehiä sai mennä muuante. Jäi silti seudulle niin paljon kansalaisia, että rakensivat talon valmiiksi odottamaan taaskin suomalaisten tulvaa. Paremmat ajat ovat vähitellen ruvenneet koittamaan Biwabikissa ja hiljalleen on menty eteenpäin sovinnollisuudessa.

Virginia on Mesabaränssin pääpaikka. Vaikka siellä onkin työajat hyvin vaihdelleet, on kumminkin sinne karttunut suomalaisia lukuisasti, joten kaupunki on kansalaisiimme nähden tämän puolen merkillisimpiä paikkoja.

Vanha ei ole vielä Virginia, vaikka lieneekin vanhin kaivanto-paikka varsinaisella Mesabaränssillä. Sitä alettiin rakentaa erämaahan v. 1892. Rakennettiin rautatie ja alettiin kaivaa malmia rautakumuista. Se oli oikein amerikkalaista kaupunginperustamista. Vuoden kuluessa oli autiosta paikasta syntynyt sievätkö kaupunki lukuisine kirkkoineen, kouluineen ja komeine yksityisine rakennuksineen.

Mainittakoon, että kaupungissa oli muun muassa jo — 45 kapakkaa. Nehän ne tahtovat aina tunkeutua tuollaisiin „puumaus“-paikkoihin ensimmäisinä.

Mutta vuoden perästä, kesäkuulla 1893 paloi koko kaupunki yhtenä päivänä poroksi. Ei jäänyt jällelle kun neljä taloa, joista kolme oli suomalaisten omia. Moni kansalaisemmekin menetti kaiken omaisuutensa.

Heti ruvettiin kaupunkia uudelleen rakentamaan ja on siitä taas tullut aika sievä. Vaikkakin työajat seudulla huononivat heti jälkeen, on se silti oikein ihmeteltävästi kasvanut. Kaupungilla on oivallinen, kaunis asema kahden järven välissä, joten yleisen liikkeenkin suhteen sillä on tulevaisuutta.

Suomalaisilla on Virginiassa paljon omia taloja, onpa omia liikehuoneitakin. Suomalainen Södergrenin veljesten apteekki on hienoin kaupungissa. Raittiusriennot ovat olleet vilkkaat paikkakunnalla, vaan erimielisyys on herpaissut voimat. Komea talo on vanhemmalla raittiusseuralla. Myöskin on suomalaisilla seurakunta ja hiljattain valmistunut kirkko. Ruotsinkieliset suomalaiset kuuluvat ruotsalaiseen seurakuntaan ja ovatkin enempänä puolena siinä.

Lähellä Virginiaa on pienempi kaivantopaikka McKinley. Siinä, samoin kun nuoressa Spartassakin on vaan vähemmälti suomalaisia. Viimemainitussa on puhuttu myös raittius- ja seurakunta-alalla.

Mountain Iron on hiljainen ja näyttää nykyään olevan vakaakin työpaikka. Rautamalmi kaivannoissa siellä kuuluu olevan parasta koko Mesabaränssillä. Suomalainen raittiustalo on sinnekin noussut.

Eveleth ja Hibbing ovat nuoria kaivantoseutuja, rakennetut yhtä suurella melulla kun Virginiakin muutamia vuosia sitä ennen. Evelethissä nousi suomalainen raittiustalo sitä mukaa kun muutkin ensimmäiset rakennukset erämaahan. Erimielisyys kumminkin tuli turmelemaan kaunista alkua. Raittiusseura jakaantui kahtia ja sitte vaipuivat molemmat osastot kuolon uneen. Seurakuntakin kuoli saman ruton raivotessa. Mutta tietysti ei henkisten rientojen taivas voinut kauvan noin synkkänä pysyä. Aletaan uudella voimalla ja toivottavasti paremmalla kokemuksella.

Hibbingissä on myös paljon suomalaisia ja on erimielisyys sielläkin tehnyt tuhoaan. Keskinäisessä puoluetistelussa on paljon kulutettu henkisiä voimia.

Suomalaisia taloja ja liikehuoneita on noussut paikkakunnalle. Suomalainen apteekki on saavuttanut yleistä kannatusta.

Yleensä on Mesabaränssillä olot paljon tasaantuneet aivan viime aikoina. Seurakuntaharrastuskin on vakaantunut. Laittomuuden ja vallattomuuden harjoittajia löytyy vieläkin, mutta yleinen mielipide rupeaa niitä vähitellen tuomitsemaan.

Työnsaanti on ollut hyvin vaihtelevaa seudulla, sekin on syynä säännöttömyyksiin. Palkka ei ole ollut korkea, on ollut siinä puolen-toista dollarin vaiheille ja hiukan yli päivältä. Joissakuissa paikoissa on ollut n. k. pakkoboordi, työmiehen on täytynyt asua ja syödä työnteittäjien majaloissa. Maksut ovat siellä olleet korkeammat kun suomalaisissa majaloissa, mutta työmies ei ole saanut valita.

Kaivannot eivät ole tällä alueella syviä, ovathan ne vielä verrattain nuoria, ja rikas malmisuoni kulkee aivan lähellä maanpintaa. Syvimmät kaivokset lienevät Soudan-Towerin alueella. Elevaatori (nosto- ja laskukoju) laskeutuu hiljalleen alas noin 800 jalkaa maan sisään, ehkä paikoin enemmänkin.

Two Harborissa, lastauspaikassa Superiorjärven rannalla, jonkun matkaa ylempänä Duluthia, työskentelee joku määrä suomalaisia. Heidän elämästään ja satunnaisista ansioistaan ei ole paljon mainitsemista.

Useita Minnesotan suomalaisten asuinpaikkoja on vielä jäänyt mainitsematta, mutta niiden luettelo kävisi liian pitkäksi ja ikäväksi. Talviaikoina on kymmenissä metsätyöpaikoissa suomalaisia, muutamilla seuduilla hyvinkin paljon. Mutta ne ovat enimmäkseen vaan tilapäisiä työpaikkoja. Kumminkin usein asettuu tuollaiselle seudulle entinen tukkimies maanviljelijäksi, tehden asutuksen vakaammaksi.

Minnesota on jo nyt hyvin tärkeä valtio suomalaiseen asutukseen nähden. Tulevaisuudessa käy sen arvo siirtolaiskansamme historiassa vielä suuremmaksi. Nykyään monella suomalaisella farmiseudulla ovat olot vasta alussa, farmarit kituvat velassa ja uutisasutustyö on vienyt kaikki voimat. Mutta on syytä toivoa, että noista seuduista vielä tulevaisuudessa nousee vahvin tuki siirtolaiskansamme henkiselle viljelystyölle. Ja nepä tullevat kansallisuutemme varmimmiksi säilyttäjiksi Amerikassa.

Dakota.

Dakota, tuo jättiläisalue aavaa preerimaata muodostaa kaksi valtiota Unioonissa. Tämä alue otettiin vasta v. 1889 Yhdysvaltain yhteyteen kahdessa osassa: Pohjois- ja Etelä-Dakota. Kumminkin on luonnon-suhteet niissä kummassakin melkein samallaiset. Suomalaisia asuu molemmissa etupäässä maanviljelijöinä. Etelä-Dakotassa on myös rikas kaivosalue, Mustat Kummut, jossa on huomattavia suomalaisseutuja.

Dakota on kuvaavin seutu „Suuresta Lännestä“. Paitsi noita Mustia Kumpuja on molempain Dakotain koko alue ääretöntä tasankoa, jota paikoin joet viiltelevät. Siellä täällä nousee tasangolla mataloita harjanteita, aivan kun aaltoja meressä. Löytyy myös vähän pieniä järviä, joissa useissa on suolaista vettä. Mutta näitä on niin harvassa, ettei ne anna aavikolle paljon vaihtelua.

Kauvan ei ole vielä valkoinen ihmisrotu liikkunut Dakotan aukeilla, vielä vähemmän aikaa on se siellä asunut. Preerit ovat olleet puhvelien ja muiden ruuhokentillä elävien villieläinten laidunmaina. Ja intiaanit, erittäinkin tuo valkoisia vihaava Siouxheimo, ovat saaneet siellä vallita ja vapaasti metsästää. Tosin sanotaan, että turkiksien ostajia Canadasta asettui jo vuoden 1775 tienoilla Pohjois-Dakotaan, mutta vielä sata vuotta myöhemmin oli koko tällä alueella tuskin tuhatta valkoista uutisasukasta. Ja Etelä-Dakotaan kerrotaan ensimmäisten valkoisten uutisasukkaiden asettuneen vasta v. 1857. Monta kovaa ovat uutisasukkaat saaneet kokea taisteluissa intiaaneja vastaan, mutta verinen sota v. 1862 kukisti Siouxheimon ylpeyden ja nyt on siellä turvallista elellä. Intiaaneja on siellä vieläkin tuhkatieheässä, mutta harvoin ne enää uskaltavat valkoisia hätyyttää. Nyt on Dakota valmis avautumaan viljelykselle.

Ja siitä se vielä kerran viljelysala koituukin. Ajateltakoon, että pelloksi voipi kääntää koko tuon mahdottoman alan, molemmat Dakotat, enemmän kun 150,000 neliömailia, vähentämällä pois sen pienen alan mitä Mustat Kummut ja vähäiset vesistöt ottavat.

Dakota on sellaista preeriä, ettei siinä näy yhtään puuta, ei yhtään pensasta eikä edes kiveäkään. Mutta karua maata, aroa se ei siltä ole. Maa kasvaa yltäänsä miehenkorkuista heinää ja on pohjalleen viljavinta alaa, mitä maapallolla löytyy. Maan päällimmäisin kerros on väkevätä ruokamultaa, jota tavallisesti on kyynärän paksuudelta. Sen alla on useita jalkoja paksulti saven ja hiekan sekaista maata, joka tarvitsee vaan avautua vedelle, ilmalle ja valolle muodostuakseen erinomaiseksi maanviljelysmaaksi. Seuraava kerros on hiekkaa ja sitte on pohjana kilsisavikko, joka estää veden vajoamasta alemmaksi. Tämä saapi sen aikaan, että Dakotassa voidaan kasvattaa viljaa paljon vähemmällä sademäärällä kun usein muualla. Jos vaan lumentulo talvella on runsas ja kevätkesällä on pari hyvää sadetta, riittää se jo tavallisesti viljankasvuun.

Mutta kumminkin on tosiasia, että kuivuus tahtoo vielä liian usein haitata Dakotan maanviljelystä. On kyllä tehty havaintoja, että vuosi vuodelta lisääntyy sademäärä, arvatenkin sitä mukaa kun metsät lännessä ja idässä hakataan, mutta silti sataa siellä kesällä harvoin. Talvella tulee siellä toisinaan paljon lunta, mutta on usein vähälumisiakin talvia. Paras lumentulo on vasta kevätpuolella. On luonnollista, että myrskyt ovat aivan hirmuisia Dakotassa, kun ei ole mikään estämässä niiden voimaa. Usein kaatuu taloja, ja talvisin hautaa kauheat pyryt ihmisiä ja eläimiä kinoksiin.

Polttoaineena preerillä on kivihiili ja sitä löytyykin runsaasti Dakotassa. Paikoin voi farmari kaivaa hiilitarpeensa omalta maaltaan. Tämä polttoaine ei ole kallista. Mutta rakennuspuulla on hintaa ja sitä tuodaan usein hyvinkin kaukaa. Tämän takia preerillä ollaan hyvin säästäväisiä rakennusten suhteen, usein kaivetaan asunto maahan, ja vähän korkeammalle nouseva katto on ainoa, joka viittaa asumusta. Euroopassa herättäisi ihmettelyä, miten farmari voi niin vähillä ja keunoilla rakennuksilla tulla toimeen.

Etupäässä on maanviljelijöinä Dakotassa pohjoismaalaisia. Sijaa olisi vielä tuhansille uutisasukkaille. Ja hyvääkin maata on vielä helposti saatavana. Enimmäkseen otetaan maata n. k. homesteadlain perusteella, asunto-oikeudella. Jokainen Yhdysvaltain kansalainen,

tahi joka ilmoittaa aikomuksensa tulla sellaiseksi, saapi hallitukselta maata 160 eekeriä (yksi eekeri on noin 0,4 hehtaaria), kun vaan suorittaa kiinnityskustannukset, jotka tekevät tuollaiselta maa-palalta noin 16 dollaria. Asukkaan on viimeistään 6 kuukautta kiinnityksen jälkeen alettava viljelemään maata ja on viljelyksen jatkettava vähintään 5 vuotta. Sitte lankeaa maa täydellisesti asujalle ja hän saa sen myydäkin, jos tahtoo. Tällä perusteella on vielä paljon maata saatavana Dakotassa, mutta tietysti on maat lähimpänä rauta- ja vesiteitä jo otetut. Myös löytyy useampia muita perusteita, joilla hallituksen maata saa, mutta tämä on yleisin ja tunnetuin maanottotapa.

Niillä yhtiöillä, joiden rautatiet kulkevat läpi Dakotan, on siellä suuria aloja maata pitkin rautatienvarsia hallussaan. Ne myyvät maata vähäisestä maksusta, noin 2—8 dollaria eekeriltä. Kalliiksi ei maa näinkään tule ja sen summan saapi vielä suorittaa tavallisesti vähitellen viiden vuoden kuluessa.

Usea uutisasukas on aivan tyhjällä alkanut, ainoana pääomana on ollut työkykynsä. Ja onhan se näinkin onnistunut, vaan ei kumminkaan kaikilta. Viisaammin tekee se, joka ennen maamieheksi rupeamistaan hankkii pienen pääoman, että voi saada itselleen tarpeelliset koneet, hevosen y. m. ja vielä voi muutaman vuoden elää, ettei tarvitse velkaa tehdä. Kyllähän Amerikassa on helppo velaksi koneita ja muuta saada, mutta moni uutisviljelijä on saanut paljon katua velantekoa. Moni on niiden takia sortunut maaltaan, jonka kumminkin niin helpolla sai. Jos jo ensimmäinen vuosi tulee uutisviljelijälle hyvä, saattaa vähävarainenkin päästä alkuun, mutta jos kuivuus, halla tai raesateet, nuo Dakotan vitsaukset, joista ensimmäinen on pelättävin, tuhoavat ensimmäisen sadon, on vaikea varatoman jatkaa viljelystään. Muutamin paikoin voi kyllä saada syrjäansiota, mutta enimmäkseen on se tuolla tasangolla mahdotonta. Tyhjällä on vaikea Dakotassakin alkaa, vaikka maa on valmista nurmea, odottaen pelloksi kääntämistä ja vaikka maata ei tarvitse ainakaan ensi vuosina lannoittaa.

Paitsi maanviljelystä on Dakota erittäin sopiva karjankasvatukselle. Ja sitäkin siellä harjoitetaan suuressa määrässä. On siellä suomalaisiakin, joilla on satoja, ehkä tuhansia lampaita. Kasvatetaan myös hevosia, raavaskarjaa y. m. Laidunmaista ei ainakaan vielä ole puutetta, ei pitkiin aikoihin. Lähempänä kaupungeita ja rautateitä

on jo ruvettu meijerihommiinkin, vaikka se vielä on aivan alulla. Kunhan se pääsee kasvamaan noissa edullisissa oloissa, kyllä sieltä rupeaa voita ja muuta karjantuotetta mailman markkinoille menemään vaikuttaen hintain alenemista samoin kun Dakota ja muut Amerikan viljaseudut ovat viljanhinnalle tehneet. Dakota, kun pääsee alkuunsa, ei ole halveksittava kilpailija mailman markkinoilla.

Suomalaisia asuu Dakotassa jo paljon ja on heitä monessa paikassa. Enimmäkseen ovat he ryhtyneet maiden ottoon aivan vähävaraisina, joten on ollut vaikea päästä alkuun. Sen vuoksi on oikein ihmeteltävä, että suomalaiset niinkin hyvin ovat päässeet jaloilleen ja kunnialla edistyvät maanviljelijöinä muiden kansallisuuksien rinnalla.

Huomattavimmat suomalaisten asumapaikat Etelä-Dakotassa ovat: Snoma, Elk Creek, Estelline, Bryant, Poinsett, Castlewood, Savo, Frederick, Hecla, Houghton, Mapes, Perry, Terry, Lead City ja Terraville. Pohjois-Dakotan merkittävimmät suomalaiset seudut ovat: Lakota, Peltö ja Rolla.

Kuten luettelosta näkyy on siellä kumminkin kaksi sellaista suomalaissuuta, joiden nimetkin ovat suomalaiset. Savo onkin jo suuri suomalainen maanviljelysseutu. Peltö on vasta pieni ja alotteleva siinä Lakotan kupeella, oikeastaan kuuluunkin tämän piiriin.

Frederick ja Savo kuuluvat myös keskenään yhteen piiriin. Tämä seutu lienee vanhin suomalainen maanviljelysalue Dakotassa. Kansalaisiamme asettui sinne farmareiksi hyvillä tulevaisuudentoiveilla jo v. 1882. Heitä näytti silloin kaikki suosivan. Hyvät oli vuodet niinä aikoina. Hevospari maksoi silloin 400 dollaria ja lehmät 50 dollarista ylöspäin. Mutta ajat muuttuivat. V. 1889—90 tuli kato-vuosia kuivuuden takia. Parina seuraavana vuonna rikkaruoho häkkärö turmeli viljan. Muuhun kansallisuuteen kuuluvia farmareita alkoi muuttamaan pois paikkakunnalta, vaan suomalaiset pysyivät paikoillaan. Kumminkin myös heitä on sittemmin siirtynyt pois erittäinkin Pohjois-Dakotaan, jossa on saatu parempia vuosia ja luullaan sateen olevan hiukan runsaamman. Viljasato seudulla on hyvin vaihteleva. Nisua saadaan 5—30 pusseliin ekeriltä. Suomalaisilla on seudulla kolme kirkkoa, joista kaksi on apostoliluterilaista (laestadiolaista). Viimemainituilla on pappinsakin.

Poinsettissa on myös paljon suomalaisia maanviljelijöinä. Apostoliluterilaisilla on sielläkin saarnaajansa, mutta ei evank. luterilaisilla.

Kumminkin lienee viimemainittujen uusi kirkko jo valmis. Dakotan luterilaiset haluavat innolla omaa pappia, mutta eivät ole vielä onnistuneet saamaan. Toisinaan heidän kutsumuksestaan on pappi muualta käynyt pitämässä rippikoulua ja jakamassa ehtoollista.

Snomassa on samoin kun muuallakin erittäin Etelä-Dakotassa ollut haittana liiallinen kuivuus. Sitä on koetettu auttaa keinokastelulla ja on yhtiö tämän saantia varten olemassa. Estellinessä ja Bryantissa on myös lukuisasti suomalaisia. Nekin ovat maanviljelysseutuja. Elk Creekissä on ollut metsätöitä suomalaisilla. Houghton, Hecla ja Castlewood ovat farmiseutuja, mutta Lead City ja Terraville ovat Mustien Kumpujen tärkeimpiä kaivantopaikkoja — näistä myöhemmin.

Jos nyt lähemme Etelä-Dakotan suomalaisilta farmiseuduilta Pohjois-Dakotan suomalaisten luo on meillä tilaisuutta tarkastella Dakotan äärettömiä ruoholakeuksia, jotka Savon tienoilla ovat säännöllisesti aaltoilevia. Paikoin näkyy aalto kohoavan huipuksi, mutta tuota tuskin muuksi kun kummuksi voipi nimittää. Matka kulkee Sanbornin, Oakesin ja Lamouren kautta Sheyennejoelle, josta Lakota on enää vaan 25 mailin päässä.

Suomalaisten kylä on varsinaisesta Lakotan kauppalasta noin 10 mailia koilliseen. Maanlaatu on hyvin viljelykseen kelpaavaa. Kentät kasvaa heinää runsaasti.

Suomalaisia on asunut Lakotassa jo toistakymmentä vuotta ja ovat he hyvin ihastuneet seutuunsa, kutsuvat sitä Pohjolaksi ja Suureksi Suomeksi. Etelä-Dakotasta ja Minnesotasta on siirtokunta saanut runsaasti vahvistusta, sillä tänne on tullut hyviä vuosia ja runsaampi sato. Monet suomalaiset, jotka muutamia vuosia sitte ovat uutisviljelyksen alottaneet omistaen noin 300 dollaria, jopa vähemmänkin, ovat nyt jo vuosisatona saaneet 5,000 pusselia ja enemmänkin viljaa. Hauska on myöskin, että suomalaisten maat täällä yleensä ovat velattomia. Se on jotenkin harvinaista näinkin isossa, vähillä varoilla perustetussa siirtokunnassa. Lähellä rautatietä ei Lakotassa enää ole maata asunto-oikeudella saatavana.

Lakotan suomalaisilla on lainakirjasto ja nuorisoseura sekä ovat tätä varten rakentaneet kokoushuoneen. Apostolisluterilaisilla on siellä oma kirkko.

Ei täyttä sataa mailia pohjoiseen Lakotasta on aivan nuori Rollan suomalainen siirtola. Se on Pohjois-Dakotan pohjoisella lai-

teella olevan pienen ylängön Turtle Mountainin kaakkoisessa kulmassa. Kuusi mailia itäänpäin kauppalasta on suomalaisia maanviljelijöinä. Tämä seutu on muita Dakotan suomalaispaikkoja etuisampi siinä, että metsä on lähellä ja siitä saapi polttopuutakin. Kaivoja on seudulle vaikea saada, sillä niiden täytyy olla syviä, jos mieli yhtyä vesisuooneen. Mutta maanpäällysvettä säilyy yli vuoden sitä varten kaiveuissa kuopissa. —

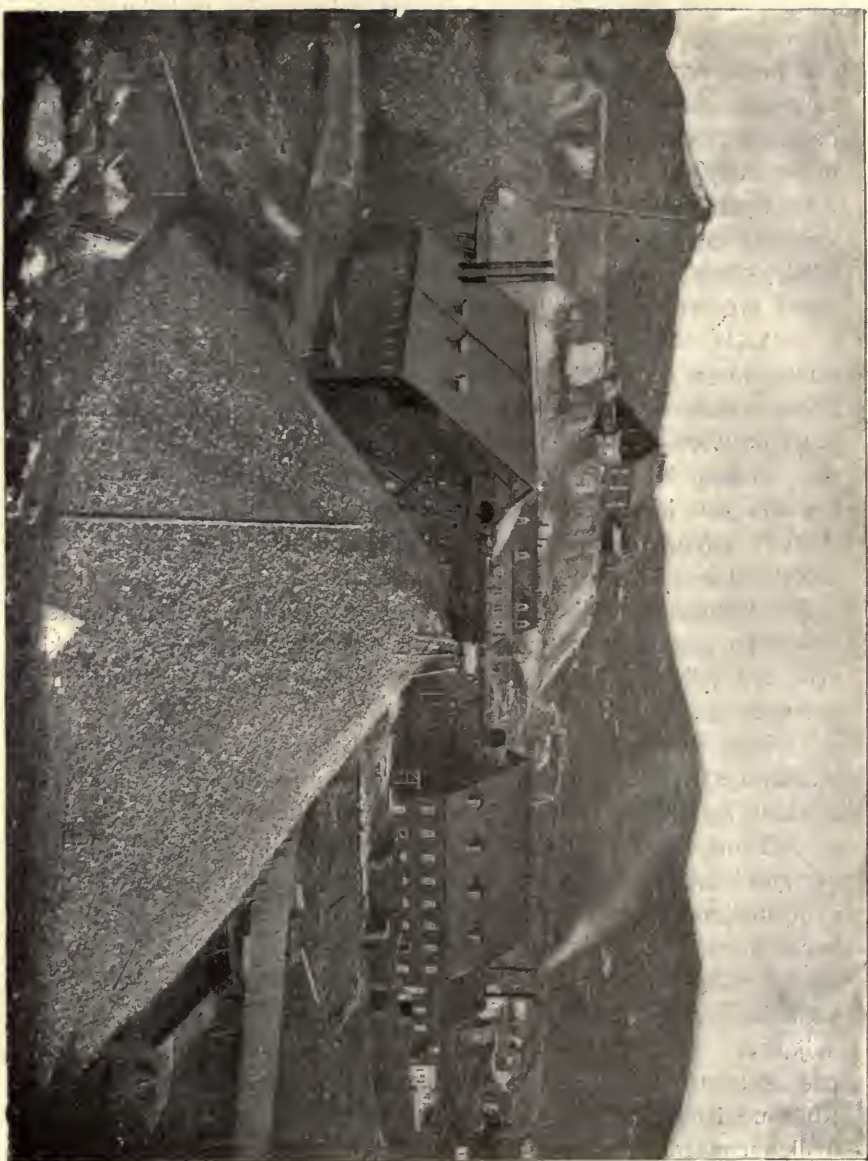
Paitsi näitä varsinaisia suomalaisia maanviljelijöitä liikkuu naapurivaltioista ja etempääkin suomalaisia kesän aikana Dakotassa maanviljelystöissä ansaiten yhden dollarin vaiheille päivältä ja ruuan. Tämä työ on hyvin lyhytaikaista ja epävarmaa. — —

Vielä on tarkastelematta eräs tärkeä osasto Dakotan suomalaisia, seutu, jossa on ollut suomalaisia, ennenkun näistä maanviljelyspaikeista mitään tiedettiin. Mustat Kummut ja niiden suomalaiset ansaitsevat erityisen tarkastuksen.

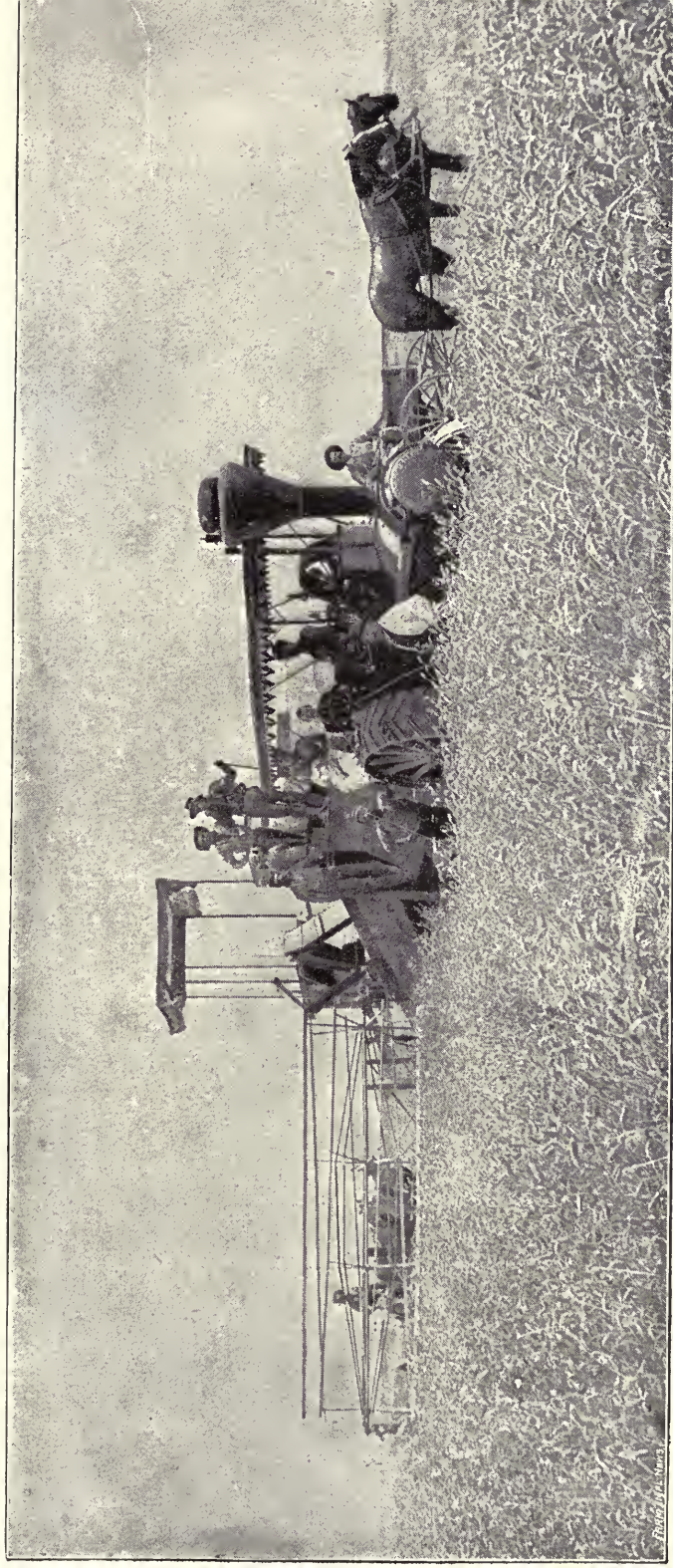
Mustat Kummut (Black Hills) kohoavat Etelä-Dakotan länsirannalla ylös laajan aavikon pinnalla kuni saari meressä. Osa vuoria jääpi Wyomingin valtion puolelle. Vuoriston korkeus vaihtelee 1,000 4,000 jalan välillä ylempänä ympäröivää aavikkoa. Mäkien ulkosyrjät loivenevat vähitellen ja niin sulavat yhteen aavikon kanssa. Vuoriston sisällä ovat mäet jyrkkiä ja rotkot syviä, selvä merkki siitä, että jolloinkin on maanalainen tuli tässä repinyt ja mylleröinyt maanpinnan.

Maa on pinnaltaan täällä mustaa ja siihen tummat mäntymetsät levittävät synkät varjonsa. Tuskinpa sopivampaa nimitystä olisi voitu seudulle löytää kun „Mustat Kummut“.

Tämä vuoristo on itsenäinen, enempi kun sata mailia laajan aavikon kautta erotettuna Kalliovuoriryhmästä. Mutta Mustat Kummut ovat mailman merkellisimpiä pohjarikkautensa takia. On sanottu ja lienee tottakin, että ne ovat rikkain sadan mailin ala maan pinnalla. Näistä mäistä kaivetaan 62 erilajista mineraalia. Kultaa, hopeaa, kivihiiltä, rautaa ja tinaa on löydetty runsaasti. Ja sittekin, vaikka miljoonain arvosta on vuosittain saatu noita arvokkaita aineita, on niiden etsintä vasta alussaan, ainoastaan päältäpäin vähän rapsimista. Kultasuoni näyttää laajenevan ja tulevan rikkaammaksi, kuta syvemälle mennään. Vuoriston todellista rikkautta on mahdoton arvostella. Kullan kaivamisen alettua noin 28 vuotta sitte on Hilleistä kaivettu tuota keltaista metallia noin 100 miljoonan dollarin arvosta. Vuotuinen

Kullakivi Mustilla Kummulla.

Höyrykone viljaa leikkaamassa ja puimassa.

tuotanto on noin 7 miljoonaa dollaria ja lisääntyy se säännöllisesti. Paitsi kultasuonikaivantoja maan sisässä on siellä myös kullanpesupaikkoja. Kivihiihenkaivamista toimitetaan Cambriassa Wyomingin puolella.

Ilmanalaa Mustilla Kummuilla kehutaan mainioksi. Kesän aikana päivät ovat harvoin liian kuumat. Yöt ovat viileät. Talvimyrskyt ovat miedommat kun muualla Dakotassa.

Kolmattakymmentä vuotta on kulunut siitä kun ensimmäiset suomalaiset muuttivat Mustille Kummuille. Deadwoodin ja Lead Cityn seuduilla he suorittivat ensimmäisiä päivätoitään. Sittemmin ovat he hajaantuneet ympäri Kumpuja. Lead ja Terraville ovat suurimmat suomalaisten pesäpaikat seudulla.

Jotenkin vähälukuisina olivat kansalaisemme alkuvuosina, kunnes noin 18 vuotta sitte lukunsa alkoi kasvaa rautateiden avauduttua vuoristoon saakka. Ensimmäiset tulokkaat saivat matkata satoja maileja Dakotan aavikkoa jalkaisin ja hitaasti kulkevissa vankureissa.

Noin tuhatkunta suomalaista löytyy nyt seudulla. Enemmän työskentelee kansalaisiamme rikkaassa Homestaken sekä sen vieressä olevassa Highlandin kaivannoissa. Terran kaivanto on noin mailin päässä näistä ja sielläkin tekevät suomalaiset työn melkein kokonaan.

Terravillessä ja erittäinkin Leadissa omistavat suomalaiset kymmeniä taloja, useita arvokkaitakin rakennuksia ja kartanomaita. Sieviä suomalaisten kaivantomiesten koteja tapaa mäkien laiteilla ja useita ruokataloja sekä liikehuoneita kaupungin keskuksessa.

Ansiot ovat hyvät Leadin puoleisissa kaivannoissa. Kaivantomiehelle maksetaan $3\frac{1}{2}$ dollaria päivässä. Muun työn tekijöillä on palkka vähän halvempi työn suhteen. Terran kaivannossa on mainari (kaivantomies) saanut päiväpalkakseen vaan $2\frac{1}{2}$ dollaria sitte vuoden 1894, jolloin yhtiö suostui alkamaan seisotetun työn, kun miehet lupasivat tehdä työtä sillä palkalla. Työ on kaivannoissa jotenkin vaarallista. Useita suomalaisia on loukkautunut ja kuollutkin tapaturmaisesti.

Miehen täysi ylläpito majaloissa maksaa keskimäärin 23 dollaria kuukaudessa. Runsaasti katetussa pöydässä syövät Kumpujen suomalaiset ja kulkevat joutohetkinään, joita heillä kumminkin on vähän, hyvin puettuina. Ikävä asia vaan on, että monet suomalaiset kuluttavat hyvät ansionsa pelipöytien ääressä ja kapakoissa. On Leadissa

kyllä raittiusrientojakin, mutta kaikki eivät niitä suosi. Seurakuntahommaakin on pidetty vireillä, mutta enemmän aikaa ovat saaneet olla ilman omaa pappia.

Ne Mustien Kumpujen suomalaiset, jotka tahtovat säästää, ovat oikein hyvinvoipia ja varakkaitakin.

Montana.

Jo Montanan nimi panee ajattelemaan vuoria, ja niitä on toki tuossa valtiossa. Vuoria, vaan preerejäkin, autioita aukeita ylänkömailla. Loppumattomat metalli- ja kivihiilivarastot ovat kätkeytyneinä sen vuorissa ja tasankomaissa. Sieltä missä veden valtava voima on kaivanut itselleen uria, sieltä missä äkkijyrkät vesiputoukset ja kohisevat kosket kulettavat vettä laaksoon, on jo vuosikymmeniä huuhdottu kultaa ja lienee melkein lopulleen tullut haetuksi keltaisen metallin santa. Jokipurot ovat aikoja sitte tutkitut, kulta pesty pois.

Mutta sitte on siirrytty etsimään kultaa vuorien sisästä muiden metallien yhteydestä. Muutamissa vuosissa laitettiin satoja kaivantoja, missä tuhannet miehet ovat ahkerassa työssä ja minkä seutuvilla suuret survimot tupruttavat savuaan. Kovan työn alla on kivi, ennenkun se päästää itsestään pois metallit. Survimoissa erotetaan kulta, hopea ja kupari toisistaan, ja niitähän metalleja saadaan runsaasti Montanan kaivoksista. Yhdysvalloissa kaivetaan enempi kun puolet siitä kuparista, mikä mailmassa nykyisin saadaan. Ja noin puolen Yhdysvaltojen saaliista antaa Montana. Sen jälkeen vasta tulee Michigan kuuluisan Kuparisaarensa kera. Kuparin mukana tulee Montanan kaivoksista kultaa ja hopeaa, erittäinkin viimeainittua metallia niin runsaasti, että noita kaivoksia toisinaan hopeakaivoksiksi nimitetään.

Tasaisemmilta paikoilta muutamien jalkain syvyydestä on löytynyt melkein loppumattomat kivihiilivarastot taaten murheettomasti polttoainetta määräämättömäksi ajaksi.

Montanan rikkaus on ollut enemmän tunnettu vasta kolmisenkymmentä vuotta, mutta sen ajan kuluessa onkin se edistynyt ihme-

teltävästi. Nykyään on Montanassa useita suuria kaivantoseutuja, kuten Butten tienoo kuuluisine kupari- ja hopeakaivantoineen, tuhansiin nousevine työpaikkoineen, sulimoineen ja myllyineen, Silver Bow, Anaconda, Helenan ympäristö, Neihart sekä useat muut alueet. Suuret kivihillivarastot ovat kätkeytyneinä useihin eri seutuihin, joista tunnetuimmat ovat Red Lodge, Sand Coulee ja Belt.

Suomalaisia asustaa Montanassa lukuisasti. Huomattavimmat pesäpaikat ovat Belt, Sand Coulee, Butte ja Red Lodge.

Helenan laaksossa on suomalaisia ollut aina kultakuumeen ensi ajoilta asti. Elämä siihen aikaan, v. 1870 tienoilla, oli näillä eräseuduilla mitä raainta ja irstainta. Jokaisella miehellä oli ladattu pistooli ja pitkä puukko vyöllään valmiina joka hetki joko puolustamaan isäntäänsä tahi sen tahdosta tekemään vallattomuutta ja murhaa toisia vastaan. Sen aikuiset suomalaiset voivat jokikin jutella tappeluista ja konnankujeista. Tulipa vaan paikkakunnalle joku, joka ei ollut hyvin varustettu tai ystävyysseiteillä puollettu, piankin hän sai luodin kalloonsa tai ripustettiin nuoran jatkoksi puun oksaan kuten kulkukoira. Ihmishenki ei maksanut kultaunssia, ja miehelle, jolla tiedettiin olevan rikoksia, annettiin sankarin arvo.

Mutta jos se aika tarjosi vaaroja, antoi se etujakin. Työmiehen päiväpalkka oli parhaimmillaan ollessa 20 dollaria, siis enemmän kun nykyisin Klondikessa. Mutta tähän vaadittiin mieheltä rohkeutta, hyvää silmää ja tarkkaa ampumakättä. Kaivanto- ja huuhtontatyössä tuli aina olla valmis tappelemaan ja itseään puolustamaan ryöväreitä sekä paikan anastajia vastaan.

Mutta Montana ei ole enää se vallaton, mikä se oli 30 vuotta sitte. Eivät ole ansiotkaan enää samat. Siirtolaistulvan enetessä on sivistys ottanut jalansijan, oikeus saanut arvon. Päiväpalkkakin on 20 dollarista laskeutunut 3—4 dollariin, jopa vähemmäksi. Mutta vieläkin on Montana verraten onnellinen maa työmiehille, palkka on parempi ja työmiehellä on suurempi itsenäisyys kun muualla.

Varsinainen suomalainen siirtolaisuus tähän valtioon saa merkityksensä vasta vuoden 1880 jälkeen, jolloin ajan hurja henki oli ehtinyt tasautua ja palkatkin vähetä. Suomalaisia kerääntyi Helenan ja Butten ympäristöille kaivanto- ja metsätöihin.

Butte on Amerikan suurin kaivantokaupunki. Siellä nousee kaivantomiesten luku noin 10,000 ja on heillä vahva veljeysliitto, työväenunio, joka valvoo työkansan etuja ja estää palkkoja laskeu-

tumasta. Niinpä onkin siellä kaivantomiehen säännöllinen työpalkka $3\frac{1}{2}$ dollaria päivässä. Saadaan siellä tavallisessa työssä 4 dollarinkin päiväpalkkoja. Maanpäällystöissä on palkka 3 dollaria päivässä. Mies, joka kerran on työn saanut, saa tehdä työtä joka päivä, sunnuntaisinkin. Työväenunio katsoo, ettei liikoja miehiä kaivantoihin pääse.

Savuinen ja nokinen on Butten kaupunki. Satoihin nousevain kaivantojen savupiipuista tupruaa sakeata savua tehden ilman himmeäksi, mutta samalla todistaen työstä ja toimesta. Alempana laakossa sijaitsee isot survimot metallin puhdistusta varten ja niissä tarvittavaan voimaan poltetaan satoja tonneja hiiliä päivässä, mikä savuna leviää ilmaan lisäämään Butten nokisuutta.

Suomalaisia elää Buttessa lähemmäs neljään sataan. Siellä on koko joukko suomalaisia perheitä ja suuri luku yksinäisiä. Enimmät suomalaiset työskentelevät kaivannoissa saaden hyvää palkkaa, kuten on mainittu. Täysi hoito yksinäiselle miehelle maksaa 28—35 dollaria kuukaudessa. Säästää siis voi melkoisen joukon se, jolla vaan on halua säästää. Enimmäkseen ovatkin seudun suomalaiset hyvin toimeentulevia, vaikka osalta tahtoo liian suuret verot kapakoihin kuluu. Butte on tullut oikein kuuluisaksi väkijuomatulvastaan.

Henkiset riennot eivät ole tahtoneet saada pysyväistä jalansijaa Butten kuumeentapaisen elämän reuhauksessa. Useampia eri kertoja on perustettu raittiusseuroja estämään juoppouspaheen leviämistä äärettömiin, mutta ne eivät ole kauvan eläneet. Viime aikoina on kumminkin vakavampi henki päässyt nousemaan, kun on raittiutta täydellisesti harrastavain henkilöiden jäsenluku lisääntynyt. Ovat suomalaiset seutukunnalla olleet seurakuntaharrastuksissakin. Viimeinen seurakunta hajosi sen takia, että saivat sopimattoman miehen, F. E. Öhteen opettajakseen.

Butten suomalaiset ovat kyllä utterasti yrittäneet henkisissä riennoissaan, mutta harrastajain luku on ollut vähäinen. Paitsi ylläkerrottuja on heillä lainakirjasto, on myös suomalaiset säveleet kirkuneet torvisoittokunnasta y. m. Mutta juoppous on isoon osaan kansalaisista syvät juurensa lyönyt, ei ainoastaan miehiin, vaan naisiinkin. Entisestään ovat Butten suomalaiset kumminkin huomattavasti parantuneet.

Red Lodgen kivihiilikaivanto on rikas hiilestä ja laadultaan on aine hyvää. Se on vanhempi Sand Couleen ja Beltin kaivantoja.

Kaupunki sijaitsee Kalliovuorten itäisellä harjanteella, etelään päin Yellowstonejoesta. Sinne kulkee Northern Pacificrautatieen haararata ja käytetäänkin hiilet pääasiallisesti rautatievetureissa. Laadulleen on hiili puoleksi bituminimaista ja sisältää varsinaista hiiltä lähes yhtä paljon kun se ensi luokan bituminihiili, jota Ohiossa saadaan. Kuusi hiilisuonta pistää maanpinnalle siinä mäenkupeella, jossa kaivokset ovat, noin 100—200 metrin päässä toisistaan. Ainoastaan paksuimmat niistä ovat vasta otetut työn alle. Tuskin löytyy Yhdysvalloissa monta kaivantoa, joissa hiilenotto tulee niin halvaksi kun näissä, syystä että hiilisuonet ovat paksuja ja puhtaasti hiiltä sisältäviä eikä tarvita mitään nostokoneita, hiiliä kun kaivetaan mäen kupeesta maanpinnan tasalta ja suoraan lastataan vaunuihin.

Suomalaisia asustaa täällä muutamia satoja. Hauskan vaikutuksen tekee kävijään heidän elämänsä. Tuskin on montakaan suomalaista, jotka eivät kuulu raittiusseuroihin, niitä nimittäin on kauvan aikaa ollut kaksi seudulla. Suomalaiset seurustelevat aivan kun veljekset myös muunkielisten kanssa ja näyttävät kansalaisemme olevan johtavina kaupungin seuraelämässä. Siivolla ja rehellisellä käytöksellään ovat he saavuttaneet muunkielisten kunnioituksen. Muutamat suomalaiset ovat ottaneet amerikattaria kainaloisiksi kanoikseen.

Suomalaisten ensi tuloa Red Lodgeen kuvaa kans. John Joki kokemuksestaan seuraavasti: Paikka on 43 mailia Northern Pacificin pääradalta ja oli villissä intiaaniseudussa, ilman rautateitä tai muitakaan ihmisteitä. Kun minä v. 1888 aloin pyrkiä kohti uutta paikkaa ottaen repun selkääni, jouduin heti ensi iltana hirveän rankkaan syksyiseen myrskyyn. Aavikkotuuli puhalti santaa ja sitte vettä virtanaan tehden pimeyden sietämättömäksi. Melkeinpä uhkasi se kuolemaakin. Kauvan harhailtuani pimeässä näin etäämmältä valopilkun loisteen ja uusine toiveineni ponnistelin väsyneitä voimia ehtiäkseni ihmisasunnolle. Mutta ensimmäinen iloni oli pian karkoitettu saavuttuani tupaan ja huomattua joutuneeni intiaanien joukkoon. Yritin jo kääntyä takaisin, mutta sen intiaanit saivat estetyksi ja tulín vasten tahtoani pysytetyksi sisällä. Pelkoni oli alussa varsin suuri, mutta kun sittemmin näin intiaanien rauhaisan toimiskelun ja sen ystävällisyyden, millä he minua kohtelivat, katosi pelkoni pois ja aloin turvallisesti odotella aamukullan nousua. Ennen aamua saapui eräs intiaani metsästästä tuoden tuliaisiksi jäniksen, jota heti

alettiin syödä keittämättä, paistamatta. Tuntui minusta ilkeältä syödä raakaa lihaa, vaan olin pakoitettu elämään talon tapain jälkeen. Aamulla miesten lähdettyä metsästykseseen sain minäkin vapauteni. Ja kun he arvasivat minun pyrkivän Red Lodgeen, viittasivat sinne tienkin. Näin sitte onnellisesti saavuin perille ja aloin työskentelyn ansaiten 4—5 dollaria päivältä.

Työpalkat eivät ole enää entisen veroiset, vaan toki osalla vieläkin on hyvä palkka. Mutta se on pahaksi ettei työ ole säännöllistä, ei tehdä joka päivä työtä, sillä hiilen menekki ei ole tarpeeksi runsas. Hiilivarasto on kyllä vuoreissa loppumaton.

Paitsi raittiusseuroja on suomalaisten keskuudessa myös ollut seurakunta. Pappina on siellä toiminut m. m. norjalaisen Haugen-synoodin vihkimä pastori Aleksanteri Sandström (Suomen nimeltään: Saastamoinen).

Beltin kaivantokaupunki sijaitsee pohjoispuolella valtiota 20 mailia Great Fallsista pienen joen tasangolla. Luonto ympärillä on aavikkoa, „preeriä“. Korkeat vuoriharjanteet, kuuluen Kalliovuoristojonoon, ympäröivät aavikkoa ja itse tasankokin on noin 4,000 jalkaa ylempänä merenpintaa. Maaperä on hiekkasekaista multaa tai hiekkaa, missä aavikkoruoho on ainoana kasvillisuuden tuotteena. Heinä on vahvaa ja ennen kaikkea mehukasta, koska se säilyttää tuon ravitsevan mehunsa yli talvenkin ja antaa tuhansille karjalaumoille riittävästi elatustaan.

Suuret kivihiihivarastot löytyy kätkettyinä aavikon alle. Työmiehet kaivavat miljoonia tonneja tätä hyödyllistä polttoainetta.

Luonto ylipäänsä aavikoilla ei ole viehättävää, onhan tasaista, yksitoikkoista, hiljaista ja pelottavaakin. Mutta laaksoissa ja joen varsilla muuttaa luonto muotonsa, pieni puronen lirisee kiivaasti eteenpäin, haapa- ja leppäpuut kasvavat kilpaa useanlaisten kukkajien kanssa, ja janoiset karjalaumat pyrkivät sammuttamaan janoaan puron kirkkaassa vedessä.

Tällaisella paikalla sijaitsee Beltin kaupunki kuni helmi erämaassa, se on pienen joen varrella suojassa alituisilta aavikkotuulilta ja sen myrskyiltä. Luonto laaksossa on miellyttävä, kesän aikana hyvinkin kaunis, kun laakson rehevä luonto on elossa. Lumivuoria näkyy kaikkialta.

Paikka on vasta vähän aikaa ollut tunnettu, ainoastaan muutamia vuosia. Mutta työtä on hiilikaivoksessa tehty lujasti, ja kau-

punki on noussut äkkiä kun taikasanalla, kuten useat kaivanto-kaupungit. Kaivos kuuluu mailman mainiolle kuparikaivosyhtiölle Anacondakomppanialle, ja hiilet kulutetaan yhtiön suurissa sulimoissa Anacondassa ja muualla. Mutta on seudulla pienempiäkin, itsenäisiä kaivantoja.

Ensimmäiset suomalaiset saapuivat seudulle 1893. Seuraavana vuonna tuli isompia suomalaisjoukkoja Elystä, Minn., ynnä muualta, joten kansalaistemme luku alkoi kasvaa joutuun. Nyt löytyy suomalaisia seudulla enemmän kun missään muussa paikassa Montanassa eikä pitkää aikaa kulune ennenkun ensimmäinen tuhatluku on täysi. Noin kolmesataa miestä tekee työtä hiilikaivannoissa. Nuoria neitosia on palveluksessa.

Sitä mukaa kun kansalaiset ovat asettuneet, vakaantuneet ja lisääntyneet, sitä mukaa ovat henkiset pyrinnotkin kehittyneet. Raittiusseura se ensin perustettiin kevättälvella 1894. Samana kesänä rakennettiin suuri kokoushuone, joka tuli maksamaan noin 2,000 dollaria, mutta suureksi harmiksi paloi se juuri kun oli valmiiksi tulemaisillaan.

Seurakuntakin syntyi. Ja nyt ruvettiin palon jälkeen tekemään yhteistä kokoushuonetta seurakunnan, raittiusseuran ja muittenkin edistyspyrintöjen suojaksi. Kirkko, joksi sitä kutsutaan, maksanee joukon toista tuhatta dollaria. Seurakunnalla on ollut perustamisesta saakka oma pappi yhteinen Sand Couleen kanssa. Pappeina ovat toimineet ensin pastori J. Bäck ja sitte pastori R. Ylönen.

Juoppous on suureksi osaksi hävinnyt kansalaisten keskuudesta ja sijalle on tullut lukuhalu ja into edistymiseen. Myöskin on seurakunnalla ollut soitto-, laulu- ja näyttelykuntia. Huomattava on myös, että suomalaisilla on erityinen loukkausapuyhdistyskin keskuudessaan. Siitä he maksavat 5 dollaria viikossa niille, jotka kaivannoissa loukkautuvat ja sen tähden ovat työhön kykenemättömät. Useita loukkauksia ei kaivannoissa täällä tapahdu, vaikka hiili on hyvin kivistä ja siis työnteko kyllä vaarallista. Se hyvä puoli on näillä kaivannoilla, että ne ovat kaasuttomia.

Useimmilla suomalaisilla perheillä on omat talonsa ja tulevat he verrattain hyvin toimeen. Ansio voi kuukaudessa nousta sataankin dollariin, vaikka tulee vähemmänkin.

Sand Couleen hiilikaivanto on vanhempi Beltiä. Se on 18 mailin päässä Beltistä sekä saman verran Great Fallsista. Paikka ei luonnon kauneuden puolesta vedä läheskään vertoja Beltille. Kumpaakin kyllä

ympäröivät aavat tasankomaat, mutta Sand Couleessa ei juokse jokea. Paikka on kuiva ilman lehdikkoa tai muita vilvoituksia. Mutta harvoinpa hiilikaivannot yleensä tarjoavat luonnonihailulle sopivata alaa, niiden nokinen työkin jo viittaa päinvastaiseen. Hiilen musta tomu peittää paikat, ei saata ajatella yleisiä mukavuuksia eikä tarkkaa puhtaanapitoa.

Sand Couleesta on kaivettu kivihiiliä noin vuosikymmenen. Hiili käytetään Great Northernrautatiellä.

Työmiesten ansiot ovat jaetut hyvin epätasaisesti, osa saapi kelpo palkkaa, aina 4—5 dollaria päivältä, jota vastoin osa saa tyytyä yhden dollarin palkkaan päivässä. Työt tehdään kontrahdilla, missä kaivantomies saa dollarin tonnilta. Tässä voi ansaita hyvin. Mutta työtä tehdään koneillakin ja siinä sivussa tulee olla hiilenlastaajia, jotka saavat 20 senttiä tonnilta. Jos nyt lastaajat saisivat tarpeeksi asti tekemistä, voisivat he jotakin ansaita, mutta työtä täytyy heidän odotella ja niin ansio kutistuu.

Suomalaisia on Sand Couleessa ollut kaivannon alusta pitäen. Ensi aikoina tietenkin oli palkat hyvät, ansiot oivalliset, vaan silloin ei osattu säästää. Vasta sitte kun raittiusseura „Ilonääni“ perustettiin v. 1890, alkoi elämän tavat vakaantua, hyvinvointi kasvaa ja yleiset pyrinnot vilkastua. Seuralla on oma kokoushuone, jota on käytetty kirkkonakin. Seurakunta ja raittiusseura ovat auttaneet toisiaan ystävällisesti. Maksut seurakunnassa ovat niin olleet järjestettyinä, että jokainen kaivannossa työskentelevä suomalainen on suostunut luovuttamaan 25 senttiä kuukaudessa kirkonkassaan ja se summa on vedetty yhtiön toimesta pois.

Soiton harrastaminenkin on ollut vilkasta Sand Couleessa. Soittokunta on hankkinut itselleen noin pari tuhatta dollaria maksavan seurahuoneen.

Loukkaus- ja kipukassa turvaa niitä, jotka kaivantotyössä tulevat loukatuiksi ja siitä sairastavat. Apua maksetaan 5 dollaria viikolta.

Yleinen kirjasto on vuosi vuodelta kasvanut ja on nideluvultaan runsas.

Väkilukuun nähden on Sand Coulee kasvanut taaksepäin. Syynä siihen on se, että hiilivarasto nykyisestä kaivannosta loppuu, mutta yhtiö omistaa 5 mailin päässä toisen hiilialueen. Suomalaisia lienee seudulla noin puolen tuhatta. Perheet omistavat melkein järjestään omia taloja.

Sand Coulee samoin kun Beltkin on suomalaisten aineelliseen ja henkiseen kehitykseen nähden tasaisesti edistynyt.

Bonnerin suomalainen kylä sijaitsee länsipuolella Montanaa Missoulan kaupungin luona. Paikka on tunnettu sahastaan ja siellä on joku sata suomalaisia työssä. Talveksi siirtyy osa yksinäisiä miehiä muualle, vaan perheenmiehet tekevät mitä työtä sattuu löytymään. Suomalaiset ovat ensimmäisiä työhön pääsemään. Heitä onkin siellä ollut toistakymmentä vuotta ja ovat saavuttaneet utteran sekä kelpo työmiehen maineen.

Mutta kaikkialla Montanassa ei suomalaisia ole yhtä suosiollisilla silmillä katseltu. Miljonääri Marcus Daly, joka on Anacondayhtiön johtavana sieluna, on pannut suomalaisia useista työpaikoistaan pois, ei kelvottomuuden takia vaan sen vuoksi kun eivät kansalaisemme ole soveltuneet hänen valtiollisiin tarkoituksiinsa. Daly on kiihkoisa „vapaan hopean“ mies ja kun suomalaiset pääasiallisesti ovat tätä vastaan, ovat he saaneet väistyä pois. Kun saha Hamiltonissa pantiin käymään, ei suomalaisia otettu työhön, vaikka tarjolla kyllä oli. Kun Daly v. 1894 koetti hommata Anaconda Montanan pääkaupungiksi eikä onnistunut, suuttui hän taaskin suomalaisiin ja pani heitä työstä pois.

Kumminkin lienee suomalaisia vielä jokunen Hamiltonissa. Ja Anacondassa on heitä muutamia kymmeniä kuparisulimossa. Anacondan ympäristöllä suomalaiset aikoinaan ansaitsivat jotakuinkin hyvin halonhakkuulla. Heitä lienee siellä parhaimpana aikana ollut satakunta. Esimerkin vuoksi mainittakoon, että eräs mies siellä kahden poikansa kera säästi kolmen vuoden ajalla 30,000 markkaa ja lähetti Suomeen. Eräs toinen mies lähetti halonhakkuussa tekemiään säästöjä 12,000 markkaa Suomeen. Voi sitä säästääkin, kun on luontoa! Anacondassa on suomalaisilla aikoinaan ollut raittiusseura. Bonnerissa on se vieläkin.

Carrollissa ovat suomalaiset tehneet työtä valimossa ja rautatiellä. Jefferson on halonhakkuupaikka. Samassa työssä ovat suomalaiset ansainneet Lockhartissa. Neihartissa on rikkaita hopean ja kullan kaivoksia, mutta hopeanhinnan ollessa alhaalla niistä useat seisovat. Combinationissa ja Blossburgissa on suomalaisia ollut halonhakkuussa. Viimemainitussa paikassa on jotkut suomalaiset karjankasvattajina, pitäen teurastusta varten suunnattomia karjalaumoja.

Wyoming.

Wyomingin valtio on karua ylätasankoa, mutta pohjaltaan rikasta. Rumia seutuja on siellä oikein silmiä väsyttävästi. Osa on kyllä vähän samanlaista kun Dakotan preerit, mutta ylänköisempää. Korkeaa ruohoa kasvaa täälläkin ja on se aikanaan ollut puhvelien hyvää laidunmaata. Toinen ja hyvin suuri osa on aivan alastomia tasangoita, hiekkavuoria, taasen tasankoja ja vuorijaksoja toistensa takaa. Ei kasva puita, ei ruohoakaan, rumaa hietikkoa kaikkialla. Joskus sattuu silmään vaivasmänty taikka katajapensas, mutta enemmälti ei ole niitäkään matkustajaa huvittamassa.

Löytyy kyllä erittäinkin läntisessä osassa Wyomingia joitakin pienempiä jokipuroja, jotka koettavat hiukan pitää yllä kasvillisuutta. Näiden jokien varsilla asuu maanviljelijöitä ja karjankasvattajia.

Mutta sulkeutuupa Wyomingin sisälle Amerikan ja ehkä koko mailman mainittavin alue luonnonmerkillisyyksien suhteen. Luoteisosassa valtiota on nimittäin Yellowstonepuisto, iso alue täynnä luonnon ihmeitä. Siellä on vuoria, jotka suitsevat kuumaa vettä, siellä on satoja geysirejä, on kuumia lähteitä, ja järviä, sisältäen värillistä vettä, on mahtavia vuoria ja Yellowstonejoen 300 jalkaa korkea äkkiputous, on paljon muuta ihmeellistä.

Vaikka Wyomingin valtiosta enin osa onkin ikävännäköistä päältä katsoen, on siinä maanalaiset tavarat ja rikkaudet loppumatotomat. Äärettömät kivihiilikerrokset, jotka ovat kätkössä maan sisällä, tuottavat miljoonia dollareita vuosittain ylösottajilleen. Löytyypä vielä muitakin mineraaleja. On löydetty suuria aloja kuparia ja kultaa, mutta niiden kaivamiseen on vasta vähemmässä määrässä ryhdytty. —

Kun lähemme valtiossa olevia suomalaisia etsimään, kulemme Union Pacificrautatietä idästä länteen päin. Ensimmäiseksi saavumme Carbonin hiilikaivannolle. Suomalaisia saapui tänne ensin v. 1879. Siitä saakka on Carbonissa aina ollut kansalaisiamme. Ansiot, kun vaan työtä on saanut tehdä, ovat olleet paremmat kun missään muualla hiilikaivannoissa. Alkuaikoina olikin oikein hyvät ajat, mutta sittemmin ovat työt vähentyneet, joten on kansalaisiamme paljon muuttanut pois.

Carbonissa Wyomingin suomalaisten henkiset pyrinnot ensiksi pääsivät eleille. Helmikuussa 1887 saatiin raittiusseura perustetuksi ja annettiin sille nimi Lännen Rusko. Ennen seuran perustamista ja vielä joku aika jälkeenkin päin oli juoppous oikein hirmuisessa määrässä vallalla. Raakaa ja hurjaa oli kaikkien kansallisuuksien elämä siihen aikaan Wyomingissa. Karjanpaimenet, metsästäjät ja kaivantomiehet joivat kilpaa. Asetettuna kävi jokainen ja kapakoissa näytettiin usein todellisuudessa Lännen revolveridraamoja.

Vähitellen alkoivat suomalaiset Carbonissa huomaamaan, että raittiusseurasta on hyötyä. Seura on niin ehkäissyt juoppoutta, että viime vuosina ei ole enää ollut suomalaisia kapakoita lainkaan paikkakunnalla. Raittiusseuran toimesta on lainakirjasto, joka sisältää noin 600 nidosta hyvää suomalaista kirjallisuutta.

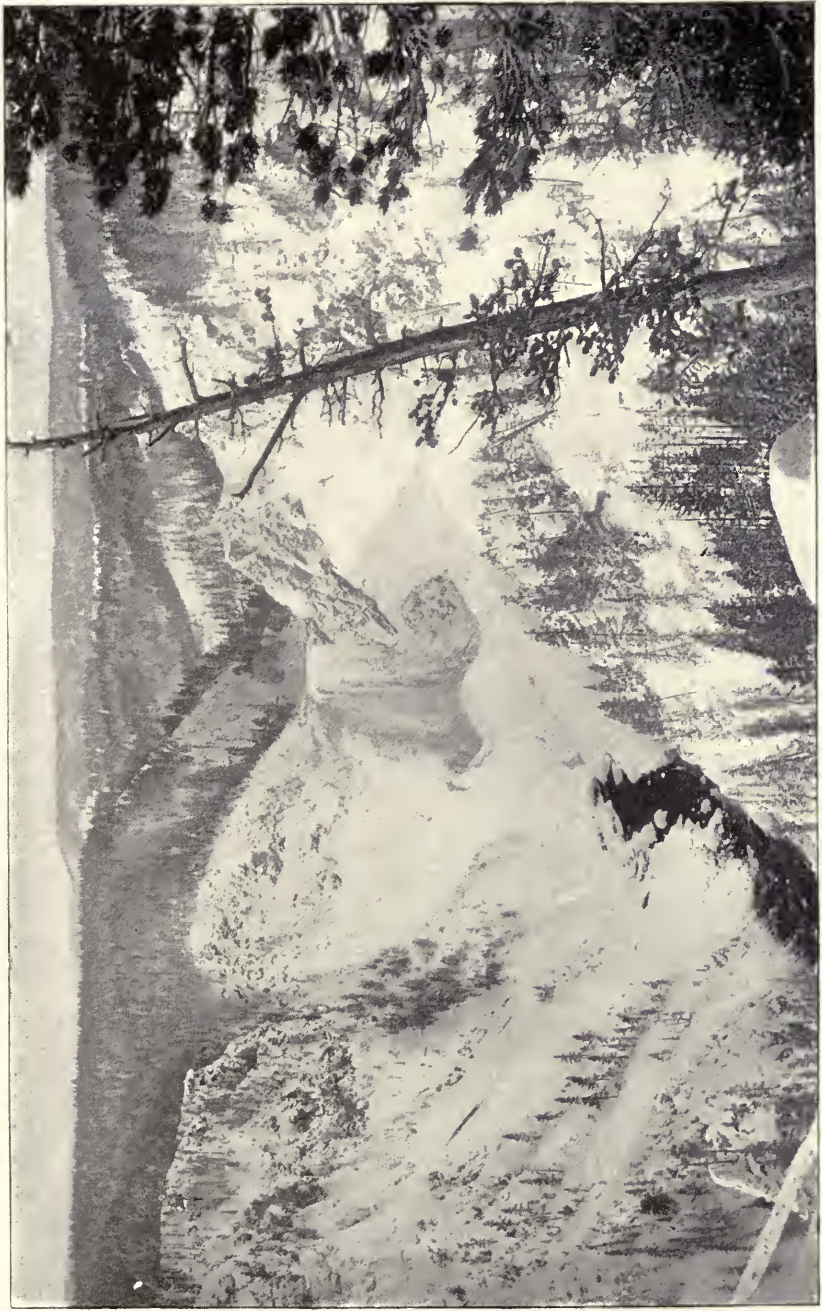
Seurakunta on ollut vaikuttamassa yhden vuosikymmenen. Vakituksia opettajia on joskus ollut, vaan enimmäkseen on toisten kaivantoseutujen kanssa ollut yhteinen opettaja. Seurakunnalla on oma pieni kirkkonsa. Entiseen aikaan on ollut kova riita seurakuntalaisten ja raittiusseuran välillä huoneesta. Käräjiä käytiin ja rahoja tuhlatiin. Lopulta jäi kuitenkin huone seurakunnalle. Ja kun raittiusseurakin laittoi itselleen tilavan ja muhkean kodin, on sen jälkeen rauha vallinnut paikkakunnalla.

Paljon on suomalaisia lähtenyt pois seudulta. Paitsi töiden vähenemistä on syynä myöskin työn vaarallisuus. Nykyisin on suomalaisia siellä jonkun verran toista sataa.

Loukkausapuyhdistys on Carbonin kansalaisilla Hannan suomalaisten kanssa yhteinen. Paljon on se jakanut apua tarvitsevaisille.

Carbonin kaivoksen syvyys, s. o. maan alle hiljalleen laskeutuva reikä (slope), josta hiilet nostetaan, on 3,800 jalkaa pitkä. Työpaikka, jossa miehet työskentelevät, on mailin syvyydellä. Kohtisuoraan maan päältä mitaten on syvyys 450 jalkaa.

Talvimaiesema Wyomingissa.

Kahdentoista mailin päässä Carbonista, vähän syrjässä valtieltä, on kaivantokaupunki Hanna. Ensimmäiset suomalaiset tulivat tänne Carbonista v. 1889. Nykyään on suomalaisten luku siellä noin 300 henkeä.

Kauvan ei suomalaiset olleet täällä ennenkun alkoivat hommata yhteistoimintaa. Elokuulla 1890 perustettiin raittiusseura nimellä Vuoriston Ruusu.

Kun kansaa alkoi enempi karttua, kasvoi toimintakin sitä mukaa ja perustettiin seurakunta huhtikuulla 1892. Yhteinen opettaja tuli hoitamaan molempia seurakuntia, Carbonia ja Hannaa.

Raittiustaloa alkoivat seuran innokkaat jäsenet puuhaamaan, joten sekin oli pian paikkakunnalla. Hiljattain sitä isonnettiin ja korjattiin, ja on se nyt aika komea. Kirjasto on myöskin seuralla ja suomalaiset sitä ahkerasti käyttävät. Paljon hyvää on raittiusseura saanut aikaan.

Seurakunnalla ei ole vielä ollut omaa kirkkoa, vaan on raittiustaloa käytetty siihenkin tarkoitukseen.

Torvisoittokunta on ollut jo useita vuosia paikkakunnalla, kajuttaen säveliään suomalaisten ja toiskielistenkin suureksi iloksi.

Hiilikaivanto Hannassa on hiukan kaasuihin. Suurempaa vaaraa ei kaasu ole kuitenkaan saanut aikaan. Kaivoksen syvyys on 3,000 jalkaa.

Toimentulo Hannan suomalaisilla, kuten yleensä täällä vuoristovaltioissa, on hyvä. On toistakymmentä suomalaista, joita varakkaiksikin voipi kutsua.

Jos nyt taaskin lähemme jatkamaan matkaa Union Pacific-rautatietä ja ajamme pitemmälti, saavumme Wyomingin suomalaisten suurimpaan pesäpaikkaan Rock Springsiin.

Tänne lienevät ensimmäiset suomalaiset saapuneet vähän myöhemmin kun Carboniin. V. 1886 ovat nykyään paikkakunnalla vanhimmat suomalaiset tänne pysähtyneet. Vaikka kaivostyö onkin siellä alettu noin kolmisenkymmentä vuotta takaperin, ei vielä v. 1886 ollut asuinhuoneita riittävästi. Pieniä maanalaisia luolia oli silloin käytettävänä asuinhuoneitten asemasta. Myöhemmin on tuo puute saatu poistetuksi, joten nykyään on monella suomalaisellakin oma koti.

Kun suomalaisia alkoi tänne kokoontua, oli heidän elämänsä hyvin raakaa. Ei mitään harrastuksen ilmausta hyvään, ei kaipausta

parempaan elämään. Juoppous oli syynä alennukseen. Joutohetket vietettiin kapakassa. Siellä juotiin ja tapeltiin. Suomalaisen puukko sai uudellakin mantereella tehdä tuhoa. Linnaa ja vankeutta saivat rikoksentekijät joskus.

Rock Springsin suomalainen kirkko.

Vihdoin eräänä heinäkuun aamuna 1889 kokoontui poikia raskaalla päällä ja mielellä muutaman talon edustalle, jossa makasi useita tyhjiä oluttynnyreitä, tuumimaan mitä olisi tehtävä nykyisen kurjan tilan parantamiseksi. Ja silloin tehtiin ehdotus ja päätös, että perustetaan raittiusseura. Toistakymmentä miestä antoi heti nimensä

jäsenluetteloon ja seuralle annettiin nimi Valon Lähde. Siitä saakka on seura ollut voimassa ja työskennellyt hyvällä menestyksellä.

Seura hankki itselleen oman talon, vaan sekin pian kävi liian pieneksi tarkoitukseensa. Alettiin kesällä 1894 puuhaamaan uutta kokoushuonetta keskelle kaupunkia. Silloin erosi joku osa jäseniä seurasta ja perustivat itselleen uuden seuran. Vielä nytkin on tuo

Rock Springsin suomalainen kirkko sisältä.

toinen seura nimellisesti olemassa, vaan isoja ei se ole saanut aikaan ja jäsenluku on pieni.

Valon Lähteen uusi talo valmistui lokakuulla 1894 ja tuli se maksamaan noin kolme tuhatta dollaria. Seuralla on myöskin oma hyvä lainakirjasto.

Vaikka raittiustyö onkin Rock Springsissä hyvää saanut paljon aikaan, on tehnyt muutoksen oloissa entisyyteen nähden, niin kumminkin yhä vielä saadaan nähdä väkijuomainkin vaikutuksia. Onhan seudulla pari kolme suomalaista kapakkaa, jotka levittävät kirousta ympärilleen.

Raittiusseuran rinnalla on myös herännyt halu seurakunnalliseen järjestykseen. Keväällä 1891 perustettiin tänne seurakunta ja opettajaksi saatiin Carbonista pastori H. Tanner. Useita vuosia hoiti Tanner seurakuntaa, mutta sitte tuli pientä erimielisyyttä, joten paikkakunnalle perustettiin toinen seurakunta.

Vanha seurakunta käytti ensin erästä vanhaa kouluhuonetta kirkkona, mutta kun se ei enää vastannut tarkoitustaan, alettiin puuhaamaan uutta kirkkoa. Tätä hanketta johti silloinen seurakunnan

Suomalainen soittokunta saattaa asemalle Cubaan meneviä.

innokas pappi, pastori A. Riippa, joka oli Tannerin sijalle tullut. Keväällä 1897 oli oma kirkko seurakunnalla. Se on aika sievän näköinen. Kellon torniin lahjoitti eräs kansalainen, Jaakko Särkijärvi. Seurakunta on nykyään hyvällä kannalla. Opettajana toimii nyt pastori A. Granholm.

Toisen, n. k. kansallisseurakunnan pappina on pastori K. A. A. Koski, joka pitää jumalanpalveluksia myös Hannassa.

Torvisoittokunta on Rock Springsinkin suomalaisten kesken ollut toimessa jo kuudetta vuotta. Siihen kuuluu noin 20 soittajaa. Paljon on se hauskuutta tuonut.

Loukkausapuyhdistys on ollut suuresta hyödystä loukkautuneita avustaessa. Noin pari tuhatta dollaria on se jo maksanut loukkautuneille.

Beitin ensimmäiset suomalaiset.

Hiilikaivoksissa ansaitsevat suomalaiset kuten muutkin täällä elatuksensa. Kaivannossa n:ro I työskentelee suomalaisia lähemmäs kaksi sataa.

Lukija, lähdeppäs kerran katsomaan hiilikaivantoa sisältä. Puumme kaivantovaatteet yllemme ja astuskelemme aamulla ennen seitsemää n:ro I:n nostohuoneelle. Siellä noustaan hiilivaunuun. Nyt sytytetään hatussa olevaan lamppuun tuli, sillä niin pian kun mustasta aukosta pujahdetaan sisälle, tulee aivan pimeä, pimeämpi

Hiilikaivanto Wyomingissa.

kun outo voi aavistaa. Ei pimeimpänä syysyönä voi olla niin pimeä kun on luonnostaan tuolla kaivannossa, ei siellä ole tähden himmeääkään välkettä. Olemme maansisässä. Seinät, katto ja lattia ovat pikimustat, ei kajastustakaan näy.

Vaunuja on pitkä juna ja niihin sijoittuu puolen tuhatta kaivantomiestä. Juna päästetään menemään ja hyvää kyytiä kiidämmekin puolentoista mailia kaivannon sisään. Meno kestää vaan noin 7 minuuttia. Loppumatka kävellään niitä käytäviä, joita myöten muulit vetävät vaunuja. Lokeroita on satoja ja siellä tehdään kaivamista.

Tässä n:ro I:ssä on noin 10 jalkaa paksultti kivihiltä kallioiden välissä. Kivet pönkitetään paksuilla pölkyillä. Tonnin vetoisia vaunuja

ottaa tavallisesti lastata irtiotetusta hiilestä 40 minuuttia. Hiilen irrottaminen tapahtuu siten, että alhaalta kalliota vasten hakataan pikkakirveellä syvät kolot. Sitte porataan koneella reikä, mikä on pari tuumaa läpimitaten ja välistä kahdeksankin jalkaa pitkä. Reikään pannaan ruutia ja ammutaan. Joka ammunalla putoaa monta vaununlastia hiiliä. Kuta isompia hiilet tulevat, sen parempi on ansio. Kaivantomiehen päiväansio on monenlainen, tavallisesti vaihtelee se 2—3 dollarin välillä. Toisinaan nousee ansiot ylikin tuosta määrästä.

Kaivantopuku.

Miehet, jotka hiilikaivannoissa tekevät jonkun aikaa työtä, ovat siihen hyvin tyytyväisiä eivätkä halua vaihtaa työtään maanpäällystyöhön.

Rock Springsin kaivannon n:o I pohjasta maan päälle kohtisuoraan on matkaa 4—5,000 jalkaa. Enimmät kaivannot kuuluvat Union Pacifcrautatielle, mutta on joku yksityinenkin. Kaivanto n:o IX on hyvä työmiehille puhtaan ilman ja hyvän ansionkin tähden. Sen kaivannon sisällä on rautatietä yli 10 mailia, josta voi päästä käsitykseen kuinka laaja on kaivanto ja kuinka suuri liike on sen sisällä. Siitä ovat Rock Springsin kaivannot hyvät, ettei siellä ole kaasua ja ilma pidetään verrattain hyvänä. Mutta tapahtuu niitä

tapaturmia täälläkin. Karaistu täytyy olla kaivantomies, sillä kuolema uhkaa häntä joka askeleella.

Jos nyt lähemme Rock Springsistä ja siirrymme 5 mailia sivulle valtatiestä, niin löydämme pienen kaivantopaikan, jonka nimi on Hopkinsville. Tänne ovat suomalaiset siirtyneet ensin Rock Springsistä v. 1889. Paljon ei ole siellä kansalaisiamme. Raittiusseura on heillä ollut, vaan lienee nykyisin kuolluksissa. Hupina on heillä pieni lainakirjasto.

Matkalla kaivantoon.

Jatkaen matkaa etemmäksi tulemme lähellä Utahin rajaa Red Canoniin. Tälle nurkalle mormoonien keskeen ovat ensimmäiset suomalaiset tulleet v. 1883. Hyvät ansiot, kauniimpi seutu ja raittiimpi ilma houkuttelivat suomalaisia tänne muualta Yhdysvalloista. Red Canonin läpi juoksee pieni joki antaen seudulle kauniinlaisen näköalan. Maa yleensä on ruohonpeittämää ja keinotekoisella kastelemisella on kasvu paikoin saatu niin hyväksi, että niitetään paljo heinää.

Kun suomalaisia sinne enemmän saapui, tulivat hekin keskuuteensa perustaneeksi raittiusseuran v. 1890. Ei kauvan jälempää perustivat he sinne myöskin seurakunnan, jota hoiti Rock Springsin pastori.

Red Canonin kaivannot ovat kaasuisia, ja kaasu pääsee joskus räjähtämään tuottaen suurta turmiota miehille. Eräässäkin tuollaisessa kaasuräjähdyksessä kuoli 62 työmiestä, joitten joukossa 8 suomalaista. Kaasun y. m. vaikutuksesta on suomalaisia muuttanut pois paikkakunnalta, joten ei heidän joukkonsa enää ole monta kymmentä. Niinpä raittiusseura ja seurakunta ovat kuolleet, ainoana yhteissitenä on heillä enää loukkausyhdistys. —

Kun matkustimme Union Pacificia suomalaisten luo Red Canoniin, kulimme rautatien sitä haaraa, joka menee Utahiin. Toinen haara

Pari hiilenirroittajaa työssä kaivannossa.

lähtee vähä ennen Red Canoniin saapumista Montanaan päin. Sen varrella, noin 80 mailia länteen Rock Springsistä on nuori hiilikai- vanto Diamondville, jonne myöskin on suomalaisia asettunut.

Tämä kaivanto avattiin v. 1893 ja jo seuraavana vuonna tulivat sinne ensimmäiset suomalaiset. Kun kansaa alkoi enempi karttua, perustivat he raittiusseuran keskuuteensa lokakuussa 1897 ja on se ollut hyvänä apuna kansalaisten sivistämisessä. Omaa raittiustaloa on alettu hommaamaan. Lainakirjasto on myöskin paikkakunnalla. Seurakuntakin on jo perustettu, mutta omaa pappia ei vielä ole. Nykyään käy heidän luonaan Rock Springsin pastori kerran kuussa. Suomalaisia asujamia lienee paikkakunnalla

Rakennuksia kaivannon päällä.

noin 300. Elämä heillä on siivoa ja mallikelpoista. Työmiesunioni on heillä, ja yhdessä toiskielisten kanssa koettavat pitää oikeuksiaan voimassa.

Diamondvillestä pari mailia länteen on pieni paikkakunta nimeltä Kemmer, suomalaisten kesken tunnettu nimellä: Kuilin kaivanto: Tämä on aivan uusi paikka. Suomalaisia on tullut seudulle v. 1897 ja lienee heitä nyt pariin sataan. Raittiusseura on perustettu tammi-kuulla 1898.

Nämä kaivannot ovat sievällä paikalla. Joki, joka tuo virkistystä paikkakunnalle, kasvattaa samalla ruohoa maahan. Suomalaiset pitävät olostaan täällä hyvin.

Olemme nyt käyneet Wyomingin suomalaisten enimmät asuma-seudut katselemassa. Vielä on pari paikkaa, joista tulee mainita. Ne ovat Dakotan rajalla ja kuuluvat Mustien Kumpujen ryhmään. Hiiliä niissäkin, Cambriassa ja Glen Rockissa, kaivetaan. Cambria on omituisen luonnonihanalla paikalla kahden jättiläisvuoren raossa. Glen Rockin ympäristöllä ovat suomalaiset tilaisuudessa ampumaan joutohetkinään antiloopeja aavikolta, jossa niitä joukolta on. Suomalaisia on kummassakin näissä paikoissa vähän.

Colorado.

Muskin löytynee mailmassa onnellisempaa ihmistä kun kullanetsijä sillä hetkellä, jolloin hän perkkausalastaan löytää kultakimpaleen tai kallion, jossa huomaa olevan runsaammassa määrässä kultaa. Hän näkee suuret vaivansa palkituiksi ja toivo rikkaudesta täyttää mielen.

Muuten ei kullanetsijän elämä ole mitään kadehdittavaa. Hän on koko elämänsä uhrannut jalon metallin etsimiseen. Hän kulkee vuoristolta vuoristolle pikka (teräväpäinen kaivantokuokka) ja lapio olallaan. Muonavarvoja on hänellä jonkun kuun varaksi, hyvä pyssy on ampumavaroineen taistelun varalta petojen kanssa ja riistan hankkimista varten. Näin kullanetsijät (Amerikan suomalaiset kutsuvat heitä prospäkkäreiksi) eleskelevät viikot, kuukaudet, vuodet nuuskien purojen varsia ja vuorten rotkoja, tehden työtä milloin mieli tekee ja sää on suotuisa. Illat pitkät ja myrskysäät oleskellaan hirsihuoneissa kertoellen urhojuttuja ja poltellaan piippua. Heidän elämänsä on monessa suhteessa vähemmän hupainen ja he saavat kestää monia vaivoja, mutta elämä on vapaata, he ovat omia isäntiään. Kun he löytävät lupaavan kivilajin, alkavat he kaivella reikää, etsiskellen varsinaista metallisuonta. Usein, liian usein saavat he turhaa työtä tehdä ja aikansa kaivettuaan heittävät työnsä siihen ja lähtevät uusia aloja etsimään. Siksipä kun kullanhakija sitte löytää sellaisen paikan, josta hän on varma, niin onhan ilon syytä. Onhan vuosien toiveet silloin toteutuneet ja kaikki vaivat sekä pettymykset palkittu.

Colorado on maa, jossa prospäkkärit lienevät liikkuneet enemmän kun missään muualla. Sen vuoristoja ja syvänteitä ovat suomalaisetkin kullanetsijät tutkineet toivon ja pelon vaiheilla. Valtio

on mineraaleista mitä rikkain. Luonto on sen alueen suurilla rikkauksilla täyttänyt.

Muutenkin näyttää Colorado olleen luonnon erityinen leikkikalua. Se lienee mailman merkillisimpiä maita. Jylhäin Kalliovuorten pääselänne kulkee sen läpi. Mutta vuoret eivät ainoastaan kule läpi, ne näyttävät monin kohdin pyrkivän äärettömään korkeuteen. Idänpuolella Missouri-laakson rajalla nousee vuoriselänne äkkijyrkkänä muurina jotain 10,000 jalkaa merenpinnasta. Sinne tänne on vesi kaivanut itselleen läpipääsön ja on sorvannut kuiluja sekä syvänteitä, muodostaen kohisevia koskia ja liriseviä puroja. Koko luonto on vallatonta epäjärjestyistä ja sittekin ihmeellisen viehättävää. Kaikkialla kohoaa ikuisen lumen peittämiä vuoria aina 15,000 jalkaakin yleemmäksi merenpinnan.

Ja vuorten välillä löytyy ihania laaksoja rikkaine kasvillisuukseen ja pienine kirkkaine järvineen. Ylhäällä vuoristoissa lepää raskas kuolevaisuus, ei kasva puut, ei ruoho vihannoi. Jään ja lumen peitossa on vuoret kaikki ajat. Ja siellä huipussa on hyvin kylmä. Mutta alhaalla laaksossa ja vuoren syvänteessä saattaa löytyä oikein paratiisimaisia seutuja, suojassa pohjatuulilta ja kylmältä. Vallaton vuoripuronen heittää tuhansia kuperkeikkoja, ryntää vuoriston huimaavasta korkeudesta alas milloin jyrkkänä putouksena, milloin kohisevana koskena tai monimutkaisena hopeavyönä. Ja laakson tasangolle kun pääsee, hiljentyy vauhti, vakaantuu kulku ja sitte kirkkaana purona antaa virvoitusta laakson runsaalle kasvistolle. Ja vuorieläimet ne käyvät sammuttamassa janoaan sen kirkkaassa vedessä.

Vaan tämä ei ole kaikki mitä Coloradon laaksot ja syvänteet tarjoavat. Sieltä täältä vuorenkupesta pulppuaa mineraalilähteitten kiehuvannäköinen vesi, toisinaan kiehuvan kuumana, toisinaan kylmänäkin. Kaikenlaisia mineraalivesiä ja vesilähteitä löytyy täällä Amerikan alppimaassa. Tuhansia sairaita käypi vuosittain kylpemässä lähteitten terveellisessä vedessä. Komeita kylpypaikkoja, sairaaloita ja hotelleja löytyy.

Ihminen on ottanut asuntonsa melkein kaikkialle. Kun ensin pestiin kulta laaksojen puroista, kasvoi kaupungit niiden sijalle. Sittemmin on pyritty ylempään ja ylempään vuoristoon, niin kauvas ja kauvemmaksikin kun ihminen oikein kestäisi. Kaupunkeja löytyy aina 11,000 jalan korkeudessa kuten Leadville ja onpa useita kai-

vantoja aina 13,000 jalan korkeudessakin. Jos mikään valtio tarjoaa vaihtelevaisuutta luontonsa ja ilmastonsa tähden, on se juuri Colorado, Amerikan Sweitsi.

Suomalaisiakin on tässä kummallisessa maassa, heitä tavataan aina laaksojen pohjilta korkeille vuoristoille asti, aina yläpuolelle kasvillisuuden rajan. Ja kaivantohommat ovat kansalaistemme elinkeinona. Kumminkaan ei Coloradon luonto näytä oikein voineen suomalaisia viihdyttää, vuoret lienevät tuntuneet liian jylhiltä, liian kammottavilta. Suomen luonto on kokonaan toisellaista lehtevine vaaroineen ja siintävine järvineen.

Ensin suomalaiset ohjasivat kulkunsa Denverin lähelle, siitä ylemmäksi ja kauvemmas vuoristoon Pikesvuoren juurelle ja vielä kauvemmas Leadvilleen. Vuoden 1880 seuduilla löytyi muudan suomalainen kullanpesijä Californian kurussa, lähellä sitä paikkaa mihin myöhemmin rakennettiin kuuluisa kaivantokaupunki Leadville. Kun sitte vuosia myöhemmin alettiin rautatietä rakentaa Denveristä Leadvilleen, löytyi useita kymmeniä suomalaisia rautatientyössä, ansaiten siihen aikaan hyvänlaista palkkaa. Kun rautatienteko loppui, jäi osa sen työmiehistä, suomalaisia y. m. kansallisuuksia Leadvilleen kaivantotöihin. Silloin oli Yhdysvalloissa olemassa Shermanin hopealaki, joka velvoitti hallituksen ostamaan suuret määrät hopeaa pitääkseen hopeanhinnan korkealla. Ja kun Leadvillen kaivannot ovat rikkaat hopeasta, ei ihme jos siellä hyvää palkkaa ja hyviä aikoja nautittiin. Kaivantomiehen palkka oli $3\frac{1}{2}$ —5 dollaria.

Mutta tätä ei kestänyt kauvan, lakkautettiin Shermanlaki ja sitä seurasi hopeanhinnan alennus ja useain kymmenien kaivantojen seisaus. Aika ei ole sittemmin parantunut entisilleen, on ollut työlakkoja ja muita mullistuksia. Kumminkin on työpalkka kaivannossa vielä verrattain hyvä, maksetaan 3 dollaria päivältä.

Miehenpuoliset kansalaiset Leadvillessä ovat melkein järkiään kaivantohommissa. Joitakuita suomalaisia tyttöjä on palveluksessa, ansaiten 20, 25 jopa enemmänkin dollareita kuukaudessa.

Leadvilleä kutsutaan „Pilvien kaupungiksi“ ja onhan se 11,000 jalkaa merenpintaa korkeammalla, joten usein pilvet ovat kaupungin alapuolella laaksossa päin. Suomalaiset asuvat noin mailin verran kaupungista vuoren rinteellä monta sataa jalkaa ylempänä Leadvilleä. Kaupungin ympäristöllä on tuhansia kaivantoja ja suomalaiset saavat niistä elatuksensa. Onpa ollut ja ehkä vieläkin on suomalaisia

kaivantoyhtiöitä, jotka muilta vuokraavat kaivantoja määräajaksi tehdäkseen työtä omin päinsä. Suomalaiset ovat näin ansainneet hyviä rahoja. Jos käyt katsomassa noissa kaivannoissa, huomaat ettei jalo metalli lähde puuveitsellä vuolten. Hikipäässä saa siinä tehdä työtä terästetyillä työkaluilla ennenkun hopeamalmi lähtee liikkeelle, ja sekin sulimossa puhdistettuna antaa vaan pienen osan hopeaa sekä muuta metallia.

Mitä suomalaisten aineelliseen toimeentuloon tulee, ovat he tavallisen hyvissä varoissa omistaen omat talonsa, ja usealla on omia kaivantoalueitakin, joskaan niissä nyt hopeanhinnan alhaalla ollessa ei kannata työskennellä. Hopeakaivajaksi, kuten yleensä metallikaivantoihin, ei pääse kuka tahansa. Siinä vaaditaan tottumusta. Uusi mies, tuntematta metallin tai maan laatua, usein sekoittaa kelvotonta maata malmiin ja tekee aika vahingon. Kyllä sitä kuokkia, kaivaa ja porata osaa kuka tahansa, mutta tuntea metallimalmi arvottomasta maasta vaatii vuosien kokemusta. Paitsi hopeata saadaan Leadvillen kaivoksista isossa määrässä lyijyä, mutta tämä vaikuttaa kaivantomiehiin usein vaarallisen taudin, lyijytyksen. Kultaa ja rautaakin tulee noista kaivoksista.

Henkisiä pyrinöitä Leadvillen suomalaisilla on ollut, kuten raittiusseura, soittokunta y. m. On heillä oma seurahuonekin yhteisiä kokouksia varten. Mutta suomalaista pappia siellä ei ole ja seutu on kaukana sellaisilta paksummilta pesäpaikoilta, joissa on oma pappi. Coloradon suomalaisseudut eivät ole väkirikkaita ja ovat ne hajallaan toisistaan.

Toinen huomattavampi suomalaisseutu Coloradossa on Telluride, joka on eteläosassa valtiota. Se on kaivantokaupunki samoin kun Leadvillekin, mutta sen kaivannoissa saadaan hopean ohella enemmän kultaa. Telluride ei ole varsin niin korkealla kun Leadville, on vaan noin 8,000 jalan korkeudessa, mutta sen ympärillä kohoaa vuoret vielä noin 6,000 jalkaa ylemmäksi. Leadville on vuoren kupeella, jota vastoin Telluride on laaksossa joen varrella. Kaivannot täällä ovat yleensä useita tuhansia jalkoja ylempänä kaupungista, usein hyvinkin vaikeiden esteiden takia. Tomboyn kaivanto, joka joku aika sitte joutui Rothschildien omaksi, on rikas kultakaivanto. Se on jonkun matkaa ylempänä kasvillisuuden rajasta, seudulla missä ilma jo on melkein liian kevyttä ja missä ei enää puut kasva. Siellä Suomen pojatkin muiden mukana ovat kultaa kaivaneet, mutta

kovassa kivessä sielläkin on metalli. Kulta on niin kiveen sekaantunut, että harvoin sitä näkyy. Jos sattuu tuollainen kultajuova näkymään kivipalassessa, silloin kivi useinkin osuu livehtamaan kaivantomiehen taskuun. Niin saattaa käydä kultapalasselkekin, jos sellainen milloin sattuu löytymään.

Telluriden tienoolla on suomalaistenkin huomattavimmalla kulta-kaivosyhtiöllä, „Mustan Karhun komppanialla“, alueensa. Työ alettiin tässä helmikuulla 1894. Paitsi „Mustaa Karhua“ on yhtiöllä muitakin alueita vierellä, kuten „Valkea Karhu“, „Ryssän Karhu“ y. m. Musta Karhu on kumminkin osoittautunut antoisimmaksi. Siinä on havaittu löytyvän sellaistaakin malmia, joka sisältää kultaa 38 dollarin arvosta tonnille. Ja sellaisen ottaminen hyvin kannattaa. Mutta tuotantoon asti kaivanto ei ole päässyt, sillä yhtiö ei ole jaksanut saada itselleen kallista kivisurvimoa, missä kulta erotetaan kivistä. Luulon mukaan pitäisi noiden kaivantoalueiden olla pohjaltaan hyvinkin rikkaita, sillä seudun rikkaimmat kultasuonet kulkevat tämän alueen läpi. Yhtiö on ollut kaupoissa osasta näitä „kleimejä“ 60,000 dollarin hinnasta ja ostajakin jo oli tiedossa, mutta hän ei hankkinut ajalleen rahoja, joten lienee se kauppa jäänyt. Yhtiölle olisi vielä jäänyt „kleimejä“, joista sopi odottaa melkein samaa hintaa. Sellaisten kaivosten hyödykseen käyttäminen, joissa kulta on kiveen kätkeytyneenä, on vähillä varoilla mahdoton, sillä survimot ja muut konelaitokset nielevät kymmeniä tuhansia dollareita.

Paitsi tätä yhtiötä on seudun suomalaisilla useita yksityisiä kaivantoalueita, joissa he tekevät työtä varojen ja voimien mukaan. Näissäkin alueissa on hyvin toiverikkaita kleimejä, joten mahdollista on, että ajan pitkään voipi niiden omistajista varttua upporikkaita kaivosparooneja.

Suomalaiset Telluridessa tulevat toimeen oikein hyvin, ehkä paremmin kun missään muualla vuoristovaltioissa. Heidän henkisistä pyrinnoistään on raittiusseura ja kirjasto huomioonotettavat, onpa heillä oma kokoushuonekin. Suomalaisilla on omat talot melkein järjestään.

Jonkun matkan päässä Telluridesta on Ricon kaupunki, missä jokunen suomalainen työskentelee. Lyonsissa on muutamia suomalaisia kivitöissä. Myös muualla siellä täällä on suomalaisia reippaita kaivantomiehiä, jotka siellä vapaassa luonnossa ovat saaneet omituisen vapaan ja suoran käytöstavan. Heti tuntee ulkoapäin tuollaisen

vuoristossa eläneen suomalaisen. Hänessä ei ole vähääkään orjaisuutta eikä paljon sievistelevää kohteliaisuuttakaan. Hän ajattelee itsenäisesti ja vapaasti kaikissa asioissa sekä kainostelematta sanoo mielipiteensä välittämättä ollenkaan oliko se kuulijalle mieleen vai ei. Myöntää jokaisen täytyy, että järkevätuumaisia he ovat ja olennoitaan hyvin miellyttäviä, sillä on oikein hauska nähdä suomalaisia noin reippaina ja ryhdikkäinä. Useimmiten ovat he varakkaita, ovat koonneet hyvästi rahoja ja sekin antaa heidän käytökselleen varmuutta.

Suomalaisia naisia on Coloradossa vähemmänpuolisesti, vaikka palveluksessa on palkka hyvä, — ja monella seudulla reippaat suomalaiset kaivantomiehet ikävöivät Suomen sinisilmisiä ja halusivat saada heitä kainaloiksi kanoikseen.

Denverin ihanassa ja raitisilmaisessa kaupungissa on joitakin suomalaisia tyttöjä palveluksessa sekä joku miespuolinen käsityöläinenä. Ja ympäristöllä kerrotaan suomalaisia olevan kivityössä.

California.

Nimi California herättäneesi sinussa, lukijani, heti ajatuksen kullasta ja suurista rikkauksista. Mutta saadaksesi nykyisestä Californiasta oikean kuvan on sinun johdettava mieleesi suuret viini- ja hedelmäpuuviljelykset, rehevä, mahtava luonto ja ihmeellisen lauhkea ilmanala.

Kultaa on vieläkin Californiassa, mutta tullaksesi oikein tuntemaan sen kulta-aikoja on sinun palattava muutamia vuosikymmeniä takaperin ajassa, oikeisiin kultakuumeen aikoihin.

Californian historia tarjoaa selvimmin kuvan Amerikan nopeasta jättiläisedistyksestä. Vielä elää ihmisiä, suomalaisiakin, jotka tultuaan nykyiseen Californiaan tapasivat sen erämaana, perikkaamattomana. Eikähän siitä olekaan vielä kulunut kun tasalleen puoli sataa vuotta, jolloin suuri Californian kultakuume, Suuren Lännen asuttamisen lähin aihe alkoi. Sitä ennen, tai noin 1840 vaiheilla oli ensin alkanut pienempiä yksityisiä joukkoja, enimmäkseen metsästäjiä, rientää kohti kaukaista länttä. Olipa joukossa uutisasukkaiksikin haluavia. Monien vastuksien perästä aavoilla preereillä, missä saivat tapella intiaanien ja puhvelihärkän kanssa, saapuivat he perille. Paljo hävisi ensimmäisiä matkustajia. He kärsivät jos jonkinlaista puutetta, tulivat kipeiksi ja kuolivat. Paljon heitä surmasivat intiaanitkin.

V. 1848 löydettiin kultaa suurissa määrin. Moni uutisasukkaista sai kultaa enempi kun leipää. Ja kulovalkean nopeudella levisi huuto Californian kultamaista aina Eurooppaan asti. Miehet ja vaimot, köyhät ja rikkaat alkoivat varustautumaan matkalle siihen maahan, jossa kultaa voi puuveitsellä leikellä.

Suunnattomat joukot kaikenlaista kansaa, vanhoja kullankaivajia, onnenetsijöitä ja seikkailijoita ryntäsi kun hurjistanut härkälauha

kohti Californiaa. Joka päivä aamusta iltaan nähtiin pitkiä karavaanijoukkoja suuntaavan kulkuaan länttä kohti. Aavat preerit, joissa ennen vaan puhvelit ja intiaanit asustivat, saivat nyt nähdä kansainvaelluksen kirjavaa joukkoa. Näitä siirtolaisia seurasi insinöörejä, jotka mittasivat rautatielinjaa. Ne joilta oli kesken loppunut matkarahat, voivat helposti ansaita sitä rautatietyössä. Päiväpalkka oli hyvä. Mutta kullankaivuussa oli toivoa ansaita vielä paremmin.

Ja kultaa sitä tosiaan löytyikin siihen aikaan. Suunnattomat määrät sitä kaivettiin ja huuhdottiin. Tarkkaan ei puroja joudettu puhdistamaan, sillä nyt vielä saadaan jotenkin hyvästi kultaa useasta ennen hylätystä purosta. Mutta kuta helpompi oli kullan saanti, sitä nopeammin se meni. Leipä oli kullanhintaista, monesti annettiin paino painosta kun vaihdettiin leipää kullalla. Muut ruokavarat olivat yhtä suuressa hinnassa. Kuppi kahvia maksoi dollarin, omena tai muu hedelmä maksoi saman verran. Ruoka-aterian hinta oli viidestä dollarista aina sataan asti.

Muuten vallitsi hirmuinen nyrkkivallan aikakausi. Puukko ja revolveri oli lakina, mielivalta ja voima hallitsijana.

Ihmeellisesti ovat ajat muuttuneet tuskin ihmisijässä. Ennen ei Californiassa ollut dollaria pienempää rahaa käytännössä. Rautatien mukana tuli 50-senttiset ja 25-senttiset. Nyt jo käytetään „nikkelejä“, 5-senttisiä, kumminkin on tuo vielä käytännössä pienin raha ei ainoastaan Californiassa vaan vuoristovaltioissakin.

Seikkailija sanonee Californiassa aikain huonontuneen. Mutta kyllä ne ovat parantuneet. Rahalle on tullut arvo, ja ruoka on helpommin saatavissa. Nyt voi saada Californiassa ruoka-aterian 10 ja 15 sentillä, kupin kahvia 5 sentillä, vaatekerran 10 dollarilla j. n. e. Vallattomuuden sijaan on tullut tyyni rauhallisuus. Oikeus ja laki on ottanut sijan siinä, missä ennen nyrkkivalta temmelsi.

Kulta on kyllä isoksi osaksi noukittu pois, vaikka vieläkin saadaan Californiasta vuosittain monien miljoonain dollarien arvosta kultaa. Mutta turhaan matkustaja rautatien varsilta kultakiveä katselee. Sen sijaan kohtaa silmää ihanille mäenrinteille istutetut hedelmäpuutarhat. Kukkia kukoistaa läpi vuoden, ruusuja on joulunaikanakin. Jo tammi- ja helmikuussa tehdään kylvöjä sekä ensimmäinen sato korjataan silloin kun Suomessa maanviljelijä alottelee kevätkylvöjä. Toinen sato saadaan jouluksi. Ihana, paratiisillinen maa on California! Luonto ja maan rehevä kasvullisuus ovat monta vertaa arvokkaammat

kun se kulta, mikä tuon maan povesta on ryöstetty ja ryöstetään. Tuskin on mitään etelämaan kasvia, joka ei ottaisi Californiassa menestyäkseen.

California ja yleensä Tyynen meren Amerikan puoleinen ranta on kasvillisuudelta kokonaan toisellaista kun muu osa maapalloa. Kaikki siellä on jättiläismäistä. Seeteri-, tammi- y. m. metsät ovat mahtavia, mutta Californian ylpeys on sen punapuissa. Punapuu (red wood) on suurimpia puulajeja maailmassa. Sen varsinainen

Vanha vanhan suojassa (Kuva punapuumetsästä).

kotimaa on Californian pohjoisrannikko ja osa Oregonia. Californiassa Mendocino- ja Humboldtkaunteissa sitä eniten löytyy ja siellä on niiden hakkuu vireintä. Suurin punapuu mainitaan olleen se, joka kaadettiin useita kymmeniä vuosia sitte ja jota kaatamassa ja halkomassa on ollut viisi miestä kokonaista 22 päivää. Puu kuuluu olleen 308 jalkaa pitkä, 28 jalkaa paksu ilman kuorta, ja kuori itsestään kahta jalkaa paksu. Kannon päällä kuuluu olevan tilaa kolmellekymmenelle kahdelle parille tanssia. Nyt pidetään kannon päällä koulua kesäisin ajoin. Suuri on eräskin puu, joka on kaadettu sillaksi laakson poikki. Laaksossa kulkee rautatie, joten puuhun on tehty tunneli, mistä juna mahtuu kulkemaan. Toisessa päässä puuta on sen sisälle kaiverrettu huone, jota käytetään ravintolana.

Jonkun verran pienempi puu on ollut kansalaisemme Abram Henriksonin maalla Noyossa. Muutamia vuosia sitte on Henrikson kaadattanut puun ja halkonut siitä rautatiepölkkyjä, „taiseja“, kuten Amerikan suomalaiset kutsuvat. Kanto on vielä jälellä, se on 20 jalkaa läpimitaten ilman kuorta. Ympärysmitta on 70 jalkaa. Vähän pienempiä ovat ne kaadetut punapuut, joiden kantoihin jotkut suomalaiset ovat itselleen saunan kaivertaneet. Hyvä kuuluu olevan löyly tuollaisessa tiviissä saunassa.

Maantietunneli punapuun alitse.

Nuo punapuut antavat monelle suomalaiselle elannon. Siellä metsissä on kansalaisiamme sadottain hakkuutöissä. — Mutta kun alamme puheen Californian suomalaisista, on paras lähteä heitä tarkastelemaan San Franciscosta, siitä paikasta, josta suomalaisten leveminen on tapahtunut.

Mutta San Franciscon laajuus, sen kirjava väestö, sen kuumeentapainen elämä panee meille suuria vaikeuksia löytää kansalaisiamme. Ajellessamme kaupungin katuvaunuissa tai kävellessämme saatamme tehdä tarkasteluja koettaen etsiä tuttuja suomalaiskasvoja, mutta jos luulemme löytävämmä saatamme yhtä hyvin ajaa kanton, että paukahtaa. Siellä on siksi paljon suomalaispiirrettä, että jos sillä ongella rupeamme onkimaan saattaa tulla kaloja sellaisia, jotka ovat

tuskin koskaan kuulleet Suomen nimeä mainittavan. Intiaaneja kun on sekaantunut idästä tulleet kanssa, on muodostunut jos jonkin kansan omaisia piirteitä.

San Franciscossa on paljon suomalaisia, jotka eivät enää tunnusta kansallisuuttaan, elävät amerikkalaisten joukossa ja kulkevat amerikkalaisina. Yleensä tästä ei ole mitään vahinkoa kansallisuudellemme, päinvastoin on parempi, ettei Suomen nimi sekoitu heidän tekoihinsa, sillä he ovat ylimpinä tappelupaikoissa ja ovat sortuneita kapakkasankareja. Puhuessasi suomenkieltä katuvaunussa tai jossakin

Suomalainen ratapölkkyjen teossa.

muussa yleisessä paikassa, saatat nähdä jonkun läsnäolevan suun menevän irvistyksen. Uteliaisuudella hän seuraa puhettasi, vaikka on olevinaan välinpitämätön. Hän ei ole enää suomalainen, mutta sitä hän on ollut. Hänkin on lapsuudessaan puhunut suomen suloikieltä, mutta on sittemmin mailmanrannalla entisiä muistoja koettanut haihduttaa mielestään. Kohtalo ja oma hurjuutensa on koventanu hänet, hän on vieraantunut entisyydestä.

San Franciscossa on paljon suomalaisia, mutta heidän lukumääräänsä on mahdoton sanoa juuri noiden vieraantuneiden vuoksi. Kansalaisia on siellä tuhat, voipi olla kaksi tuhatta ja enemmänkin, ken sen tietää ja kuka heidät kokoo kaupungin kaikista kätköistä.

San Franciscon suomalainen siirtokunta on vanhimpia Amerikassa, alkaen tuolta kultakuumeen ajoilta asti eli vuodelta 1850.

Koskemäntöä punapuumetsää Humboldtkauntissa.

Enimmäkseen ovat kansalaisemme merimiehiä, entisiä ja nykyisiä. He ovat toden totta kokeneet elämää puolelta jos toiseltakin, ja usea mies on tuttu maapallon monen kulman kanssa. Mutta merimiehen levoton elämä, alinomainen taistelu myrskyjen kanssa panee „tervanutun“ hakemaan levollisempaa tointa ja työtä. Vaan heitä ei sittekään huvita maaelämän hiljaisuus, heistä tuntuu meri niin tutulta, laivat niin kodikkailta, että he enimmäkseen jäävät suuriin merikaupunkeihin, työskentelevät laivanlastauksessa ja muissa satamatöissä tai rupeavat pitämään kapakkaa.

Osa San Franciscon suomalaisia vieläkin matkailee merillä kesinä ja talvet makaa ravintoloissa. Toinen osa lastailee, tyhjentää ja korjaa laivoja. Ja kapakoitsijat hoitavat merimiehiä, tyydyttävät heidän tarpeitaan niin kauvan kun raha piisaa, ja kun raha loppuu annetaan velaksikin syödä ja juoda, joka kuitataan tulevien meriretkien ansioista.

Paljon on San Franciscon suomalaisten keskuudessa turmeltu-
nutta ja moitittavaa, erittäinkin tuo surkea kapakkaelämä. Mutta on siellä parempaakin, on kunnollisia oikean edistyksen harrastajia ja sen vuoksi on siellä noussut henkisiä pyrinnoitäkin.

Suomalaisilla siellä on säännöllinen seurakunnallinen elämä tarjolla, mutta siitä ei tule ansio heille itselleen, vaan Suomen Merimieslähetykselle. Tämä on jo useita vuosia pitänyt lähetyksensä San Franciscossa, ja on merimiespappi Sanalla palvellut merimiehiä sekä maissa asuvia. Jumalanpalveluksia pidetään joka pyhä ja arkinakin. Vakituista omaa kirkkoa vielä ei ole, vaan ovat kansalaiset hiljoiheen koonneet kirkonrakennuskassaa, joten on toivottavissa omankin kirkon saanti.

Keskinäiseksi aineelliseksi turvaamiseksi ovat San Franciscon suomalaiset puuhanneet aikaisemmin ja innokkaammin kun ehkä missään muualla kansalaistemme keskuudessa uudella mantereella. Jo v. 1882 perustivat sikäläiset suomalaiset keskuuteensa „Veljeysseuran“, joka on ollut aivan näihin asti toimessa ja yhä vielä vaikuttaa. Sen tarkoitus on ollut auttaa sairastavia ja apua tarvitsevia jäseniä sekä niiden omaisia. Kirjat näyttää hyviä numeroita. Yli 15,000 dollaria on seura olemassa olonsa ajalla jakanut apu- ja kipurahoina ulos. Se maksaa 10 dollaria viikolta sairaspua, antaa vapaan lääkärin ja monessa tapauksessa vapaan hoitajankin. Kun seuran jäsen kuolee, maksetaan 75 dollaria hautausapua, ja saatetaan yhteisesti lepokammioonsa tuo kuollut veli.

Seuran maksut eivät ole aivan pienet, kun 10 dollaria menee jäseneksi pyrkiessä ja yksi dollari jäsenrahaa kuukaudessa. Mutta seura ei muuten olisikaan aineellisesti niin hyvässä kunnossa, ellei sillä olisi vakaiset tulot ja kannattajat. Kassassa lienee nykyään noin 6,000 dollaria ja se niissä oloissa on verrattain hyvä summa.

Veljeysseuraan kuuluu ainoastaan miehiä, mutta San Franciscon naisillakin on oma samanmallinen yhdistyksensä, „Sisarseura“. Se perustettiin kymmenen vuotta myöhemmin kun Veljeysseura, nimittäin v. 1892. Sekin turvaa turvattomia, hoitaa sairaita ja auttaa kärsiviä siskojaan. Lyhyellä toiminta-ajallaan on sisarseura tehnyt arvaamattomia palveluksia sikäläisille suomalaisille, joista monikin kovien aikojen tähden olisi tullut hätää kärsimään. Seura maksaa 5 dollaria viikolta kipurahaa vapaan lääkärihoidon ohessa. Kuoleman kohdatessa antaa se 50 dollaria hautausrahaa. Jäsenmaksut ovat 5 dollaria tulorahaa ja 50 senttiä kuukausimaksua. Kassassa on toista tuhatta dollaria.

Raittiusaatteen lippua on „Murtaja“ seura kannattanut. Seuran historia antaa kuvauksen „Friscon“ suomalaisten naisten, seuran johtajien innosta. Juoppous kun oli levinnyt merimiehiin ja piti niitä liian lujalla kapakan orjina, meni kolme suomalaista naista kapakasta kapakkaan, missä vaan tiesivätkin suomalaisia olevan, ja siellä kehoittivat miehiä muistamaan velvollisuuksiaan ja alkamaan parempaa elämää. Se oli oloissamme silloin aivan tavatonta eikä se ollut vaikuttamatta. Monta merimiestä luopui silloin hurjasta elämästään ja tekivät raittiuslupauksen.

Harvoilla kansalaisilla on San Franciscossa omat talot, mutta lahden toisella puolen, esikaupungissa on monta suomalaista taloa. Olletikin on suomalaisten talojen luku suuri Länsi-Berkeleyssä, kahdeksan mailia Friscosta. Siellä asuukin paljon suomalaisia. Talojen omistajat toimivat merikapteeneina, merimiehinä jopa muuan liikemiehenäkin.

Mitä yleiseen varallisuuteen tulee, harva kansalaisistamme on rikas, joskin yleinen toimeentulo on tyydyttävä. Mutta kerrotaan San Franciscossa asuvan rikkaimman Amerikan suomalaisen, mr. Nybomin, jonka omaisuus tehnee miljoonan, ellei enempää. Hän omistaa suuren maatalon ja viinitarhan sekä on hänellä tuottava osuus eräässä Alaskan yhtiössä. Suomalaiset hänestä ylipäänsä vähän tietävät, vaikka kuuluukin hän auliudella käyttävän kansalaisiamme palveluksessaan.

Lähtien San Franciscosta löydämme seuraavan huomattavamman suomalaisen asuinpaikan Rocklinissa lähellä Californian pääkaupunkia Sacramentoa. Rocklin on oivallinen kivimurtimopaikka. Ensimmäisten suomalaisten kerrotaan tänne tulleen Massachusettsin kivimurtimoilta v. 1876. Siihen aikaan oli Californiassa vielä hyvä ansion saanti, ja kivityössäkin voitiin ansaita 4 ja 5 dollaria päivässä. Aika on sittemmin huonontunut, kiven menekki vähentynyt ja tuotanto kasvanut. Nykyiset ansiot ovat jotenkin huonot.

Suomalaiset omistavat useimmat kivimurtimot seudulla ja työmiehetkin ovat pääasiallisesti kansalaisiamme. Mr. J. Mäntylä, Jurvasta kotoisin, omistaa ehkä parhaan paikan koko seudulla ja on antanut työtä monelle kansalaiselle.

Henkisistä pyrinnoista on raittiusseura vanhin. Seuralla on oma kokoushuone, jota käytetään kirkkona aina silloin kun merimiespappi käy siellä, tavallisesti kerran kuukaudessa. Lainakirjasto on ja on aika ajoin soittokuntakin kajahtutellut suomalaisia säveliä ansaiten kiitosta amerikkalaiseltakin taholta.

Californian pohjoisessa osassa Mendocino- ja Humboldtkaunteissa elää paljon suomalaisia punapuumetsissä puunhakkaajina, sahatöissä ja maanviljelyksessä.

Jo kultakuume lienee työntänyt suomalaisia tännekin, mutta varsinainen suomalainen asutus alkaa vasta vuodesta 1872, jolloin merenkulkuun kyllästyneitä merimiehiä asettui metsätöihin Cuffeys Covessa. Keväällä 1875 tuotiin myös suomalaisia siirtolaisia San Franciscosta Noyon sahalle töihin. Ensi aikoina saivat nämä umpi-suomalaisina kovaa kokea kielen taitamattomuuden takia. Vähäinensikin asian selittäminen tuotti paljon vaikeuksia, kunnes oppivat käyttämään englanninkieltä siihen määrään, että voivat sillä ajatuksensa lausua. Kesällä samana vuonna tuli uusia joukkoja ja seuraavana syksynä myöskin ensimmäinen suomalainen nainen. V. 1877 alkoi heidän huomionsa kiintyä valtion metsämaihin, joita ottivat haltuunsa asunto-oikeudella kauntin rannikko-alueelta, etenkin Noyon takalolta. Tällä tavalla perustivat he omia koteja samalla turvaten toimeentulonsa tekemällä työtä sahayhtiöille sekä teettäen muilla ja itse tehden metsissään olevista suurista punäpuista rautatien ratapölkkyjä, joita möivät suuremmille yhtiöille satamapaikoissa. Maanviljelyä ovat he vielä harjoittaneet verrattain vähä, vaan innostunevat siihen enemmän, kun metsä tulee häviämään. Karjaa he kasvattavat yleisemmin.

Ensimmäisen kansankirjaston perustivat Noyon suomalaiset v. 1882. Se ei kuitenkaan tyydyttänyt ulompana Noyon takalolla asuvia, vaan v. 1887 tienoilla perustivat sinne toisen kirjaston. Samaan aikaan alettiin raittiusaatettakin ajatella ja juoppouden vähentämiseksi syntyi Noyon takalolle raittiusseura ja sen toimesta torvisoittokunta. Nämä ensimmäiset yritykset eivät kumminkaan kauvan kestäneet.

Noyossa ei tehdä enää isosti työtä. Sen vanha sahalaitoskin on jo vuosia sitte ollut kunnottona. Kun heitämme Noyon ja kulemme siitä pari mailia rannikkomaantietä pohjoiseen, niin tulemme Fort Braggiin. Tämä on pienenlainen kaupunki, mutta suomalaisiin nähden on se ottanut voiton Cuffeys Covelta ja Noyolta, ollen nykyään suurin suomalainen pesäpaikka Mendocinokauntissa. Kymmenen vuotta myöhemmin, kun Noyoon, asettuivat ensimmäiset suomalaiset perheet Fort Braggiin. Ja kun sitte yhä toisia suomalaisia perheitä ja yksinäisiä kokoontui paikkakunnalle, perustivat he seurakunnan v. 1889. Kirkko myös rakennettiin ja osa seurakunnan jäseniä vastoin muiden tahtoa kutsui silloin papikseen San Franciscosta seikkailijana tunnetun, omituisen H. Turusen. Heikkomielisyytensä tähden hän pian joutui epäsuosioon ja niin täytyi hänen poistua täältä. Jäsenet, jotka ennen hänen tuloaan olivat innolla seurakuntaa edistäneet, olivat nyt luopuneet. Seurakunta joutui kannattajien vähydessä rappiotilaan eikä sen uudelleen rakentaminen ole ollut helppoa. Vihdoinkin on järjestytty niin, että San Franciscossa toimiva suomalainen merimiespappi käy aika ajoittain jumalanpalveluksia pitämässä.

Edistyksen suurena vastustajana kirkollisella alalla on ollut se kun suomalaiset täälläkin jakaantuvat uskonnon eri käsitteiden mukaan lahkokuntiin. Apostolisluterilaiset (laestadiolaiset) ovat perustaneet oman seurakunnan. Toinen vähäinen joukko on niitä, jotka seuraavat Turusen oppia. Heillä ei ole erityistä seurakuntaa, vaan ovat pysyneet yleisessä evank. luterilaisessa seurakunnassa, mutta usein on syntynyt kiivaita sanasotia heidän ja muiden seurakuntalaisten välillä. He eivät suosi tutkinnon ja opin kautta suoriutunutta pappia, vaan tahtovat itse toimia papin tehtävät.

Suomalaisten suurin sivistyspyrintö Mendocinokauntissa on Fort Braggin raittiusseura. Väkijuomain nautinto on ollut suurena paheena kansamme riveissä ja juuri tuon haihduttamiseksi perustettiin Fort Braggin raittiusseura v. 1892. Seuralla on oma talo ja on seuran

työ ollut erittäin suureksi siunaukseksi. Kansankirjastokin on Fort Braggin suomalaisilla hyvin varustettu ja arvokas. Lukuhalu on erittäin hyvä.

Vielä ansaitsee mainitsemista suomalaisten keskinäinen Veljeysseura, jonka tarkoitus on auttaa jäseniään aineellisesti sairauden ja loukkausten sattuessa.

Paitsi Fort Braggia ja Noyoa elää suomalaisia tässä kauntissa vielä Casparissa, Cleonessa, Albionissa, Navarrossa, Greenwoodissa, Hare Creekillä, Elk Riverillä, y. m. — niin, melkein joka paikassa missä vaan metsä- ja sahatöitä on. Yhteen kerättynä varsinkin suomen ruotsalaisten kera tulisi heitä hyvä joukko. Pysyväisemmin asettuneet suomalaiset ovat hyvin toimeentulevia, eläen Lännen vapaata, raitista elämää.

Suomalaisten lapset saavat täällä kuten muuallakin opetuksen englanninkielellä valtion julkisissa kouluissa. Suomenkieli on osalle lapsista jo vierasta. Ei ole suomalaisia alkukoulujakaan, joissa lapset saisivat johdatusta äidinkielen lukemiseen. Uskonnonkin puolesta olisivat nuo suomalaiset alkukoulut, sanokaamme vaikka „pyhäkoulut“, tarpeellisia, sillä kun ei valtion kouluissa opeteta uskontoa, käyvät lapset presbyterien, baptistien y. m. johtamissa uskonnollisissa pyhäkouluissa. —

Suomalainen työmies on kehittynyt kovaan työhön, sitä hän etsii ja siinä hän hyvin viihtyy, kun ahkeruudella voipi ansaita elantonsa. Ainoastaan kovaa, kovaa ruumiillista työtä, sitä juuri suopikin suuret aarniometsät Mendocinokauntissa. Jättiläispunapuun hakkauksessa, sahauksessa sekä ratapölkkyjen tekijöinä tapaa suomalaisia. Erittäinkin ratapölkkyjen teko, n. s. „taisityö“, on melkein kokonaan suomalaisten hallussa. Siinä voipikin kykeneväisyytensä mukaan saada palkkaa, sillä niitä tehdään yleensä kappalemaksulla. Mutta tätä työtä ei ole riittävästi ja sen vuoksi paljon kansalaisiamme on sahalaitoksissa ja vielä enemmän tukkimetsissä.

Lähdeppä lukija nyt tekemään vierailu kansalaistemme luo tuonne tukkimetsiin. Rautatie kulkee metsään ja sitä mukaa sitä jatketaan kun keritään puut kaatamaan lähitienoilta. Saat hyvää kyytiä tyhjässä hirsivaunussa ja pian ollaan „metsäkämpillä“. Koko tukkihomma on toisellaista kun Suomessa. Punapuu kaadetaan ensin, jätetään siihen siksi, että auringonpaiste ehtii kuivaamaan havun. Sitte sytytetään puu palamaan, tuli polttaa oksat ja muun töryn pois.

Tämän perästä tulevat kuorijat ja ne, jotka sahaavat puut pölkyiksi. Sitte tulee miehet koneineen, hevosineen y. m. kulettamaan hirsiiä

Tuukinveittoa Lännessä.

rautatien varrelle. Juuri tuossa se onkin kova työ, sillä tuollaisia hirsiiä, jotka ovat yhtä paksuja kun pitkiäkin, ei liikutella miesvoimalla, siihen tarvitaan koneita, voimakkaita koneita. Puut, jos ne

ajetaan laudoiksi, paloitellaan 14—16 jalkaa pitkiksi pölkyiksi, isommat pölkyt halaistaan ennenkun ne viedään sahalaitokseen, sillä on perin vaikea sahata esimerkiksi 16 jalkaa läpimitaltaan paksua pölkyä.

Kaikki miehet ovat tukkiyhtiön ruuassa, asuvat varta vasten tehdyissä, helposti kokoonpannuissa lautahökkeleissä, n. k. kämpeissä. Ruokahoidon pito on kiinalaisten käsissä ja ovatkin he aika näppäröitä pihvin paistajia, ja kaikenlaista ne nuo vinosilmät saavat pöytään. Ruoka on koko hyvää ja voimakasta.

Mutta majailu noissa kämpeissä ei ansaitse ylistystä. Surkeaa siivottomuutta on näissä asunnoissa, joissa satakin työmiestä asuu yhdessä eikä ole naisen kättä siistiä tekemässä. Seinämillä on vuoteita kahdessa kerroksessa. Makuuvaatteiden varustaminen on kunkin työmiehen omassa hallussa. Tulen paikka on keskellä lattiaa. Nuotio siinä palaa ja katossa sen kohdalla on aukko savun pääsemiseksi, mutta se täyttää vaan puoleksi tehtävänsä. Kämpä on savua täynnä eikä suinkaan hengitys ole hauskaa. Samoin kun vuodejärjestys on kämpän puhdistuskin kunkin itsensä tehtävä, jos sitä tahdotaan, sillä semmoiset kysymykset eivät koske yhtiötä. Tarkemman huolen yhtiö pitää siitä, että kiinalainen kokki ei myöhästyi torvea toítottaessaan vähän yli kello viiden aamulla. Silloin on työmiesten herättävä unestaan. Pian on kaikki valveilla ja kukin pukeutuu työtamineihinsa ja astelee yhteen kämppään, joka on valmistettu aterioimista varten.

Aamiaisen syötyään menevät he työhönsä kello 6 aikana. Päivällinen syödään kello 12. Puolessa tunnissa on syötävä ja kulettava matka edestakaisin työpaikalta. Kello puoli yhdestä puoli seitsemään illalla tehdään sitte työtä. Illallisen jälkeen rientää kukin kämppäänsä ja juttelee nuotion ääressä toveriensa kanssa. On siinä hauska kuunnella eri kielten sointua. Siinä puhutaan englantia, italiaa, saksaa, ruotsia, suomea y. m. Keskustelua jatkuu myöhään illalla, vaikka onkin kaksitoista tuntia raadettu kovassa työssä.

Kuten näkyy on Amerikassa pitkiäkin työpäiviä. Lukuunottaen sen, että työtä tehdessä vaaditaan suurempaa joutuisuutta kun Suomessa, että aina on työnjohtaja kiiruhtamassa, huutamassa „horioppia“ (engl. „hurry up“), täytyy myöntää, ettei punapuun miehet helpolla ole. Työhön nähden ei palkka ole suuri: miehet saavat keskimäärin yhden dollarin päivältä ja ruuan. On sellaisia, jotka ansaitsevat

Californian vuoristoa, Yosemiteen laakso.

enemmänkin, aina 40 dollariin kuussa, mutta tehdään työtä dollariakin vähemmällä. Niiltä päiviltä, jolloin mies ei ole työssä, saa hän suorittaa yhtiölle 50 senttiä ruuasta päivältä. Tämä vähentää ansiota.

On sitä täälläkin ollut parempia aikoja. Silloin kun suomalaiset ensin tulivat seudulle, oli keskinertainen työmiehen palkka 40 dollaria kuukaudessa, mutta on sitte vähitellen alentunut.

Palkan saannissa on ollut vielä se epäkohta, että palkka maksettiin kolmen tai neljän kuun perästä ja silloinkin vaan 30 ja 60 päivän vekseleissä. Mies sai siis noin puolen vuottakin tehdä työtä ennenkun palkan sai käsiinsä. Jos heti tahtoi vaihettaa saadun vekselinsä rahaksi, täytyi antaa hyvitystä aina kymmeneen prosenttiin asti. Nyt toki miehet ovat tuon huonon maksutavan saaneet korjatuksi. —

Päästäksemme Mendocinokauntista pohjoisnaapuriin Humboldtkauntiin on viisainta lähteä laivalla, sillä keskinäinen liike maisin on hyvin vähäinen. Maamatkalla kyllä näkisimme mahtavia aarniometsiä, punapuukorpiä, ja huomaisimme, että on sitä vielä tuota puuta Californiassa, vaikka sitä niin sydämättömästi hävitetään. Ei kumminkaan kulune pitkiä aikoja, ennenkun punapuu on jo harvinaisuutta, sillä mitään metsälakia ei ole, vaan kukin omistaja saa hävittää metsäänsä niin paljon kun ennättää. Samoin käynee seeterillekin, jota Amerikassa vielä on runsaasti, mutta joutunee se yhtä harvinaiseksi kun vanhan maan seeteri Libanonilla.

Tyynen meren ranta täällä ei muodosta hyviä satamia, ei ole lahtia, ei niemiä, joiden suojiin laivat voisivat päästä. Fort Braggin satama on keho, suojaton, samoin Humboldtkauntin pääkaupungin Eurekan satama, vaikka viimemainittuun paikkaan onkin äsken aallonmurtaja laitettu. Ranta yleensä on täällä tasareunaista. Maa kohoaa merestä äkkijyrkkänä kallio- tai hiekkarantana. Ei ole saaria, ei salmia hauskuutta luomassa.

Lyhyen merimatkan päästä tullaan Eurekaan. Se on vilkas ja hyvin edistynyt paikka, kaikkea kansallisuutta on täällä koolla, myös hyvä joukko suomalaisia. Suomalaiset ovat töissä Eurekaan monissa sahoissa ja punapuumetsissä ympäristöllä. Onpa joku kauvempaan kaivannoissakin ja voidaan tavata heitä myös maanviljelijöinä. Suomalaisilla on raittiusseura ja seurakuntakin. Onpa siellä suomenruotsalaisillakin raittiusseura. Yleensä ovat kansalaisemme siellä hyvinvoipia. Humboldtkauntin suomalaisten elämä on melkein samallaista

kun elämä Mendocinokauntissa, onhan työt ylipäänsä samoja. Sen vuoksi emme täällä tee lähempää tarkastelua.

Olemme nyt käyneet suomalaisten luona pohjois-Californiassa yläpuolella San Franciscoa. Kaikkia asumapaikkoja emme ole maininneet. Suomalaisia löytynee jokaisessa suuremmassa työpaikassa siellä.

Ennenkun jätämme pohjois-Californian, tekee mieli mainita, että eräällä kauniilla, ylävällä viheriällä niemellä Tyyntä mertä vastassa

Suomalaisia Lännen suuressa luonnossa.

täällä on komeain hedelmäpuitten suojassa yksinäinen, kallisarvoinen huvila. Asujamet näyttävät elävän onnellista rikkaan elämää nauttien luonnosta ja Californian erinomaisesta ilmanalasta. Siellä elää skotlantilainen mr. Campbell, joka omisti muutamia vuosia sitte kultakaivoksen Alaskassa. Myytyään tuon kaivoksen kutsuttiin häntä miljonääriksi ja hän asettui Californiaan, ostaen ihanan maakaistaleen, johon rakensi kauniin huvilan. Täällä hän elää nauttien tyytyväisenä rikkauksistaan. Alaskassa meni hän naimisiin suomalaisen neidon, Thekla Aholan kanssa, kotoisin Kristiinankaupungista. Nyt elävät he onnellisina Californiassa. Nuori „missis“ on kulettanut äitinsäkin

Suomesta sinne. Campbell oli joku aika sitte vaimonsa kera käymässä Suomessa ja niin tutustumassa vaimonsa synnyinmaahan. Tuon suomalaisen tytön elämästä tulisi romaani, miten hän, köyhä tyttö, vaelsi Amerikan läpi, joutui Tyynen meren rannalle ja vihdoinkin kylmään Alaskaan, jossa saavutti kaivantopohatan rakkauden.

Eteläpuolella San Franciscoa, Californian paratiisillisimmassa osassa elää myös suomalaisia, ehkä onnellisimpia, tyytyväisimpiä kaikista Amerikan suomalaisista. Heillä on omat maakaistaleet, pienet, Suomen torpan kokoiset alat. Mutta enempää eivät he tarvitse. Hedelmäviljelys antaa pienelläkin alalla hyvän elannon. Pienet, kauniit asunnot etelämaisten puitten varjossa, kauniit puutarhat, jotka kukinta- ja hedelmäaikana näyttävät erittäin reheviltä. Viinirypäleiset lehtimajat ja kujat. Viiniköynnökset kiertyy pitkin talojen seiniä, tunkeutuen väliin akkunoista ja ovesta sisälle ikäänkun tarjoten meheviä terttujaan. Ja Californian ilmanala: alinomainen kesä, ei koskaan liian kylmä eikä koskaan liian kuuma. Mitä ihanampaa voisi ihminen ajatella! Eikö tässä ole jo edellytyksiä onnelliselle elämälle, jos sitä kerta ulkonainen luonto ja mukavuus voi tarjota! Niin elävät suomalaiset Californian eteläosassa, erittäinkin herttaisessa San Josen laaksossa. Sieltä voi suomalainen joulun aikana kirjoittaa lämpimästä ilmasta, ihanasta sateesta, maasta, joka on viheriän vaipan peitossa, missä kukkaiset kukoistavat ja ruusut tuoksuvat, potaatin varsi on pitkää ja kaunista, toinen kerta jo samalle vuodelle, jouluksi uusia potaatteja, kaaliksia ja hedelmiä.

Tähän sopiikin lopettaa kertomus Californian suomalaisista. Mainita kumminkin tulee vielä, että suomalaisia löytyy monessa paikassa Californian sisämaassa kaivoksilla, kaivaen kultaa vuorista ja purojen reunoilta. On suomalaisella F. Olsonilla ollut oma kultakaivantokin Sawyers Barissa. Siellä hänen aikanaan moni suomalainen oli kultaa pesemässä rannan hiekasta. Sittemmin Olson muutti Astorian läheisyyteen Olneyjoelle. Victorissa, Manda Vistassa, Largossa, Alamedassa y. m. on tavattavana suomalaisia. Ja suomalaisia palvelustyttöjä on jokaisessa Californian suuremmissa kaupungissa ansaiten jotenkin hyvää kuukausipalkkaa.

Oregon ja Washington.

Astorian suomalainen ei väsy kehuessaan Oregonin ilmanalaa ja mahtavaa Columbiavirtaa. Olen monesti ajatellut kuullessa noita hartaita puheita: Jos jokin maa onnistuu valtaamaan suomalaiselta hänen rakkautensa isänmaahan, on se toki Oregon. Suomalainen, joka on siellä elänyt, haluaa välttämättömästi sinne päästä, toisinaan hartaammin kun synnyinmaahansa Suomeen. Ja länteläinen ihmettelee: ken ei kaipaisi Lännettären lempeää hyväilyä, viehkeää tasaista vii-leyttä, kun kerran on sitä saanut kokea! Oregon, Oregon, se nimi kaikuu monesta rakkaimmalta rinnalla Suominimen kanssa.

Lähde nyt sinäkin, lukija, tuohon puoleensa viehättävään maahan katsomaan siellä kansalaisia. Samalla voimme tehdä silmäyksen naapurivaltion Washingtonin suomalaisiin.

Columbiavirta on noitten molempien valtioiden emo, se on niiden Niili, antaen elatusta ja hyvyyttään, se on niiden asukkaiden Ganges, jumaloimisen ja ihailun esine. Kalliovuorten lumipeitteisiltä harjanteilta se iloisenä työntäisee liikkeelle, kooten ja keräten toistatuhatta mailia pitkällä matkallaan suunnattoman joukon isompia ja pienempiä puroja, jotka tanssien ja hyppien, kuni vallattomat vuorikauriit, pilviä piirtävien vuorten harjanteilta, vyöryvinä koskina, pauhaavina putouksina heittäytyvät tyynen äidin helmaan. Mahtavana, jopa ylpeänäkin Columbia sitte hiljalleen kasvaen ja laajeten, Washingtonin valtio oikeassa ja Oregon vasemmassa kädessään laskeutuu Tyyneen mereen. Sieltä Vellamon rikkaasta linnasta Columbian suupuoli säännöllisesti nousee ja taas laskeutuu, tuoden runsaat määrät hopeaisia lohia, antaen rantojensa asukkaille yllin kyllin emon runsasta ruokaa, pitäen heitä hyvinvoipina ja onnellisina kuni kelpo äiti konsanaan.

Columbiajoki on valkoisille ollut tunnettu noin sata vuotta, ja ensimmäisenä pani näihin seutuihin huomionsa John Jacob Astor, joka on laskenut pohjan tunnetun Astorsuvun rikkauksille. Columbian jokivarret olivat erinomaisen rikkaat metsäntuotteista, ja Astor perusti joen suulle kauppapaikan turkiksien ostoa varten. Tuolle kauppapaikalle pantiin v. 1811 kaupungin perustus ja Astoria tuli ensimmäiseksi kaupungiksi nykyisessä Oregonissa. Hitaasti kaupunki kasvoi ja on se vieläkin vaan pienenlainen. Ylempänä oleva Portland meni edelle, tuli suureksi kaupungiksi ja on kaiken aikaa ollut Astorian

Astorian kaupunki.

edistyksen estäjänä. Vasta nyt on Astoria saanut oman rautatiensä, jota vastoin Portland on jo kauvan ollut rautatiekeskuksena.

Astoria on kapealla niemikkeellä, joki molemmin puolin. Oivallinen se on satamalleen. Lohenkalastuspaikkana se on mailman mainio.

Luonto Columbian varsilla on suurenmoista, metsä oikein mahtavaa aarniota. Ihmetellä täytyy miten on noita seutuja saatu viljelykselle tasoitetuksi. Luonnon suuruus ja alkuperäisyys valtaa mielen niitä seutuja nähdessä. Vedet laajat, maisemat rannoilla mahtavat, jylhät, mutta samalla kesäiset ja puoleensa houkuttelevat. Kyllä kulunee vuosikymmeniä, ehkä satoja, ennenkun Lännen mahtavimman virran rannikkoseudut ovat ummelleen asutuita. Hauskalta

vaan tuntuu ja omituiseltakin se tosiasia, että suomalaiset ovat uutisasukkaina useissa paikoin alkaneet Columbian rannikkomaitten viljelyksen ja erittäin hyvällä menestyksellä. Suomalaisen sitkeyttä ja tyyneyttä tarvitaankin aarniometsäin raivauksessa, jättiläispuiden kaatamisessa. Tähän perkkauustyöhön ei maassa syntynyt amerikkalainen uskalla eikä halua ryhtyä — siirtolaisten hyväksi onneksi.

Deep Riverin farmiseutu vastapäätä Astoriaa joen toisella puolen Washingtonin valtiossa on suurin ja suomalaisin farmiseutu näillä tienoin. Joku parisen kymmentä vuotta sitte oli seutu läpipääsemätön korpi, piti hakata ja kaataa puita pois tieltä, jos mieli edes pienen polun saada. Mutta kun sitte suomalaiset alkoivat perustaa koteja korpeen, täytyi satavuotisten honkain kaatua uutisasukkaan voimakkaissa käsissä. Ja näistä komeista tukkipuista saaduilla rahoilla sitä rakenneltiin huoneita, raivattiin alaa pelloksi ja pantiin hyvä ja luja perustus viljelykselle.

Naselissa, vähän matkaa Deep Riveriltä panivat niinikään suomalaiset alun uutisasutukselle. Suomalaisia on seutu nykyään melkein täynnä. Siellä saapi hämmästyä luonnon suuruudesta, saapi kulkea pieniä polkuja läpi sellaisen metsän missä puu makaa puun päällä, puu melkein kasvaa puussa kiinni. Näkee kauhean suuria jättiläispuita makaavan maassa, missä lienevät maanneet tiesi kuinka kauvan, sillä kauvan ottaa puu mädätä tällaisessa metsikossa, jonne ei auringon säteet paljon pääse ja liekö sadettakaan liottamassa. Kun sahaa halonmittaisen pölkyn tuollaista jättiläispuuta ja sen halkoo, voipi saada puolitoista syltä halkoja yhdestä ainoasta pölkystä. On siellä kuusia, jotka ovat puolitoista syltä läpimitaten, jopa isompiakin. Ja isoimmat puut lähentelevät sataa syltä pituudessa.

Jo sellaisessa korvessa Suomen uutteralle kaskenhakkaajalle ja metsän hävittäjälle on kiitollinen työala. Ei tarvitse sääliä puun kokoa eikä pahoitella metsän harvuutta.

Mutta maata ei tuolla voi perkata kuokalla eikä kirveellä. Siellä tarvitaan koneita, ruutia, sahaa ja työtä, jos mielih jotain saada aikaan. Tuli on parhain ja halvin keino perkata maata. Pitää polttaa ja taas polttaa puuta. Sitä uutisasukkaat enimmäkseen tekevät, pitäen kesät pitkät tulen yhdessä tai toisessa paikassa, siten vähitellen saaden peltoa. Ja kun peltoa saa, kyllä se tuottaakin, kyllä se kasvaa ja antaa runsaan sadon.

Tärkein suomalaisten pesäpaikka ei ole kuitenkaan maanviljelys-alue, vaan on se juuri tuo kalastuskaupunki Astoria. Se on myös vanhin suomalainen asuinpaikka täällä. Vaan ei ole siitä vielä hyvinkään pitkä aika, jolloin tänne ensimmäiset suomalaiset siirtolaiset samosivat. V. 1873 lähti neljätoista suomalaista Pennsylvaniasta, Amerikan äärimmäisestä idästä pyrkimään kohti Lännän luvattua maata. Heillä oli aije asettua maanviljelijöiksi, oli toivo saada valtion maita asunto-oikeudella, joten siihen aikaan niitä oli yllin kyllin saatavana. Matka kulki silloin San Franciscon kautta ja sieltä laivalla Portlandiin. Tulo kesti 17 päivää. Nyt voi matkan tehdä 5 päivässä.

Kun miehemme saapuivat Portlandiin, huomasivat he suuresti pettyneensä maansaannin suhteen. Maata kyllä oli saatavana, mutta niin kaukana, suurten vaikeuksien takana, että sinne ei tehnyt mieli. Sitäpaitsi olisi vaadittu hyvänlainen pääoma alkuun pääsemiseksi. Asiain näin ollen jäivät he Portlandiin, jäivät sinne odottamaan mitä kohtalo toisi eteen.

Talvella ryhtyi usea näistä rautakaivantoon työhön, missä palkkaa luvattiin 1 doll. 75 senttiä päivältä. Mutta kun oli jonkun aikaa tehty työtä, karkasi rahastonhoitaja eikä siis palkkaa saatu. Niin täytyi heittää työt siihen.

Keväällä sitte alkoi kalastus Columbialla ja tämä sai vilkkaan liikemuodon. Kun ei ollut muutakaan työtä, rupesivat suomalaisemme kalastajiksi. Viisas kohtalo teki maamiehiksi aikovista kalastajia ja siten rakensi suomalaisten suurimman pesäpaikan Oregonissa. Kalastus kyllä ei noihin aikoihin ollut kovin tuotteliasta, vaikka kalansaanti oli hyvä. Lohen hinta oli vaan 25 senttiä kappale, josta hiljalleen on kohoutunut pysyen dollarin vaiheilla useampina vuosina, vaikka on taas viime vuosina alkanut laskeutua.

Siihen aikaan kun ensimmäiset suomalaiset asettuivat Astoriaan, oli se pahainen kylän resu, yksi oli kaduntapainen. Lika ja lohendraadot kuvasivat kurjaa kalastuskylää.

Mutta Astoria on kasvanut sitä mukaa kun suomalaisiakin on tullut. Kadut on laitettu kuntoon, rakennettu ja järjestetty. Kaupungissa on nyt noin 8,000 asujanta, joista ehkä kolmatta tuhatta suomalaisia. Ei kaupungin vaan tarvitse olemassa oloaan hävetä. Ja nyt se vasta pääsee edistymään kun on rautatiekin saatu.

Suomalaiset asuvat kaupungin kummassakin päässä, ala- ja yläkaupungissa. Alakaupungissa, jota kutsutaan Uniontowniksi asustaa

noin puolitoista tuhatta suomalaista aivan tarkassa järjestyksessä, talo talolta, erotettuina toiskielisistä. Siellä on heillä oma kokoushuoneensakin, joka komeana esiintyy korkealta paikaltaan näyttäen ohikulkeville, että tässä se on „Suomihaali“. Huone on raittiusseura „Suomen“, joka on toistakymmentä vuotta ollut vaikutuksessaan. Rakennus on tullut maksamaan noin 3,000 dollarin vaiheille. Komeat talot ympäröivät komeaa kokoushuonetta ja koko seutu näyttää jyvältä, itsenäiseltä suomalaiskylältä.

Tohtori Osvald Beckman.

Yläkaupungilla on toinen suomalaisten kyläkunta liki tuhanteen nousevan väestön kanssa, vaikka he siellä ovat enemmän toiskielisten seassa. Kirkko ja pappila ovat siellä tienoin myöskin, ja suomenkieli sointuu tasarintaa englannin ja ruotsin kanssa. Keskikaupungilla asuu useita liikemiehiä ja perheitäkin.

Suomalaisia liikehuoneita on useita ja jotkut niistä ovat jotenkin valtaviksi nousseet. On siellä suomalainen sanomalehtikin „Lännetär“. Myös on suomalainen apteekki. Ja suomalainen lääkäri, tri Beckman on muutamia vuosia ollut asettuneena Astoriaan. Hän on syntynyt Jalasjärvellä 1851, tullut Amerikkaan noin 30 vuotta sitte, suorittanut lääkärintutkinnon Philadelphiassa v. 1884 ja toiminut sitte lääkärinä

Astorian suomalaisen kirkon peräseinä.
(V:n 1898 rippilapset opettajineen.)

Philadelphiassa vuoteen 1885, jolloin muutti Astoriaan. Melkein kaikissa „toiskielisissä“ liikehuoneissa palvelee suomalaisia, joten ei puutu mitään mukavuuksia, vaikka ei englantia taitaisikaan.

Muutamia suomalaisten suurempia liikeyrityksiä on mennyt kumoon. Niistä harmillisimmat ovat olleet kalakeittimöiden häviöt, joita suomalaiset ovat pari kertaa saaneet kokea. Mutta nyt on kalamiehillä keittimö, jonka yhtiö näyttää varmalta. Tämä syntyi kesällä 1896 olleesta työlakosta, kun eivät yksityisten keittimöiden isännät suostuneet maksamaan kalastajille viittä senttiä lohinaulasta. Pari sataa kunnollisinta kalastajaa, enemmistö suomalaisia, muodosti yhtiön,

Lohikeittimössä Astoriassa.

jonka keittimö on suurin kaikista ja panee kannuihin parasta lohta. Kaikki työ toimitetaan uusimman aikuisilla koneilla. Yhtiön kala on saanut suurinta suosiota markkinoilla. V. 1897 valmisti tämä uusi keittimö säilykkeinä 48 tuhatta laatikkoa lohta; jokaisessa laatikossa on 48 naulanvetoista astiaa, „kannua“.

Henkisten pyrintöjen puutetta ei Astorian suomalaisilla ole ollut pitkiin aikoihin. Kuten jo mainittu, raittiusseura „Suomi“ on toistakymmentä vuotta vanha. Se on paljon vaikuttanut Astorian suomalaisten kehityksessä. Seura on toiminut itsenäisesti, kuulumatta mihinkään „yleisyhdistykseen“.

Kirkollinen toimi ja seurakuntaelämä on ollut säännöllistä vuosikausia. Komea kirkko ja pappila todistavat kansan harrastusta.

Pappina Astorian suomalaisten keskuudessa on monta vuotta toiminut pastori J. J. Hoikka, joka onkin Astorian suomalaisen seurakunnan luoja. Kun pastori Hoikka muutti Michiganiin, toimi Astoriassa vähän aikaa pastori Tanner. Nyt on seurakunnassa pappina pastori Adolf Riippa ja on seurakunnalla hyvä kannatus suomalaisten keskuudessa. Astorian suomalaista kirkkoa koristaa kansalaisemme J. A. Oldenburgin rouvan maalaama ja lahjoittama alttaritaulu, kuvaten Jeesusta saarnaamassa venheestä kalastajille.

Pastori Adolf Riippa.

Paitsi evankelisluterilaista seurakuntaa on Astoriassa myös apostolisluterilainen seurakunta ja on silläkin oma kirkko. Saarnamiehenä on monia vuosia toiminut J. Lumijärvi.

Astorian suomalaisilla on myös Veljeysseura, samanmallinen jäsentensä turvaaja kun on San Franciscon Veljeysseura. Tämäkin seura on toistakymmentä vuotta vanha. Ensimmäisen 10 vuoden kuluessa keräytyi seuran kassaan rahaa yli 16 tuhatta dollaria ja tästä maksoi se apuina lähes 10 tuhatta. Seura maksaa tavallisesti kipurahoja 9 dollaria viikossa ja hautausrahaa 75 dollaria. Vapaa lääkärinhoito on tietysti sen ohessa. Yhtymismaksu seuraan on 10 dollaria ja jäsenmaksu yksi dollari kuukaudessa.

Harva seura on jalommin ja oikeudentuntoisemmin jakanut apuaan kun tämä seura. Usea veli on saanut sairausrahaa aina Suomeen saakka tai missä muualla lienee ollut vaan.

Paitsi Veljeysseuraa on Astorian suomalaisilla myös Sisarseura, perustettu samain aatetten mukaan. Myöskin lauluseuroja, ompeluyhdistyksiä, torvisoittokunta y. m. on toiminut Astorian suomalaisten keskuudessa. Runsaasti varustettuja lainakirjastoja on parikin.

Lohenkalastus

Kaikesta tästä voi päättää miten kehittyneellä kannalla ovat suomalaiset yhteispyrinnöt Astoriassa. Mutta missä hyvyyden kylvö rehoittaa, siellä koettaa pahakin tukahuttaa sitä kylvämällä jos minkälaista rikkaruohoa. Niinpä ei ole Astoriakaan paheista ja paheiden turmeluksesta vapaa. Kapakkaelämä ja uhkapeli erittäinkin aikaisempina aikoina ovat olleet surettavasti vallan päällä. Tavattoman runsas ansio yhdellä osaa vuotta ja täydellinen joutilaisuus suurimmalla osaa vuotta on luonnollisesti suurena viettelyksenä siihen. Erään pelihuoneen pitäjän sanottiin kerta yhtenä ainoana yönä voitaneen 8,750 dollaria. —

Astorian elämä on kalastuksessa. Siitä riippuu sen hyvinvointi, siitä ahtaat ajat, miten vaan Columbia on antoisa lohiansa suhteen.

Suuria, komeita lohia nousee Tyynestä merestä virtoihin niin hyvin Aasian kun Amerikankin puolella. Ne Aasian virratkin, jotka laskevat Tyynen mereen, sanotaan muutamina vuodenaikoina olevan „täynnä lohia“, mutta siellä eivät vielä ihmiset ole kalastusta niin osanneet hyväkseen käyttää kun on tapahtunut Amerikassa. Alaskassa kalastetaan innolla, mutta huomattavinta kuitenkin on kalastus Columbialla, Washingtonin ja Oregonin välisellä rajalla. Tänne nouseekin lohista uljain, komein: chinooklohi, jonka punanen liha on kaikkein maukainta. Tuon lohien keskimääräinen paino on 20 naulaa ja

Suomalainen talo Columbian varrella.

ovatkin lohet hyvin tasaisia koolleen. Mutta saadaan paljon ras-kaampiakin lohia.

Varsinainen kalastuskausi Columbialla kestää neljä kuukautta. Sen alku ja loppu on tarkalleen määrätty huhtikuun 10 päivästä elokuun 10 päivään. Koko talven ajan valmistaudutaan tähän kalastukseen, kudotaan verkkoja, laitetaan veneitä. Ja kuta lähemmäs kalastuskausi tulee, sitä kiihkoisammiksi valmistukset käyvät. On siinä kiirettä ja touhua!

Kalastajat jakautuvat kahteen luokkaan, niitä on rannikkokalastajia ja verkkokalastajia. Viimemainitut näistä pitävät itseään arvokkaampina ja elävät isommassa tai pienemmässä eripuraisuudessa rannikkokalastajien kanssa. Ja todellakin vaatii verkolla kalastus

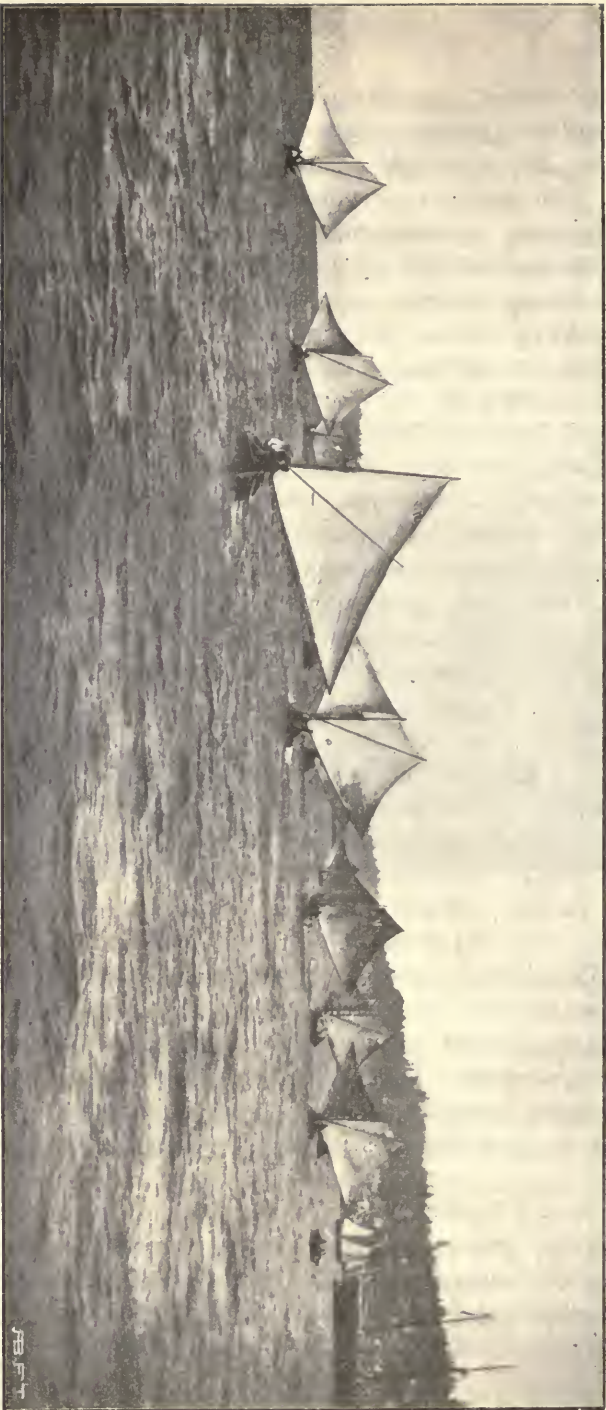
suurempaa rohkeutta ja kokemusta. Kalamies menee ulapalle, tais-telee myrskyjen kanssa antaen henkensäkin alttiiksi ammatilleen. Sitävastoin „träppikalastaja“ rannikolla on turvallisempi virran aaltoja vastaan. Hän käy tyynesti kokemassa katiskoitaan ja on keksinyt vielä paremman, tulokkaamman kalastuskeinon. Hän lyö paaluja rantamatalikoille, kiinnittää niihin pitkät verkkonsa ja odottaa varmasti saalista. Tuota paalutusta eivät verkkokalastajat voi hyväksyä. Se tekee heidän vaarallisen ammattinsa yhä vaarallisemmaksi. Huolimatta siitä, että parhaatkin kalapaikat paalutetaan, voipi verkkokalastajan verkot joella laskeutuessaan tarttua paaluihin ja repeytyä. Sen vuoksi kun matalikkoja alettiin kovin paaluttaa meni satoja verkkokalastajia sinne ja pakottivat paaluttajat vetämään pölkkinsä pois ja menemään helkkariin. Pantiinpa joku mies menemäänkin „helkkariin“, tukkien päällä aavalle merelle. Väkivaltaisuuksia on paljon tehty noita träppikalastajia kohtaan, useampikin niistä on hävinnyt, tiesi minne. Liekö ammuttu tai työnnetty Tyynelle merelle? Kukaan ei niistä salaperäisyyksistä selkoa saane. Rannikkokalastajien on tyytyminen tuskaansa, voima on lakina siinä, missä ei oikeus muuten turvaa yhteistä hyvää. Niin se on kumminkin Amerikassa. Väärin olisikin, jos matalikoita saisi noin vaan suotta paaluttaa muutaman yksityisten keittimöiden hyväksi.

Komeata on nähdä kun kalastajat sunnuntai-illoin lähtevät Astoriasta kalastamaan joelle, joka tältä kohdaltaan on 7 mailia leveä. Tuhansia veneitä valkopurjeineen kiittää veden pintaa. Ne ovat kun perhoset aavalla kentällä, hyppien, tanssien ja leijailien liitävät ne mikä ylös, mikä alas jokea, mikä pitkin, mikä poikki. Kuvan taustana on Washingtonin puoleinen jylhä, korkea ranta aarniometsineen. Sama näky kuvastuu kalastusaikana joka ilta, kun kalastajat menevät, ja joka aamu, kun he tulevat joelta.

Astuppa sinäkin lukija veneeseen elämään yhden yön Astorian kalastajan elämää. Valitaan ihana, tyynenlainen ilta, sillä myrskyllä ei syrjäisten, jos ei asianomaistenkaan, ole hauska olla ulapalla.

Rannalle kokoontuu kalastajia. He ovat pukeneet karkeat vaatteet ylleen. Veneet päästetään telineiltään ja nostetaan purjeet pystyyn. Meidänkin veneemme pian on yksi tuossa perhosliudassa joella.

Kussakin kalaveneessä on tavallisesti kaksi asianomaista: kapteeni ja soutumies. Viimemainittu on edellisen palveluksessa. Kapteeni

Klippurjehdus kalavenella.

1894

omistaa tavallisesti veneen ja verkon ja pitää voiton hyvänään. Paitsi näitä on veneessä kauniilla ilmalla tuon tuostakin syrjäisiä, jotka ovat lähteneet huvitteleimaan. Naisten laulu siis saattaa kajahtaa ilmoille matkatessa kalapaikoille ja saalista odottaessa. Ihanasti sointuu suomalainen kansanlaulu pehmoisilla aalloilla.

Auringon laskeutuessa saavumme sille paikalle, missä on tarkoitus laskea verkko. Nyt on elämä vilkasta Columbialla, kukin koettaa saada verkkonsa lasketuksi sellaiseen paikkaan, missä ei olisi monta verkkoa edessä. Mutta kun on tuhansia kalastajia verkkoineen, kukin yrittäen parasta paikkaa, syntyy väliin tungos, ja tungosta seuraa toisinaan pieniä kahakoita. Pahin kaikista on jos ensin tullut on kerinnyt laskea verkkonsa, ja toinen tulee sekä laskee verkkonsa juuri muudan syli eteen. Silloin täytyy edellisen nostaa verkkonsa ylös ja etsiä sopivampi paikka. Tätä kutsutaan „korokkaamiseksi“.

Verkko on tavallisesti noin 300 syltä pitkä, silmukat 9 tai 10 tuumaa. Veneen perästä lasketaan verkko veteen aivan kun nuotta. Työ käypi siten, että soutumies soutelee hiljalleen ja kapteeni työntää verkkoa minkä ennättää.

Kun verkko on saatu lasketuksi, asetutaan päähän levolle ja annetaan virran kulettaa verkkoa ja venettä hiljalleen alas. Nyt ei ole juuri muuta tointa kun vaan on pidettävä silmällä, ettei verkko virran muassa laskeudu sellaisiin paikkoihin, joissa voipi repeytyä. Kalastajan tulee nuo paikat tuntea. Tuo kaikki on kapteenin huolena, jota vastaan soutumies saapi nukahtaakin veneen keulassa.

Kauniilla ilmalla on kalastus todellista nautintoa: suloinen kesäyö, ylhäällä vilkkuva tähtitaivas, tähdet loistaen timanttien tavoin tummansiniseltä pohjaltaan, helakka kuu antaen väritystä Columbian tyynelle pinnalle. Yhdeltä puolen rantaa näkyy synkkä, musta metsä, toisella rannalla Astorian kaupungista valot. Etäämpää kuultaa Satulavuorten mahtavat harjanteet pelottavina kuni öiset aaveet.

Mutta aina ei ole kalastus näin rauhallista Columbialla. Varsinkin keväisin kun lounastuuli lähettää vihurin liikkeelle, saaden mahtavan Tyynen meren hurjaan raivontaan, silloin on eri leikki. Aavalta mereltä tulee nuo aallot yhtenä hurinana ylös leveää Columbiata käyden taisteluun virran kanssa ja muuttaen veden valkeaksi vaahdoksi kun koskessa. Silloin tulee jos jonkinlaista vahinkoa kalastajille, verkkoja repeytyy, myrsky kaataa veneitä ja heittää joskus kalastajatkin pohjattomaan syvyyteen, mistä eivät koskaan palaa.

Valtameri nielee tavallisesti saaliit. Väliin kumminkin löydetään tällaisen myrskyn jälkeen yksinäinen vene tai repiytynyt verkko, löytyypä joskus kalastajakin omasta verkostaan kuolleena.

Kun verkot ovat olleet tunnin pari vedessä ja alkaa olla puoliyön aika, rupeavat kalastajat kahvinkeittoon veneessään. Tehdään mukana olevaan pieneen uuniin valkea kuivista ja helposti palavista puista. Pian on kahvi valmis. Mukana on tietysti myös ruokaa jos jonkinlaista, kalamies ei ole oppinut niukkaan ruokaan. Yöllä maistuu ruoka hyvältä vesillä, ja kahvi sekoitettuna kananmunalla kuuluu olevan voimakasta ja lämmittävää. Syödessä, laulaessa ja jutellessa kuluu aika hupaisesti. Kun alkaa tulla aamupuoli ja taivaanrannalle ilmestyy vähän valonkoitetta, silloin ruvetaan nostamaan verkkoa ylös ja katsomaan mitä on tullut saaliiksi.

Verkon nostaminen, „pikkaaminen“, on hupaisaa työtä, sitä hupaisempaa mitä useammin saa komean hopehtavan lohen nostetuksi ylös. Niinpian kun nostaja näkee lohen olevan verkon silmukassa, ottaa hän koukkunsa ja lyöpi sen kalan niskaan, nostaen saaliin veneeseen. Ei tarvitse kovin monta tuollaista leiviskän painoista lohta olla, kun jo tulee kelpo palkka. Jokainen lohi on arvossa siinä dollarin vaiheilla. Saalis on noin kymmenen lohta yössä, usein vähemmän, mutta toisinaan enemmänkin.

Kalat säilytetään veneen pohjalla, kunnes mennään keittimöön, missä ne punnitaan, ja kalastaja saapi merkitä saaliinsa. Keittimöt maksavat lohesta määrätyn taksan mukaan, joten kalastaja saapi vapaasti mennä aamusella kotiin, levähtää taas iltaan, ellei halua kalastaa päivällä. Päiväkalastus ei varsinkaan sydänkesällä ole oikein tuottelias, joten siihen ei niin yleisesti oteta osaa.

Lohikeittimöyhtiöitä toimii Astoriassa ja sen ympäristöllä useita. Jo olen puhunut kalamiesten omasta keittimöstä. Parhaat keittimöyhtiöt tekevät kesässä säilykkeitä noin 50,000 laatikkoa, jopa ylikin. Siis ne tekevät kukin kesässä noin 2½ miljoonaa naulanvetoista kannua. Jokaisesta laatikosta lasketaan keittimöisännälle tulevan voittoa noin yksi dollari. Parhaimpien keittimöyhtiöiden joukossa on eräs, jonka omistaa suomalainen B. A. Seaborg. Hän on varakas mies, lienee miljonäärikin. Hän on yksi niitä suomalaisia, jotka ensimmäisinä tulivat Eriestä Pennsylvanian valtiosta aikoen maanviljelijöiksi, mutta jotka kohtalo käänsi kalastajiksi. Eikä ainakaan hänen tarvitse tuota käännöstä katua. Seaborg, rikkaimpia Amerikan

Maisema Coloradossa.

suomalaisia, ei itse asu Astoriassa, vaan sen lähellä olevassa Ilwacon pienessä kaupungissa. Keittimöissä lohi keitetään, leikataan naulan-paloihin ja sullotaan läkkiastioihin, jotka ilmattomina juotetaan kiinni. Työn täällä suorittavat pääasiallisesti kiinalaiset. Kannulohi on erittäin

B. A. Seaborg.

hyvää ja halpaa. Astorian lohta säilykkeinä syödään yli koko maapallon, on sitä saatavana Suomessakin.

Silloin kun kalastuskausi loppuu, vietetään suuria juhlia Astoriassa. Kalastus ja nuo juhlat yhdessä ovat kun pitkät talkoot, joissa ensin nähdään vaivaa ja sitte riemuitaan. Silloin alkaa yhdistysten ja seurojen kalastusaika. Iltamia ja arpajaisia on alinomaa. Kalamiehillä on rahaa ja tulot ovat suuret. Silloin myös pannaan toimeen kilpapurjehduksia ja muita kilpailuja. Iloista on mainita, että suomalaiset ovat näissä melkein aina voittajina.

Suomalainen talo Astoriassa.

Talviajan viettää kalastaja rauhallisesti, useimmiten joutilaana. Onhan se kyllä vielä syyskalastus, mutta se on vähemmän huomattava. Uutterimmat hankkivat itselleen jotakin talvityötä. —

Kun nyt lienemme jo tarpeeksi kauvan viipyneet Astorian suomalaisten luona, käykäämme katsomaan suomalaisia muuallakin Oregonin ja sen naapurin Washingtonin valtiossa.

Vastapäätä Astoriaa, joen toisella puolen (väliä 7 mailia) on pienehkö suomalaisjoukko Knappton-nimisessä paikassa, missä on

Erkki Maunulan talo Deep Riverillä.

sahalaitos. Yhteispyrinnöitä ei sikäläisillä suomalaisilla ole, kun onkin heitä vaan muutamia kymmeniä. Suomalainen pappi käy siellä toisinaan pitämässä jumalanpalveluksia.

Knapptonista eteenpäin Deep Riverin varrella ja tienoolla on suuri suomalaisseutu, kymmeniä maileja laajuudeltaan. Uutisasutukset ovat Deep Riverin, Salmon Creekin, Naselin ja muiden pienien jokien varsilla. Kovan työn alla on maa näissä aarniometsissä, mutta minkä raadetuksi saa, on se taattua kasvussaan.

Harva kansalaisistamme on siellä kumminkaan yksistään maanviljelyksen varaan vielä uskaltanut heittäytyä. Heidänkin tärkeänä elinkeinonaan on vielä suureksi osaksi kalastus. Alavammilla paikoilla

kasvatetaan heinää karjaa varten. Rauhallista, melkein pä yksinäistä on kansalaistemme elämä siellä. Naapurikin on aina korven takana, joten uutisasukas elää usein melkein erakkoelämää. On siellä tilaisuutta miettiä elämän suuria kysymyksiä. Ehdon tahdon on uutisasukas juuri tuollaisen hiljaisuuden valinnut. Se sopii niin erinomaisesti suomalaisen luonteelle. Syyksi erakkoelämäänsä moni sanoo: „Yksinäisyydessä tahdon täällä Herraani palvella“.

Seurakunnallinen elämä on heillä niin järjestetty, että Astorian pappi käy määrättyillä ajoilla pitämässä jumalanpalveluksia.

Antti ja Matti Riipan talot Salmon Creekillä.

Kaikki nämä, melkein pä lukemattomat suomalaiset uutisasutukset ovat Washingtonin valtiossa. Siellä on myöskin pieni kalastajain kaupunki Ilwaco, Columbiajoen pohjoisessa suupielessä, valtameren ja joen rajoittamassa niemessä. Siellä on suomalaisilla toiminut raittiusseurakin omassa talossaan.

Astorian ympäristö on aivan täynnä suomalaista asutusta. Takana on Olney noin kymmenen mailin päässä sievällä paikalla maaharjanteella. Ja kun Olneyhin pääsee saa samota suomalaisissa aina Newhalemiin asti, jotain 50 mailia. Harvassa heitä kumminkin siellä on. Synkän luonnon ihailija löytää sieltä juuri sopivaa seutua, jylhää, synkkää, isokasvuista metsämaata.

Jos sitte lähdetään Astoriasta Portlandiin päin, niin suomalaisia kyliä on tühkatiheään. Knappa-nimisessä paikassa on useita taloja sekä myös seudulla, joka tunnetaan „Vesikontrin“ nimellä. Aina Portlandiin asti on suomalaista asutusta molemmin puolin jokivartta.

Hockinson eli niin kutsuttu Brush Prairie ansaitsee erittäin mainitsemista muitten lisäksi. Nimensä on tuo paikka saanut ruotsalaisesta miehestä, mutta suomalaisia siellä on lujasti maata itselleen perkkamassa. Suuri korpi väistyy suomalaisten tarmokkaisuuden

Peltolan talot Nasel-joella.

takia, ränsiköt muuttuvat viljapelloiksi. Soma on nähdä siellä kun suomalaiset joulunkin edellä kyntävät peltojaan ja laittelevat siementä kasvamaan. Talvi läpeensä voidaan olla maanviljelyksessä. Sellaista se on Oregonin ja Washingtonin ilmanala. Enin osa suomalaisista Hockinsonissa on apostolisluterilaisia ja on heillä oma kirkkokin.

Ennenkun poistumme Astorian ympäristöltä, täytyy minun, ollakseni rehellinen, vastapainoksi lausua ylistyksille ihanasta ilmanalasta, joita sikäläisten suomalaisten tapaan olen ladellut, että ei ne kaikki päivät silti sielläkään ole päiväpaisteisia, „herttaisia“. Päinvastoin on siellä hyvin sateista. Sanotaankinhan melkein sananlaskuna: „Astoriassa sataa kolmetoista kuukautta vuodessa“, eikä siinä monella

kuukaudella liene erehdyttykään. Varsinkin talviaika on siellä sade-aika, sataa melkein keskeyttämättä. Mutta ilmanalan lauhkeuteen, jopa viileyteenkin ei se mitään vaikuta. Ja enemmän maanviljelijä pitää pitkällisestä sateesta kun pitkällisestä poudasta kesällä ja pakka-sista talvella. Kalastajalle on se yhden tekevä, satoi tai paistoi.

Juho Haapakankaan talo Salmon Creekillä.

Tulemme nyt Oregonin suurimpaan kaupunkiin, Portlandiin. Täällä asuu suomalaisia hyvänen joukko, enimmäkseen käsityöläisinä ja tehtaantyömiehinä. Paljon on siellä myös suomalaisia palvelus-tyttöjä ansaiten hyvää palkkaa. Heillä on raittiusseura, ja seurakunta-asiansa ovat niin järjestäneet, että suomalainen pappi käypi silloin tällöin pitämässä jumalanpalveluksia.

Portlandissa asuu myös kansalaisemme konsuli Wilson. Hän on monessa suhteessa kansallismainettamme kohottanut harvinaisen suoralla ja vilpittömällä käytöksellään. Hän on Portlandin vanhimpia asukkaita, on siellä ollut kaupungin lapsipäivistä asti. On siis

luonnollista, että amerikkalaiset kohtelevat kunnioituksella „Venäjän konsulia“, samalla kun hän suomalaisille on rakas ja isällinen ystävä.

Erittäin kauniilla paikalla on tuo Portlandin kaupunki, Columbian syrjäjoen Willametten varrella. Alinomainen kesäinen ilmanala siellä on, kuten yleensä Oregonissa. Ympäri vuoden näkee siellä kumminkin lunta, sillä vaan muutamien kymmenien mailien päässä itäänpäin on kaksi vuorenhuippua, joilla ikuinen lumi asustaa.

Kauppias Andersonin perhe Deep Riverillä.

Korkeampi niistä, Mount Hood, on yli 11,000 jalkaa ylempänä Tyynen meren pintaa. Kirkkaina päivinä kimaltelee lumi niillä ja synnyttää säteitä kuni puhtaimmasta timantista.

Etelään Astoriasta, sillä paikalla, missä Coosjoki laskee vetensä Cooslahteen, on pieni Marshfieldin kaupunki. Tämäkin on huomattava suomalaistensa suhteen, vaikka siellä ei olekaan paljon suomenkieltä puhuvia. Se on kumminkin suurimpia suomenruotsalaisten asuma-seutuja Tyynen meren rannalla. Kaupungissa on paljon sahoja ja ympäristöllä on tukkityötä sekä hiilikaivoksia. Myös pyydetään seudulla lohia vaikka vähemmässä määrässä. Viime aikoina ei työt siellä ole olleet oikein vilkkaassa käynnissä. Sanotaan, että suoma-

laiset ovat siellä työmiehinä oikein hyvässä maineessa kuten monessa muussa paikassa Amerikassa. Kun työtä on, annetaan sitä ensiksi suomalaisille. Niin hyvin suomen- kuin ruotsinkielisilläkin kansalaisillamme on seudulla ollut yhteispyrintöjä, raittius- ja apuseuroja.

Jos vielä pysymme Tyynen meren rannalla, vaan menemme pohjoiseen Washingtonin valtioon, tapaamme siellä hiilikaivanto-seudulla jotenkin huomattavia suomalaisten asumaseutuja. Carbonado, yli 14,000 jalkaa korkean Reiner-vuoren juurella, on näistä huomattavin.

Aaro Lanton talo Grays Riverillä.

Siellä on suomalaisia jo ollut pitemmän aikaa ja ovat he erittäin hyvin toimeentulevaa väkeä. Palkka on 10-tuntiselta työpäivältä $2\frac{1}{2}$ dollaria, mutta kontrahtityössä ansaitsee tuntuvasti enemmänkin. Pankeissa on joillakuilla kauniita summia rahoja. Ennen aikaan on suomalaisia seudulla ollut enemmänkin, mutta kaivantoyhtiö rupesi heitä häätämään pois itsekäisistä syistä. Muutamia vuosia sitte kuoli siellä pari suomalaista tapaturmaisesti kaivantoon. Näiden sukulaiset rupesivat yhtiötä, jota pidettiin syyllisenä heidän kuolemaansa, hätyyttämään käräjänkäynnillä. Sen vuoksi sai moni suomalainen lähteä pois työstä.

Yhteisissä pyrinnöissä vallitsee vilkkautta Carbonadon suomalaisten kesken. Heillä on raittiusseura, jolla on oma talo ja lainakirjasto.

Myöskin on heillä ollut seurakunta, joka on aika ajoin pitänyt pappia yhteisesti niiden suomalaisten kanssa, jotka rajan toisella puolen, Canadassa, elävät sikäläisillä hiilikaivannoilla, Nanaimossa ja Wellingtonissa.

Lähellä Carbonadon on Burnettin hiilikaivanto. Siellä on myös suomalaisia. Vaikka heitä on nykyään vähän, näyttää heissä kumminkin olevan tosi yhteisyyden halu. Raittiusseura on toiminut heidän keskuudessaan ja on melkein jokainen kansalaisemme ehdottomasti raitis.

Muualla Oregonissa ja Washingtonissa elää suomalaisia pienissä joukoin, mutta sellaisia paikkoja onkin lukuisasti. Kumminkin on vielä tarkastelematta pari hyvin huomattavaa suomalaissuuta, Oregonin Adams ja Washingtonin Centerville, joissa elää suomalaisia suurmaanviljelijöitä. Mutta ennenkun sinne lähdemme, mainitsen pikimältään muutamia muita tässä vielä nimittämättä jätettyjä seutuja, joissa on mahdollista tavata suomalaisia. Oregonissa on tuollaisia pienempiä suomalaista paikkoja: Blind Slough (maanviljelystä), Cascade Locks (halonhakuuta), Beaver Creek (maanviljelystä) y. m. Washingtonissa: Aberdeen (kalastusta), Franklin, Cokedale ja Cumberland (hiilenkaivamista), Everett, Spokane, Seattle ja Tacoma (monenlaista työtä kaupungissa), Parkland (maanviljelystä lähellä Tacomaa), McMurray (maanviljelystä), Cosmopolis (sahatyötä), Sioux Creek (maanviljelystä), Charleston (satamatyötä), New Castle (hiilenkaivamista lähellä Seattlea), Independence (maanviljelystä) y. m. Viimemainitussa paikassa on eräs hyvinkin suuri suomalainen maatila.

Ja nyt lähtekäämme varsinaisten suomalaisten suurmaanviljelijäin luo.

Columbiajoki suupuolellaan kumminkin noin 100 mailin matkalla antaa runsaan kalansaaliin, mutta ylempänä sen vartta höysteiset rannikot ja tasangot ovat mitä parhaita maanviljelysmaita ja erinomaista kasvamaan heinää.

Ylempänä Cascadevuoriston itäpuolella aukeaa aava tasankomaa. Se on Columbian tasanko ja on aikoinaan ollut veden alla, suuren Columbiajärven peittämänä, vaan on sitte maanjäristyksien, tulivuorten puhkeamisien ja muitten mullistuksien kautta kaivanut vedellensä läpipääsön vuorten läpi ja kuivanut höysteisen tasangon tuottavaksi ja runsasantoiseksi peltomaaksi.

Siellä elää koko joukko suomalaisia maanviljelijöitä hiljaisesti, rauhallisesti ja tyytyväisesti kyntäen, kylväen ja eloa korjailen.

Muu mailma tietää vähän heistä, itse kun eivät tahdo kerskuillen kohottaa päätään ja ylpeillä asutuksillaan. Syvä kristillisyyks on luonut heihin nöyryyttä ja vaatimattomuutta, se on luonut ahkeruutta ja työhalua, on karsinut pois ylelliset elämäntavat ja muut joutavuudet.

Kunnioituksella ja ihmetellen katsovat amerikkalaiset heidän tasaista ja varmaa edistymistään. Kun toiskielisten on ollut pakko ahtaitten aikojen, halvan viljanhinnan ja kalliin elämäntapansa tähden myydä tai jättää maatilansa velkamiehilleen, pankkihuoneille, niin suomalaiset ovat niitä ostaneet ja siten laajentamalla laajentaneet alueitaan.

Mikä ihme siinä sitte on, kun ei suomalainen maanviljelijä täällä usein joudu takapajulle, ei tule hätään eikä paljon velkoihinkaan? Päinvastoin hyötyvät he hiljoilleen, vaurastuvat varmasti, isontavat peltojaan. Ja kumminkin on myös heidän maksaminen veronsa, eläminen, hankkiminen koneita kuten toiskielistenkin. Eikä he saa viljastaan senttiäkään enempää kun muut.

Siinä on todellakin taika, vaan se taika ei ole sen kummempi kun ahkera työnteko ja säästäväisyys. Ne ominaisuudet ovat sikäläisillä suomalaisilla, niin miehillä kun naisillakin. Ei siinä aamukultaa odoteta pehmeissä nojatuoleissa, ei iltakausia venytellä eikä yökautia valvota tanssiaisissa tai muissa iltahuveissa. Työtä tehdään kun on työn aika, levätään levon aikana. Kesällä nousee auringon kanssa ja sepä viittaa levollekin illalla. Jos jossakin perheessä luonto on ollut säästeliäs poikain suhteen ja on lahjoitettu tyttäriä taloon, niin mitäs muuta kun pannaan tytöt pellolle ohjaamaan nelivaljakoita. on aivan tavallista näitten maanviljelijäin luona nähdä talontyttäriä pellolla kyntämässä, karhitsemassa ja eloa kokoomassa. Ja tästä he tietysti vaan reipastuvat ja vilkastuvat. Samoja neitosia voidaan nähdä myöskin ompelukoneen ääressä ja hyöriävän kotitoimissa yhtä suloisina, sulavina jopa miellyttävinäkin kun kaupungin hennot naiset konsanaan.

Suomalaiset maanviljelijät täällä, Adamsissa ja Centervillessä sekä ympäristöllä, ovat enimmäkseen laestadiolaisia. Heidän rauhallsessa elämässään tapahtuu pienempi muutos ainoastaan jonkun kerran vuodessa, kun saarnamiehiä tulee ulompaa kyliin. Silloin on kyläilyä ja kestäilua, sillä tavaksi on tullut pitää raamatunselitys niin paljon kun mahdollista jokaisen kotona. Tällaista juhlimista, mikä tavallisesti

tulee joulunaikana, kestää viikon pari, jolloin käydään uuteraan kirkossa ja iltakokouksissa. Sanomattakin ymmärtää, ettei ne tällaiset taloa hävitä, kun ei niissä tule viina kysymykseenkään. Ja ruokaahan sitä on joka talossa. Jos tuossa nyt joku ylimääräinen kahvinaula kuluu, se kai ei suuriin tunnu.

Näitä saattaa todella sanoa suurmaanviljelijöiksi, sillä siellä on taloja, joissa on 500—1,000 eekeriin (noin 200—400 hehtaaria) maata itsellään ja monesti saman verran vuokrasta. Niin suuret maa-alat läpeensä viljeltynä on kylläkin suurta. Työtä tehdään 15—25 hevosella. Nisua saadaan vuosisatona 5,000—10,000 bushelia (1,750—3,500 hehtolitraa). Kun otetaan huomioon, että viljelys täällä ei ole vuosisatoja vanhaa, vaan tavallisesti asujamet itse ovat uutisviljelijöitä, ovat kääntäneet pelloiksi seudut, joissa ei ennen ole ollut peltoa ollenkaan, niin täytyy ihmetellä suomalaisen käsialaa siellä.

Ja tarkastellessa kuinka he maataan viljelevät ja millaisten konetten avulla, syrjäinen aivan oudostuu nähdessään kaksiteräisiä kääntöauroja kuuden hevosen vetäminä kääntäen 3—4 jalkaa maata kerrallaan. Karhitkin ovat lähes niin leveitä kun peltosarat paikoin Suomessa ja tarvitaan niitäkin vetämään 6—8 hevosta. Elonleikkuu tapahtuu sekin itsesitovien leikkuukoneitten avulla. Ja kerrotaanpa niitä koneita olevan sellaisiakin, jotka leikkaavat, puivat viljan, varistavat ne säkkiin, sitovat säkkinsuun kiinni ja pudottavat kolme säkkiä paikkaansa! Tämä on tosiamerikkalaista maanviljelystä. Maan ja ilman laatu kuivaa nisun siihen määrin, että sen voipi puida pelloita käsin.

Suomalaisen uutisasutuksen perustus näille tienoille tapahtui melkein samaan aikaan ja samaten kun muuallakin vanhemmilla suomalaisilla farmiseuduilla. Vuosina 1870—80 pyrki suomalaisten suurimmasta pesäpaikasta Calumetista suomalaisia moneen paikkaan maanviljelijöiksi. Silloin syntyi suomalaiset pesäpaikat erittäinkin Minnesotassa. Cokatoon ja New York Millsiin kiiruhti suomalaisia maanottoon ja vakaisen kodin perustamiseen. Oli maanviljelijöiksi aikovissa niitäkin, joita halutti päästä lännen ikuiseen kesämaahan, sillä oltiinhan maassa, missä oli valikoiman varaa.

G. W. Planting, kotoisin Kemijärveltä, oli ensimmäinen, joka lähti Lännen maita tarkastamaan ja jäi sinne asumaan. Saatuaan Calumetin kaivantotöissä puolitoista tuhatta dollaria säästöön sekä taloustoimiin perehtyneen kelpo tytön emännäksi, läksi hän lauhkeille

Tyynen meren rannikkoseuduille. Tultuaan Portlandiin ja kuultuaan Pendletonin luona, noin 200 mailia sisämaahan päin, olevan oivallista nisunviljelysmaata saatavana asunto-oikeudella meni hän sinne ja saapui perille vuonna 1877. Häntä seurasi muutamia muita ja kukin otti itselleen pienen palasen, 80 eekeriä, maata. He eivät huomanneet ottaa isompaa maa-alaa luullen muka tuossakin olevan yhden miehen osalle.

Intiaaneja majaili seudulla ja tahtoivatpa hekin isännöidä maata. Ei kumma vaikka syntyikin kahakoita. Kunkin uutisasukkaan piti olla varustettuna ampuma-aseilla. Pari kertaa saatiin lähettää vaimotkin pois seudulta, kun kiivain ottelu tuli. Sotaväen ja uutisasukkaiden yhä paisuvan voiman edessä täytyi vihdoin intiaanien taipua rauhaan ja tyytyä jakamaan maansa sekä peräytymään syrjemmälle. Olot ovat sittemmin tulleet rauhallisiksi sekä entiset intiaanitappelut taruiksi ja seikkailuiksi.

Maan laatu Pendletonin luona (Adamsissa) on tasaista, hyvin viljavaa ja oivallista nisun kasvatukselle. Kylvöt tehdään syksyin kevään; enimmäkseen käytetään syyskylvöjä, koska se on havaittu tuotteliaammaksi sekä varmemmaksi. Paikoin jätetään pellot kesannoksikin voimistumaan. Yksinomaisesti viljellään nisua, ja edistyneimmillä on sato 10,000 bushelia vuodessa. Lienee joitakuita, jotka saavat enemmänkin.

Karjanhoitoa ei harjoiteta, koska puuttuu laidunmaita. Hevosia pidetään 10—30 vaiheille talossa. Keskimäärin on kullakin suomalaisella perheellä Pendletonin luona 400 eekeriä maata. Toimeentulo on yleisesti hyvänpuoleinen, vaikka on ollut uutisviljelijän vaikeudet voitettavana.

Sata mailia Pendletonista länteen on toinen suomalainen suurviljelyspaikka Klikitatjoen laaksossa lähellä Dallesin kaupunkia. Se on luontonsa puolesta oikein paratiisimainen. Korkea Adams-niminen lumivuori kohoaa sieltä korkeuteen. Kun matkustaja jonakin kirkkaana talvi- tai kevätpäivänä tekee matkan Klikitatin laaksoon, on hänellä tilaisuutta nähdä lännen luonto kaikessa majesteettillisuudessaan. Niin pian kun hän on kulkenut poikki leveän Columbiavirran ja päässyt töyräälle, aukeaa siihen hämmästyttävän laaja ja suuremoinen näköala. Takana ja sivuilla vyöttää mäkeä Columbian leveä hopeavyö, jonka Oregonin puoleiselta rannalta näkyy Dallesin kaunis kaupunki. Ja kaupungin takaa kohoaa sammunut tulivuori Mt. Hood,

jonka huippu on nyt peittynyt ikuiseen lumeen. Mt. Hoodin takaa pistää Jeffersonin vuoren lumivalkea pää esiin ja vielä sen takaa siintää „Kolmen Sisaruksen“ lumipeitteiset harjat.

Vasemmalla sivulla kohoaa Cascadejonosta Mt. Helena ja Mt. Tacoma kuni jättiläiset pilviin. Mutta komeimmalta näyttää sittekin edessä oleva Adamsin entinen tulivuori, senkin huippu val-

Piknikki (huvimatka) Tyynen meren rannalla.

kean lumivaipan peittämänä. Auringon valo luopi siihen kristallin kirkkautta.

Tässä alla on nyt se laakso, jonka höysteistä pohjaa viljelee Centervillen suomalaiset. Heitä on siellä neljäntäkymmentä perhettä.

Suomalaiset löysivät tämän paikan aivan sattumalta. He aikoiivat Pendletoniin toisten suomalaisten luo, joilta oli tullut kiittäviä lausuntoja Calumetiin. Mutta juuri kun he pääsivät Portlandiin, oli joukon johtajalta hävinnyt osoite, joten tie tuli pystyyn. Arveltiin

kumminkin paikka löytyvän, kunhan joudetaan etsiä. Kun he tulivat Dallesin tienoolle, näytti maa monessa suhteessa vastaavan niitä kuvia, mitä olivat kirjeellisesti saaneet Pendletonin maista. Näin jäätiin siihen ja alettiin etsiä suomalaisia. Niitä ei löytynyt, mutta löydettiin Clikitatin laakso, joka näytti kaikin puolin lupaavalta. Sinne jäätiin omistamaan maapaloja. Nämäkään eivät katsoneet tarvitsevansa enempää kun 80 eekeriä, jonka vuoksi sitte ovat saaneet oston kautta laajentaa peltojaan.

Synnyinmaata muistellessa.

Kun matkaajille kulkuväyliltä on Centerville ennen Pendletonia, on sinne jälkeekin päin joku jäänyt, vaikka oli aikomus mennä etemmäksi.

Ahkeruudella ja säästäväisyydellä ovat suomalaiset täälläkin kehittyneet kelpo maanviljelijöiksi ja tulevat hyvin toimeen. He omistavat keskimäärin noin 350 eekeriä maata taloa kohti. Tosin on muutamilla maanviljelijöillä yli 500 eekeriä maata, on jollakin noin 1,000 eekeriä, mutta muutamilla alottelevilla on vaan 160 eekeriä. Maa on kaikki viljelyskunnossa, ei ole mitään tyhjän panttina.

Huvikseen katselee suomalaisten maanviljelijäin hyörintää kesäkiireen ajalla, ollenkin kun on viljan korjuu. Ja talvella kun heillä ei ole kiireitä töitä, saat viettää hupaisia iltoja kuunnellessa vakaiden

ja elämää kokeneiden isäntien keskustelevan henkisistä ja maallisista riennoista.

Suomalaisia ei Pendletonissa eikä Clikitatlaaksossa ole paljon, mutta ovat he itsenäisiä ja hyvin toimeentulevaa kansaa. Jos ei heidän keskuudessaan upporikasta löydykään, ei siellä myöskään rutiköyhää ole.

Yleensä täytyy Oregonin ja Washingtonin valtioiden suomalaisille myöntää, etteivät he ole tehneet huonoa maa- ja asumapaikka-valintaa. Ja itse ovatkin he oloihinsa erittäin tyytyväisiä. Sehän on onnellisuuden merkki. Kernaasti kehukoot valtioitaan, kun kerta näyttävät käytännössä tulevansa niin hyvin toimeen.

Alaska.

Utena Californiana on Alaska aivan viime aikoina tullut tunnetuksi, Californiana kultansa, vaan ei ilmanalansa puolesta. Kultaa saadaan sieltä nykyisin niinkun ennen Californiasta säkittäin. Monen onnenetsijän on se jo tehnyt upporikkaaksi ja epäilemättä yhä useampia tekee. Kultaa siellä löytyy runsaasti ja monesti riippuu asianomaisen kullankaivajan kunnottomuudessa, ellei hän mitään saa kokoon. Monet ovat saaneet kultaa aivan suunnattomasti, mutta eivät ole osanneet sitä säilyttää. Alaskan lyhyt kulta-ajan historia jo tietää kertoa henkilöistä, jotka ovat äkkiä miljonääreiksi tulleet, vaan ovat yhtä nopeaan pelihimon y. m. kautta taaskin keppikerjäläisiksi sortuneet. Paljon puhutaan kurjuudesta Alaskan kullanetsijäin keskuudessa ja onhan siellä vaivoja ja vastuksia, mutta monesti syy on itsessään niissä henkilöissä, jotka ovat siellä kurjiksi joutuneet. Alaska tarjoaa vakavalle, eteenpäin pyrkivälle luonteelle sellaisia aineellisen vaurastumisen tilaisuuksia, joita tuskin on löydettävänä missään muualla maapallollamme.

Vaikka Alaska ilmanalansa puolesta ei olekaan verrattava ihaan Californiaan, liioitellaan kumminkin usein sen kylmyyttä ja karuisuutta. Osa Alaskaa on kyllä hyvinkin pohjoisessa ja luonnollisesti siellä napapiirin sisällä on hyvinkin kylmää, mutta ne pohjoisimmat seudut ovat enimmäkseen asumattomia eikä nykyinen kultakuume vielä sinne ole ohjautunut. Ne seudut, missä kultakuume parhaillaan riehuu, eivät suinkaan ole kylmempiä kun pohjoisempi osa Suomea. Talvet ovat siellä vähälumiset ja jotenkin lauhat.

Ja tunnetuin osa Alaskaa on lämmintä kun etelä-Suomessa, ehkä lämpimämpääkin. Tyynen meren Amerikan puoleinen ranta

on merivirtojen takia hyvin lämmintä suhteellisesti verraten muihin samalla leveysasteella oleviin maihin. Amerikan Atlanninpuoleinen ranta on paljon kylmempi, jo Labradorin niemimaa on Lappia, verrattuna Alaskaan. Käsitys kylmästä, jäisestä Alaskasta on suureksi osaksi vääriä.

Alaska on noin kuudes osa koko Yhdysvaltain maa-alueesta. Sen suurin leveys on 800 ja pituus 1,100 mailia. Se on siis yli 300 mailia pitempi Californiaakin. Ja kun se on pitkä pohjoisesta etelään, on aivan luonnollista, että siinä eri paikoissa on hyvinkin erilainen ilmanala. Ylimalkaan on se asumaton, vuorista maata. Etelärannikko, jonka saaririkas alue on erittäin ihana kesällä, on muuten siksi kallioista, ettei maanviljelys oikein tahdo käydä pänsä. Myös karjanhoito on siellä vaikeaa, sillä vaikka jokien varsilot kasvavatkin heinää, on sen korjuu peräti vaikeata liiallisen märkyyden tähden. Alaskassa nimittäin sataa kesälläkin melkein joka päivä.

Ylempänä pitkän Yukonvirran varrella, juuri nykyisillä kultaseuduilla, kyllä voisi viljaakin kasvattaa, mutta vielä nykyään ei siitä ole välitetty. Muut elinkeinot pitävät mieliä jännityksissä. Sillä vaikka Alaska ei tarjoakaan maanviljelijälle suuria etuja on siellä muuten luonto rikasta.

Jo kauvan aikaa on Alaska ollut tunnettu oivalliseksi turkikistaan, kallisarvoisista metsäeläinten nahoista. Kuuluisimmat ovat Alaskan mustan- ja hopeankarvaiset ketunnahat, joilla kummallakin on hyvä hinta markkinoilla. Paitsi näitä löytyy muita metsäneläviä, joista saadaan kalliita turkiksia.

Kauvan on myös ollut tunnettuna toinen tuotantoala, hylkeiden pyynti. Sitä harjoitetaan Alaskan länsirannikolla aina Behringin salmeen asti, jopa ulommaksikin, suurena tulolähteenä, ja satoja ihmisiä elää sillä. Suuriin summiin nousee hylkeiden ja turkiksien arvo, mitä vuosittain Alaskasta saadaan. Järjetön hylkeiden surmaaminen on kumminkin viime aikoina niiden saalista vähentänyt ja ellei olisi jo ryhdytty rauhoitustoimiin, olisi pian se tulolähde loppunut.

Lohenkalastus on myös hyvin antoisa Alaskassa, jopa antoisampi kun kalastus Columbialla. Viime vuosina on paljon huomiota kiinnitetty siihenkin. Satoja lohenkalastajia menee joka kesä Alaskaan, missä silloin on jokien suut ihan sakeana näitä kaloja. San Franciscosta ja Astoriasta kulkee monia kalalaivoja keväisin sinne ja

palaavat syksyllä tuoden suuret saaliit kannuihin keitettyä lohta. Kalastusyhtiöillä on Alaskassa omat keittimönsä ja kalastuspaikkansa.

Mutta kaikista näistä rikkauksista viepi voiton Alaskan metallivarastot, mitkä näyttävät vuosi vuodelta tulevan yhä tuottavammiksi. Ja kivihiihalueetkin näyttävät Alaskassa olevan loppumattomat, vaikka niihin ei ole vielä ehditty suuremmissa määrässä huomiota kiinnittämään.

Jo aikaisin on tiedetty myös Alaskan kultarikkaudesta, mutta siihen aikaan kun alue kuului Venäjälle ei siihen huomiota pantu. Jo heti sen jälkeen, kun Venäjä möi tuon rikkaan maan v. 1867 puolella kahdeksatta miljoonalla dollarilla Yhdysvalloille, alkoivat amerikkalaiset prospäkkärit (kullanetsijät) tehdä hyviä löytöjä. Silloin vielä löydettiin suurempia metallirikkauksia varsinaisissa Yhdysvalloissa, joten Alaskan kulta sai maata kätköissään. Mutta jälkeen vuoden 1880 rupesi kummallisempia puheita kulkemaan Alaskan kultapaljoudesta. Eräs prospäkkäri Juneau löysi sen rikkaan kultaseudun, missä on nyt hänen nimelleen omistettu kaupunki, suurin Alaskassa. Vastapäätä olevalta Douglassaarelta löydettiin yhä enemmän kultaa. Nyt rupesi tänne ihmisiä tulvaamaan. Laitettiin säännölliset kaivantotyöt koneineen, muserrusmyllyineen ja sulimoineen. Juneau sai löydöstään myydessä ne yhtiölle kymmeniä tuhansia dollareita, mutta joi ne muutamassa kuukaudessa, joten taas pian suorisi kullanetsintään. Se oli hurjaa aikaa. Vihdoin syntyi Treadwellin kultakaivosyhtiö Douglasin puolelle ja nyt on siellä yksi mailman suurimpia ja rikkaimpia kultakaivoksia. Nyt ei enää niiden kulta-alueiden arvo ole kymmeniä tuhansia, vaan miljoonia dollareita.

Uusia kultalöytöjä tehtiin etempänä Alaskassa. V. 1896 keväällä kuului kullantoitotus Cooks Inletistä ja tuhansia kullanetsijöitä riensi sinne, toiset onnistuen, toiset pettyen. Samoihin aikoihin, jopa ennen sitä tunkeutui paljon kullanetsijöitä Yukonvirralle ja saivat jotkut runsaastikin kultaa emäjokeen virtaavista puroista. Näin syntyi kullanhuuhtomot Forty Milessä, Circle Cityssä y. m. Mutta vasta kesällä 1897 kuului sieltä ihmeistä ihmeellisimpiä asioita. Silloin saapuivat ihmisten ilmoille ensimmäiset onnelliset kullankaivajat Klondikesta, joka oikeastaan ei enää ole Alaskaa, vaan kuuluu Canadian alueeseen. Kultaa tuotiin säkittäin. Moni köyhä kullankaivaja oli muutamissa kuukausissa päässyt satojen tuhansien dollarien omistajaksi.

Tämä oli käännekohta Alaskan historiassa. Nyt vasta oikea ihmistulva ryntäsi sinne. Alaskan kultakuume voitti Californian kuumeen. Seuraavana kevännä kävi oikea kansainvaellus Alaskaan. Seattle ja muut satamakaupungit olivat lähtijöitä täynnä. Mikä noiden kullansijäin kohtalona lienee, tulevaisuus osoittaa. Varmasti heistä moni pettyy toiveissaan ja osa sortuu kurjuuteen. Mutta epäilemättä myös usea tuo sieltä kultaa tullessaan. Alaskalle itselleen on tästä se etu, että yksi ja toinen jää sinne asumaan ja niin tulee tuokin syrjäinen seutu asutuksi.

Suomalaisia on asunut Alaskassa jo Venäjän vallan aikana ja lienevät he silloin oleskelleet melkein yksinomaan pääkaupungin, Sitkan ympäristöllä. Luultavaa on, että niitä on nytkin siellä joku määrä, vaikka tämän kirjoittajalla ei siitä ole tarkempaa selkoa. Vieläkin on Alaskan hallituspaikkana Sitka, mutta se on jo joutunut yleisestä liiketiestä niin syrjään, että harvoin sieltä mitään kuuluu. Juneau on nykyisin pääpaikka Alaskassa. Se on porttina kultamaille. Sinne on tullut joku Sitkan suomalaisistakin ja useita muualta. Edistyvän kaupungin moninaiset puuhut antavat suomalaisille työtä, ja onhan sitä ansiota saatavana seudun kultakaivoksistakin. Juneau ja sen naapurin Douglasin kultakaivannot ovat kivilouhoksia. Ainoastaan joku vähemmänarvoinen kullanhuuhtomo löytyy. Yukonvirran varrella sitä vastoin ovat kultapaikat yleensä huuhtomoita. Juneaun tienoilla ei yksityisen kullankaivajan kannata tehdä työtä omin neuvoinsa, vaan on hänen ryhdyttävä työhön kaivantoyhtiöille. Ja rikkaassa Treadwellin kaivannossa onkin moni suomalainen työssä ansaiten päivältä vähintään 2 dollaria ja sen lisäksi vapaan ruuan.

Muutamilla Juneaun suomalaisilla on omia kaivosalueita, vaan kun niihin tarvittaisiin kalliita koneita, eivät ole ruvenneet kultaa kaivamaan enemmälti kun vaan ovat saaneet selville kuinka rikasta kultasuoni on. Jos hyvin käy, voivat he myydessä saada näistä alueista suuriakin summia.

Työskentely Juneaun seudun kaivannoissa on erillaista kun tavallisesti muualla, joissa tällaiset kaivantotyöt tehdään enimmäkseen maanalaisissa tunneleissa, mutta täällä on kaivannot avonaisia. Metallisuoni alkaa maasta juoksemaan kohti maansisään, joten tehdään avonaisia kaivoja. Nämät ovat monessa suhteessa epämuakvammat ja vaarallisemmat kun maanalaiskaivannot. Jota syvemmäksi ja laajemmaksi tällainen kaivanto tulee, sitä vaarallisemmaksi käy

työntekokin. Mäenrinteestä saattaa milloin hyvänsä irtautua kiviä ja muuta soraa, joka päästen vauhtiinsa kaataa alleen mitä sattuu eteen. Tapaturmat ovatkin monilukuiset ja on muutamia suomalaisiakin saanut siellä surmansa tai tärväytyntä ikipäiviksi. Talvella on työnteko tuollaisessa avonaisessa reijässä hyvin surkeaa.

Juneaun ja Douglasin suomalaisilla on omia taloja useita ja tulisivat he kaikki yleensä hyvin toimeen, jos ei osassa olisi juoppous ja pelaus liian suuresti vallalla.

Nykyään on Juneau enimmäksi osaksi vaan läpikulkupaikka suomalaisille. Harva Alaskan suomalainen on ollut käymättä Juneaussa, vaikka on sittemmin siirtynyt paremmin toiverikkaille seuduille. Usea, jonka rahavarat ovat olleet lopussa, ettei ole voinut tehdä tarpeellisia varustuksia erämaaelämälle, on tehnyt jonkun aikaa työtä Treadwellin y. m. kaivannoissa ja sitte, ansaittuaan rahaa, jatkanut matkaansa etemmäksi.

Lähdeppä sinäkin, lukijani, seuraamaan suomalaista kullanetsijää Yukonille ja noille kehutuille Klondiken seuduille. Matka Amerikan eri osista tavallisesti kulkee ensin Seattlen kaupunkiin Washingtonissa. Sieltä voi kulkea laivalla aivan Klondikelle asti, mutta harva tavallinen kullanetsijä mennessään käyttää tätä pitkää ja kallista, vaikkakin mukavaa, kulkukeinoa. Palatessa, jos on kullansaaalis ollut oikein hyvä, kuletaan herroiksi sieltä kautta, Yukonia St. Michaelsiin ja sieltä merta myöten Seattleen tai San Franciscoon.

Mutta me lähemme Seattlestä Juneauhin. Se matka maksaa 16 dollaria, toisinaan enemmän, toisinaan vähemmän. On ne laivat aikoinaan kulettaneet tuon matkan 5 dollarillakin, mutta kallistivat kultakuumeen paisuttua suureksi. Matkatamineet ja koko vuoden muona ostettiin ennen tavallisesti Juneaussa, mutta nyt se suureksi osaksi ostetaan Seattlessa. Menehän ne vähemmälläkin kun koko vuoden muonalla, mutta viisasta on ottaa se matkaan. Ruoka Yukonin ja Klondiken kultaseuduilla on kallista. Jos kultaa löytyy hyvästi, ei niistä hinnoista paljon surkeilla, mutta vähemmän onnistunut kullanetsijä syöpi mieluummin omaa ruokaansa. Paitsi ruokaa tulee ottaa mukaan lämpimiä villavaatteita, jalkineita, kintaita, tärkeimpiä lääkkeitä, kirves ja vähän muita puusepän kaluja, pyssy y. m. Kaikki nämä varustukset vuoden muonan keralla nousevat noin 200 dollariin.

Juneausta viepi laiva meidät vähän toista sataa mailia Chilkoot-nimiseen seutuun. Siinä on nyt Dyea-niminen kauppala, syntynyt

viime kultakuumeen aikana. Chilkoot on kahden jättiläisvuoren välinen sola. Siinä kulkee nyt kyllä tramwayvaunutkin, mutta tavallinen kullanetsijä säästää kyytirahat ja vetää itse tavaransa kelkalla

Chilkootin sola.

solan yli. Tietysti ei koko tuo tavarajoukko kule yhdellä kerralla jyrkän ja vaikeakulkuisen vuorisolan yli, vaan tavallisesti kuletetaan ensin pienempi osa jonkun matkaa, jätetään sinne ja käydään toista hakemassa. Jos kulemme kesällä, silloin emme voi käyttää kelkkaa, vaan täytyy meidän kantaa tavaroita selässämme. Intiaanikantajia saisimme kyllä vuokrata ja heidän leveihin selkiinsä kyllä tavaraa sopsisikin, mutta mielellämme säästämme senkin rahan, sillä intiaanit ovat tottuneet palveluksistaan aika lujasti nylkemään.

Paras aika kulkea Chilkootin yli on maaliskuu. Talvella on siellä melkein alinomaista lumipyryä, ja lumivyöryt ovat haudanneet kymmeniä matkalaisia kerrallaan.

Kun olemme päässeet solan huipulle, alkaa matka alaspäin. Se on kyllä helpompaa, vaan on hyvin vaivaloista ja vaarallista. Vuoren alla alkaa matkamme vesiteitse. Ensimmäin kuletaan järviä, vaan kun olemme maaliskuulla liikkeelle lähteneet, olemme nyt parhaillaan siihen aikaan järvillä, kun ne ovat vielä jäässä, lumettomana iljanteena. Meidän on nyt lumipaikoilla hyvä vetää kelkkaa ja iljanteella saamme oikein tulista kyytiä, kun panemme kelkkoihimme purjeet ja annamme tuulen viedä. Tätä matkaa kestää 170 mailia ja sitte tullaan joelle, joka parhaillaan purkaa jäitä. Metsästä haemme hyvää lautapuuta, sahaamme lautoja ja laitamme veneen, jolla jatkamme kulkua myötävirtaa. Paikoin on joki vaarallinen laskea, sillä siinä on jyrkkiä putouksia. Mutta moni suomalainen kulanetsijä on jo ennen kotimaassaan tottunut koskia laskemaan. Niinpä kun milloin sattuu suomalaisen veneen mukaan muidenkin veneitä, saa kansalaisemme nekin laskea alas ja ansaitsee siten jonkun verran vähien rahojensa lisäksi. Erästä oululaista pyydettiin muutamalle putoukselle varsinaiseksi laskijaksi ja luvattiin 10 dollaria päivältä, mutta kukapa sinne jäi, kun oli isomman ansion toivo kultamailla.

Paljon on vaikeuksia välillä, mutta sitte kun päästään laskemaan vuolasta Yukonia, ei ole enää hätää. Nyt kulkee tavara-varastokin, joka kunkin henkilön osalle painaa noin 500 naulaa, helposti veneessä. Pysähdymme siinä paikassa, missä Klondikejoki laskee Yukoniin. Siinä onkin Dawson City, pieni kultakuumeesta syntynyt kaupunki. Asujamia on siinä nyt noin 8,000. Jos nyt Dawsonissa kuulemme huutoja uusista kulta-alueiden löydöistä, kiiruhdamme sinne ja koetamme saada oman kleimin (kaivantoalueen). Meidän täytyy olla nopeita, sillä pian nuo alueet otetaan. Parhaimmat

Intiaanit opastavat kullanetsijöitä jäätikkövirrassa.

kulta-alueet ovat Klondikeen juoksevien syrjäjokien ja niiden sivupurojen varsilla. Kaivantoalue on nyt leveydeltään 100 jalkaa joen vartta (ennen oli se 500 jalkaa) ja pituudeltaan lähellä rantaa nousevaan vuoren rintaan. Maksu tuosta on Canadian hallitukselle 15 dollaria. Kukin saa vaan yhden kleimin, paitsi alueen löytäjä, joka saa palkkioksi yhden, keksijäkleimin, lisää. Eräs noista kultarikkaista puroista, Bear Creek, on suomalaisten löytämä. Kannattavat kultakleimit on

Dawsonin kaupunki Klondikejoen suussa.

jo kaikki otettu, mutta uusia löytöjä yhä tehdään ja ken silloin ehtii, saapi osansa. Kultahieta kaivetaan joen rantamaalta useampien jalkojen syvyydestä. Kaivaja kaivaa siksi, kunnes on päässyt pohjakallioon. Kultasuoni on juuri tuota kalliota vastassa. Talvella nostetaan tuo multa ylös ja keväällä vesien auvettua huuhdotaan.

Monella suomalaisella on omia kleimejä Klondiken seudulla ja jotkut niistä ovat hyvin antoisat. Eräs suomalainen on sieltä tuonut vähän enemmän kuin neljän kuukauden saaliina 30,000 dollaria. On muitakin suomalaisia, jotka ovat oikein hyvin onnistuneet. Mutta iso osa suomalaisista Klondikella tekee toisille työtä ansaiten palkaksi

puolitoista dollaria työtunnilta. Kymmentuntiselta työpäivältä tekee siis ansio 15 dollaria. Se on hyvää sekin. Se, jolla ei ole itsellään ruokavaroja, saa maksaa ruuustaan joka päivä keskimäärin 3 dollaria. Vaikka siis ruoka onkin kallista, jääpi sittekin hyvä päiväraha. Tavallisesti tehdään toisille työtä ainoastaan niin kauvan, kunnes oma kannattava kleimi saadaan.

Suomalaisia on Klondikessa paljon ja jokaisella olisi tilaisuutta ansion tekoon, mutta osalta kansalaisiamme, kuten muiltakin kan-

Kullankaivajain leiri.

sallisuuksilta, kuluu ansiot kapakassa ja varsinkin pelipöydän ääressä. Erittäinkin pelihimo on Klondikessa hirveä. Suuria summia pelataan pois, kaivantomiesten ansiot joutuvat keinottelijain käsiin.

Muuallakin Yukonin alueella on suomalaisia. Forty Mile ja Circle City olivat ennen Klondikea tunnetuimmat huuhtomopaikat. Nykyisin lienee kansalaisemme niistä enimmäksi osaksi työntyneet Klondikelle. Ja ne, jotka eivät tuollakaan ole saaneet hyvää kleimiä, ovat tunkeutuneet etemmäksi erämaahan. Suomalaisia savupirttejä, kullanetsijäin asuntoja, voitanev tavata hyvinkin kaukana muiden ihmisten ilmoilta.

Ja paitsi kullanetsijöinä ovat suomalaiset tunkeutuneet Alaskan erämaihin metsästäjinäkin. Sellaisina kulkevat he aivan Jäämerelle asti. Moni peto ja harvinainen metsäeläin on kaatunut siellä suomalaisen luodista.

Paitsi Yukonin seutua on suomalaisia kullanetsijöitä Tyyneen meren rannalla olevassa Cooks Inletissä y. m. Melkeinpä voidaan sanoa suomalaisia olevan jokaisessa huomattavammassa kultapaikassa Alaskassa. Keväällä 1898 meni monta suomalaista Tyyneen mereen laskevan Copper Riverin varsille etsimään keltaista metallia.

Juneausta joku matka eteläänpäin on Sumdumin kultakivi-kaivanto. Siellä on myöskin monena vuonna ollut suomalaisia. Sumdumlahden ympärillä tulevaisuudessa tulee suuriakin työpaikkoja.

Suomalaisia lohenkalastajia on joka kesä Alaskan kalastuspaikoilla, Fort Wrangelissa y. m. Alaskan lohta alkaa jo olla kaiken mailman markkinoilla. Myöskin löytyy suomalaisia, vaikka vähemmässä määrässä, kaikenlaisten turkisyhtiöiden palveluksessa ja hylkeenpyytäjinä.

Suomalainen ei kammo vaivoja ja sen vuoksi hän tulee toimeen Alaskassakin. Vaikka Alaskan kultakuumeekin häviäisi, tuskinpa suomalaiset niiltä seuduilta katoavat.

Suomalaiset hajallaan eri valtioissa.

Hajallaan asuvat yleensä Amerikan suomalaiset, hajallaan yli Yhdysvaltain ja Canadian. Edellä olemme tarkastelleet heitä niissä valtioissa, joissa on lukuisammin. Nyt on vielä luotava lyhyt silmäys sellaisiin valtioihin, joissa heitä vaan vähän löytyy, yksi siellä toinen täällä. Vaikea on heitä kaikista suuren maan lokeroista löytää. Sen vuoksi emme voikaan muuta kun suunnilleen mainita näistä hajanaisista asutuksista.

Yleensä ei suomalainen ole tuollaiseen hajoilemiseen taipuvainen. Mielellään hän asettuu sinne, missä on muitakin kansalaisiaan. Mutta monet syyt Amerikassa vaikuttavat hajaantumiseen. Enin osa siirtolaisista on tullut Amerikkaan ansaitsemaan rahoja niin nopeasti kun suinkin. Sen vuoksi koettaa hän etsiä tuottavimpia työpaikkoja ja lähtee sinne, missä noita kuulee olevan. Mutta työpaikat Amerikassa ovat hyvin epävarmoja mitä pysyväsyyteen tulee. Suurella voimalla saatetaan tehdä työtä yksi viikko, mutta toisella viikolla jo työt lopetetaan tai ainakin miehiä vähennetään. Paljon vähemmän on pysyväisiä työpaikkoja varsinkin sellaiselle, joka juoksee etsien korkeimpia palkkoja.

Näin joutuvat suomalaiset paljon matkustelemaan, monet ovat kulkeneet Amerikan ristiin rastiin. Ja matkatessa sattuu töihin sellaisillekin seuduille, missä ennestään on vähän tai ei ollenkaan suomalaisia. Usein seuraavat suomalaiset skandinaavialaisia. Niin on monta suomalaista pesäpaikkaakin tullut asutuksi, mutta niin on kansalaisiamme syrjäänkin joutunut.

Matkustellessa kuluu tietysti paljon rahaa. Moni hyviäkin ansioita saanut kuluttaa säästönsä parempia työpaikkoja etsiessään.

Mutta on suomalaisia seikkailijoita, jotka muiden seikkailijain tavan mukaan matkustelevat Amerikassa melkein alinomaa maksamatta kyydistään mitään. Tätä kulkua kutsutaan jumppaukseksi.

Jumppari käyttää tavallisesti tavarajunia. Hän menee asemalta vähän syrjään sinne päin, jonne juna lähtee. Siellä odottaa hän, kunnes juna on hiljalleen lähtenyt liikkeelle. Kun se on tullut kohdalle, tarttuu hän kiinni johonkin vaunuun ja nousee ylös. Avonaiset hiili- ja hiekkavaunut ovat jumppareille oivallisia. Sinne

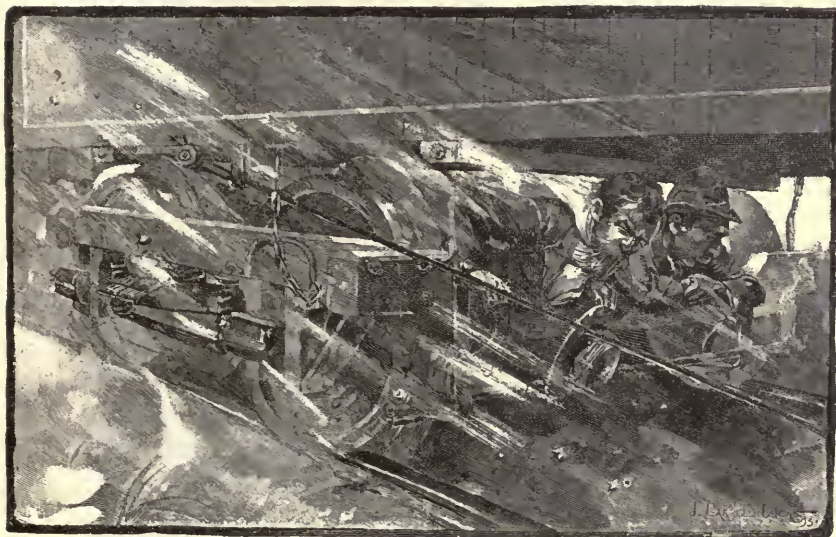
Halki Amerikan.

kätkeytyy hän istualleen ja ajaa huristaa vapaata kyytiä. Evästä on hänellä matkassa, ja jos ei ole, rohkenee hän asemilta ostaa ruokaa ja pysyy kumminkin mukana. Tavallisesti tapaa hän noissa tyhissä vaunuissa tovereita, sillä jumppaus on hyvin yleistä. Seikkailijoita kaikesta kansallisuudesta siten kulkee, eikä tavallisesti rautatienpalvelijat heistä välitä, vaikka näkevätkin kyytiä varastettavan, pistäytyvät ajan kuluksi puhelemaankin heidän kanssaan.

Mutta kaikilla teillä ei vallitse sellaista vapautta. Rautatiepalvelijoita on käsketty ajamaan jumppaajat pois. Sattuu toisinaan, että tuollainen kyydin varastaja viskataan pois junan liikkeellä ollessa. Silloin sattuu tulemaan vammoja. Mutta jumppaaja on itsepäinen. Ellei hän ennätä tarttua kiinni saman junan jälessä kulkeviin

vaunuihin, odottaa hän toista junaa ja pääsee edelleen jatkamaan matkaansa.

Jotkut rautatiepalvelijat ovat jumppauksesta keksineet itselleen pienen sivutulolähteen, vaativat jumppaajilta muutamia kymmeniä senttejä vaitiorahoja ja antavat sitte niiden vapaasti kulkea. Jos ei jumppareilla ole rahaa, ahneet palvelijat ottavat heiltä jonkun vaatekappaleen. Mutta on väärin luulla, että kaikki jumpparit ovat

Jumppareita.

rahattomia. Joillakuilla saattaa olla runsaastikin rahaa, mutta eivät tahdo maksaa kallista rautatiemaksua.

Aina ei ole niin onnellista, että jumppari pääsee tyhjään vaunuun, usein saa hän olla hyvinkin epä mukavissa oloissa: seista vaunun edustalla tai takana ja olla alituiseissa pelossa putoamisesta. Onnettomuuksia sattuu usein. Parempi on kun pääsee vaunun katolle, tai vielä parempi on olla vaunun alla akselien päällä, sillä siellä ei sade kastele eikä tarvitse joka asemalla poistua paikalta. Pikajunissakin vaunujen alla otetaan kyytiä. Mutta kyllä siellä ihminen likaantuu, ja jos sattuu rautatieonnettomuus, on sellainen jumppari varmasti menettänyt. Melkein jokaisessa rautatieonnettomuudessa kuolee jumppareita.

Rohkea jumppari ajaa pikajunissakin kun herra. Hän on tarttunut kiinni matkustajavaunuun ja pysyttelee ulkona, kunnes konduktööri on piletit katsonut; sitte menee hän muiden matkustajien joukkoon istumaan. Matkustaa voi siis Amerikassa rahalla ja rahatta. Suomalaiset tekevät kumpaakin, mutta enemmän kulkevat rahakyydillä.

Niin on kansalaisiamme hajaantunut yli koko Amerikan. Varmasti ei ole yhtään valtiota, jossa ei olisi jotakuta suomalaista. Muutamissa valtioissa, joita emme vielä ole käsitelleet, on heitä paikoin niin lukuisasti, että ovat raittiusseurojakin keskuuteensa luoneet.

Marylandin valtiossa on suomalaisia joitakin Baltimoressa. Erittäinkin on sinne merimiehiä pysähtynyt.

Länsi-Virginiassa on suomalaisia paikoin enemmältikin hiilikaivannoissa, samoin *Virginiassa* sekä molemmissa *Carolinan* valtioissa. Virginiassa ja Carolinassa on suomalaisia ruvennut maanviljelijöiksikin ostaen palasen entisten orjaherrain maata. Orjasodan jälkeen hävisi moni suuren plantaashin omistaja kokonaan maaltaan. Sota oli vienyt varat, ja orjuuden lakkauttaminen teki heille mahdottomaksi maanviljelyksen. Nuo tilat ovat saaneet metsittyä, vaan nyt on niitä ruvettu pienissä palasissa myymään pohjoisesta tuleville uutisasukkaille. Täten on moni halvalla saanut hyviäkin viljelysalueita.

Suomalaisia on Pantherin kaivoksilla Länsi-Virginiassa, tukkitoissa Richardsonissa ja farmareina Levistonissa Pohjois-Carolinassa. Nämä on vaan mainittu esimerkiksi muutamina paikkoina, joissa on suomalaisia.

Georgian valtiossa on suomalaisia käsityöläisiä Atlantassa.

Floridassa, tuossa lämpimässä etelä-valtiossa, jossa ei ole talvea ollenkaan, on suomalaisia yrittänyt farmareiksikin. Kuuluisa tanskalainen utopisti Louis Pio, joka Amerikkaan on useampiakin tyhjäksi rauvenneita ihannesiirtokuntia perustanut, rupesi muutamia vuosia sitte houkuttelemaan siirtolaisia etelä-Floridaan White Cityyn. Joukko suomalaisiakin vuoristovaltioista seurasi tätä houkutusta. Muutamilla heistä oli hyvästi rahoja säästössä. Seudulla oli ihana kesäinen ilmanala. Ruusut kukkivat talvellakin ulkona. Mutta maa oli sillä seudulla huonoa, pelkkää valkeaa hiekkaa, joka ei kasvanut mitään lannoittamatta. Ja vesi upotti lannan voimankin alas maaperiin, ettei maanviljelystä voinut jatkaa. Näin tulivat suomalaiset samoin kun muutkin petetyiksi. Rahat kuluivat sinne tyhjään. Maayhtiö kyllä

Kuvia Merimieslähetyksen asemalta
Pensacolasta.

antoi työtä uutisasukkaille, mutta onnettomuudeksi karkasi yhtiön rahastonhoitaja rahain kera. Ja Louis Pio itse kuoli.

Muutamia vuosia oltuaan palasivat suomalaiset rahattomina takaisin. Uutisasutuksesta ei tullut mitään.

Floridassa on muuten suomalaisia melkein jokaisessa rannikko-kaupungissa, muutama kussakin. Pensacola on valtion huomatuimpia satamapaikkoja. Siellä käy joka vuosi monta suomalaista laivaa. Merimiehinä kulkevia kansalaisiamme on siellä aina, erittäinkin talvis-aikaan. Tämän vuoksi on Suomen Merimieslähetyks valinnut Pensacolan yhdeksi asemapaikaksi. Talvikuukausina on siellä Lähetyksen palvelija johtamassa asemaa ja pitämässä merimiehille jumalanpalveluksia. Aseman hoitajana on ollut K. M. Hellin, joka kesän aikana on assistenttina New Yorkin asemalla.

Paitsi merimiehinä ja satamissa on suomalaisia myös muuallakin Floridassa. Warnellissa on heitä ollut tukkitöissä.

Alabaman valtiossa ovat jotkut suomalaiset yrittäneet farmareiksi ja onkin heitä siellä esimerkiksi Cloverdalessa. Hiilikaivannoissa on suomalaisia esim. Blocktonissa. Pieni osa Alabamaa ulottuu Meksikon lahteen. Täällä Mobilen satamassa on joku suomalainen.

Tennesseen valtioon on suomalaista maanviljelyssiirtokuntaa ruvennut perustamaan toiminimi Hornborg & C:o New Yorkista Bristolin kaupungin luo. Usea on sieltä ostanut maata ja muutamia kansalaisiamme on sinne jo asettunutkin. Maa on punaista savi-pohjaa ja kuuluu olevan sopivata viljelykselle.

Kentuckyn valtiossa on joku suomalainen kaivantotöissä.

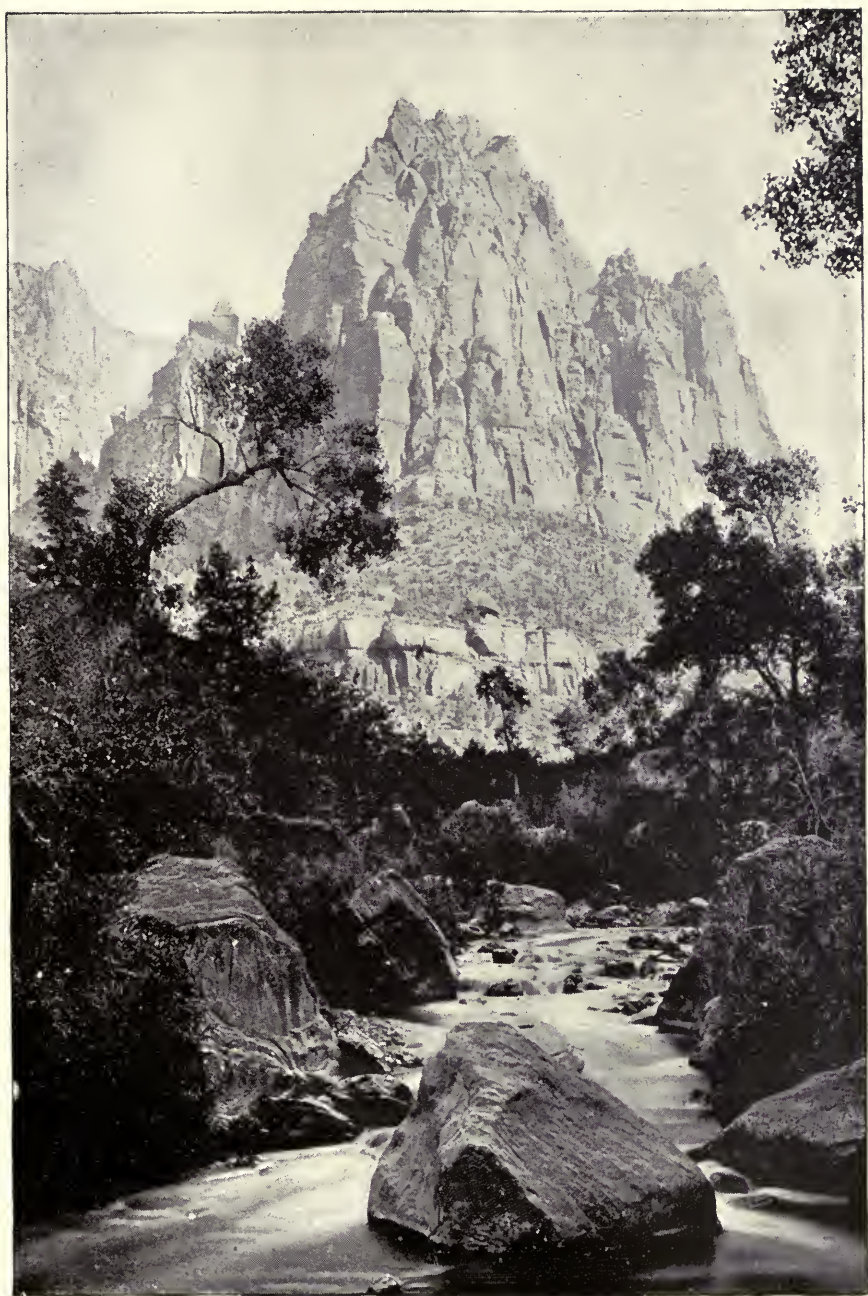
Mississipin valtiossa ei ole monta suomalaista.

Enemmän on heitä *Louisianassa*. Siellä on New Orleansin suuressa kaupungissa Mississippijoen suulla suomalaisia käsityöläisiä ja satamatyömiehiä. Etempänä sisämaassa on suomalaisia tukkitöissä, kuten White Castlessa, Ruddockissa ja Vintonissa.

Texasin valtiossa on myös koko joukko suomalaisia. Siellä on kansalaisiamme ollut pitemmän aikaa tukkitöissä. Tällaisia tukkipaikkoja ovat Orange ja Laurell. Galvestonin kaupungissa sanotaan olevan ainakin pari sataa suomalaista, mutta iso osa on niistä kokonaan unehuttanut kansallisuutensa. Päätyönä on pumpulinlastaus.

Arkansasissa, Oklahomassa, Uudessa Meksikossa ja Arizonassa lienee vaan muutamia suomalaisia.

Maisema Suolajärven seudulta.

Vähän on kansalaisiamme *Kansasissakin* ja *Nebraskassa*, vaikka näissä valtioissa on siirtolaisia muista kansallisuuksista lukuisasti. Ne ovat huomattavia maanviljelysseutuja.

Missourin valtiossa on suomalaisia käsityöläisiä St. Louisin ja Kansas Cityn kaupungeissa. Ensinmainitussa paikassa on suomalainen raittiusseurakin.

Iowassa on joku suomalainen Des Moinesissa ja vähän muuallakin.

Mormoonivaltiossa, *Utahissa*, on paljon kaivantoja ja useihin niistä on kokoontunut suomalaisiakin. Scofieldissa, noin sata mailia Suolajärven kaupungista on hiilikaivannoissa useampia suomalaisia. Heillä on raittiusseurakin keskuudessaan. Myös Binghamissa, Park Cityssä, Provossa y. m. on joitakin kansalaisiamme.

Nevadassa on paljon hopeakaivantoja, mutta nyt kun hopean hinta on alhainen, on moni niistä seisauksissa. Suomalaisia onkin nykyään vähän tässä valtiossa.

Idahosta näyttää tulevaisuudessa syntyvän valtio, jossa suomalaiset viihtyvät. Siellä on jo nyt lukuisasti kaivantoja, joissa runsaasti tehdään työtä ja maksetaan jotenkin hyviä palkkoja. Pohjoisosassa on kaksi kaivantopaikkaa Mullan ja Wardner lähellä toisiaan. Niissä on jo enemmän suomalaisia ja on heillä raittiusseurakin. Vuorinen pohjoisosa on yleensä kaivantotyölle sopiva. Etelä-Idaho on korkeata yltäsankoa. Siellä on alotettu maanviljelystäkin. Myös siellä, kuten esim. Shosonessa, on joitakin suomalaisia.

Nyt olemme käyneet läpi Yhdysvaltain etsiskellen kansalaisiamme. Olemme havainneet niitä olevan joka puolella, aina Jäämerestä Meksikon lahteen, Atlannista Tyyneen mereen. Enemmän on heitä pohjois-Yhdysvaltain keskiosassa, mutta sielläkin hajallaan.

Edellä on myöskin esitetty syitä hajaantumiseen, joka on suomalaisen kansallisuuden tulevaisuudelle hyvin vahingollista. Parempi olisi, että suomalaiset asuisivat yhdessä valtiossa. Silloin heidän lukumääränsä tuntuisi ja he voisivat jotain yhteisesti vaikuttaa. He voisivat kansoittaa kaksikin valtiota, Wyomingin ja Nevadan, sillä suomalaisia on Amerikassa suunnilleen yhtä paljon kun noiden valtioiden asukasluvut yhteensä.

On Amerikan suomalaisten keskuudessa herkkämielisimmät rakennelleet tuollaisia tuulentupia, että suomalaisten pitäisi asettua yhteen valtioon ja ruveta siinä vaikuttamaan. Sillä tavalla voisi syntyä suomalainen valtio omine virkamiehineen aina ylimpään asti.

Mutta se on mahdotonta. Vähän enemmän voisi kyllä kokoontua yhteen, mutta siirtolaisten alkuperäinen tarkoitus ei oikein sovi yhteen tuon valtiokäsitteen kanssa.

Canada.

Esittäessäni Alaskaa ja sen suomalaisia olen vetänyt Klondikenkin tuohon piiriin, vaikka se oikeastaan kuuluu Canadaan. Se on syrjäisimpiä kolkkia Canadian North Western territoorissa, tuon muuten hyvin vähän tunnetun, suuren maa-alueen kyljessä.

Canada on laaja maa-alue, laajin kaikista Englannin maista, noin 26 kertaa suurempi kun Englanti, Skotlanti ja Irlanti yhteensä. Canada on kookkaampi kun Yhdysvallat ilman Alaskaa. Se ulottuu Atlannilta Tyyneen mereen asti. Ja pohjoisena rajana on Jäämeri. Pohjoisimmat osat ovat vielä hyvin vähän tunnettuja. Lähimpänä Yhdysvaltoja olevat osat ovat edistyksessä, jopa asukasluvussakin samalla asteella kun alueet rajan toisella puolen. Huomattavimmat maakunnat ovat Ontario, Quebec ja Manitoba. Viimemainittu, ollen pääasiallisesti preeriä, on tulossa hyväksi maanviljelysalueeksi. Canadian hallitus maan asuttamisessa noudattaa pääasiallisesti Yhdysvaltain esimerkkiä. Hyvää viljelysmaata on asunto-oikeudella ja -velvollisuudella saatavana, kunhan maanottaja suorittaa kustannukset maanmittauksesta.

Metalleista on nykyäänkin jo tunnettu osa Canadaa rikas. Maasta kaivetaan kultaa, hopeaa, rautaa, kuparia, kivihiiliä y. m. Ja pohjoisosassa, jatkona Klondikelle luullaan olevan paljonkin vielä salattuja kulta-alueita suuren Mackenziejoen tienoilla. Maasta viedään ulos tavaraa paljon enemmän kun tuodaan ja se pitää yllä „hyviä aikoja“. Työansiot ja palkat ovat Canadassa joltisenkin hyvät, toisinaan paremmat kun Yhdysvalloissa. Läpi maan, valtamerestä valtamereseen, kulkee Canadian Pacificrautatie, joka pituudessa voittaa kaikki muut Pacifictiet. Silloin kun tuota rakennettiin oli työansiot Canadassa

aivan erinomaiset. Yhä vielä Yhdysvalloissa kutsutaan hyviä työ- ja ansio-aikoja „Canadan ajan“ nimellä.

Canadalla on oma hallitus ja voidaan sitä käytännöllisesti katsoa melkein itsenäiseksi. Englanti nimittää maalle vaan kenraalikuvernöörin, jonka valta kumminkin on jotenkin vähäinen. Hallitusta hoitaa pääasiallisesti Canadian oma ministeristö, ja lakia säättää edusmieskunta. Yleensä ollaan Canadassa tyytyväisiä tähän asemaan, vaikka kyllä löytyy siellä Yhdysvaltainkin puolue, tahtoen maan liittää kokonaan suureen Uniooniin.

Siirtolaisuutta suosii Canadian hallitus erityisesti, sitä oikein autetaankin. Samalla kun Yhdysvallat alkavat rajoittaa siirtolaisuutta, koettaa Canadian hallitus kääntää sitä sinnepäin. Ja tästä tietysti on vaan etua tuolle ihmeellisesti edistyväälle maalle. Erittäinkin suositaan pohjoisista maista tulevia siirtolaisia.

Suomalaisia on Canadassa paljon ja yhä enemmän niitä sinne asettuu. Mutta hajallaan asuvat kansalaisemme siellä. Suurempia pesäpaikkoja ei ole ollenkaan.

Alkaen suomalaisen asutuksen tarkastelun Tyynen meren rannalla on meillä siellä heti muutamia huomattavia suomalaispaikkoja.

Canadian Pacificrautatie päättyy Vancouver-nimiseen nuoreen, mutta eloisaan kaupunkiin. Edessä on siinä Georgian kapeanlainen salmi, joka erottaa Vancouverin saaren mannermaasta. Useampia muita pienempiä saaria on salmen suulla. Tuolla isommalla saarella on kaksi kivihiilikaivantopaikkaa Nanaimo ja Wellington, joissa molemmissa on runsaasti suomalaisia. Molemmat kaivannot ovat hyvin kauniilla paikalla, eikä niitä hiilikaivannoiksi luulisikaan. Erittäinkin Nanaimon vertaista hiiliseutua luonnon ihanuuden takia tuskin löytynee. Kaupunki on lahden rannalla saariryhmän suojassa, juuri tarpeeksi korkealla ylänteellä antamaan sille miellyttävän aseman ja näön. Tietysti kaivantojen nokisuus hiukan rumentaa seutua.

Kaivannot eroavat täällä hyvin paljon hiilikaivannoista Yhdysvaltain puolella. Hiili kaivetaan suureksi osaksi meren alta. Nanaimon edustalla on pienehkö saari, josta tunnelit kulkevat veden alitse kaupunkia kohti. Onpa itse kaupunginkin alta niin paljon kaivettu hiiltä, että perusta on tullut ontoksi ja jo kumisee ripeämmin astuessa. Kun pelättiin talojen sortuvan syvyyteen, keskeytettiin vihdoinkin työ ja alettiin laajemmalti meren pohjan alta nostamaan hiiliä. Nostot ja konehuoneet ovat aivan meren rannassa. Sieltä lasketaan hiili-

vaunut noin 600 jalkaa syvälle pystysuoraan mitaten maan sisään. Valo sekä vaunujen kuletuvoima johdetaan kaivantoon maan päällä olevista konehuoneista. Muulit vetävät ensin vaunuja kaivannon lokeroista pääkäytävälle, jota myöten niitä sitte kuletetaan sähkövoiman avulla. Kaivanto on noin sata sylvä meren pohjaa alempana ja ulettuu rannasta noin viiden kilometrin päähän meren alle.

Ikävänä puolena mainittakoon, että kaikissa näissä kaivannoissa on kaasua, vaan erinomaisen tarkalla huolenpidolla on saatu varjel-

Nanaimon kaupunki.

luksi, ettei sinä aikana, jolloin suomalaisia on täällä ollut työssä, ole tapahtunut huomattavampia kaasuräjähdyksiä. Mutta vähän ennen ensimmäisten suomalaisten tuloa oli tapahtunut kauhea räjähdys, jossa oli toista sataa miestä saanut surmansa.

Nanaimossa on aikoinaan ollut suomalaisia enemmänkin, vanhimmat kansalaisemme ovat olleet lähemmäs kymmenen vuotta. Enimmät nykyisistä suomalaisista ovat perheellisiä ja asuvat omilla sievissä kodeissaan. Nanaimon ja Wellingtonin suomalaisilla on seurakunta yhteinen ja on heillä ollut Wermlannissa syntynyt suomalainen pastori J. Lundell pappinaan. Nanaimon suomalaisten raittiusseura on ollut toimessa jo yhdeksän vuotta ja on enin osa kansalaisiamme ehdottomasti raittiita.

Wellington, tahi oikeammin kutsutaan North Wellingtoniksi sitä seutua, missä suomalaiset asuvat, on vaan viiden mailin päässä Nanaimosta. Hiilenkaivaminen on sielläkin kansalaistemme pääelinkeinona. Enin osa kansalaisistamme omistaa täälläkin omat rakennukset ja ovat hyvin toimeentulevia. Raittiusseura on toimessa ja kuuluu siihen enin osa kansalaisistamme.

Yleensä on näiden naapurikaupunkien suomalaiset yhteiskunta-olot verrattain hyvät. Siivo käytös ja raitis elämä ei ole jäänyt työpäälliköiltäkään huomaamatta. Sitenpä onkin suomalaisilla ollut hyvä työhönpääsy. Ja vaikka kansalaisiamme muihin verraten siellä ei paljon olekaan, ovat he saaneet myös valtiollisissa vaaleissa omia tovereitaan läpi.

Erittäin on tämän seudun suomalaiset tulleet tunnetuiksi suuren lukuhalunsa ja kirjallisuuden viljelemisen kautta. Sanomalehtiä tulee useita joka taloon, ja lainakirjastot ovat rikkaita sekä uutterasti käytettyjä.

Poistuttuamme näiltä hauskoilta seuduilta tapaamme taas suomalaisia jo lähellä Vancouveria olevan New Westminsterin sahoissa ja sitte siellä täällä Canadian länsiosan vuoristossa, useinkin hyvin syrjäseuduilla. Mutta niitä on kussakin paikassa hyvin vähän, yksi siellä toinen täällä. Enemmän ja tiheämmässä löydämme kansalaisiamme Canadian Pacificrautatien varrelta. Tuskin löytynee asemaa, jossa ei olisi tahi ainakaan olisi ollut suomalaisia. Ovathan kansalaisemme jotenkin lukuisasti olleet rakentamassa tuota tietä koko sen pituudella.

Vaikeata on ollut saada rautatie vuoriston läpi Canadassakin, vaikka ei täällä ole niin korkeita vuoria ollut kiivettävänä kun esimerkiksi Coloradossa ja Idahossa. Kierrätellä sielläkin saa juna noustessa vuorille. Mutta yli sitä päästään, vaikka matkustajaa monin paikoin hirvittää.

Joku matka Canadian päätieltä etelään päin, aivan Idahon rajalla on Rosslandin kultaseutu. Sinne muutama vuosi sitte kävi mahtava kultatoitotus. Tuhansia ihmisiä lähti matkaan. Paljon meni suomalaisiakin. Mutta yleensä toiveet pettivät. Työtä ei ollutkaan paljon saatavana ja ansiot olivat huonot. Suomalaisia on siellä vieläkin ja ansiot ovat hiukan parantuneet.

Kun olemme Canadian päätieltä päässeet juuri pahimman vuoriston yli, tulemme Canmoren asemalle, joka sekini on vielä hyvin

korkealla. Kaupunki on suurien tunturien lomassa. Toisella puolella on Hoodoostunturit, toisella Three Sisters. Noiden päällä vallitsee ikuinen lumi. Tunturien juurella sijaitsee hiilikaivannot, joissa työskentelee muutamia kymmeniä suomalaisia. Päiväpalkka on heillä hyvä ja usea on siellä hyvin säästänyt. Kun on siellä ollut paljaastaan suomalaisia miehiä, ovat he itse pitäneet ruokahoitoa, „pätsänneet“. Elanto näin on kyllä tullut halvaksi, mutta ei olekaan ollut makean leivän päiviä.

Pian Canmoresta lähtiessä vuoret loppuvat ja tulemme Canadian preereille. Päiväkausia saa junalla ajaa ja maa on vaan yhtä sileätä heinäkenttää. On siinä aroa, on tilaa miljoonille uutisasukkaille. Ei tarvitse pelätä viljelyskelpoisen maan vielä Amerikassa loppuneen.

Keskellä tuota suurta preeriseutua, jossa on paikoin metsikkoakin, tulemme Whitewoodin asemalle. Siitä otamme hevoskyydin ja ajamme muutamia tunteja. Näin tulemme — Uuteen Suomeen, puhtaaseen suomalaiseen kylään New Finlandiin.

Hajanainen, mutta hauska on tuo suomalainen kylä. Suomalaisia taloja on siellä noin puoleen sataan ja asuntojen väliä on noin kolmekin mailia. On siinä läänii, ja vielä on tilaa useammille tuhansille perheille.

Tämä uutisasutus perustettiin v. 1887, vaan vielä kului muutamia vuosia ennenkun useampia suomalaisia seudulle asettui. Nyt on se hiljalleen, vaan varmasti eteenpäin menevä. Maata ovat suomalaiset saaneet mittaushinnalla. Maapala, jonka kukin sivu on puoli mailia, maksaa 20 dollaria. Kun on kolme vuotta maalla asunut, saapi siihen kiinnekirjan. Veroja ei ole maksettava muuta kun oman koulun vero, joka on kaikilta seudun tilallisilta yhteensä yksi seitsemäs osa opettajan palkasta. Valtio maksaa muun kuusi seitsemäsosaa. Suomalaisilla on siis seudulla koulu, mutta se on englanninkielinen.

Enimmillä taloilla, vaikka ovatkin nuoria uutisasutuksia, on leikkuu- ja niittokoneet. Maa on helposti pelloksi perattua. Tavalinen vuosisato nisusta on 9 jyvää, mutta sattuu 5 jyvänkin satoja. Suurin sato, minkä uutisasukas siellä vielä on saanut kylvöstään, teki noin 280 hehtoa nisuja. Tietysti pellon lisäytyessä saantikin enenee.

Syrjäinen voipi ajatella miksi suomalainen asettuu tuonnekin syrjäiseen ja pohjoiseen seutuun maanviljelijäksi. Yhtä hyvinhän voisi Suomessakin tulla toimeen. Pääsyynä lienee se, kun siellä maata saa noin helpolla. Suomalainen, jolla ei ole toivoa päästä

kotimaassaan maan isännäksi, voi tuolla saada pienestä maksusta itselleen maatilkaareen.

Suomalaisilla on Uudessa Suomessa oma seurakunta, vaan ei ole pappia. Myös on siellä postikonttori, jonka hoitajana tietysti on suomalainen.

Kun palaamme Whitewoodiin ja taas lähdemme junalla itään päin, saamme yhä pitkän matkaa ajaa preeriä. Suomalaisia on nyt tiheämmässä rautatien varrella. Heidän lukunsa enenee, kuta lähemmäksi tulemme Port Arthuria. Suomalaisia on paljon rautatien töissä, muutamia on päässyt luottamustoimiinkin. Winnipegissä on vaan muutamia suomea puhuvia kansalaisia, mutta sitä enemmän ruotsinkielisiä.

Port Arthur ja sen naapuri Fort William ovat Canadian kaupungeja sillä tienoolla, missä lännestä tuleva Canadian Pacificin juna ensi kertaa sattuu suuren Superiorjärven rannalle. Noissa kaupungeissa sekä niiden ympäristöllä on lukuisasti suomalaisia. Port Arthur on ennen ollut suurimpia liikepaikkoja Superiorjärven rannalla, mutta nykyään on suurin osa liikkeestä siirtynyt noin neljän mailin päässä olevaan Fort Williamiin. Suomalaisiakin asuu viime mainitussa paikassa enemmän.

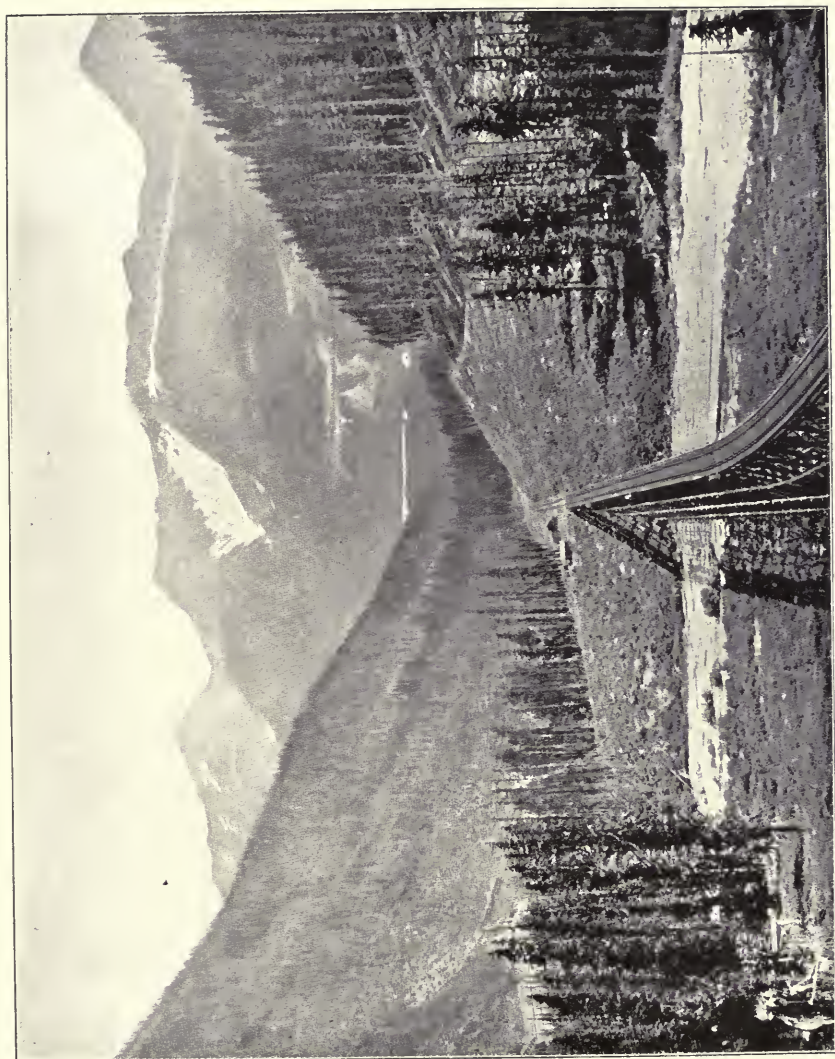
Port Arthuriin keräytyy joka kevät ja syksy satoja suomalaisia levähtämään töistään. Ja silloin, ikävä kyllä, moni elää hurjasti kapakoissa kuluttaen säästönsä. Mutta on ajattelevampiakin ja he käyttävät levon todelliseksi virkistykseksi. Port Arthurissa elää myös hotellin omistajana suomalainen Iisakki Erkkilä, joka luetaan Amerikan rikkaimpien suomalaisten joukkoon.

Fort Williamissa on suomalaisten elämä rauhallisempaa. Heitä elähyttääkin raittiusaate. Seuraan kuuluu lukuisasti kansalaisia ja on seuralla oma raittiustalo. Myös Port Arthurin ja Fort Williamin suomalaisilla on yhteinen seurakunta, vaan ei ole vielä pappia.

Työt molemmissa noissa kaupungeissa ovat hyvin epäsäännöllisiä. Kansalaisiamme on monenlaisissa puuhissa. Muutamat suomalaiset ovat hyvin varakkaita, jollakin on kultakleimejä.

Varmempi työ on suomalaisilla rautatien varsilla metsä- y. m. töissä. Ratapölkkyjen hakkuussa maksetaan 20 dollaria ja ylikin sekä ruoka kuussa.

Joku matka Port Arthurista länteen päin on uusia kultakavantoja. Sinnekin, Seine Riverille on ollut kullantotitusta lujasti,

Pacific-rata vuoristossa.

mutta työ ei ota oikein antaakseen. Enin osa työmiehistä on siellä suomalaisia.

Lähtien Port Arthurista itäänpäin on rautatien varsilla taas yltyleensä suomalaisia. Näköala Superiorin rantoja kulkiessa on mitä ihaninta. Suomalaisia on paikoin enemmistö harvasti asuttujen asemien ympärillä.

Tulemme sitte Sudburyn asemalle. Sieltä eroo yksi tie Yhdysvaltoihin. Matkustamme tältä asemalta hevoskyydillä noin neljä mailia, niin tulemme suomalaisten asutopaikkaan Copper Cliffiin. Kansalaisemme tekevät siellä työtä kuparikaivannossa ja sulimossa. Kummassakin on työtä runsaasti, sillä ainakin aika ajoin työskennellään siellä öisinkin. Mutta työ on hyvin vaarallista. Kaivannoissa usein putoo irtonaisia kiviä laesta tehden tuhoa. Ja kuparinsulatus on epäterveellistä, sillä kuparimullassa löytyy paljon tulikiveä, joka on ensin poltettava läjissä. Malmia poltetaan läjissä noin kuukauden ajan ja sitte jäädyttyä viedään se sulimoon. Polttoläjistä nousee tukehduttava tulikiven haju. Se on niin myrkyllistä, että kuolettaa kasvillisuuden maasta monen mailin alalla, tehden Copper Cliffin seudun hyvin rumaksi. Lukija voi arvata mitä vaikuttaa ihmisen terveyteen työskennellä tuollaisessa savussa.

Suomalaisia on Copper Cliffissä toista sataa, enimmäkseen Kyröstä ja Kauhavalta. Edistyneet he ovat aineellisesti ja henkisesti. Heillä on raittiusseura, jota varten on oma talo rakennettu. Iso osa suomalaisista kuuluu tuohon seuraan. Seurakuntaakin ovat Copper Cliffin suomalaiset puuhanneet, vaan ovat liian vähälukuiset omaa pappia kannattamaan. Pyhäkoulu kumminkin toimii heidän keskuudessaan. Ja toisinaan ohikulkeva pappi pitää heille jumalanpalveluksen.

Sudburysta Montrealiin päin ei ole rautatien varrella enää paljon suomalaisia, Montrealin ympäristöllä on muutamia paikkoja, kuten Lachine Rapids, joissa tavataan suomalaisia töissä. Ja Montrealissa itsessään on muutamia suomalaisia, etenkin palvelustyttöjä, jotka ovat Suomesta tulleet suoraan Canadaan ja ovat pysähtyneet tähän Canadian suurimpaan kaupunkiin ja siirtolais-asemapaikkaan. Siellä on myös suomalainen siirtolais-toimisto, New Yorkissa olevan toiminnan Hornborg & Co:n haarakonttori.

Jos Sudburysta lähdemme haararataa Yhdysvaltoihin päin, kohtaamme sielläkin tiheässä suomalaisia. Ja sillä kohdalla, missä

- Canada loppuu ja Yhdysvallat alkavat, Sault Ste Marien putousten luona, on kaksi putouksista nimensä saanutta kaupunkia, toinen Yhdysvaltain ja toinen Canadian puolella. Canadian „Soossa“ on suomalaisia enemmän kun Michiganin „Soossa“. Näille seuduille

Niagarin putous.

kokoontui paljon suomalaisia siihen aikaan kun kaivettiin kanavaa putousten viereen. Silloin oli työtä lujasti, mutta palkka ei ollut suuri, tavallisesti vaan $1\frac{1}{4}$ dollaria päivältä. Työ oli vaarallista ja loukkauksia tapahtui tiheään.

Kurjaa oli silloin kansalaisten olo. He asuivat pienissä kurjissa hökkeleissä ahtaudessa ja liassa. Ja työpaikka oli hyvin likainen. Seurauksena tästä kuume- ja muut taudit liikkuivat työväen keskuudessa. Sairaalaa ei ollut paikkakunnalla, ei kunnon lääkäriäkään. Suomalaisten taudeista ei paljon pidetty huolta.

Ja kansamme oma elämä ei ollut myötätuntoisuutta herättävää. Joka maksopäivän aikana hyökkäsivät he joukottain Yhdysvaltain puolelle juomaan suomalaisissa kapakoissa. Sieltä palasivat he jonkun päivän perästä rahatta, vaatteet revittyinä, pää verissä, ruumis viileskelynä, puukot kädessä meluten ja räyhäten.

Olot ovat nyt muuttuneet. Kanavatyö on loppunut ja sen mukana suomalaisten hurja elämä. Kansalaisiamme on seudulta paljon vähennytkin, kun ei ole säännöllisiä työpaikkoja. Raittiusseura toimii kansalaistemme keskuudessa parantaen tapoja. Enimmät kansalaiset asuvat kaupungista vähän syrjässä Sault Ste Marien putouksen yli menevän rautatiesillan korvassa.

Canadan suomalaiset, vaikka elävätkin eri valtakunnassa, ovat vilkkaassa yhteydessä Yhdysvalloissa olevien kansalaisten kanssa. Mitään „valtakunnan rajaa“ ei siinä suhteessa tunnu olevan olemassa. Canadassa ei ilmesty yhtään suomalaista sanomalehteä, mutta sitä utterammin seuraavat he asioita Yhdysvaltain suomalaisista sanomalehdistä. Myöskin seurakunnallisissa ja raittiusharrastuksissa kuuluvat he, siinä määrässä kun olonsa ovat kehittyneet, Yhdysvaltain puolella toimiviin suomalaisiin pääyhdistyksiin.

Ruotsinkieliset suomalaiset.

Edellä olemme pääasiallisesti ottaneet huomioon suomenkielisiä kansalaisiamme, jotka ovat Amerikkaan muuttaneet. Mutta on muistettava, että siirtolaisuus ruotsinkielisten keskuudesta rantaseuduilta on suhteellisesti miltei suurempi. Se siirtolaisuus kyllä jakaantuu enemmän kun suomenkielinen eikä yksinomaan mene Amerikkaan. Suomenkielisiin nähden on Suomen ruotsalaisia suhteellisesti enemmän Afrikassa, Austraalian mantereella ja Uudessa Seelannissa. Mutta silti on heitäkin paljon Amerikassa.

Ensiksikin suomenruotsalaisia on paljon merimiehinä. Niitä tapaa ulkomaalaisissa laivoissa suunnilleen yhtä paljon kun suomenkielisiäkin kansalaisiamme. Jokaisessa Amerikan satamapaikassa, missä on suomenkielisiä merimiehiä, on ruotsalaisiakin kansalaisia.

New York ja San Francisco ovat näistä huomattavimmat. Ensinmainitussa kaupungissa nousee suomenruotsalaisten luku vähintään tuhanteen, vaikka emme tilapäisesti satamassa käypiä merimiehiä ottaisikaan lukuun. Paljon löytyy siellä heitä käsityöläisinä ja monenmoisissa toimissa. Ruotsinkieltä puhuvia palvelustyttöjä on kosolta.

Henkisessä suhteessa ovat ruotsinkieliset paljon jälellä suomalaisia veljiään. Yleensä tehdään se havainto, että juoppous vallitsee paljon suuremmissa määrässä ruotsinkielisten keskuudessa. Heillä kyllä olisi henkisissä pyrinnoissään paljon valmista, jos liittyisivät varsinaisiin ruotsalaisiin siirtolaisiin. Jotkut niin tekevätkin, mutta kun katsovat itsensä vieraisiksi sielläkin, eivät voi viihtyä.

Viime aikoina ovat he itse jo alkaneet järjestyä ja paremman elämän merkkejä onkin alkanut näkyä. Heillä on nyt jo seuroja

ja niin yhteispyrintöjä, jotka ovat merkkeinä parempaan päin. Ensin syntyy heidän keskuudessaan seura tavallisen veljeys- ja toveriseuran malliin. Alussa saattaa siellä elämä olla raakaakin ja säädyttöä. Mutta vähitellen totutaan. Seura muodostuu säännöllisemmäksi, elämä vakaisemmaksi. Vihdoin ei seura ilman tarkempaa, määrättyä tarkoitusta ja ohjelmaa enää miellytä. Asetetaan tarkoitus jonkin polttavan kansalaiskysymyksen mukaiseksi. Jopa tehdään raittiusseura. Niin sivistyy kansalaiset itse ja niiden seuraelämä. Seurauksena on lopulta seurakunnan perustaminen.

Tällaista kehitystä huomataan tapahtuvaksi yleensä suomenruotsalaisten keskuudessa Amerikassa. Ja samalla tavallapa se näkyy kehitys käyneen muissakin siirtolaiskansoissa.

New Yorkissa on suomenruotsalaisilla jo useampiakin toveriseuroja, joista veljeisyshdistys „Vaasa“ on huomattavin ja väkirikkein. Yhdistys panee kevätkesäisin toimeen tavallisesti yhden suuremman huviretken, jossa on ollut tuhatkin osanottajaa kerrallaan. Vaikka joukossa tietysti vähän on muutakin kansallisuutta, on siinä kumminkin myös todistusta suomenruotsalaisten suuresta lukumäärästä paikkakunnalla.

Seurakunnallisessa suhteessa on New Yorkin suomenruotsalaisilla sama etu kun suomenkielisilläkin. Heillä on Lähetysseurakunta, jonka pappina on Suomen Merimieslähetyksen kustantama merimiespappi. Kumminkin vielä tähän asti ruotsinkieliset kansalaisemme ovat kannattaneet tätä paljon vähemmässä määrässä kun suomalaiset, vaikka nauttivat aivan samoja oikeuksia. Jumalanpalvelus pidetään joka sunnuntai sekä ruotsiksi että suomeksi.

Osa suomenruotsalaisia New Yorkissa kuuluu ruotsalaisten seurakuntaan eivätkä näytä olevan aina tarkkoja vaalissaan: kutsuvat itseään evank. luterilaisiksi, vaikka kuuluvatkin muihin lahkoseurakuntaan.

Massachusettsin valtiota voidaan katsoa varsinaiseksi suomenruotsalaisten pesäpaikaksi idässä. Siellä on heitä paljon ja ovat hyvin hajaantuneet. Keskipiste on kumminkin Worcesterin kaupunki. Siellä on heillä oma sanomalehtikin, „Finska Amerikanaren“, ainoa suomenruotsalaisten sanomalehti Amerikassa. Lehti perustettiin alussa vuotta 1897 ja on siitä saakka ilmestynyt säännöllisesti kerran viikossa. Ensin oli se neljäsvuvinen, mutta sitte laajennettiin puolta suuremmaksi. Erityisellä ilolla ovat ruotsinkieliset kansalaisemme tätä lehteä tervehtineet ja kannattavat sitä rakkaudella. Lehti olikin hyvin tarpeen

ja näyttää täyttävän tarkoituksensa ruotsalaisten kansalaistemme kokoamisessa ja heidän herättämisessä yhteisiin, jalompiin harrastuksiin. Lehden toimittajina ovat olleet järjestyksessään seuraavat: J. W. Lähde, S. K. Hj. Euren ja E. J. Antell.

Lienee ainakin osaksi lehden vaikutusta se, että Worcesterissa ovat suomenruotsalaisten harrastukset käyneet henkisemmiksi ja yhteisyyden halu on noussut. Heillä on siellä raittiusseurakin, „Aavasaksa“, perustettu jo v. 1892. Siihen kuulunee nykyisin noin parisataa jäsentä.

East Douglasissa, lähellä Worcesteria on suomenruotsalaisilla myös raittiusseura, nimeltä „Vasaläset“.

West Gardnerissa on lukuisasti suomenruotsalaisia, pääasiallisesti kotoisin Mustasaareltä ja Närpiöstä. He ovat vakavaa väkeä ja on heillä oma järjestynyt seurakunta sekä ovat pitäneet yhteistä pappia Worcesterin ja Fitchburgin suomalaisten kanssa. Seurakunnan hyväksi toimii ompeluseura „Hoppet“. Vielä on heillä soittokunta „Vasa“.

Bostonissa on suomenruotsalaisilla oma yhdistyksensä, jonka nimi on „Imatra“.

Muissakin Idän valtioissa on suomenruotsalaisia, kuten Rhode Islandissa Woonsocketissa ja Providencessä, Connecticutissa Stoney Creekissä ja Branfordissa.

Keskivaltioissa on suomenruotsalaisten huomattavin asuinseutu Michiganin pohjoisemman niemen eteläosassa. Siellä Delta ja Menominee-kaunteissa on useita paikkoja, joissa on enemmälti suomenruotsalaisia. He työskentelevät siellä tukki-, saha- ja lastaustöissä. Noquetlahden rannalla on sellaisia seutuja Escanaba, Ford River ja Gladstone. Menomineejoen suulla ja sen läheisessä ympäristössä ovat Menominee, Daggett ja Cedar River. Vastapäätä Menomineeta Wisconsinin puolella on Marinette. Vähän sisempänä maassa on maanviljelysseutuja Metropolitan ja Norway. Ensinmainitussa paikassa on suomenruotsalaisilla oma seurakunta sekä ruotsalainen pappi.

Vastapäätä, Michiganin alaniemellä on ruotsinkielisten kansalaistemme asumaseutuja Manistee ja Ludington, joissa on heitä osaksi kalastajinakin.

Thompsonin sahalla on suomenruotsalaisilla oma Emanuelin seurakunta sekä kirkko, joka on rakennettu v. 1895.

Newberryssa, Grand Maraisissa sekä monessa muussa paikassa, missä on suomalaisia, on myös ruotsinkielisiä kansalaisia.

Ironwoodissa sanotaan olevan noin pari sataa suomenruotsalaista. Heillä on raittiusseura.

Wisconsinin paikoista, joissa on suomenruotsalaisia, mainittakoon Rhinelander, Lac du Flambeau (maanviljelysseutuja) ja kaupunki West Superior.

Wiimemainitun kaupungin lähellä olevassa, Minnesotan puoli-
sessa kaupungissa Duluthissa kuuluu suomenruotsalaisia olevan noin 400. Myös heitä on farmareina Duluthin ympäristöllä sekä kaivantomiehinä Mesabaränssillä. Ewelethissä on heillä raittiusseurakin.

Vuoristovaltioissa on suomenruotsalaisia useissa niissä paikoin, missä suomenkielisiäkin, kuten Montanan Buttessa ja Anacondassa, Coloradon Leadvillessä ja Telluridessa.

Mormoonivaltiossa, Utahissa, lienee suomenruotsalaisia enemmän kun suomenkielisiä kansalaisia. Näistä paikoista ovat huomattavat Eureka ja Bingham Canyon.

Oregonissa, kuten jo ennen siitä valtiosta puhuessamme mainitsimme, on suomenruotsalaisten pesäpaikka Cooslahden seudulla, Marshfieldissa ja sen lähellä olevassa North Bendissa. Heillä on keskuudessaan sairas- ja tapaturma-apuyhdistys Suomi, joka on jo näyttänyt hyödyllisen vaikutuksensa. Myös on heillä soittokunta.

Californiassa on paljon suomenruotsalaisia. Seuraelämä on virkunut heidänkin keskuudessaan. San Franciscossa on heillä seura nimeltä „Stjernan i Finland“. Greenwoodin sahakaupungissa on suomenruotsalainen Forsberg sheriffin toimessa. Californian Eurekaassa on suomenruotsalaisillakin raittiusyhdistys, joka suomenkielisten raittiusyhdistyksen kanssa toimii läheisessä ystävytydessä.

Yleensä on Amerikassa elävistä suomenruotsalaisista se mainittava, etteivät he suinkaan vihaa ja ylenkatso suomenkielisiä veljiään, vaan päinvastoin kunnioittavat heitä ja mielellään ovatkin heidän seurassaan. Amerikassa on nostettu kysymystä siitä tahtovatko he esiintyä „finländareina“ vai pelkkinä suomalaisina. Viime-mainittu nimitys on heille rakkain.

Pakko on käsenyt henkisyttä harrastavien suomenruotsalaisten Amerikassa usein liittymään varsinaisten ruotsinmaalaisten siirtolaisten puuhiin, mutta siellä he eivät viihdy. Vaikka kieli heitä yhdistääkin, tuntevat he olevansa vieraita ja kuuluvansa muuhun joukkoon. Ei ole harvinaista nähdä heitä suomenkielisten seuroissa ja iltamissa, vaikka eivät kieltä ymmärräkään.

Kun raittiusharrastus on tullut vilkkaammaksi heidän keskuudessaan, ovat he halunneet paikallisyhdistyksinä liittyä suureen suomalaiseen pääyhdistykseen, Veljeysseuraan. Äskettäin ruvettiin heitä ottamaan siihen ja nyt on jo monta seuraa ruvennut yhdystyöhön suomalaisten kanssa.

Seurakuntaharrastukset suomenruotsalaisten keskuudessa ovat vasta alulla, mutta nekin ovat vilkastumassa suomenkielisten antaman esimerkin mukaan. Kunnioituksella puhuvat he suomenkielisten harrastuksista, jotka ovat jo enemmän näkyvää saaneet aikaan.

Nykyisin on pari suomenruotsalaista, John Gullans ja C. W. Carlson, ruotsalaisten tunnetussa oppilaitoksessa Augustana kolledshissa valmistumassa papeiksi. Näin pääsee vähitellen kehittymään seurakuntapuuhat ruotsinkielisilläkin kansalaisillamme ja he kunnialla alkavat kulkea suomenkielisten veljiensä näyttämää tietä.

Henkiset riennot.

Amerikan suomalaisten keskuudessa puhutaan paljon ja alinomaa „yhteispyrinnöistä“. Niillä tarkoitetaan seura- ja seurakuntaharrastuksia. Nimi ei ole aina aivan paikalleen sattuva. Löytyy „yhteispyrintöjä“, joilla ei ole yhteisyys, vaan juuri yhteisyyden hajoittaminen tarkoituksena. Mikä yhteispyrintö on sellainen seurakunta tai raittiusseura, joka jollakin paikkakunnalla on nostettu pystyyn toisen, ennestään toimimassa olevan seurakunnan tai raittiusseuran hajoittamiseksi! Ja sellaisia esimerkkejä tarjoaa Amerikan suomalaisten seuraelämä kosolta.

Huolimatta siitä on Amerikan suomalaisen luonteen pohjana halu yhteistyöhön, kansalliseen yhteisvaikutukseen. Ei tarvitse sattua kun muutamia kymmeniä suomalaisia yhdelle seudulle ja silloin he jo alkavat laittaa noita „yhteispyrintöjä“, perustavat raittiusseuran, sitte lainakirjaston jopa lauluseuran tai soittokunnan. Ja kun raittiusseura on saanut vähän aikaa vaikuttaa, muokataan maata sekä, kun kansalaisten luku hiukan kasvaa, aletaan jo perustaa seurakuntaa ja vähitellen ruvetaan hankkimaan pappia käymään seudulla. Alku melkein aina näyttää hyvin kauniilta, ollaan yksimielisiä ja saadaan väkilukuun nähden ihmeellisiä aikaan. Mutta sitte tavallisesti alkaa pian erimielisyyttäkin näkyä. Seudulle on ilmestynyt sellaisia, jotka eivät ole tyytyväisiä yhteispyrintöjen johtoon. He alkavat pyrkiä johtajiksi, vaan vanhat, ennestään valjaissa olevat eivät hekään ole herkkiä luopumaan asemastaan. Syntyy puolueita ja niiden välillä enemmän tai vähemmän kiivasta taistelua keskenään. Sitte käy tavallisesti niin, että yhteispyrinnöt jakautuvat kahtia, ruvetaan ajamaan kaksilla valjailla: on kaksi seurakuntaa, on kaksi raittiusseuraa

j. n. e. Ja kansalaisten välille syntyy syvä juopa, jota ei ole helppo saada tasautumaan. Puoluetistelut herättää persoonallista vihaa, eri puolueet koettavat vahingoittaa toisiaan niin paljon kun suinkin ja kansalaiset niistä puolueista eivät enää seurustele keskenään.

On ymmärrettävä, että yhteispyrintöjen varsinainen tarkoitus näin tulee unehutetuksi. Raittiusseura ei enää niin innolla ajakaan raittiusasiaa, vaan etusijan harrastuksissa on saanut toisen seuran kanssa taistelemisen. Mutta syntyy toisinaan eri seurain välillä hyvääkin kilpailua. Koetetaan saada seurain jäsenlukua hyvin kasvamaan, tehdään suuria uhrauksia, joita, ilman puoluekiihkon innostusta, tuskin vaan tehtäisiin. Tämä kyllä näyttää kauniilta. Ennen toisen raittiusseuran syntymistä ei ehkä kuulunut kun pieni osa paikkakunnan suomalaisista seuraan. Nyt kuuluu pian enemmistö, jopa melkein kaikki. Raittiuslupauksia tehdään ja ollaan innostuneita. Mutta kun puoluekiihossa unehutetaan todellisen, vakavan raittius-hengen ylläpitäminen seurassa, eivät jäsenet olekaan kun nimeksi siinä. Lupauksia rikotaan lakkaamatta, siveellinen perustus höltyy — ja lopuksi näinkin on tuosta kahden seuran puoluekilpailusta vaan vahinkoa todelliselle aatteelle.

Kun kilpailussa ja sodassa aletaan väsyä ja kun nähdään, että asiat vaan pahenee, saattaa yhtäkkiä tulla seurain jäsenten kesken erinomainen sovinnollisuuden hengen puhallus. Aletaan kummaltakin puolen ehdottaa, että seurat yhdistetään ja taistelu lopetetaan. Ja suuressa sovintokokouksessa yhdistyminen päätetään.

Mutta keskinäisessä taistelussa isketyt haavat ovat liian syvät. Vaikka ne päältäpäin näyttävätkin umpeen menneen, on sisällä kumminkin mädätystä. Loistava sovinnollisuus on enemmän pintapuolista. Ja ennen pitkää puhkeaa puoluehenki vielä suuremmalla raivolla. Ennen ammuttiin eri leireistä, nyt ollaan käsiryssä yhdessä myllä-kässä. Oikea asia, seuran perustarkoitus ei tule ollenkaan toteutetuksi. Ja sovinnollisuuden vuoksi sitte taas erotaan eri leireihin. Kun sitte ollaan erossa ja vielä hetken aikaa on kiivailtu, rupeaa kumpikin puolue rauhallisemmin kulkemaan urassaan. Rauhallisuutta aletaan saavuttaa, mutta se on voitettu pitkillä taisteluilla ja kansalaisten perinpohjaisella kahtia jakaumisella. Vaikka nyt ruvetaankin seurain tarkoituksia tyynemmin ja vakavammin ajamaan, on kumminkin luonnollista, ettei työ niin hyvin käy, kun olisi mahdollista täydellisessä sovinnollisuudessa yhdessä leirissä, todellisessa yhteistyössä.

Mutta se kahdella parilla ajaminen näyttää ainakin nykyisin vielä olevan välttämätöntä Amerikan suomalaisten kesken. Vasta sitte kun kansalaisemme kehittyvät, harrastuksissaan harjaantuvat, voidaan odottaa täydellisempää yhteistyötä.

Samalla tavalla, kuten yllä olemme esittäneet raittiustyön yleisen kehityksen, käypi kehitys seurakunnallisellakin alalla. Mutta kumminkin se, että esimerkiksi papin kustannus vaatii enemmän varoja, pakottaa lujempaan yhteistyöhön. Se käskää puoluehurjuutta väkisininkin hillitsemään. Mutta sittekin se aivan liian suuressa määrässä vielä vallitsee.

Jos koetamme etsiä syytä tuohon kansalaistemme suureen eripuraisuuteen henkisten pyrintöjensä harrastuksissa, huomaamme senkin ymmärrettäväksi.

Ajatellaan ensin, että siirtolaisista enin osa on kokonaan noihin henkisiin yhteispyrintöihin ja niiden järjestykselliseen toimintaan kehittymätöntä kansaa. Suomessa ei ole heillä ollut tilaisuutta ajamaan, vielä vähemmin johtamaan raittius- tai muita seurapyrintöjä. Jos olisikin juuri tilaisuutta ollut, eivät he ole sitä hyväkseen käyttäneet. Siis ovat he kokonaan harjaantumattomia.

Ja seurakunnallisella alalla on heillä kaikki järjestys ja toiminta ollut Suomessa valmiina. Pappi tulee säännöllisesti ilman heidän erityisiä puuhiaan, maksut on määrätty eikä niitä auta muuttaminen. Mutta Amerikassa ovat olot vasta kehkeytymässä. Valmista ei ole, vaan seurakunta on toimintaan alusta pitäen puuhattava.

Tietysti tuo, kun noin äkkiä vaadittaisi täydellistä kokemusta, on mahdotonta. Puuhat Amerikan suomalaisten keskuudessa ovat enemmän harjoitelmia, joissa puuhaajat kehittävät itseään ja hankkivat kokemusta. Että niinkin paljon on toimeensaatu, ansaitsee ihmettelyä. Kummastella ei pidä, että on paljon erehdyttykin ja erehdytään alinomaa. Kukin puuhissa koettaa käyttää järkeään ja kykyään niin paljo kun suinkin. Siitä johtuu erimielisyyksiä. Suomalainen on sitkeä pysymään vakuutuksessaan ja tahtoo itsepäisesti viedä läpi sen tuuman, onka oikeaksi käsittää. Pikkumaisissakin asioissa hän on omapäinen, ja pikkumaisuuksista useimmat erimielisyydet Amerikan suomalaisten yhteispyrinnöissä ovat syntyneetkin.

Mutta suurimman häiriön suomalaisten siirtolaisten henkisissä pyrinnöissä tekevät niiden johtajat. Monta puolisivistynyttä ja kokematonta, jopa siveellisesti kelvotontakin on Suomesta mennyt Amerikkaan

ja ryhtynyt sikäläisiä rientoja ohjaamaan. Suomessa ovat ne saattaneet olla joissakin seurapyrinnöissä osallisina ja tahtovat olla täysii mestareita Amerikan suomalaisten keskuudessa. Ellei heille heti anneta johtajanpaikkaa, nostavat he riitaa ja kokoavat itselleen herkkäuskoisimmista puolueen. Jos tuollainen röyhkeä johtajaksi pyrkijä sattuu olemaan siveellisesti haaksirikkoinen, joita kyllä liian paljon on Suomesta Amerikan siirtolaisoloja turmelemaan mennyt, on helposti ymmärrettävä, etteivät ajattelevammat taivu hänen johdatettavakseen. Johtajissa on kyllä pystyväisiäkin, mutta heilläkin tahtoo sikäläisiin oloihin nähden olla liian vähän kokemusta — ja itsepäisyyttä on liian paljon.

Puolueitten pääjaon muodostaa siirtolaisten keskuudessa kansalaisten suhde yleisimpään kirkolliseen yhdistykseen Suomisynodiin ja suurimpaan raittiusyhteyteen Veljeysseuraan. Kysymys siitä oletko niiden puolella tai niitä vastaan on puoluelaisten tunnusmerkeinä. Jyrkimmän rajoituksen on tehnyt kysymys kirkollisesta yhteydestä. Siitä on ollut kiivain väittely, tulisin sota.

Käykäämme nyt tarkastelemaan erikseen noita Amerikan suomalaisten „yhteispyrintöjä“. Niiden oikein tuntemiseksi täytyy myös tuntea hiukan niiden historiaa.

Kirkolliset pyrinnot.

Suuri on todella kirkon vaikutus Suomen kansaan. Pappien vuosisatoja kestänyt uttera, hiljainen työ itse kansan keskellä on tuohon kansaan uskonnollisen leiman lyönyt. Ja vielä enemmän on se vaikuttanut kun mitä pinnalle näkyy. Se on syvälle Suomen kansan sydämeen muokannut. Puhuttakoon mitä tahansa, papisto se on ollut kansamme varsinainen opettaja. Se kehitysaste, mille kansamme on ennättänyt, on pääasiallisesti papiston luoma. Vasta viime aikoina on siihen muita vaikuttimia huomattavammassa määrässä lisäksi tullut.

Paljon, varsinkin Amerikassa, puhutaan Suomen kansan pappisvihasta. Siellä suomalaisten keskuudessa on varsinaisia apostoleja pappisvihan herättämiseksi.

Suomessa on vaikeampi nähdä kansan varsinaista rakkautta hengellisiin asioihin ulkonaisten tekojen kautta. Kun täällä kirkko puretaan, on pakko rakentaa toinen sijaan, kun pappi kuolee, täytyy kansan ottaa toinen. Amerikassa ei niin ole. Siellä ei virallisesti kysytä onko sinulla pappia tai onko kirkkoa. Jos Suomen kansa olisi kyllästynyt hengellisiin asioihin, näkyisi se pian siirtolaistemme keskuudessa Amerikassa. Siellä ei ole mitään valmista eikä ole valtion tai kenenkään muun puolesta käskyä mitään valmistamaankaan.

Kumminkin, mitä nähdään? Ensimmäisiä asioita mitä siirtolaistemme Amerikassa ajattelee on kysymys sielunhoidosta. Sydämeen sisimmässä povessa on hengellisten asioiden kaipuu. Se on sellaisellakin siirtolaisella, joka päältäpäin kevytmieliseltä näyttää.

Onnettomalta, turvattomalta tuntee Amerikan suomalainen itsensä, jos on sellaisella paikalla, jossa ei jumalansanan selitystä kuule omalla

kielellään. Sanomalehdissä valittaa hän surkeasti: „Ei ole meillä kirkkoa, ei pappia, olemme siksi vähälukuiset.“ Mutta kun useampia kansalaisia karttuu seudulle, niin että on toivoa siitä, jotta voidaan pappia kustantaa, muodostuu seurakunta. Pian aletaan hommaamaan kirkkoa. Ja siinä asiassa on uhraavainen sekin, joka muuten pitää lompakkonsa kiinni. Satoja dollareita kootaan muutamassa tunnissa. On oikein liikuttavaa nähdä miten joku satakunta kansalaista kustantaa itselleen pappia, rakentaa komean kirkon ja ylläpitää seurakuntaa. Siinä kysytään verrattain suurta uhrausta työmiehiltä, jotka ovat Amerikkaan tulleet rahoja ansaitsemaan ja säästämään.

Amerikan suomalaisten keskuudessa lienee nykyään seurakuntia noin satakunta ja kirkkoja puolensataa. Kaikki ne ovat syntyneet ilman ulkonaista pakotusta, sisällisen tunteen vaatimuksesta.

Mutta läheskään kaikilla noilla seurakunnilla ei ole omaa pappia. Useat niistä ovat kannattamiseen liian vähävoimaiset, ja taas moni niistäkin, jotka voisivat ja sydämmellisesti haluaisivat pappia kannattaa, saapi olla ilman, kun Amerikassa ei sellaisia tarpeeksi ole ja kun Suomesta ei ole saatu enemmän pappeja muuttamaan Amerikkaan.

Tuo on hyvin ikävä epäkohta ja suureksi vahingoksi Amerikan suomalaisten hengellisen elämän kehittymiselle. Yksinään ovat he saaneet olla, yksinään puuhata ja kun ovat seurakunnan saaneet, eivät saa pappia. Joskus saavat matkailevan papin käymään heidän luonaan ja ne ovat juhlahetkiä siirtokunnan elämässä.

Tavallisesti papittomissa seurakunnissa esimies tahi joku muu lukee saarnan jostakin postillasta sunnuntaisin. Joskus pitää hän oman parhaan taitonsa mukaan raamatunselityksen. Mutta monessa seurakunnassa ollaan vuosikausia papinpuuhassa ja sinä aikana ei tuota saarnankaan lukemista pidetä tapana, ajatellaan että kun pappi tulee, hän sitte panee toimeen täyden seurakunnallisen hoidon.

Luonnollisesti papin ja varsinaisen seurakunnallisen elämän puute lamauttaa sitä suurta innostusta, joka alussa oli seurakuntaa puuhatessa. Mieleet voivat kylmetä, aletaan jo tottua hengellisen hoidon puutteeseen.

Kun näin tapahtuu seudulla, missä seurakuntaakin on puuhattu, ei ole kumma, että vielä enemmän vieraantuvat hengellisyydestä ne suomalaiset, jotka asuvat hajallaan vähälukuisina siellä täällä voimatta koskaan toivoa saavansa yhteytensä seurakuntaa, vielä vähemmän

pappia. Monesta sellaisesta paikasta kirjoittavat ajattelevammat surulla: „Kapakat ovat meillä kirkkoina ja kortit kirjoina.“

Surkuteltavaa, oikein sydämmellisesti sääliä on, että Amerikan suomalaiset eivät saa itselleen järjestettyä sielunhoitoa, silloin kun ne itse sitä haluavat. Moititaan paljon jumalattomuutta ja raa-kuutta löytyvän Amerikan suomalaisen kansan keskuudessa. Ja paljon sitä löytyykin, mutta silti *jokaisella* paikkakunnalla, missä vähänkään useampia suomalaisia on koolla, on tuo hengellisen hoidon halu pilkistänyt esiin. Parempaa on haluttu, hoitoa ja huovaa, mutta sitä ei ole saatu.

Jo Delavaren siirtokunnan suomalaiset kaipasivat itselleen pappia ja omakielistä jumalanpalvelusta. Heille koetettiin hankkia pappia, mutta ei saatu.

Alaskan siirtokuntaan tuli Venäjän hallituksen huolenpidosta papiksi Uno Cygnaeus, joka lienee ollut ensimmäinen suomalainen pappi Amerikassa. Cygnaeuksen jälkeenkin on siellä Venäjän vallan aikana ollut suomalaista jumalanpalvelusta oman papin toimittamana.

Mutta siihen siirtolaiskuntaan, johonka varsinaiset, nykyiset Amerikan suomalaiset kuuluvat, ei vaikutus noin kaukaa ulettunut. Ja vähän olikin kansalaisiamme vielä siihen aikaan Amerikan Yhdysvalloissa. Vasta noin 30 vuotta takaperin alkoi suomalaisia enemmän karttua Michiganin ja Minnesotan valtioihin. Ja jo heti alkoi näkyä kirkollista mieltä heissä, näkyi, että heidän keskuudessaan oli joukko sellaisia, jotka harrastivat kristillisen seurakuntaelämän vireillä ja voimassa pitämistä. Suuri osa ensimmäisistä siirtolaisista oli laestadiolaisia ja he ovatkin ensiksi järjestyneet seurakunnalliseen toimintaan. Kuperisaarella rupesivat he yhteyteen sikäläisen norjalaisen evank. luterilaisen seurakunnan kanssa, jonka pappi osasi jonkun verran suomenkieltäkin. Mutta tämä yhteys hajosi, kun pappi luuli havainneensa laestadiolaisten mielipiteissään poikkeavan evank. luterilaisen kirkon opista ja sen vuoksi esti laestadiolaiset käymästä ehtoollisella ja olemasta kummeina. Laestadiolaiset erosivat eivätkä yleensä ole sen jälkeen yhtyneet seurakuntapuuhiiin muiden evank. luterilaisten kanssa, vaan pitävät omia seurakuntiaan ja omia saarnaajiaan. Kumminkin yhä vielä katsovat he kuuluvansa evank. luterilaiseen kirkkoon ja hyväksyvät sen tunnustuksen.

Myös muut suomalaiset rupesivat järjestymään ja osoittivat haluansa saada hengellistä hoitoa. Jo v. 1875 olivat he harrastuk-

sissaan niin edistyneet, että saivat nuoren suomalaisen pastorin, A. E. Backmanin Suomesta seurakuntansa papiksi. Tähän aikaan oli väittely kovin kiivasta laestadiolaisten ja muiden suomalaisten välillä. Pastori Backmanilla oli vaikea asema. Kuten muutkin suomalaiset oli hänkin niihin aikoihin uutisraivaaja alallaan.

Pastori Backman vaikutti Amerikan suomalaisten keskuudessa 7 vuotta. Hän kävi myös Minnesotan ja Dakotan uutisasutuksilla. Nykyisin on hän kirkkoherrana Ätsäriissä.

Silloin kun pastori Backman meni pois, oli jo suomalaisia pesäpaikkoja muuallakin kun pohjois-Michiganissa. Pappien ja seurakunnallisen hoidon tarve alkoi käydä tuntuvammaksi.

Hancockin ja Calumetin, s. o. Kuparisaaren suomalaiset, rupeivat taas hankkimaan itselleen pappia Suomesta. Ja pastori J. G. Nikander lupasikin tulla. Mutta hänen tulonsa viipyi viipymistään, seurakunnat kärsivät papinpuutetta. Kun heillä alkoi jo olla syytä epäillä, ettei kutsuttu pappi tulekaan, vihitettiin papiksi Henry Turunen, kuten jo on kerrottu. Mutta hän ei hätävaraksikaan kelvannut. Pian joutui hän toimesta pois ja harhaili Amerikan eri osissa. Omatekemällänsä valtakirjalla koetti hän myöhemmin tunkeutua suomalaisten sielunpaimeneksi San Franciscossa, mutta vihdoin teki täydellinen mielenhäiriö lopun hänen vaikutuksestaan.

Vihdoinkin alussa vuotta 1885 saapui kauvan odotettu pastor J. G. Nikander. On ymmärrettävä miten suurella riemulla Amerikan suomalaiset tervehtivät uuden papin tuloa. Pastori Nikanderin työala tuli heti suureksi.

Jo ennen tätä valmistui Amerikan suomalaisille oikea pappi toiseltakin taholta. Pastori Backmanin aikana oli tunnetussa ruotsalaisessa oppilaitoksessa Augustana kolledshissa Amerikassa opiskele-massa nuorukainen Jaakko J. Hoikka (synt. Rovaniemellä 1854). Hän oli Amerikkaan tullut v. 1873 ja valmisteleutui papiksi. Suomalaisten papintarve oli jo niin suuri, että niinä aikoina, kun opistosta oli lomaa, täytyi hänen kansalaisten kutsumuksesta käydä jumalanpalveluksia pitämässä suomalaisseuduilla. Kesäkuulla 1883 valmistui hän papiksi Augustanasynoodin vihkimyksellä. Astoriassakin, Oregonissa, oli silloin jo enemmän suomalaisia ja he tahtoivat häntä sinne papiksi. Elokuulla samana vuonna saapui pastori Hoikka sinne ja toimi siellä yhtämittaa tätä jaksoa kolmatta vuotta.

Suomalaisia pohjois-Michiganiin oli jo kokoontunut paljon ja olivat he niin hajaantuneet, että pastori Nikander ei jaksanut heidän tarpeitaan tyydyttää. Tämän vuoksi kutsuttiin pastori Hoikka vaikuttamaan Marquettekauntin suomalaisten keskuudessa. Hän saapui lokakuussa 1885 Republiciin ja toimi siellä aina vuoteen 1890.

Nyt oli jo kaksi suomalaista pappia seudulla ja seurakuntain järjestäminen kävi helpommaksi. Pastori Hoikka oli myös seudullaan olevan ruotsalaisen seurakunnan pappina, joten hänen työnsä jakaantui kahden kansallisuuden kesken. Kumminkin useampia suomalaisia seurakuntia järjestyi Marquettekauntiin ja kirkkoja laitettiin.

Tuntien suomalaisten suuren papintarpeen rupesivat Augustanasynoodi ja norjalainen Haguesynoodi valmistamaan meikäläisille enemänkin pappeja. Mutta kun tahdottiin tehdä hätävaroja, kun ei otettu tarpeeksi pyrkijäin oppia ja siveellistä elämää lukuun, ei nyt onnistuttukaan niin hyvin kun pastori Hoikan suhteen, vaan annettiin siirtokansallemme turmiota tuottavia lahjoja.

V. 1885 vihki Augustanasynoodi papiksi J. W. Lähteen. Hän tuli suomalaisen seurakunnan papiksi Harboriin. Sitte on hän liikunut pappina ja sanomalehden toimittajana monessa paikassa seikkailien kaikkialla ja eläen huonosti. Monen kaupungin putkassa on hän humalaisena virunut, monet suomalaiset edistyspyrinnöt turmellut, seurakuntaharrastuksen laimentanut. Suomalaisten henkiset harrastukset Harborissa, Pennsylvaniassa, New Yorkissa, Massachusettsissa, New York Millsissä, Ironwoodissa, Rock Springsissä ja monessa muussa paikassa ovat saaneet hänen huonon elämänsä vaikutuksen takia kärsiä. Saarnalahjat ovat hänellä hyvänpuoleiset ja kykynsä suositella kansaa erinomainen. Hän on voinut mennä uudelleen seudulle, missä on ennen turmiollisesti vaikuttanut, ja kumminkin saa siellä taas kannatusjoukon. Harva suomalainen on Amerikassa niin paljon vaikuttanut kun J. W. Lähde, mutta ikävä kyllä tuo vaikutus on ollut enimmäkseen pahaan päin. Aina ei liene Lähteen vaikutuksen tarkoitus ollut niin paha, mutta hillitön väkijuomain himo on pahan saanut aikaan. Viime aikoina on Lähteen toiminta ollut hiljaisempaa eikä hänen elämänsäkään vastaan ole hiljattaisin julkisuudessa moitteita näkynyt. — Augustanasynoodi, joka oli Lähteen papiksi vihkinyt, erotti hänet huonon elämän takia siitä virasta jo alkupuolella vuotta 1887.

Yhtä huonosti onnistui seuraavakin Augustanasynoodin pappilahja suomalaisille. V. 1887 vihki se nimittäin papiksi suomalaisen

F. E. Öhden, jolla ei ollut paljon koulusivistystä, mutta jolle Turun tuomiokapituli oli myöntänyt oikeuden saarnata, sen jälkeen kun hän käsityöläisenä, seppänä, jonkun aikaa oli oleskellut Afrikassa ensimmäisten suomalaisten lähetyssaarnaajien kera. Myös Öhde on kokonaan ollut sopimaton saarnavirkkaa pitämään. Hänkin käytöksellään on monessa paikassa kansalaisten seurakuntaharrastuksia laimentanut. Hän on kuleksinut kaikkialla Amerikan suomalaisten keskuudessa, ollen pappina ja papintarjokkaana sekä saaden aikaan rettelöitä. Öhdellä ei ole ollut Lähteen lumoavaa vaikutuskykyä kansaan. V. 1890 erotti Augustanasynoodi hänet yhteydestään.

V. 1886 pyysi suomalainen William Williamsson Augustanasynoodilta vihkimystä papiksi, mutta kun häneltä puuttui koulusivistystä eikä ollut kutsumusta miltään suomalaiselta seurakunnalta, hyljättiinkin hänen pyyntönsä. Mutta seuraavana vuonna vihki norjalainen Haugesynoodi hänet papiksi sillä perusteella että hän oli toiminut jonkun aikaa saarnaajana Astoriassa. Hän tuli nyt suomalaiseksi papiksi Carboniin. Wyomingissakin oli siis jo seurakuntapyrinnöt näin virkuneet. Nyt on Williamsson erään suomalaisen seurakunnan pappina Harborissa.

Vihdoin alkoi taas ruveta tulemaan pappeja Suomesta. Mutta pahaksi onneksi niissäkin tuli häiriöntekijöitä. Ja yleensä on huomattava, että moni Suomesta Amerikkaan tullut pappi, vaikka muuten kunnollinenkin ja hyvää tarkoittava, on osoittautunut olevansa enemmän tai vähemmän sopimaton vaikuttamaan Amerikan suomalaisten erilaisissa oloissa.

Vuoden 1888 alkupuolella saapui pastori J. W. Eloheimo Suomesta Amerikkaan ryhtyäkseen Astoriassa suomalaisen evank. luterilaisen seurakunnan papiksi. Eloheimon alkuperäinen nimi lienee Lindqvist ja on hän pappina toiminut muiden muassa myös Helsingissä. Kunnianhimoisuudessaan Eloheimo heti alkoi hapuilla johtavaa asemaa. Hän rupesi ehdottelemaan eri seurakuntain kirkollisen yhteyden aikaansaamista.

Jo kesällä 1886 Augustanasynoodin vuosikokouksen aikana Minneapolissa tästä asiasta norjalaisen, suomea taitavan papin J. Eistenenin asunnossa neuvottelivat hän, suomalaiset pastorit Nikander ja Hoikka, saarnaaja Williamsson, herra Bergstadi sekä joku muukin. Silloin ajateltiin kirkkoyhteyttä synodaaliseen malliin, niinkun ovat yleensä Amerikan luterilaiset kirkkokunnat. Kun vielä tähän aikaan oli vähän

suomalaisia seurakuntia, ei ajateltu yhteyden pikaisesti voivan syntyä, vaan tarpeellisuus kumminkin havaittiin. Sääntöjen valmistamista varten valittiin kokouksessa valiokunta. Sitte kun nuo säännöt saatettiin valmiiksi, piti ne kansalaisten nähtäviksi ja tulkittaviksi sanomalehdissä julaista ja jonkun ajan perästä oli sitte uusi kokous Minneapolissa pidettävä ja sen ajasta edeltäpäin tieto annettava, että asiaa harrastavat voisivat kokoontua siitä keskustelemaan ja päättämään. Tällaisia muistoonpanoja teki pastori Nikander eräässä silloisessa sanomalehdessä.

Mutta Eloheimoa ei miellyttänyt synodaalisen kirkkokunnan perustamisen aate. Hän kirjoitteli paljon tästä sanomalehtiin ja tahtoi, että olisi perustettava hiippakunta piispan johdannolla. Hän tahtoikin erottaa Astorian seurakunnan Augustanasynoodista ja laittaa siitä pohjan tuolle suomalaiselle hiippakunnalle. Mutta ei Astorian seurakunnalla eikä koko Amerikan suomalaisella kansalla ollut halua tällaiseen.

Loppupuolella vuotta 1889 muutti pastori Eloheimo Calumetin suomalaisten papiksi ja oli niin muita lähellä. Nikanderin asemapaikka oli Hancock (hän kumminkin näihin aikoihin kävi Suomessa) ja Hoikka oli Republicissa.

Myös muita työmiehiä oli saapunut kirkkolliselle vainiolle. V. 1888 oli kutsuttu lähetyssaarnaaja K. L. Tolonen papiksi Ishpemingiin ja työala tulikin hänellä heti suureksi. Suomalaisia seurakuntia oli jo rauta-alueella monta, niitä oli perustunut aina Ironwoodiin saakka.

Jo v. 1889 tuli pastori H. Tanner (Pellikka) Amerikkaan menetettyään Suomessa virkansa. Hän oli vähän aikaa pastori Nikanderin sijaisena, mutta sitte matkusti Mustille Kummuille Dakotan ja Wyomingin rajalla järjestäen sinne sekä sittemmin Wyomingiin seurakuntia.

Nyt alettiin innokkaammin puuhata suomalaista evank. luterilaista kirkkokuntaa. Pastori Eloheimokin taipui synodaalisuuden puolelle ja rupesi puuhassa johtajaksi. Eloheimo teki säännöt ja sai kannattajiksi niille Nikanderin ja Tolosen. Minneapolissa tehdyt päätökset oli unehutettu eikä säännöistä edeltäpäin ollut julkista keskustelua. Suomalaisten seurakuntien edustajia kutsuttiin kokoon ja niin kokoontui Suomisynoodin (se annettiin kirkkokunnalle nimeksi) ensimmäinen kirkolliskokous Calumetiin 25 p:nä maaliskuuta 1890.

Läsnä oli edustajina yhdeksästä seurakunnasta 4 pappia ja 17 maallikkoa. Noista seurakunnista oli 8 pohjois-Michiganissa ja 1 Dakotassa.

Kauvan ei säännöistä keskusteltu. Yhdessä ainoassa istunnossa ne hyväksyttiin laiksi alkavalle kirkkokunnalle.

Ishpemingin suomalainen kirkko.

Parempi olisi ollut että noiden sääntöjen kelvollisuutta olisi alussa tarkemmin punnittu, sillä ei mikään ole Amerikan suomalaisten keskuudessa sittemmin antanut aihetta niin paljon keskustelulle ja kiistalle kun nuo säännöt. Todellisuudessa nuo säännöt, jotka syntyivät Eloheimon piispallisesta mielestä, olivatkin kypsymättömiä ja amerikkalaisiin oloihin sopimattomia. Ne poikkesivat suuresti muista amerikkalaisten luterilaisten synoodien säännöistä. Seurakuntain oma

päätösvalta supistettiin hyvin pieneksi, ja konsistoriolle, johon tuli kuulumaan määrätty luku pappeja, tuli melkein tuo Eloheimon tar koittama korkea piispallinen valta. Epäkäytännöllisyys näissä laeissa huomattiin heti Suomessakin niissä piireissä, joissa Amerikan suoma- laisten oloja seurattiin. Erään etevän piispan mainitaan jo samana vuonna, kun synodi perustettiin, kirjoittaneen: „Pelkään, että olette vähän Amerikassa erehtyneet siinä, että annoitte mielestäni liian vähän

1. J. J. Hoikka. 2. H. Tanner. 3. A. E. Backman. 4. K. L. Tolonen.
5. J. G. Nikander. 6. Kaarlo Huotari.

vaikutusalaa kansalle Suomisynodin asetuksessa. Luulen, että Ame- rikan kansa ja olot olisivat sitä vaatineet.“

Pian alkoi toteutuakin ennustukset. Calumetissa syntyi puolue, joka pelkäsi Eloheimon piispallista mielialaa noissa säännöissä. Eräs rettelöitsijä rupesi tuon puolueen johtajaksi. Jo talvella 1890 erosi suuri osa pois Eloheimon Suomisynodiin kuuluvasta seurakunnasta ja perusti itsenäisen seurakunnan. Ja tämä oli lähimpänä vaiku- tuksena siihen, että pastori Eloheimo jo samana vuonna muutti Calumetista Ironwoodiin.

Suomisynoodin ensimmäiseen konsistorioon tuli pastori J. G. Nikander esimieheksi, J. W. Eloheimo sihteeriksi, K. L. Tolonen rahastonhoitajaksi ja J. J. Hoikka notaarioksi. Mutta Hoikka jäi kumminkin ruotsalaisen Augustanasynoodin papiksi ja jo samana vuonna matkusti Ruotsiin ja oli pappina Ruotsin valtiokirkossa, pääasiallisesti Såbråssa ja Haaparannalla. V. 1893 palasi hän takaisin Amerikkaan Astorian suomalaisen seurakunnan kutsumana ja liittyi uudelleen Augustanasynoodiin.

Pastori Hoikka kannatti ja suosi Suomisynoodia, mutta ei hyväksynyt kaikkia kohtia noissa säännöissä. Hän tunnusti tämän rehellisesti jo alussa ja Ruotsistakin lienee jotakin kirjoittanut asiasta. Mutta Suomisynoodin konsistorio ei silloin eikä jälkepäinkään ole suvainnut kenenkään „syrjäisen“ arvostelevan noita sääntöjä ja tekevän parannusehdotuksia niiden suhteen. Suomisynoodin konsistorio, Nikander, Eloheimo ja Tolonen, lähettivät nyt Hernösandin piispalle, Martin Johanssonille, kirjoituksen, jossa pyydettiin piispaa käskemään, että Hoikka lakkaisi kirjoittamasta Suomisynoodista. Tätä pyyntöä ei tietysti piispa noudattanut, ja olenkin sen tuonut vaan esiin näytteeksi miten amerikkalaisille oloille vastaisesti mainittu konsistorio silloin toimi.

Synoodikysymys alkoi jo ruveta puoluekannan määrääjäksi Amerikan suomalaisten keskuudessa. Osa syntyneistä seurakunnista rupesi synoodin yhteyteen, mutta osa oli sitä vastaan. Rettelöitä oli jo syntynyt, mutta vielä yhä enemmän asiat sekaantuivat. Hajaannusta tapahtui itse synoodin konsistoriossa.

Kun pastori Eloheimo muutti Ironwoodiin, ei hän enää ollut niin harras yhteistyön jäsen. Hän yhä unelmoi piispanarvoa, jopa enempiäkin. V. 1892 julkaisi hän painosta kirjan nimeltä: „Julistus siitä Yleis-Valtakunnasta, joka esiintyy tulevana tuhatvuotisena aikakautena.“ Siinä koetetaan Jumalan välittömän ilmestyksen perustuksella väittää, että kaikkivaltias Jumala on edeltäpäin määrännyt ja kutsunut sen tekijän, pappi William Elohimin ja hänen jälkeläisensä (elohidit) johtamaan tuhatvuotisen valtakunnan yleistä hallitusta. Tässä ilmestyksessään saa pappi, William, Jumalan sijaisena ollen, arvonimen, joka ilmaisee suunnattoman suurta valtaa ja kunniaa. Hänen nimensä on „Valtamajesteetti“.

Luonnollisesti tämä ei tyydyttänyt Suomisynoodin muita konsistorion jäseniä. Amerikkaan oli vähä ennen tätä saapunut Suo-

mesta pastori K. Huotari synoodin matkustavaksi saarnaajaksi. Hän, Nikander ja Tolonen tahtoivat, että Eloheimo selittäisi, miksi hän oli julkaissut tuollaisen kirjan. Eloheimo ei alistunut näiden tutkittavaksi ja tuomittavaksi. Hän luopui (tahi luovutettiin) Suomisynoodista ja myöskin hänen seurakuntansa erosi kirkkokunnasta.

Eloheimon aikana oli Ironwoodiin rakennettu suomalainen kirkko, joka vihittiin joulukuussa 1890. Suomisynoodin säännöissä sanotaan, että jos seurakunta eroaa kirkkokunnasta tai katsotaan hajonneeksi, lankeaa tuon seurakunnan omaisuus kirkkokunnan hoitoon. Tämä onkin yksi noita vieläkin kiistan alla olevia pykäläiä synoodin säännöissä. Nyt synoodi tahtoi tuota pykälää käyttää ja ottaa Eloheimon seurakunnalta kirkon. Syntyi kallis ja pitkällinen oikeudenkäynti Ironwoodin kirkonomaisuudesta. Mutta Michiganin, samoin kuin muidenkin Amerikan valtioiden lait, eivät ole sopusoinnussa synoodin tuon sääntöpykälän kanssa, vaan sallivat eroavan seurakunnan pitää omaisuutensa, jonka on omin neuvoinsa hankkinut. Niin sai Eloheimo seurakuntineen pitää kirkonomaisuuden.

Kaikki Ironwoodin suomalaiset eivät kumminkaan yhtyneet Eloheimoon. Päinvastoin suuri osa heistä muodosti oman seurakunnan liittyen Suomisynoodiin. Tälle seurakunnalle tuli K. Huotari papiksi. Nyt on silläkin seurakunnalla jo oma, sievä kirkko ja on se hyvin edistynyt. Sen pappina on nyt, Huotarin muutettua Harboriin, H. Tanner, joka jouduttuaan riitoihin Wyomingissa, muutti Astoriaan, vaan sielläkin kun syntyi rettelöitä, tuli Ironwoodiin. Pastori Tanner on osoittautunut Amerikassa ankaraksi kirkkokurin mieheksi, mutta hänen todella hyvää tarkoitustaan ei ole Amerikan vapaissa oloissa aina oikein ymmärretty. Astoriaan muutti Tanner J. J. Hoikan sijalle, joka oli siirtynyt papiksi East Tawasiin.

Eloheimo kulki nyt omaa tietään. Hän perusti uuden suomalaisen kirkkokunnan, jonka piispaksi julistutti itsensä. Saadakseen hiippakuntaansa seurakuntia rupesi hän vihkimään pappeja ja lähetti heidät seurakuntia perustamaan ja hoitamaan. Mutta vihkimyksissään ei hän ole onnistunut, vaikka kyllä hän pappinensa on paljonkin häiriötä saanut aikaan Amerikan suomalaisten kirkkollisissa oloissa.

Eloheimon luovuttua rupesi Suomisynoodi paljon paremmin ja vakavammin edistymään. Yhä enemmän ja enemmän saavutti se suosiota, ja uusia seurakuntia liittyi siihen, vaikkakin yhä vielä kesti kinastusta noista säännöistä. Suomisynoodi kumminkin todisti

pystyvänsä olemaan yleisenä suomalaisten kirkkokuntana. Ja sääntöjäkin vähitellen, vaikka ihmeteltävän jäykästi korjattiin. Kumminkin on niissä vielä olemassa muiden muassa tuo seurakuntien omaisuuden omistusoikeuspykälä, entisestään hiukan muutettuna sanamuodossaan.

Sitä mukaa kun seurakuntaelämä on virkunut Amerikan suomalaisten keskuudessa, on oikeiden pappien puute käynyt tuntuvammaksi. Suomestakin kyllä saapui lisää pappeja, mutta muutamat niistä vaikuttivat vaan vähän aikaa. Pastori A. Kiviojan siunauksellisesta vaikutuksesta Ohiossa olen jo sikäläisistä suomalaisista puhuessa kertonut. Kesällä 1893 tuli Calumetiin papiksi pastori E. W. Hyninen Suomesta, mutta lyhyen aikaa vaikutettuaan muutti hän takaisin Suomeen. Vielä lyhyempi oli pastori A. Lindgrenin vaikutusaika Massachusettsissa.

Poistaakseen edes kipeintä papintarvetta täytyi Suomisynoodinkin konsistorion ruveta vihkimään pappeja. Se saikin tarjolle kaksi sopivaa ehdokasta, Aadolf Riipan ja J. Bäckin. Edellinen oli Suomessa ollut jumaluusopin ylioppilaana ja Amerikassa oli jo toiminut saarnamiehenä omaten hyvän puhelahjan. J. Bäck oli Suomessa jumaluusopillisessa tiedekunnassa suorittanut alkututkintoja ja oli sitte myös suorittanut filos. kandidaattitutkinnon. Nämä olivat ensimmäiset, jotka Suomisynoodi vihki papiksi. Se tapahtui maaliskuussa 1895. J. Bäck tuli väliaikaisesti papiksi Calumetiin, siirtyi sieltä Montanaan ja sieltä taas Mesabaränssille Minnesotaan. Aadolf Riippa toimi ensin matkustavana pappina, tehden samalla tutuksi synoodin puuhaamaa opistoasiaa. Sitte asettui hän Tannerin jälkeen papiksi Rock Springsiin, josta on siirtynyt Astoriaan.

Seuraava papiksivihkimys Suomisynoodissa tapahtui muutama kuukausi myöhemmin. Kun Eloheimon piispaakunta alkoi hajota, luopuivat muutamat hänen vihkimistä papeistaan hänestä pois. Ensiksi luopui J. H. Kampi, joka rupesi hoitamaan suurta seurakuntaa Kiipin niemellä. Hän yhdisti seurakuntansa Suomisynoodiin ja itsekin pyysi sieltä uutta papiksi vihkimistä. Synoodin esimies opetti häntä kuukauden ajan ja sitte toimitettiin vihkiminen. V. 1896 muutti Kampi Calumetiin synoodiseurakunnan papiksi ja esiintyi pian tulisimpana Suomisynoodin ja sen konsistorion puoltajana. Kovat tuomiot lausui hän muiden muassa synoodin kirkolliskokouksessa 1898 niille, jotka olivat uskaltaneet konsistoriota ja sääntöpykälää moittia. Hänet valittiinkin silloin Suomisynoodin rahaston- ja talouden-

hoitajaksi. Mutta ennenkun hän ennätti kassaakaan saada käsiinsä, paljastui rumia kohtia hänen yksityiselämästään, joten hänen täytyi poistua Calumetista ja papinvirasta.

Paitsi Williamsonia on norjalainen Haugesynoodi vihkinyt muitakin pappeja suomalaisille. Yksi niistä, H. Sarvela, on liittynyt Suomisynoodiin ja on pääasiallisesti toiminut Minnesotassa. A. Sandström (Saastamoinen) on toiminut pappina synoodiin kuulumattomissa seurakunnissa Minnesotassa, Wyomingissa ja Montanassa.

Suomesta on ollut vaikea saada pappeja Amerikan suomalaisten keskuuteen, vaikka niitä hartaasti halutaan ja vaikka yleisesti papinpalkka Amerikassa on tuntuvasti korkeampi papinapulaisten tavallista palkkaa Suomessa. Suomalaisen papin tulot Amerikassa vaihtelevat 70—130 dollarin vaiheille kuukaudessa. Viime aikoina on useampia pappeja tullut Suomesta ja toivottavasti uudet papit vaikuttavat terveellisesti kirkollisten olojen kehittymiseen siirtolaisten keskuudessa. On ymmärrettävää että vanhemmat papit hermostuvat seistessään alituisesti puoluesodassa, johon ovat synoodisääntöjen takia joutuneet. Kumminkaan ei sovi unehuttaa, että heidän seurakuntansa ovat pitkällisen, uutteran vaikuttamisen kautta parhaiten ja vakavimmin järjestyneet.

Vuoden 1896 alkuun saapui pastori A. Hukkanen Suomesta Worcesterin ja siihen yhdistettyjen seurakuntain papiksi. Kun hän siirtyi Merimieslähetyksen palvelukseen New Yorkiin, tuli hänen sijalleen Suomesta pastori Havukainen.

Kiipin suomalaiset saivat v. 1897 Kampin jälkeen papikseen Suomesta pastori P. Airaksisen.

Lopulla vuotta 1896 tuli pastori R. Ylönen Suomesta papiksi Sand Couleehen Montanaan. Sieltä on hän nyt siirtynyt Suomiopiston opettajistoon.

Pastori K. A. A. Koski tuli Suomesta kesällä 1895 ja asettui toimimaan Illinoisin suomalaisten keskuuteen. Kun Suomisynoodi, jonka yhteyteen sikäläiset suomalaiset seurakunnat kuuluivat, ei hyväksynyt Koskea niihin papiksi, erosivat seurakunnat synoodista. Myöhemmin on Koski siirtynyt n. k. kansallisseurakunnan papiksi Rock Springsiin, jonne toisen, synoodiseurakunnan papiksi saapui v. 1898 alkupuolella pastori A. Granholm Suomesta.

Kun Suomiopisto saatiin alkuun, rupesi sen johtajaksi pastori J. G. Nikander. Sen ohessa pysyi hän edelleen synoodin esimiehenä ja hoiti alussa Hancockin seurakuntaakin, joka oli hänen vakavan

ja monivuotisen vaikutuksensa aikana tullut Amerikan suomalaisten suurimmaksi ja järjestetyimmäksi seurakunnaksi. Sitten tuli Hancockin seurakunnan papiksi J. Bäck ja kirkolliskokouksessa 1898 katsottiin sopimattomaksi, että synoodin esimiehyys ja opiston johtajan toimi olivat samoissa käsissä, joten kirkkokunnan esimieheksi valittiin pastori K. L. Tolonen.

Eloheimon suuriunelmainen hiippakunta on nyt sulanut niin, että siihen enää tuskin kuulunee yhtään seurakuntaa. Eloheimo itse on ollut Calumetissa pappina siinä seurakunnassa, joka hänen synoodia perustaessaan syntyi hänen vastustajistaan.

Suomisynoodi on kasvanut suureksi. Siihen kuuluu noin 40 seurakuntaa ja noin 10,000 jäsentä. Pappaja kuuluu siihen alun toistakymmentä ja kirkkoja kolmattakymmentä.

Mutta paljon on seurakuntia, jotka eivät ole liittyneet synoodiin, paljon, vaikka ei laestadiolaisia lukuun otetakaan. Yhtenä syynä noiden kuulumattomuuteen on tuo jo ennen mainittu pykälä omistusoikeudesta. Mutta on muitakin syitä. Vastustajat nimittävät Suomisynoodia pappisvaltaiseksi, todella ilman syytä, sillä korjattujen sääntöjen mukaan on synoodin päähallinto kirkolliskokouksella, johon seurakunnat saavat lähettää edustajia, ja maallikot, niin hyvin kun papitkin, äänestävät kukin yhdellä äänellä. Maallikkojen luku kokouksissa on paljon suurempi kun pappien luku, joten pappisvaltaisuus on turhaa kiihkopuhetta, syntynyt liian tulisesta puoluetistelusta. On kyllä totta, että maallikkoedustajissa on vielä esiintynyt paljon kypsymättömyyttäkin, mutta onhan kehitys vasta alussaan eikä suinkaan tuo ole „pappisvaltauuden“ syy.

Osa synoodia vastustavista kutsuu itseään „kansallisiksi“ ja seurakunnat ovat „kansallisseurakuntia“. Nämäkin ovat havainneet, että kirkkokunnallinen yhteys on keskinäiseksi turvaksi tarpeellinen. Sen vuoksi pidettiin kesäkuun 26 p:nä 1898 pastori Kosken kutsuksesta kansallisseurakuntain yhteinen kokous Rock Springsissä. Edustajia oli lähetetty seitsemästä seurakunnasta. Uuden kirkkokunnan nimeksi tuli „Amerikan Suomalainen Evankelisluterilainen Kansalliskirkko“. Sille hyväksyttiin säännöt, joissa Suomisynoodin säännöissä moitittuja kohtia on koetettu korjata. Sääntöjen teossa on vaikuttavimpana henkilönä toiminut sanomalehtimies K. Haapakoski. Kirkkokunnan esimieheksi valittiin J. W. Eloheimo ja varaesimieheksi K. A. A. Koski.

Laestadiolaisseurakunnat, n. k. apostolisluterilaiset, eivät ole näihin riitoihin ottaneet osaa. Ne toimivat nykyisin hiljaisuudessa omassa piirissään. Mutta aina ei ole heidänkään keskuudessaan näin rauhallista ollut. Myös siellä on riidan laineet kuohuneet. Riitoja koetettiin ratkaista sovintokokouksilla ja sovittajia kutsuttiin aina Lapista asti, muiden muassa vanha johtomies J. J. Purnu, joka Gellivaarasta kävi Amerikassa v. 1893.

Laestadiolaisia on Amerikan suomalaisten keskuudessa paljon, erittäinkin maanviljelysseuduilla. Yleensä ovat he kirkollisissa harrastuksissaan hyvin edistyneet, paikoin edellä muita suomalaisia. Heillä on omat kirkkonsa ja saarnaajansa. Nuo saarnamiehet kasvattavat lapsia, vihkivät parikuntia ja hautaavat kuolleita, aivan kun muutkin papit. Näistä laestadiolaisten nykyisistä johtajista mainittakoon pastori A. L. Heideman, joka toimittuaan Suomessa pappina siirtyi Calumetiin ja on hänellä siellä suuri seurakunta.

Laestadiolaisia „esikoisvanhuksia“ Lapissa, kuten Raattamaata y. m. ovat pitäneet Amerikankin laestadiolaiset johtajinaan. Vilkas vuorovaikutus on uskonveljien välillä.

Laestadiolaisia Amerikassa kuten muuallakin moititaan siitä, etteivät tahdo antaa lapsilleen tietopuolista oppia. Kumminkin on myös heidän keskuudessaan valistuneempia kansalaisia.

Vapaakirkkoinen, s. o. kongregatsionalistinen liike on myös ruvennut toimimaan Amerikan suomalaisten keskuudessa. Sillä on jo muutamia järjestettyjä seurakuntia etupäässä Massachusettsissa ja Ohiossa. Kongregatsionalistinen pappiskolledshi Chicagossa on valmistanut muutamia suomalaisia pappeja. Niistä toimii A. Groop Fitchburgissa, K. F. Henrikson Quincyssä ja F. Lehtinen Ohiossa.

Muut amerikkalaiset uskokunnat ovat saaneet hyvin vähän kannattajia Amerikan suomalaisten keskuudessa. Tässä suhteessa on suuri ero suomalaisten ja ruotsalaisten siirtolaisten välillä. Viime-mainittuja on mitä useammassa uskokunnissa, mutta suomalaiset ylipäättään sydämen vakuutuksella tahtovat säilyttää luterilaisen uskontonsa. Muutamat heistä kyllä niillä seuduilla, missä on vähemmän suomalaisia, voivat liittyä tuntemattomuudessa johonkin muunuskoiseen seurakuntaan, mutta silti ovat mieleltään luterilaisia.

Vielä on meillä yksi tärkeä osa kirkollisesta työstä Amerikan suomalaisten keskuudessa mainittavana. Se on se siunauksellinen vaikutus, jota Suomen Merimieslähetys toimittaa satamakaupungeissa ja niiden ympäristöillä.

Jo toista kymmentä vuotta sitte järjestettiin merimieslähetysasema New Yorkissa sekä muutamia vuosia jälkeenpäin San Franciscossa. Seurakuntaelämän virkoaminen näissä molemmissa paikoissa on pääasiallisesti Lähetyksen ja niiden palvelijain työtä. Paitsi merimiesten auttamista on alusta alkaen pidetty myös maissa olevain hengellisten tarpeista huolta.

New Yorkissa ovat vaikuttaneet suomalaiset merimiespapit Emil Panelius, J. Korhonen, W. K. Durchman ja A. Hukkanen. Olot ovat vuosi vuodelta kehittyneet. Alussa oli siirtolaisten kannatus hyvin vähäinen, mutta nyt on toimessa suurehko lähetysseurakunta. San Franciscon asemalla ovat toimineet järjestyksessään suomalaiset papit M. Tarkkanen, Rob. Hernberg ja A. Renvall. Sielläkin on päivänpaiste päässyt pilkistämään karussa henkisessä korvessa, olot ovat paljon järjestyneet. Työ näillä molemmilla asemilla on niin suureksi paisunut, että papeille on täytynyt lähettää apulaiset. Assistenttina New Yorkin asemalla on kesäkuukausina toiminut K. M. Hellin, joka aina talvisin on ollut hoitamassa Lähetyksen kolmatta Amerikan asemaa Pensacolassa, Floridan valtiossa. San Franciscon asemalla on assistenttina J. H. Heimonen.

Merimieslähetyksen päätös ruveta toimimaan myös siirtolaislähetyksenä on erittäin kiitettävä katsoen Amerikan suomalaisten hengellisiin tarpeisiin. Lähetys toimittaa New Yorkiin siirtolaissaarnaajan, joka on auttamassa aina siellä olevia siirtolaismatkustajia ja toimittamassa heille jumalanpalveluksia. Myöskin sama seura kustantaa matkustavan papin, joka kiertelee palvelemissa jumalan sanalla ja kirkollisilla toimituksilla kansalaisia eri osissa maata. Vielä on Lähetyksen aikomus olla avullisena siirtolaisseurakunnille heidän koettaessaan saada pappeja Suomesta.

Kaikki nämä toimet, kun ne käytännössä vaikuttavat, tulevat epäilemättä olemaan suuresta arvosta siirtolaiskansallemme. Ne ovat apuna Amerikan suomalaisten seurakuntain järjestämisessä ja säännölliseen toimintaan alkamisessa. Ne ovat paras lahja, mitä Suomessa vielä tähän saakka on puuhattu siirtokansalle.

Syytä on toivoa, että tulevaisuudessa kirkolliset järjestysriidat (oppiiriitoja siellä on ollut tuskin ollenkaan) loppuvat ja kirkollinen kehitys, jota auttaa suuren siirtolaiskansaosan hyvä halu, pääsee kukoistukseensa.

Kouluharrastukset.

Yhtenä todistuksena siitä, että Amerikan suomalaisten henkiset riennot kansallisen tulevaisuuden säilyttämiseksi ovat vasta aivan pienellä alulla, on koulujen vähälukuisuus. Siirtolaiskansain ainoa keino kansallisen elämänsä turvaamiseksi Amerikassa on omakielisissä kouluissa. Ilman niitä jo toinen sukupolvi on alkuperäiseltä kansallisuudeltaan kuollutta. Suomalainenkin kansallisuus ilman omakielisiä kouluja voi kyllä säilyä Amerikassa niin kauvan kun siirtolaisuutta jatkuu, mutta kun se loppuu, jo seuraavassa sukupolvessa on suomalaisuus hävinnyt. Suomalainen aines on kieleltäänkin sulanut amerikkalaisuuteen.

On väärin luulla, että suomalainen kansa Amerikassa ei voi tehdä tehtävänsä tasarintaisesti muitten amerikkalaisten kanssa hävittämättä kieltään. Amerikan kansallisuus ei ole perustettu kielen, mutta vapaitten laitosten yhteisyyteen. Totta on kyllä, että englanninkieli on virallinen kieli Amerikassa ja sitä tulee edistystä haluavan siirtolaisen osata, mutta yhtä totta on että siirtolaiskansallisuus saapi ja häviöttä voipi säilyttää kielensä maankielen rinnalla, kun vaan on halua ja kansallista itsetietoisuutta siihen.

Suomalaisilla on Amerikassa aivan liian vähän omakielisiä kouluja, ja kansallisuuteen nähden olisi tärkeintä, että niitä enemmän perustetaan ja kannatetaan. Siinä suhteessa ainakin täytyisi kaiken puoluesodan kansallisuutemme kesken laata ja pitäisi ruveta täydellä todella yhteisvoimin yhteistyöhön.

Ei pidä luulla, että suomalaiset lapset Amerikassa ovat ilman koulunkäyntiä ja opinsaantia. Jokainen kouluijässä oleva lapsi käypi koulua, sillä onhan jokaisen lapsen velvollisuus Amerikassa sitä tehdä.

Paikoin on valtion puolesta oikein „koulupoliisit“ katsomassa, ettei lapsi ilman laillista syytä saa olla poissa koulusta. Nuo koulut ovat englanninkielisiä kansakouluja ja valtio niitä niin auliisti kustantaa, ettei kenellekään vanhemmalle käy vaikeaksi koulussa lastansa käyttäminen.

Noissa kouluissa herätetään myös amerikkalaisuuden rakkaus siirtolaislapsiin. Ne ovat siirtolaisiin nähden hyvin vaikuttavia amerikkalaistuttamislaitoksia. Ei ole harvinaista, että lapsi, joka on käynyt niissä kouluissa, rupeaa halveksimaan omaa siirtolaiskansallisuuttaan ja äidinkieltään. Lapset eivät enää vanhempiensaakaan kanssa tahdo puhua omaa siirtolaiskieltä.

Kun tuollaista sulattavaa vaikutusta vastaan täytyy toimia oman kansallisuuden säilyttämisen nimessä, tarvitaan suomalaisia kouluja. Suuri osa lasten vanhempia ei pysty kotonaankaan säilyttämään suomalaisuutta. Kotikielenä koetetaan pitää englanninkieltä ja vanhemmat yrittävät lapsiltaan oppia tuota kieltä! Niin vähäinen on vielä kansallisuuden säilyttämisen halu suuressa osassa suomalaista siirtolaiskansaa. Moni vanhempi äänettömänä kuuntelee lapsensa halveksivaa puhetta siirtolaiskansallisuudesta.

Näin ollen varsinkin kaupungeissa ja suuremmissa työpaikoissa uhkaa suomalaisuus kokonaan hävitä, ellei sen säilyttämisestä ruveta suurempaa huolta pitämään. Maanviljelysseuduilla ei vaara ole niin suuri. Jos kansallistunto siirtolaisissa jo Suomesta lähtiessä olisi eläväksi noussut, silloin ei olisi niinkään paljo pelkoon syytä, mutta suuri osa siirtyvistä on itse kokonaan tajuamaton kansallisuuden merkityksestä. Moni kumminkin Amerikassa herää elävämpään kansallistuntoon. Ja sitä mukaa kun valistus nousee siirtolaiskansan keskuudessa, tulee kansallisuudenkin säilyminen varmemmaksi. Siihen on selviä todistuksia näkyvissä muista siirtolaiskansoista.

Amerikassa ovat suomalaiset ruvenneet jo entistä innokkaammin puuhaamaan suomalaisia kouluja, mutta suurempaa innostusta vielä tarvittaisiin.

Erittäinkin pyhäkoulutyö on papiston vaikutuksella ilahduttavasti versonut. Jokaisessa paremmin järjestetyssä seurakunnassa on toimessa pyhäkouluja, muutamissa oikein useita. Pyhäkoulujen merkitys Amerikan suomalaisten keskuudessa onkin hyvin suuri, kenties vielä suurempi kun kotimaassa. Ensiksikin Amerikan kansakouluissa ei opeteta uskontoa, ja lasten vanhemmat useinkin ovat aineellisissa

puuhissaan niin kiinnitetyt, etteivät jouda antamaan lapsilleen uskonnon opetusta. Toiseksi, oikein järjestettyinä voivat pyhäkoulut puhtaasti kansallisellakin alalla paljon vaikuttaa. Käyhän opetus niissä äidinkiellä; tokihan kalliimpain asiain opetus tuolla kielellä herättää vähitellen kunnioitusta itse kieltäkin kohtaan. Muutamilla seuduilla on pyhäkouluissa ruvettu opettamaan suomenkielen sisälukuakin. Tämä on hyvin hyvä asia ja toivottavasti esimerkkiä yleisemmin aletaan seurata. Lapset, jotka arkisin ovat englanninkielisissä kouluissa, ehtivät kyllä sunnuntaina käydä suomalaista pyhäkoulua.

Suomalaisen kansakoulun pito Amerikassa ei ole oikein ottanut menestyäkseen. Paljon ei ole yrityksiä tähän suuntaan ollutkaan. Lapset, jotka käyvät englanninkielistä koulua, eivät tähän oikein ehdi, ja vanhemmat kumminkin suureksi osaksi haluavat mielellään lapsiaan englanninkielisissä kouluissa pitää, kun koulumatkat yleensä hyvin sopivat ja kun suomalaisen koulun on vaikea opetuksella ja opetusvälineillä englanninkielisen valtiokoulun kanssa kilpailla. Kumminkin suomalaista kansakoulua on menestyksellä pidetty Calumetissa. Opetusta on hoitanut kansakouluopettaja Suomesta.

Paremmiin ovat onnistuneet n. s. kesäkoulut, suomalaiset pienten lasten koulut kesän aikana, jolloin englanninkielisistä kouluista on ollut loma. Tällaisissa kouluissa Calumetissa, Hancockissa ja muualakin on ollut lukuisasti oppilaita.

Enemmän kumminkin toivotaan, ja on syytäkin toivoa, suomalaisten suurimmasta koulupuuhasta Amerikassa, Suomisynoodin alkuunpanemasta ja johtamasta Suomiopistosta.

Jo kun Suomisynoodi perustettiin pantiin sen yhdeksi tarkoitusperäksi koettaa saada suomalainen korkeakoulu toimeen. Ja alusta pitäen on se sitä puuhannut, vaikka, ajan kuluessa puoluetistelussa, on puuha vaan hiljalleen edistynyt.

Suurin osa Amerikan yliopistoista ja kolledsheista kuuluu kirkkokunnille. Unioonilla ja eri valtioilla on vaan muutama oma yliopisto. Hallitus ei raha-avuillokaan kannata noita yksityisiä oppilaitoksia. Esimerkin vuoksi mainitsen, että lukuvuodella 1895—96 oli Yhdysvalloissa olevilla yliopistoilla ja kolledsheilla tuloja kaikkiaan lähes 18 miljoonaa dollaria, josta Unioonin eri valtioiden ja kaupunkikuntain antama osa teki vaan vähän päälle 3 $\frac{1}{2}$ miljoonaa dollaria. Yleensä nuo oppilaitokset kannatetaan lahjavarjoilla ja pääasiallisesti kirkkokuntain toiminnalla.

Amerikan luterilaisten opistoista mainitsen vaan ruotsalaisen Augustanasynoodin oppilaitoksen Augustanakolledshin, joka on Rock Islandissa Illinoisissa. Hyvin pienellä alulla tämä perustettiin 1860-luvulla ja tuli täydelliseksi kolledshiksi (lyseoksi) v. 1876. Nyt on siinä yli puolentuhatta oppilasta ja kolmattakymmentä opettajaa. Siinä on nyt paitsi valmistavaa osastoa: 1) liikemiesosasto, jossa opetetaan kaikellisille liikealoille; 2) musiikkiosasto, jossa valmistetaan lukkareja, urkunisteja ja soittotaitelijoita; 3) taideosasto, jossa opetetaan piirustusta, maalausta y. m.; 4) normaaliosasto koulunopettajien valmistamiseksi; 5) kolledshiosasto yleistä tieteellistä pohjasivistystä varten; ja 6) pappiseminaari.

Tämä oppilaitos, jossa on puolenkymmentä suomalaistakin ollut opiskelemissa, on mallina Suomiopistolle, joka on vasta aivan pienessä alussa.

Suomiopiston ohjesääntö hyväksyttiin synoodin kirkolliskokouksessa v. 1896 ja samana syksynä alkoi koulu ensimmäisellä luokalla. Opiston suunnitelma on samantapainen kun Suomen klassillisissa lyseoissa. Kurssi on tarkoitettu seitsenluokkaiseksi ja sen lisäksi tulee olemaan jumaluusopillinen seminaari kahdessa osastossa.

Sitä mukaa kun varat myöntää laitetaan muita osastoja.

Opiston, jossa on nyt jo kolme luokkaa, johtajana toimii pastori J. G. Nikander. Lukuvuonna 1897—98 oli opistolla tuloja entisen kassan kanssa doll. 4,091: 49 ja menoja doll. 3,350: 02.

Opistorakennusta on kauvan aikaa puuhattu ja on koetettu saada maalajahjoituksia amerikkalaiselta taholta. Useita lahjoituksia on ilmoitettukin, mutta lahjoittajat ovat syystä ja toisesta aina peräytyneet lupauksissaan. Nyt vihdoinkin on ostettu maa Hancockissa ja sinne rakennus aikoinaan tulee. Suurella melulla lähdettiin alussa liikkeelle, kerran jo puuhattiin 60,000 dollarin rakennusta, mutta vihdoinkin on laskeuduttu lennosta alemmas, maanpinnalle. Ensin melkein koko Amerikan suomalainen kansa oli innostunut asiaan, mutta sittemmin puoluetistelussa on monen mielet kylmenneet. Mutta toivottava on, että kun puoluehuruus laimenee, asia pääsee vakaisesti edistymään ja saapi taas Amerikan suomalaisen kansan enemmistön kannattajakseen.

Suomiopisto ansaitsisi yleistä kannatusta ollen ainoa suuremman opinahjon puuha Amerikan suomalaisten keskuudessa. Kun se pääsee täyteen vaikutukseensa, on siitä paljonkin toivoa Amerikan suomalaisten

valistajana ja kansallisuuden säilyttäjänä. Sieltähän lähtee siirtolaiskansalle sikäläisiin oloihin täydellisesti perehtyneitä opettajia. Se toki vielä kerran pystynee lopettamaan tuon alituisen papinpuutteenkin, joka siirtolaisten keskuudessa nykyään vallitsee.

Paljon tullaan vielä kysymään kannatusta, ennenkun Suomi-opisto täydellisenä toimii. Sen vuoksi tarvittaisiinkin suurta yksimielisyyttä Amerikan suomalaiselta kansalta sitä kannattaessaan. Erittäinkin pitäisi kaikkien kansallisuuden säilyttämisen ystävien liittyä opiston kannattajiin.

Raittiusriennot.

Katsellessamme suomalaista asutusta Amerikassa lukija varmaan huomasi yleisen piirteen siirtolaisten elämästä. Ensi aikoina suomalaiset yleensä tekivät itsensä tunnetuiksi suuren juoppouden kautta. Raakaa elämää vietettiin kapakoissa, sinne ansiot kulutettiin ja siellä mässättiin. Kaikissa suomalaisissa pesäpaikoissa on tuo ollut ensimmäinen kehityskausi. Se on levittänyt maineen Amerikan suomalaisten suuresta juoppoudesta ei ainoastaan toiskielisten keskuuteen, vaan Suomeenkin. Syrjäinen ei ole vielä oikein ehtinyt havaitakaan, että suuri muutos on viimeisen vuosikymmenen ajalla siirtolaisissamme tapahtunut.

Työkuntoisuudessa suomalaiselle muista kansallisuuksista harva, tuskin yksikään voi vertoja vetää. Se on yleensä havaittu Amerikan suurissa työpaikoissa, joissa eri kansallisuudet ovat olleet tilaisuudessa kilpailemaan. Amerikkalaiset työnjohtajat ovat usein vakuuttaneet: „Suomalainen olisi mailman paras työmies, jos hän vaan ei joisi.“ Siinä on kansallisuutemme hyvä ja paha puoli, mitkä amerikkalainen on huomannut. Suomalainen on sitkeä ja kestävä kovassa työssä, missä ruumiinvoimia tarvitaan. Mutta työssä, missä vaaditaan onnistumista ja kekseliäisyyttä, ei suomalainen ylipäänsä muunkielisiä voita. Ovat myös amerikkalaiset koettaneet väittää, että kaivannoissa tulee tapaturmia suomalaisten osalle suhteellisesti enemmän kuin muille. Miten sitte lienee?

Paljon vieläkin juodaan Amerikan suomalaisten keskuudessa, mutta nyt jo on väärin siirtolaiskansaamme yleensä siitä paheesta syyttää. Raittiusharrastus on Amerikan suomalaisten joukossa elävämpi kuin mitä se on kotimaassa, jopa lienee suhteellisesti elävämpi kuin missään muussa kansallisuudessa.

Suomalainen siirtolainen on lähtenyt Amerikkaan ansaitsemaan rahoja palatakseen sitte takaisin kotimaahan. Ja säästävälle, kunnollisesti elävälle ihmiselle Amerikka kyllä tarjoaa tilaisuuksia. Mutta tietysti säästäminen ei onnistu, jos ruvetaan kapakkaa pitämään kotina. Siirtolaisten juopotteleminen on kokonaan vastoin sitä päämäärää, jonka saavuttamiseksi on lähdetty Amerikkaan. Mutta oudot olot ja vapauden käsittäminen väärin ainakin alussa tahtovat johtaa harhaan. Monella siirtolaisella yksinäisyydenkin tunne, kun omaiset ovat kaukana „vanhassa maassa“, johtaa etsimään seura-elämää kapakasta, missä ystävällisesti otetaan vastaan rahoja omistava kielentaitamatonkin.

Kun amerikkalainen kapakka tuli tutuksi ja suosituksi olinpaikaksi suomalaisille, rupesivat vähitellen jotkut omat kansalaisetkin pitämään sellaista. Ne olivat suomalaisten ensimmäisiä omia liikeyrityksiä ja menestyivätkin aineellisesti hyvin. Niitä tervehdittiin kansalaisten kesken riemulla, kansallisella ylpeydellä.

Ja että naisetkin niissä houkuteltaisi käymään, laittoivat kapa-koitsijat perähuoneisiin tanssiaisia. Ensin tanssittiin harvemmin, sitte melkein joka ilta. Muuta ohjelmaa ei ollut kun huonoa tanssimusiikkia. Miehet ja naiset joivat olutta, kelpasipa väkevämpikin. Voidaan ajatella miten kurjaksi elämä noissa kapakkatansseissa muodostui. Kapakka turmeli miehet ja nuo tanssit turmelivat naiset. Moni suomalainen nainen on kurjuuteen joutunut niissä, moni kunniansa menettänyt ja elämänsä onnen turmellut.

Ei ole ihme, että ajattelevammat rupesivat tuumimaan parempaa, kun näkivät, että tuota menoa käyden uhkaa perikato koko siirtolaiskansaamme. Amerikka ei vastannutkaan nimeään. Rahoja kyllä tuli, mutta ne kuuluivatkin jäljettömiin. Omaiset kotona saivat olla puutteessa, ja puutepa tuo kulki ansiomiehenkin kintereillä. Ruokataloihin jäi syönnökset maksamatta. Moni turvautui karkailamiseen, söi niin kauvan kun velaksi syötettiin ja sitte hiljaa poistui paikkakunnalta jatkaakseen elämäänsä samalla tavalla. Suomalainen rehellisyys joutui saduksi.

Asiat olivat niin huutavan huonolla kannalla, että pakko käski perustamaan raittiusseuroja, liittymään säännölliseen taisteluun viina-tulvaa vastaan.

Tunnetusti ensimmäinen suomalainen raittiusseura perustettiin Hancockissa helmikuun 22 p:nä v. 1885. Norjalaiset olivat paikka-

kunnalla jo ennen ryhtyneet raittiustyöhön, perustaneet raittiusseuran, joka paikallisseurana liittyi suureen skandinaavialaiseen goodtemplariyhdistykseen. Suomalaisiakin yhtyi tähän seuraan ja sitte pian opittuaan seurajärjestykseen laittoivat oman seuran, Pohjantähden, joka myös liittyi goodtemplareihin.

Liike rupesi pian levenemään muihinkin suomalaisiin pesäpaikkoihin. Herättiin kun pahasta unesta ja uusi aamu näytti koittavan. Republicissa oli silloin jo paljon suomalaisia ja juoppouskin oli suuressa vauhdissa. Sielläkin oli muutamia suomalaisia kansalaisen J. H. Jasbergin johtamana liittynyt „Klippa“-nimiseen ruotsalaiseen raittiusseuraan. Kun siellä tuntui olo vieraalta, vaikka ystävällisiä oltiinkin, rupesi Jasberg ja hänen ystävänsä lisak Sillberg perustamaan omaa suomalaista seuraa. Se syntyi nimellä Onnen Aika elokuun 2 p:nä 1885.

Calumet, jonka suomalaiset ovat aina innolla kilpailleet muitten paikkakuntain rientojen kanssa, sai oman raittiusseuran, Hyvän Toivon, syyskuun 7 p:nä samana vuonna.

Alku raittiustyölle oli pantu. Sitä nopeasti seurasi kaunis jatko. Selvästi näkyi, että aate oli jo kauvan kytenyt kansalaisten rinnoissa, vaan nyt vasta se ilmielekkiin pääsi. Suitsutuksia nousi kaikkialla. V. 1886 perustettiin Ishpemingissä Väinö, Atlanticin kaivannolla Aura, Towerissa Minnesotassa Pohjan Leimu, Ironwoodissa Valo ja Lead Cityssä Dakotassa Iltahetki. Seuraavana vuonna syntyi yhä useampia raittiusseuroja: Tarrytownissa New Yorkissa Armonlähde, Perryssä Dakotassa Kansan Onni, Carbonissa Wyomingissa Lännen Rusko, Astoriassa Suomi, Bessemerissä Kaiku ja Duluthissa Toivontähti.

Enin osa näistä seuroista liittyi paikallisyhdistyksinä ruotsalaisiin goodtemplareihin. Toimittiin niiden sääntöjen ja johdannon alaisena. Mutta tästä oli paljon hankaluutta, vaikka toiselta puolen oli hyväkin, että outoina saatiin opastusta. Tulkkia täytyttiin käyttää eikä sittekään aina oikein ymmärretty toisiaan. Seura Onnen Aika joutui vähän pitempiin rettelöihin ruotsalaisten kanssa ja niin rupesivat sen seuran vaikuttavimmat henkilöt, etupäässä Sillberg ja Jasberg, vakavuudella harkitsemaan eikö voitaisi perustaa oma suomalainen pääyhdistys. Tehtiin ehdotus naapuriseuroille ja saatiin varsinkin Väinöltä ja Pohjantähdeltä lämpimää kannatusta. Päätettiin pitää asiasta yhteinen neuvotteleva ja perustava kokous tammikuun 19 p:nä 1888 Republicissa.

Edustajia saapui tänne vaan Hancockin, Ishpemingin ja Republicin seuroista, kumminkin perustettiin yleisyhdistys nimellä „Suomalainen Kansallis-Raittius-Veljesseura“. Nimi tuli todella pitkäksi ja on sitä jälestäpäin moitittukin, mutta tahdottiin nimessä saada seuran tarkoituksinkin huomattavammin esiintymään. Kokouksen puheenjohtajana oli Iisak Sillberg ja kirjurina Jafet Lukkarila. Seuraava kokous päätettiin pitää juhannuksen aikaan ja siihen mennessä pitäisi olla sääntö- ja käsikirja-ehdotukset valmiina.

Heti alkoi Veljesseuraan liittymään paikallisyhdistyksiä. Seurain oma jäsenluku karttui ja toiminta vilkastui. Pohjantähti rakensi itselleen sievän raittiustalon. Muut voimainsa mukaan seurasivat esimerkkiä. Negauneen Aamuruskoseura oli ensimmäinen, joka suoranaisesti perustui Veljesseuran yhteyteen olematta ensin goodtemplariyhdistyksessä.

Pohjantähti, jolle pääyhdistyksen johto ensin annettiin, valmisti perustuslakiehdotuksen, Väinöseura teki paikallisseurain säännöt ja Onnen Aika käsikirja-ehdotuksen. Mallina käytettiin goodtemplarien kirjoja tarpeellisilla muutoksilla ja lyhennyksillä. Templariorderi on salaseura, yksi noista monista salaseuroista Amerikassa. Erittäinkin ovat ne huomattavat monimutkaisten seremoniain vuoksi, joita käytetään seurain suletuissa kokouksissa. Nuo juhlalliset, tarkasti määrättyt menot vaikuttavat erityisesti tulokkaan mieleen, ja etupäässä ne vaikuttanevatkin sen, että salaseurat Amerikassa ovat hyvin suosittuja.

Tähän suuntaan tuli S. K.-R.-V.-seurankin käsikirja, vaikka kyllä seremonioita lyhennettiinkin. Vuosikokouksessa kesäkuun 22 ja 23 p:nä 1888 Hancockissa hyväksyttiin säännöt, tehtiin ohjesääntö henkivakuutukselle, määrättiin vuosineljännesmaksu jäseneltä 20 sentiksi, jona se on näihin asti pysynyt, y. m. Johtokunnan esimieheksi tuli Iisak Sillberg ja on sen jälkeen melkein kaiken aikaa ollut tuossa toimessa.

Saman vuoden lopulla oli Veljesseuran yhteydessä jo 14 paikallisseuraa.

Seuraavana vuonna ruvettiin maksamaan hautausrahaa jokaiselle seurasta kuolleelle jäsenelle 50 dollaria. Tämä maksu on edelleenkin ja niin ollen tarjoaa Seura hyvän edun jäsenilleen. Nykyisin on vuosittain noin 20 jäsentä kuollut ja on siis Seurasta niiden omaisille suoritettu 1,000 dollaria, joka onkin Seuran suurin meno.

Vuosikokouksen aikana 1889 oli paikallisseurain luku 22. Muiden muassa oli silloin yhdistykseen liittynyt Hyvä Toivo-seura Calumetissa, joka kumminkin oli pian aiheena rettelöihin tässä kausi-
 niesti ja rauhallisesti alkaneessa yhteydessä.

S. K.-R.-V.-seuran johtokunta vv. 1897—98.

Tässä kokouksessa myöskin päätettiin ruveta auttamaan raittius-
 asiaa ajavaa uutislehteä. Lehden toimittajaksi ja kustantajaksi tarjoutui
 F. Karinen, kunhan vaan Veljeysseuran toimesta perustettaisiin yhtiö,
 joka hankkii painokoneet. Yhtiö perustettiin ja Veljeysseura antoi
 150 dollaria apua ensi vuodeksi Kariselle, joka suostui tarkoin
 noudattamaan Veljeysseuran periaatteita.

Näissä, Hyvä Toivo-seurassa ja F. Karisen lehdessä tuli eri-
 puraisuuden siemen yhteiseen raittiustyöhön.

Hyvä Toivo-seuran johtavain joukkoon oli päässyt eräs Pekka Westerinen, joka oli kovaksi rettelöitsijäksi tunnettu. Miehellä on muuten Amerikan suomalaisten historiassa ansioitakin: hän oli laulaja soittoharrastuksen henkiin herättäjä. Tuota seuraa ei kauvan tyydyttänyt Veljeysseuran käsikirja, ja säännötkin olivat muka muustosten tarpeessa. Mutta pääseuran vuosikokouksessa ei hyväksytty noita Hyvä Toivo-seuran ehdotuksia. Westerinen rupesi kirjoittamaan johtokunnalle raakoja solvauskirjeitä ja parjailemaan sitä sanomalehdissä. Siihen aikaan Westerinen ja Karinen olivat keskenään pahoissa väleissä, vaikka kyllä jälkepäin olivat ystäviäkin. Nämä miehet kävivät keskenään tulista sanomalehtisotaa. Tuo raittiudelle ajottu lehti, Työmieskin, tässä sodassa turmeli mainettaan.

Hyvä Toivo syytti Veljeysseuran johtokuntaa lehden parjauksista, mutta johtokunnalla ei ollut lehteen nähden mitään määräysvaltaa. Kerrotaan, että Hyvän Toivon johtajain ärtyisyys sai vauhtinsa niistä pettyneistä toiveista, kun eivät päässeetkään johtamaan Veljeysseuraa. Loppuseurauksena oli, että Hyvä Toivo lopulla vuotta 1889 erosi Veljeysseuran yhteydestä ja alkoi muodostamaan uutta pääyhdistystä, joka saatiinkin aikaan nimellä Raittiusystävien Yhdistys. Sen säännöt olivat alussa vapaammat, mutta sittemmin kokemuksesta on se nähnyt tarpeelliseksi tehdä samallaisia kovennuksia, kun on Veljeysseurankin säännöissä. Nykyisin ei noiden pääyhdistysten periaatteissa enää liene mitään huomattavampia eroavaisuuksia ja sen vuoksi olisi kyllä toivottava, että ne yhtyisivät. Ystävien Yhdistys onkin useamman kerran ehdottanut yhtymistä, vaan Veljeysseurassa ei ole tätä otettu huomioon. Näyttää siltä, että johtavain väliltä ei ole vielä kylmyys haihtunut.

Hyvä Toivo rupesi tietysti heti pääyhdistyksensä kanssa toimimaan Veljeysseuraa vastaan ja saikin siinä alussa vähän hajaannusta. Puoluekiihkoa lietsottiin niin, että pian oli R. Y. Yhdistyksessäkin useita seuroja. Amerikan suomalaiset raittiudenharrastajat olivat kahdessa leirissä. Mutta aate oli niin kypsytynyt, että se silti pääsi levenemään. Vanhin raittiusseura Pohjantähti joutui pahasti puolue-taistelun pyörteeseen. Se erosi Veljeysseurasta ja liittyi Ystäviin, mutta ei sielläkään viihtynyt kaukaa, joten tuli takaisin entiseen pääyhdistykseen. Riidoissa heikkeni se kumminkin niin, että pian lakkasi vaikutuksestaan ja vaikka ennen pitkää virkosikin uudelleen

toimintaan, oli sen elämä kauvan kituvaista. Nyt on se taas vilkkaassa vaikutuksessa ja on siinä monta vakavaa raittiusmiestä.

Työmieslehden toimittaja F. Karinen ei kauvan voinut sopia muiden johtajien kanssa. Se luonteenominaisuus on hänen toiminnassaan aina ollut havaittavana. Riitaisuus tulistui ja niin ovat asiat vähitellen kehittyneet sille kannalle, että hänestä on tullut Veljeysseuran kiivain vastustaja.

Sitte laittoi Veljeysseura itselleen oman varsinaisen äänenkannattajan, Raittiuslehden, jonka tuli ajaa yksinomaan raittiusasiaa ja Veljeysseuran tarkoituksia.

Vakava, onpa sanottu „vanhoillinen“, kanta on aina vallinnut Veljeysseuran ohjelmassa. Kevytmielisyydelle ja höllälle raittiusharrastukselle ei ole annettu sijaa. Vuosikokoukset ovat pikemmin tiukentaneet ohjaksia. Ei ole välitetty siitä josko jonkin toimenpiteen kautta olisi hetkellistä suosiota ja etua saavutettu. Kumminkin aina vaan enemmän liittyi seuroja tähän yhdistykseen. Ja seurat ylipäättään vahvistuivat, laittoivat omia taloja sekä muutenkin vaurastuivat.

Veljeysseuran päätöksestä ei paikallisseurat saa panna toimeen tanssiaisia tai muita senlaatuisia huveja. Mutta nuoriso monellakin paikkakunnalla oli vielä tanssihaluista ja monet ajattelivat paremmaksi että nuoriso tanssii raittiushuoneissa kun kapakoissa. Tämä esti useampiakin seuroja liittymästä S. K.-R.-V.-seuraan. Mutta muutamat keksivät keinon kiertääkseen sääntöä: yksityiset panivat toimeen tanssiaisia raittiusseuran talossa. Mutta Veljeysseura rupesi tätäkin väärinkäytöstä ehkäisemään. Tanssia puolustavista paikallisseuroista väitettiin, että kun seurat ovat rakentaneet itselleen kalliit talot, pitäisi niiden saada kantaa pientä tuloa noiden tanssiaisten pitäjiltä. Kumminkin tehtiin sääntö, ettei raittiusseurain huoneissa saa ollenkaan tanssia. Muutamat seurat tämän johdosta luopuivat yleisyhdistyksestä, mutta rauhakin saatiin vähitellen palautumaan. Useissa vuosikokouksissa oli tanssi-asia esillä, mutta nyt se lienee jo lopulle käsitelty.

Veljeysseuran toiminta laajeni laajenemistaan. Henkivakuutus- ja sairausapuosasto toimi sen yhteydessä. Erittäinkin kirjurin työ oli raskasta. Veljeysseuran johtokunnan jäsenet ovat olleet kaikki työväkeä kansan omasta keskuudesta. Kirjurin tehtäviä on pitkän aikaa hoitanut kaivantomies Aleksanteri Pantti. Vaikean päivätyön jälkeen ylityönä toimitti hän virkaansa ja sai öitä käyttää päivien jatkoksi. Vihdoin kun kirjurin kirjevaihto vuoden kuluessa teki jo

noin 2,000 numeroa, alettiin tuumata, että kirjuri olisi asetettava seuran palvelukseen vakituisella kuukausipalkalla. Asia päätettiin Virginian kokouksessa 1896. Palkaksi määrättiin 40 dollaria kuukaudessa.

Tämä antoi aiheita taas erimielisyyteen. Se muiden tekosyiden mukana vaikutti, että taaskin erosi seuroja yhteydestä. Myöskin oli mainitussa kokouksessa kova kilpailu siitä, tuleeko Minnesota vai

S. K.-R.-V.-seuran toimisto Ishpemingissä.

Michigan johtokunnan asemapaikaksi. Katsottiin yhdeltä puolen, että seuran edulle olisi hyvä, jos vanha johtokunta vaihtuisi uuteen, ettei kukaan johtajista rupeaisi katsomaan itseään niin välttämättömäksi, jotta seura ei ilman häntä voisi tulla toimeen. Tähän asti johtokunta kaiken aikaa oli ollut Michiganista ja oli sen päähenkilöinä olleet melkein samat. Toiselta puolen pidettiin vanhain kokemuksta siksi arvossa, että muutosta ei ole ajatteleminenkaan. Vanhain puolustajat saivat voiton.

Seuraavat vuosikokoukset olivat paljon rauhallisempia, mutta se oli ostettu muutamain seurain luopumuksella. Uudeksi kysymyk-

seksi on alkanut tulla piirikuntajakoasia. Kun Veljeysseuran työ on laajennut aina Atlannista Tyyneen mereen asti, on oltu havaitsevinaan, että Michiganista syrjemmässä olevat seurat tulevat olemaan myös yhteistoiminnasta syrjäytetympinä. Kalliiden matkojen vuoksi on niillä vaikea olla edustettuina vuosikokouksissa omien jäseniensä kautta. Myös muita haittoja on havaittu, jotka tulisivat korjatuiksi piirijaon kautta. Piirikunnat hoitaisivat keskinäisiä asioitaan yleisten sääntöjen mukaan ja olisivat kukin suhteellisesti edustettuina yleisissä vuosikokouksissa. Mutta Michiganissa ei tunneta piirijaon tarpeellisuutta ja sentähden on asia saanut vielä näihin saakka rauveta. Ennen pitkää se kumminkin käynee tarpeelliseksi, jos Veljeysseuraa tahdotaan yleisenä Amerikan suomalaisten raittiusyhteytenä pitää. Todistuksena siihen on se, että yhä vaan useampia Michiganin ulkopuolella olevia seuroja on eronnut pois yhteydestä. Uusia on toki aina liittynyt, mutta silti vähenee ulkopuolisten seurain luku. Tuskin kahdessa vuodessa on Michiganin ulkopuolella olevain seurain luku vähennyt 10 prosentilla. Se on tehnytkin nyt Veljeysseuran kasvamisen hitaammaksi. Syyskuuhun 1896 oli Veljeysseuran yhteyteen liittynyt kaikkiaan 106 paikallisseuraa, joista kumminkin oli lakannut toiminnastaan tai eronnut yhteydestä 31 seuraa, joten yhteydessä olevia seuroja oli silloin 75. Viime vuosikokouksessa, heinäkuulla 1898, oli viimeiseksi yhtyneen seurain järjestysnumero 120, mutta yhteydessä olevia seuroja oli vaan 74, joten pois oli jäänyt ajan kuluessa 46 paikallisseuraa, melkein kaikki seuroja ulkopuolelta Michigania. Yhteydessä olevista seuroista oli Michiganissa 30, Minnesotassa 10, Massachusettsissa 5, Ohiossa 4, Montanassa, Californiassa, Illinoisissa ja Pennsylvaniassa 3 kussakin, New Yorkissa ja Canadassa 2 sekä yhdeksässä eri valtiossa 1 kussakin. Jäsenluku teki yhteensä vähän yli 3,000.

Viime aikoina on Veljeysseura ottanut yhteyteensä myös suomenruotsalaisten raittiusseuroja. Niitä oli viime vuosikokoukseen asti 4 yhtynyt.

Seuran äänenkannattaja Raittiuslehti ilmestyy kerran kuukaudessa. Sen leviäminen on erittäin käytännöllisesti sovitettu. Jokaisessa vuosineljännesveron kannossa suorittaa kukin jäsen tavallisen pääyhdistykselle tulevan veron, 20 sentin, lisäksi vielä 5 senttiä Raittiuslehdessä. Niin ollen tulee Raittiuslehti jokaiselle seurain jäsenelle.

Vuosikokouksiensa yhteydessä pitää Veljeysseura aina suurem-
moisen raittiusjuhlan, joka on tullut hyvin suosituksi ja vaikuttaa
innostuttavasti ympäristöön. Muunkielisetkin ovat oppineet näitä
juhlia kunnioittamaan, jopa kun juhla on kaivantoseudulla kaivan-
tojen päälliköt pitävät työn kaivannoissa seisomassa tuona päivänä,
että muunkielisetkin voivat nähdä suomalaisten juhlivan.

Viime aikoina on juhlan yhteyteen puuhattu laulu- ja soitto-
kilpailuja, mutta näihin saakka on vielä osanotto ollut vähäinen.
Kumminkin voidaan toivoa, että niistä vähitellen tulee Amerikan
suomalaisille kunniakkaat laulu- ja soittojuhlat.

Raittiudenystävään Yhdistys ei ole edistynyt läheskään niin vaka-
vasti kun Veljeysseura, mutta eteenpäin on sekin mennyt. Siihen
kuuluu nyt 12 seuraa. Yhdistyksen esimiehenä on kauvan aikaa
toiminut N. A. Lempeä.

Kolmas suomalainen pääyhdistys syntyi pari vuotta sitte Idän
valtioissa. Syynä tämän syntymiseen oli osaksi tyytymättömyys
Veljeysseuraan, osaksi muutamien sanomalehtien yllytys. Yhdistys
on nopeasti edistynyt. Sitä on auttanut monen Idän seuran halu
päästä läheisempään yhteistoimintaan, kun ei Veljeysseura ole
piirijakoa järjestänyt. Yhdistykseen kuulunee nyt toistakymmentä
paikallisseuraa.

Paitsi näitä yleisyhdistyksiä on vielä monta vaikuttavaa pai-
kallisseuraa, jotka toimivat itsenäisinä. Sellainen on Calumetissa
toimiva „Hyvä Toivo Itsenäinen“. Se syntyi suuren sovintopuhal-
luksen hetkellä mainitussa paikassa. Ajan ollen oli siellä syntynyt
kaksi seuraa, toinen Ystäviin ja toinen Veljeysseuraan kuuluva. Oli
tarkoitus nämä yhdistää ja saada suuri itsenäinen seura. Suureksi
tuo seura muodostuikin, mutta kaikkia raittiuden harrastajia se ei
voinut yhdistää. Vaikutus oli vaan, että paikkakunnalle syntyi kolme
raittiusseuraa: tuo itsenäinen, toinen Ystäviin ja kolmas Veljeys-
seuraan kuuluva. Surkea näyte Amerikan suomalaisten puolue-
elämästä!

Harborin Kunto, Rock Springsin Valon Lähde ja Astorian Suomi-
seura ovat niinikään itsenäisiä. Edistyneitä seuroja ovat ne kaikki.
Rock Springsin ja Astorian seuroilla on kauniit raittiustalot.

Useammalla vähänkään vanhemmalla raittiusseuralla Amerikassa
on omat talot. Niitä on ainakin puolensataa. Sekin on todistus
vilkkaasta raittiudenharrastuksesta.

Koko Amerikan suomalaisessa kansassa on raittius elävänä ja vaikuttavana aatteena. Harva on siitä välinpitämätön; yleisesti ollaan joko sen puolella tai jyrkästi sitä vastaan. Tästä ymmärrettäneekin, että Amerikan suomalaisten keskuudessa juodaan hyvin paljon. Kohtuullisia lienee vähemmän kun muualla. Ken ei ole ehdottomasti raitis, hän tavallisesti juopi paljon. Kukin on ajatellut raittiusasiaa ja tullut joko sen vastustajaksi tai innokkaaksi kannattajaksi.

Raittius on jo voinut hyviä hedelmiään näyttää. Ehdottomasti raittiit ovat yleensä paremmin toimeentulevia, heidän joukossaan on enimmänsä varakkaita ja sellaisia, jotka johtavina toimivat niin hyvin aineellisissa kuin henkisissä riennoissa. Usein raittiuden vastustaja pahoina päivinä turvautuu raittiin apuun. Sekin auttaa paljon raittiuden edistymistä. Seurakuntaharrastuksien vankimpana kantajoukkona on ehdottomasti raittiit kansalaiset.

Ja itse raittiusseuroilla on verraton sivistävä vaikutus. Ne ovat siveellisen ja kasvattavan seuraelämän keskuksena. Ne eivät työskentele ainoastaan juoppouden hävittämiseksi vaan yleensä sivistyksen nostamiseksi. Kun käyt Amerikan suomalaisen raittiusseuran kokouksessa, varmasti ihmettelet sitä juhmallisuutta, säntillisyyttä ja arvokaisuutta, jotka toiminnassa kuvastuvat, ihmettelet, miten ovat nuo Suomen kaikilta ääriiltä kokoontuneet, ennen niin kehittymättömät ja usein raatkin kansalaiset sivistyneet.

Tavalliset raittiusseurain kokoukset siirtolaisten keskuudessa ovat sulettuja, s. o. niihin pääsee ainoastaan jäsenet, jotka ovelta lausuvat vartijalle määrätyn tunnussanan. Tuo tunnussana annetaan joka vuosineljänneksiksi ja saapuu yleisyhdistyksen johtokunnalta suletussa kirjeessä.

Kun astut sisään, näet kauniin kokoushuoneen perällä korotetun lavan. Sen takana seinällä on kehyksissä seuran lupakirja, charteri, usein komean raittiuslipun suojaamana. Lavalla on useampia tuoleja, joista keskimäinen on esimiehen. Muilla tuoleilla hänen vierellään istuvat iltamien aikana ne puhujat y. m., jotka esiintyvät ohjelma-numeroiden suorittajina. Lavalla on myös kummallakin sivulla pöydät, joiden ääressä istuvat pöytäkirjuri ja rahastonkirjuri. Kullakin toimihenkilöllä on määrätty paikat. Huoneen sivuseinämillä on pienet lavat, joilla kummallakin on tavallisesti vaan yksi tuoli. Siellä istuu rahastonhoitaja ja seuran välittäjä (kirjeenvaihtaja). Neljännellä seinämällä, vastapäätä puheenjohtajan lavaa, on varapuheenjohtajaa varten lava ja tuoli.

Keskellä lattiaa istuvat jäsenet vakavina. Kokous alkaa rukouksella ja jonkun raittiustaulun laulannalla. Käsiteltävät asiat otetaan esille tarkasti määrättyssä järjestyksessä käsikirjan ohjeiden mukaan. Seremonioissa on kaikki toimihenkilöt osallisina.

Erittäin juhlallista on uuden jäsenen vastaanotto. Ulkona esittää hän pyrkimyksensä seuran palvelijalle, joka tuo esityksen seuralle. Jäsen astuu palvelijan ohjaamana puheenjohtajan lavan eteen ja puheenjohtaja huomauttaa raittiustyön tärkeyttä, jota vielä tarkemmin, ohjelmalleen selittää varapuheenjohtaja käsikirjan mukaan. Kaikki jäsenet nousevat seisomaan. Puheenjohtaja ottaa juhlallisen lupauksen ja sen saatua annetaan jäsenelle vielä kehoituksia toimimaan innolla raittiusriveissä. Puheenjohtaja kuiskaa uuden jäsenen korvaan tunnusanan ja kättä puristaen toivottaa hänet tervetulleeksi. Muut jäsenet samaten antavat kättä ja lauletaan yhteisesti joku vastaanotoksi sopiva laulu. Jäsen, joka näin juhlallisesti on tehnyt raittiustalouksen, ei sitä hevillä unehuta. Lupausten rikkomiset vakavissa seuroissa ovatkin vähälukuiset, katsoen siihen kiusaukseen mikä Amerikassa on.

Joka vuosineljännes valitaan seuralle kaikki muut virkamiehet paitsi välittäjä, jonka virka-aika kestää yhden vuoden. Valitut virkamiehet pannen käden sydämmelleen tekevät juhlallisen lupauksen, että vointinsa mukaan toimivat raittiusaatteen ja seuran hyväksi.

Kokous lopetetaan rukouksella ja laululla.

Paitsi näitä sulettuja kokouksia panevat seurakokoukset toimeen ulkopuolisille avonaisilla iltamilla, joihin hankitaan voimien mukaan hyvä ohjelma. Siellä esitetään puheita, laulua, lausuntoa, jopa näytelmä-kappaleitakin ja torvisoittoa. —

Paljon ovat olot Amerikan suomalaisten keskuudessa muuttuneet parempaan päin viimeisten kymmenen vuoden kuluessa. Tähän muutokseen parempaan päin on suurimpana vaikuttajana raittiustyö ollut. Jos raittiustyö edelleenkin pysyy tuollaisena elävänä voimana, voimme tulevaisuudelta vieläkin enemmän odottaa.

Se riitaisuus, mitä raittiustyössä, kuten muissakin yhteispyrintöissä vielä vallitsee, toivottavasti vähenee sitä mukaa kun kehitytään. Se lienee ohimenevää, murrosajan tuotetta. Mutta nytkin jo näkyy, että Amerikan suomalaiset pyrkivät innolla edistymään hyvässä. Ansaikoot siitä kiitoksen tunnustuksen muulta Suomen kansalta!

Työväenkysymys.

Amerikan suomalaiset ovat työkansaa, sen keskuudesta lähteneet ja sellaisina elävät. Siis luokkajakoa herra- ja työmiesperusteella ei siellä todellisuudessa ole. Kaikilla on samallaiset vapaudet ja oikeudet. Toinen ei voi toistaan sortaa minkäänlaisten ennestään asetettujen etuoikeuksien nojalla. Kumminkin koettavat muutamat Amerikan suomalaiset lehdet tekemällä tehdä jonkunlaista luokkajakoa puoluekysymyksen perusteella. Ne ovat kernaat „herroiksi“ luokitamaan ne, jotka kannattavat Suomisynoodia ja Veljeysseuraa. Muu osa on sitte muka tuota varsinaista työväkeä, oikeata Amerikan suomalaista kansaa.

Tuollainen jaoittelu on järjetöntä ja nähtävästi tehty vaan puoluekiihkon ylläpitämiseksi. Työkansa on varsinainen aines kummallakin puolen, ehkäpä löytyy herroja ja narrejakin molemmissa ryhmissä.

Kansalla on ohjakset käsissään Amerikassa yleensä ja myös suomalaistenkin riennoissa. Mutta kuten vielä Amerikankin kansassa vallitsee kypsymättömyyttä tuon vallan pitämiseen kokonaan käsissään, samoin vielä suuremmassa määrässä saattaa nähdä kypsymättömyyttä olevan Amerikan suomalaisissa. Annetaan liian paljon valtaa johtajille ja niiden itsekkäitäkin kädenviittauksia totellaan. Tätä on havaittava siirtolaistemme jokaisessa puolueessa.

On luonnollista, että kun Amerikan suomalaiset ovat yleensä työkansaa, ei heillä itse työväenkysymyksessä suurta erimielisyyttä ole. Löytyy kyllä joukossa muutamia sosialisteja, mutta harvalukuiset ne ovat, ja aatteensa ovat imeneet jo työskennellessään jossakin Euroopan suurkaupungissa. Yleensä ovat Amerikan suomalaiset maltillisia

ammattiunionien suosijoita. Sillä tavalla katsovat he työväenasian parhaiten tulevan suoritetuksi. Nuo unionit eivät vielä ole esiintyneet erityisenä valtiollisena puolueena, vaan ovat kulkeneet vaaleissa milloin demokraattien, milloin republikaanien kannattajina, suomalaiset kumminkin kannattaen melkein yksinomaan viimeainittua puoluetta.

Amerikkalaisiin ammattiuniooneihin suomalaiset enimmäksi osaksi kuuluvat. Kaivantomiehillä on paikoin hyvinkin vahvat yhdistyksensä ja suomalaiset niihin ottavat osaa. Mutta missä työlakon tai muun takia on uniooni hajaantunut, siellä tietysti ei ole suomalaisilla paremmin kun muunkielisilläkään järjestettyä yhteyttä.

Kumminkin useissa paikoissa, missä amerikkalaiset työväenjohtajat nostaakseen omaa mainettaan tai päästäkseen mahtavampaan asemaan koettavat unioonia joutavilla tekosyillä sotkea tekemään työlakkoja tai muita mielenosoituksia, ovat suomalaiset asettuneet tällaista jyrkästi vastaan. Heidän mielestään vakava vähempipalkkainenkin työ on rettelöitä parempi. Mutta kun sitte syntyy työlakko, eivät suomalaiset siitä ole poissa. Uskollisesti kannattavat he yhteiseksi tullutta asiaa. Näin on ollut suurenkinlaisia työlakkoja, kuten Harborissa, Michiganin rautaseudulla, Wyomingissa ja Coloradossa, Astoriassa ja Californian punapuuseuduilla. Näissä ovat suomalaiset olleet lakkolaisten etupäässä, herättäneet suurta huomiota vakavuutensa ja päättäväisyytensä takia. Useassa paikassa ovat juuri he vaikuttaneet siihen, että lakot ovat onnellisesti päättyneet.

Mutta, ikävä kyllä, löytyy suomalaisia „skäbejäkin“ (lakkolaisten sijalle työhön meneviä). Pennsylvanian kaivannoille on sellaisia kuletettu New Yorkista. Ne ovatkin olleet vielä Amerikan työväenelämään tottumattomia.

Suomalaiset käsityöläiset kaupungeissa kuuluvat yleensä ammattiuniooneihinsa, kun vaan sellaisia on. Tähän ei vaikuta ainoastaan aatteellinen työväenasia, vaan oma persoonallinen etukin. Työväenyhdistykset ovat paikoin niin vaikuttavia, että suurempiin työpaikkoihin ei saa ottaa muita kun uniooneihin kuuluvia miehiä. Senpätähden suomalaisetkin unionien kautta voivat päästä parempiin ja vakavampiin työpaikkoihin. Unionit tavallisesti määräävät palkan, millä unioninmies saa tehdä työtä. Tässä suhteessa kumminkin muutamissa ammateissa suomalaiset kuten muunkielisetkin menettelevät unioonia vastaan petollisesti: huonompina työaikoina salaa tekevät työtä allekin unionin palkan.

Ammattiunionien elämään ja kokouskeskusteluihin suomalaiset ylipäänsä vajanaisen englanninkielitaidon takia voivat hyvin vähän ottaa osaa. Parempi olisi, jos he muunkielisten siirtolaisten esimerkkiä noudattaen pystyisivät perustamaan omia kansallisia osastoja, „lodsheja“, niihin kuuluviksi. Mutta kaikissa uniooneissa tämä ei ole mahdollista, ja muutenkin on esteenä sama-ammattilaisten suomalaisten vähälukuisuus kullakin seudulla.

Kun työväenasia Amerikassa ajetaan pääasiallisesti ammattiunionoin kautta, ei siirtolaisten yleiset kansalliset työväenyhdistykset ota oikein menestyäkseen. Suomalaisilla onkin niitä ollut vähän.

Vanhin Amerikan suomalaisista työväenyhdistyksistä lienee Brooklynissa toimiva Imatra. Sen elämä on ollut toisinaan vilkkaampaa, toisinaan hyvinkin kituvaa. Itse työväenasian ajamisessa ei ohjelmaa ole ollut oikein selvillä. Mutta kumminkin on yhdistys puuhannut kipu- ja hautausapurahaston keskuuteensa. Fitchburgissa on toiminut työväenyhdistys Saimaa, ja Calumetissa on ollut jonkun aikaa toimessa Suomiseura, joka suomalaisista työväenyhdistyksistä lienee suurinta vilkkautta osoittanut. Alussa sen jäsenluku nousi oikein ihmeellisesti, mutta sittemmin on se osaksi sisällisten riitojen osaksi ohjelmapuutteen takia vähentynyt.

Tuo ohjelmapuute tahtoo yleensä Amerikan suomalaisten työväenyhdistyksiä vaivata. Olen jo edellä osoittanut, että näiden yhdistysten toiminta ei käy päinsä siinä merkityksessä kun muualla. Ne eivät ole ammattiyhdistyksiä eivätkä voi vaikuttaa suoranaisesti työväen asian parantumiseen. Mutta välillisesti voisivat ne kyllä vaikuttaa kasvattamalla jäsenensä tuntemaan tarkasti työväenasiaa ja totuttamalla ne vaikuttamaan ammattiyhteyksissä. Siinä olisi siis kylläkin ohjelmaa, mutta sen perille ajaminen tahtoo käydä liian laajaperäiseksi ja vaikeaksi sikäläisissä oloissa. Niinpä onkin nuo yhdistykset muodostuneet enemmän vaan yleisiksi kansalaisseuroiksi hupiohjelmalla. Hyödyllisintä niiden toiminnassa saattaa olla juuri jäsentensä turvaaminen kipu- ja hautausapukassoilla, joita ne ovatkin puuhanneet.

Myös on moitittu, että noissa seuroissa on raittiudenharrastaminen jätetty liian syrjälle. Onpa sanottu niitä tarpeettomiksikin, mutta niin ei kumminkaan asianlaita ole. Tarvitaan vaan enemmän kehitystä ja oikean, käytännöllisen ohjelman selviämistä.

Naisten yhteispyrinnöt.

Muskin missään maassa arvostetaan nainen niin korkealle kun Amerikassa. Ritarillinen on amerikkalaisen luonne, ritarillinen, vaikka muuten raakuutta siinä esiintyisikin. Ensimmäisiä huomioita, minkä muukalainen Amerikkaan tultuaan tekee, on juuri tuo naisen erikoisasema. Itävaltioissa näyttää se vähän samallaiselta hemmoittelulta, mitä Euroopassakin on nähtävänä. Naista pidetään vielä jonkinlaisena korukaluna. Mies on valmis osoittamaan hänelle kaikkea kohteliaisuutta, mutta sittekin pitää häntä henkisesti kypsymättömämpänä. Tämä ilmenee muun muassa selvästi Amerikan vanhan sivistysvaltion, Massachusettsin käyöksessä. Kerta toisensa perästä on siellä otettu esille kysymys yleisen äänestyoikeuden myöntämisestä naisille. Kaikilla kohteliaisuuksilla on se aina tullut evätyksi. Nainen saa vapaasti olla kodin haltijana jopa käskijänä, yhteiskunnallisessakin elämässä suodaan hänelle paljon vapauksia, mutta valtiollista tasa-arvoisuutta ei tunnusteta.

Lännessä, niin, juuri tuolla „villissä“ lännessä on naisen asema toinen. Siellä tavataan vähemmän hemmoittelua, mutta enemmän todellisen tasa-arvoisuuden tunnustamista. Onpa jo kolmessa valtiossa, Wyomingissa, Idahossa ja — mormoonivaltiossa Utahissa annettu naiselle täysi äänestyoikeus.

Mutta vaikka tällaista eroa voidaankin huomata naisen asemassa idän ja lännen valtioissa, on se kumminkin yhteistä, että naisen arvo yleensä Amerikassa on suurempi kun Euroopassa. Eikä tässä tarvitse ottaa huomioon jotakin naisen eri säätyluokkaa. Palvelustyttökään ei ole eroitettuna tästä yleisestä arvonannosta. Siinä onkin suuri ero vanhan ja uuden mailman naisarvostelun

välillä. Palvelija luetaan perheen jäseneksi ja hän kohdellaan sellaisena.

Suomalainen nainen, joka on tullut Amerikkaan, kuten muutkin siirtolaiset, ansaitsemaan ja pääasiallisesti on palvelustoimissa, oivaltaa heti asemansa erillaisuuden entiseen nähden. On oikein omituista nähdä miten pian hän tottuu outoihin oloihin. Tyttösemme Amerikassa eivät ole kaikkeen tyytyväisiä, tahdottomia olentoja, vaan tuntevat arvonsa ja osaavat vaatia sen mukaista kohtelua. Tarkkaan valitsevat he palveluspaikkansa ja muuttavat melkein liiankin usein, kun kaikki ei ole heidän mielensä mukaan.

Palveluksessa ollessaan on heillä runsaasti vapaa-aikoja, joita kehoitetaan heidän käyttämään omaksi hyväkseen. Toisilta saavat he esimerkkejä siitä, miten nuo vapaa-ajat ovat käytettävät.

Mutta nämä esimerkit eivät läheskään aina ole hyviä. Päinvastoin ne usein vievät hyvin harhaan. Siirtolaisillamme yleensä on vielä väärä käsitys vapaudesta. Monessa suomalaisessa kodissa, joissa palvelustyöt tavallisesti viettävät vapaa-aikansa, työnnetään vastatulleelle Suomen neidolle olutlasi käteen ja sanotaan: „Tässä maassa on tapana, että naisetkin juovat biiriä. Ethän sinä tunne Amerikassa olevasikaan, jos et tätä juo.“ Kokonaan väärällä tavalla selitetään vapaan maan, „frii kontrin“ vaatimukset. Moni tyttönen näistä uskotteluista erehtyy, ottaa lasin, vaikka omassa mielessään se väärältä saattaa tuntuakin. Ja lasin jälkeen voipi monta muuta erehdystä tulla.

Vilkasluontoiselle tytölle tahtoo olla vaarana sekin, että Amerikassa ei ole seurapiirin suhteen ollut niin paljon tilaisuutta valitsemiseen kun olisi tarpeen. Vasta nyt kun on raittius kasvanut, on valitsemistilaisuutta tullut. Mutta tässä ei olla vielä niin tarkkoja. Vaikkakin jo useassa paikassa on raittiusseuroja ja raittiita koteja, on kevytmielisemmät huvitilaisuudet pahoja houkuttelijoita. Monen huvihaluisen nuoren tytön mielestä ovat raittiusseurat liian vakavia. Tekisi mieli päästä tanssin pyörteeseen ja sitä ei suosita raittiusseuroissa, kuten onkin luonnollista. Näin suostuu nuori tyttönen menemään tansseihin, missä sellaisia on. Ja niitä ei suomalaisten kesken löydy muualla kun kapakkain perähuoneessa.

Vaarallisen askeleen ottavat tytöt silloin, kun astuvat kapakkatansseihin. Moni on sitä katkerasti saanut katua. Siirtolaiselämän raaistuttamiseen on noilla tansseilla ollut mitä suurin vaikutus.

Mutta sitte on raittiustyö yhä ankarammin sotinut noita huvitilaisuuksia vastaan ja onkin parhaimman osan kansasta saanut niistä vieroitetuksi pois. Ensin on se koettanut vetää niistä naiset ja heidän mukanaan on sitte nuorukaisetkin tulleet. Näin on viime aikoina käynyt, ja nyt jo useimmissa paikoissa halveksitaan kapakkatansseissa kulkijoita.

Raittiusseurain sivulla on muutamissa paikoin syntynyt nais-yhdistyksiäkin, joiden tarkoituksena on juuri naisten sivistäminen ja jalompiin ajatuksiin nostaminen. Ne koettavat siirtolaisnaisillemme opettaa, että joskin naisella Amerikassa on suuremmat oikeudet ja vapaudet, täytyy niitä seurata myös suuremmat velvollisuudet. Kun siirtolaisnaiset niin pian tuntevat uudet oikeutensa ja vapautensa, on heidän myös velvollisuuksia opittava, on henkisesti korkeampiin tarkoitukseen pyrittävä.

Tärkeä on työala Amerikan suomalaisilla naisyhdistyksillä ja toivottava on, että niitä enemmän syntyy ja vilkkaasti rupeavat liikumaan toiminta-alallaan.

On luonnollista, että siirtolaisnainen tuntee itsensä Amerikassa yksinäisemmäksi kun mies. Omaiset ja kotiperhehän ovat hänelle rakkaampia. Ei ole äidin hellää kättä vaalimassa, ei ole sisaret tai lapsuudentuttavat ottamassa osaa suruihin ja iloihin. Palveluspaikassa, vaikka siellä hyvä hoito onkin, tuntee tyttö itsensä kovin yksinäiseksi. Ymmärtää kieltä vaan vajanaisesti, varsinaiset puhekumppalit voivat olla pitkäinkin matkan päässä. Kun sitte noissa perheissä, jonne tytöt vapaa-aikoinaan keräytyvät, useinkin välitetään liian vähän henkisyydestä, ei kumma, että ajattelevammat naiset suosivat nais-yhdistyksiä ja löytävät niiden kokouksissa henkisesti miellyttävää seuraa, ja kaipauksen tunne hälvenee.

On kummallista, että joihinkin myös Amerikan suomalaisten keskuudessa toimivien seurain apukassoihin eivät pääse naiset osallisiksi. Ja sairauden sattuessa on yksinäinen suomalainen palvelus-tyttö hyvin turvaton. Mahdotonta on, että perhe, jonka palveluksessa hän on, voipi kauvemmin pitää sairasta luonaan. Turvan saanti on tällaisia tapauksia varten hyvin tarpeen. Tässäkin on naisyhdistyksille erinomainen työala.

Ja näille perustuksille ovat Amerikan suomalaiset naisyhdistykset toimintansa rakentaneet. Monta niitä ei kyllä olekaan. Huomattavimmat ovat Calumetin, New Yorkin ja Minneapolin naisyhdistykset.

Calumet on tässä, kuten monissa muissa pyrinnöissä, pääpaikka. Sikäläinen naisyhdistys on osoittanut vilkkainta toimintaa. Jos tahdotin tehdä eroituksen näiden yhdistysten työtavassa, sanoisin että Calumetin yhdistys on henkisempi, New Yorkin käytännöllisempi. Tarkoitin, että ensinmainitussa yhdistyksessä työskennellään enemmän naisen henkisen tilan kohottamiseksi, ja jälkimmäinen toimii pääasiallisesti auttavana sisarseurana. Tämä tapahtuu paikkakuntain eri vaatimuksista ja niistä kyvyistä, mitä kullakin on käytettävänä. Calumetin yhdistys pitää henkisesti ohjelmarikkaita kokouksia ja panee toimeen oppikursseja y. m. New Yorkissa maksaa kukin jäsen pienen jäsenmaksun ja on sitte turvattu mahdollisissa onnettomuuden, kuten sairauden y. m. kohtauksissa. Minneapolin naisyhdistys on myöskin osoittanut työskentelevänsä kasvattavana sekä auttavanakin sisaryhdistyksenä.

Calumetin suomalainen naisyhdistys kustantaa erityistä Naisten Lehteä, joka on vielä vaan pieni yritys oman äänenkannattajan alalla, mutta sellaisenakin on paljon valaissut asiaa ja selventänyt yhdistysten tarkoituksia.

Myöskin San Franciscossa, Astoriassa sekä muuallakin on sisarseuroja, jotka jäseniään turvaavat sairauden y. m. sattuessa. Näistä on San Franciscon seura varttunein ja on erittäin hyvällä aineellisella kannalla.

Eteenpäin siis mennään tälläkin alalla Amerikan suomalaisten keskuudessa. Alulla kyllä vasta ollaan, vaan toivoa sopii, että kehitystä jatkuu. Sitä mukaa kun jäsenten omat voimat varttuvat, myöskin yhdistysten toiminta laajenee ja henkisentyy. Ja sitte kun useampia seuroja syntyy sekä nämä muodostuvat keskenään yhteiseksi liitoksi, voidaan jo Amerikan suomalaisilta naisilta enemmän odottaa.

Sanomalehdistö ja valistustyö.

Sanomalehdistöllä on Amerikan suomalaisten keskuudessa hyvin vaikuttava merkitys. Kotimaassa ei harrasteta niin paljon sanomalehden lukemista kun siirtolaistemme luona Amerikassa. Se näyttää aivan kun tarpeen välttämättömältä vaatimukselta, että jokaiseen siirtolaisperheeseen tulee ainakin yksi sanomalehti. Useihin tulee niitä paljon enemmän. Ja sellaisiin perheisiin, joiden luona on täysihoidossa (boordissa) nuorta väkeä, tilataan tavallisesti kaikki Amerikan suomalaiset sanomalehdet, jopa useampiakin vuosikertoja erittäin suosituista lehtiä. Niin löytyy taloja, joihin tulee aina parikin kymmentä vuosikertaa sanomalehtiä. Useaan suomalaiseen asumaseutuun tulee lehtiä enemmän kun on siellä perheitä, paikoin enemmän kun on täysinkasvaneitten lukumäärä. Sattumalta on käsissäni eräs tiedonanto, jonka mukaan muutamalle suomalaiselle seudulle, jossa on vaan 23 perhettä, tulee sanomalehtiä yhteensä 130 vuosikertaa! Tämä ei ole mikään erikoistapaus. Etsiskellen voisi löytää vieläkin puhuvampaa tilastoa.

Paitsi Amerikan suomalaisia lehtiä lukevat siirtolaiset jotenkin paljon myös Suomen sanomalehtiä, etenkin Pohjanmaalla ilmestyviä, onhan siirtolaisten enemmistö pohjalaisia. Kumminkin näyttää siltä, että Suomen lehtiä tilataan Amerikkaan suhteellisesti vähemmän kun sikäläisiä suomalaisia lehtiä kulkeutuu Suomeen. Pohjanmaalla luetaan Amerikan suomalaisia lehtiä melkein yhtä paljon kun kotimaisiakin. Tavallisesti tehdään tilaus Suomeen lehtitoimistoissa niiden omaisten kautta, jotka ovat Amerikassa. Verrattain vähän tilataan amerikkalaisia lehtiä Suomesta käsin. Amerikassa ansioilla oleva perheenisä tai muu omainen tilaa lehden kotiinsa Suomeen, samalla kun itsel-

lensäkin. Ja toiset taas lähettävät omat lehtensä Suomeen sitä mukaa kun ovat lukeneet.

Syitä siihen, miksi Amerikan suomalaiset tilaavat ja lukevat enemmän sanomalehtiä kun kotimaassa, on montakin. Ensiksikin on heillä aina enemmän rahaa käsillä kun oli kotimaassa. Toiseksi tuntee siirtolainen aina enemmän tiedon kaipuuta kun mitä tunki Suomen vanhoissa, totutuissa oloissa. Hän tahtoo tietoja kotimaastaan, ja kun hänen ansionsa riippuu suureksi osaksi ajoista Amerikassa, haluaa hän saada selkoa siitä, miten nuo ajat kehittyvät. Tavallisesti on hän lujasti sitä uskoa, että republikaanipuolue antaa työmiehelle hyviä aikoja ja demokraatit huonoja. Niinpä katseleekin hän sanomalehdistä, millä kannalla republikaanien puolueitoiveet ovat. Amerikan suomalaiset sanomalehdet kirjeenvaihtajiensa kautta kertovat tarkalleen minkälainen ansio ja työnsaanti on kullakin työpaikalla, missä on suomalaisia. Näiden tietojen johtamana voi työtön tai huonoansioisessa paikassa työskentelevä siirtyä paremmille seuduille. Farmarit seuraavat lehdistä innolla viljanhinnan nousua ja laskua suurissa viljapörsseissä.

Vielä on yksi huomattava syy sanomalehtien suureen tilaukseen mainitsematta. Amerikassa kaupitellaan sanomalehtiä kokonaan erilaisella innolla ja toimeliaisuudella kun mitä Suomessa on tavallista. Sen vuoksi parhaimmat Amerikan suomalaiset lehdet ovat saaneet tilaajamääränsä nousemaan aina kahdeksaan tuhanteenkin, joka on kokonaan erinomaista verraten kotimaan sanomalehtien tilaajamääriin. Amerikkalainen sanomalehden julkaisija lähettää asiamiehiä lukuisasti kulkemaan yleisön keskuudessa. Suomalaisten sanomalehtien asiamiehet kulkevat jokaisessa siirtolaiskodissa, jonne vaan on mahdollista kannattavaisuuden toivolla käydä. Niinpä on esimerkiksi „Siirtolaisen“ asiamies käynyt aina Alaskassa asti. Matkat tietysti maksavat paljon, kun asuvat suomalaiset hyvin hajallaan laajassa maassa. Mutta sittekin on sellainen levittämistapa osoittautunut hyvin kannattavaksi. Suuri ero mahtaisi tilaajamäärässä olla, jos ei tällä tavalla lehteä levitettäisi. Asiamies ei ainoastaan kerää uusia tilauksia, vaan kantaa maksuja vanhoista ja ottaa uudistuksia.

Amerikan suomalaisten kiivas puolue-elämä vaikuttaa sekin sanomalehtien leviämiseen. Onpa lehtiä, joiden kannatus aivan pääasiallisesti riippuu puoluevillityksestä ja sen vuoksi ne koettavatkin kaikilla keinoilla pitää puoluekiikkaa yllä. Kiihkoisimmat puolue-

miehet levittävät harvinaisella kiihkolla omaa äänenkannattajataan ja pitävät lehtiasiaa päivänkysymyksenä, alituisena puheaineena suomalaispiireissä.

Mitä tulee itse siirtolaissanomalehtiin yleensä ovat ne kokonaan eri lajia muista, syntyneet omiutisten olosuhteiden vaikutuksesta. Parhaimmat siirtolaissanomalehdet Amerikassa ovat saksalaisilla. Ne vetävät vertoja sisältönsä etevyydessä vaikka minkä maan varsinaiselle valtiolliselle sanomalehdistölle. „Staats-Zeitung“ New Yorkissa lienee suurin saksankielinen sanomalehti mailmassa. Se ilmestyy vähintään kaksi kertaa päivässä ja monisivuisena. Sen vertainen alkaa jo pian olla saman kaupungin „Morgen-Journal“. Uutisten ja kirjoitusten arvokkaisuuden puolesta kilpailevat ne kaupungin suurien englanninkielisten lehtien kanssa.

Tähän asemaan on ne saattanut saksalaisten suurilukuisuus. Mutta muilla siirtolaiskansoilla ei olekaan sellaisia lehtiä. Skandinaavialaiset lehdet ovat jo kokonaan toista maata. Ne ovat kuvavimpia varsinaisista siirtolaislehdistä. Niiden lukijakunta ei ole pysyvä ja sen vuoksi ovatkin ne ikäänkun välitysajan sanomalehtiä, hätävaroja. Siirtolainen, joka ei vielä osaa tarkemmin englanninkieltä, pitää niitä päälehtinään, mutta kun tottuu saamaan asioista selvän suurissa englanninkielisissä lehdissä, hylkää hän nämä tahi pitää niitä sivulla, enemmän vaan huvitavarana. Sen vuoksi ne lehdet täyttävätkin ainoastaan vajanaisesti varsinaisen sanomalehden tehtävän. Uutisia (paitsi tietoja vanhasta maasta) on niissä vähän ja nekin kokonaan lyhyessä, yleiskatsauksen muodossa. Sen sijaan on niissä paljon kertomus- ja romaanilukemista. Tavallisesti ilmestyvätkin ne vaan kerran viikossa, silloin kyllä isokokoisina. Seikkaperäiset uutiset niissä vanhenisivat sellaiselle, joka voi englanninkielisiä päivälehtiä seurata. Harvoja poikkeuksia tästä yleisyydestä löytyy. Norjalaisilla on kaksi päivälehteä, joista Chicagossa ilmestyvä „Skandinaven“ on suurin ja huomattavin koko skandinaavialaisessa siirtolais-sanomalehdistössä. Siinä on uutisetkin seikkaperäisesti esitettyinä.

Ruotsalaisilla siirtolaisilla, vaikka heitä onkin hyvin paljon, ei tietääkseni ole yhtään päivälehteä. Suurimmat, suosituimmat ja tunnetuimmat ovat Chicagossa ilmestyvät viikkolehdet „Svenska Tribunen“, „Gamla och Nya Hemlandet“, „Svenska Amerikanaren“ ja „Svenska Kuriren“. Sisällöltään ovat ne enemmän romaani- kun uutislehtiä. Päivänsankarien kuvat niissä kyllä on ja lyhyet yleiset

uutiset, mutta siinä kaikki, mitä varsinaiseen sanomalehden alaan kuuluu. Enin osa toimitustyötä tehdään sakseilla. Romaaniosasto on melkein yksinomaan Ruotsissa ilmestyneiden kirjain uudestaan painamista.

Näitä lehtiä leviää niiden oman ilmoituksen mukaan kutakin kahdenkymmenen, jopa kolmenkymmenen tuhannen painoksessa. Tilaushinta on 1½ ja 2 dollaria vuodessa. Minneapolin suurellainen ruotsalainen viikkolehti „Svenska Amerikanska Posten“ maksaa vaan yhden dollarin.

On vähän omituista ja Amerikan siirtolaisten oloja kuvaavaa, että tuollaisesta menekistä huolimatta lehtien isännistöt panevat hyvin vähän arvoa itse lehden omintakeiselle sisällölle. Sen sijaan lehden „bisnes“puoli, tulojen hankkiminen, toimitetaan suurella tarkkuudella. Yksi, tai korkeintaan kaksi henkilöä on pitämässä toimituksesta huolta, mutta tilausten, ilmoitusten y. m. tulolähteitten kerääjain kaarti on hyvin suuri.

Jos vertaamme ruotsalaista ja suomalaista siirtolaissanomalehdistöä toisiinsa, huomaamme eron jotenkin suureksi, vaikka on yhtäläisyyksiäkin olemassa. Arvostelussa jääpi suomalainen sanomalehdistö paremmalle puolelle. Monessa suhteessa on se etevämpi ruotsalaista. Ensiksikin suomalaiset siirtolaislehdet vastaavat paremmin varsinaisen *sanomalehden* tarkoitusta. Kokoonsa nähden seuraavat ne suurella valppaudella mailman tapahtumia. Saksia käytetään hyvin vähän, usein ei ollenkaan muuta kun mikä koskee Suomen uutisia ja asioita. Oikein kilpaillaan omatakeisilla kirjoituksilla. Novellitkin ovat joko alkuperäisiä tai lehteä varten erityisesti käännettyjä. Ja vielä ovat suomalaiset lehdet huomattavasti kansallisesta ohjelmastaan. Artikkelit ovat melkein yleensä päiväankysymyksistä siirtolaisten omassa keskuudessa, kirjoitellaan edistysharrastuksista ja niitä koetetaan parhaan ajatuksen mukaan oikeaan ohjata. Ja kun mielipiteet eivät satu yhteen, niistä sitä sitte riidellään. Ruotsalaisissa siirtolaislehdissä ei tällaisia artikkeleja siirtolaisten omista edistyskysymyksistä ole juuri ollenkaan. Jo tämänkin vuoksi suomalaiset lehdet ovat lukijakunnalleen rakkaampia ja läheisempiä kuin ruotsalaiset.

Mutta on suomalaisissakin lehdissä se huomattavana, että niissä pidetään enemmän huolta lehden liikepuolen hyvästä hoitamisesta kuin kunnollisesta sisällöstä. Sivuasiana on se miten oivallisia kirjoituksia lehdet sisältävät, kunhan ne vaan saadaan hyvin leviämään.

Tähän vaikuttaa osaksi olosuhteiden pakko, osaksi Amerikan yleinen liikesuunta. Täytymys on Amerikan suomalaisissa lehdissä vähentää kustannuksia niin paljon kun suinkin. Ei siinä tarvitse olla syynä omanvoiton pyynti, sillä sanomalehdet voivat aineellisesti hyvin edistyä ainoastaan kovalla työllä. Vaikka lehteä paljon leviää, ovat tulot kumminkin pienenlaiset. Lehden levittämisen kiitokossa on ruvettu antamaan sitä velaksi. Kun suomalaiset ovat hyvin muuttelevaa väkeä eivätkä velaksi saatua tavaraa osaa oikein arvostella, jääpi koko joukko tilauksia maksamatta. Tässä kyllä suojelee sanomalehtiä Amerikan laki. Jokainen, joka postissa ottaa vastaan lähetetyn lehden, on lain mukaan velvollinen maksamaan tilaushinnan, vieläpä silloinkin vaikka ei ole lehteä tilannutkaan. Mutta saatavien periminen tuon lain nojalla ei käytännössä tahdo soveltua. Pikku perimysten hakeminen sieltä täältä tulee kustannuksilleen liian kalliiksi. Vasta aivan äsken ovat lehdet tehneet päätöksen velkatileauksien lopettamisesta.

Vielä on Amerikan suomalaiset lehdet skandinaavialaisiakin siirtolaislehtiä huonommassa asemassa ilmoitustulojen suhteen. Tulot ilmoituksista eivät ollenkaan vastaa esimerkiksi Suomen lehtien samoja tuloja. Ja ilmoituksia on vaikea saada, kun on suomalaisia liikkeitä liian vähän ja suomalaiset niin hajallaan, etteivät muunkielisetkään liikemiehet katso maksavan vaivaa niitä varten yleisemmin ilmoittaa.

Tämän vuoksi, ja kun vielä ottaa huomioon, että työpalkka yleiseen on Amerikassa verrattuna esimerkiksi Suomeen kalliinlainen, ei lehdillä ole tavattomat tulot, vaan tullakseen toimeen täytyy kustannuksia pitää niin alhaalla kun suinkin. Ja kun yleensä latomisessa sekä paperissa ei voi vähennystä tehdä, täytyy säästämisen käydä pääasiallisesti toimitusvoimain kustannuksella. Tarkaten tätä ei ole syytä suuresti moittia, vaikka Amerikan suomalaiset lehdet eivät olekaan mallikelpoisesti toimitettuja.

Myöskin tästä, erittäinkin ilmoituskannatuksen vähyydestä, joihtuu, ettei Amerikan suomalaisten keskuudessa tiheämmin kun kerran viikossa ilmestyvät lehdet ole ottaneet oikein menestyäkseen. Lisäsyynä vielä on hankaluus postiintoitamisessa. Postimaksu on kyllä halpa, yksi sentti naulalta, mutta jokaisessa lehdessä täytyy olla osoite, minne se on menevä. Postitoimistot eivät ole minään sanomalehtien asiamiehinä.

Utisiin nähden eivät suomalaiset sanomalehdet voisi lukijoilleen yleensä tuoreina saapua, vaikka ne ilmestyisivät joka päiväkin. Tilaajat asuvat hyvin hajallaan yli koko maan, aina Alaskassa asti. Ennenkun lehti esimerkiksi Atlannin rannalta Tyynelle merelle ehtii saapua, on jo melkein viikko kulunut. Jos uutiset saapuvat päivää tai paria vieläkin vanhempina, ei se suurelta tunnu. Mutta uutisia tahtovat suomalaiset lukea lehdistään, sillä useakaan ei voi tarkkaa selkoa saada englanninkielisistä lehdistä. Tässä suhteessa suomalaisilla ja skandinaavisilla siirtolaisilla näyttää olevan erilaiset vaatimukset.

Lähtekäämme nyt katselemaan tarkemmin Amerikan suomalaista sanomalehdistöä, hiukan sen kirjavia vaiheitakin, palataksemme sitte taas yleisempiin kysymyksiin, joihin sanomalehdistöllä on vaikutusta.

Jo on kulunut kolmattakymmentä vuotta siitä, kun suomalainen sanomakirjallisuus Amerikassa sai alkunsa. Vaikea on enää muistaakaan kuinka monta onnistumatonta yritystä on jo tehty tämän ajan kuluessa. Nykyänsä siirtolaistemme keskuudessa ilmestyvät lehdet ovat vaan pieni osa noista monista yrityksistä.

Samalla paikalla, jossa nyt seisoo Hancockin ensimmäinen kansallispankki, oli jo parikymmentä vuotta sitte pienempi kivirakennus. Se oli suomalaisen kirjallisuuden kehto Amerikassa. Siinä painoi sukkelasanainen amerikkalainen E. P. Kibbee vikkolehteä, jonka nimi oli „The Northwestern Mining Journal“. Suomalaisia oli jo silloin melkoinen joukko Hancockissa ja heistä jotkut kävivät Kibbeen luona tuumimassa, että eikö hän myös suomeksi voisi jotakin painaa. Kibbee huomasi, että tässäpä taitaisi olla jotakin tulolähdetä ja otti muutaman Norjan suomalaisen pojan, Fred. Karisen opettelemaan latomista. Pastori P. Grapen saarna oli lähetetty kopioituna Tornionjoelta Hancockiin, ja kauppapalvelija Israel Anderson sai semmoisen innon, että tuo pitää saada painetuksi. Se painettiin Kibbeen painossa ja niin ilmestyi suomenkielellä ensimmäinen painotuote Amerikassa.

Philadelphian mailmannäyttelyn aikaan v. 1876 saapui Kupariisaarelle onnirikkoiseksi joutunut ylioppilas A. J. Muikku, maalarin poika Joensuun kaupungista. Hänen päähänsä pälkähti ruveta julkaisemaan suomalaista lehteä, koska Kibbeen painossa osattiin latoa suomeakin. Hän alkoi puhua asiasta muutamille suomalaisille ja sai

lupaan jonkun verran kannatusta. Suomalaisia oli kahta ryhmää, evankelisluterilaisia ja laestadiolaisia. Näiden väli oli mitä kirein siihen aikaan Kuparisaarella. Ainoastaan ensinmainittuja sai Muikku puolellensa. Ja niin ilmestyi Kibbeen painossa „Amerikan Suomalainen Lehti“. Tämä oli nelisivuinen ja nelipalstainen. Sitä ilmestyi 12 ja puoli numeroa ja sen huomattavimpana ansiona oli useat kuvat Philadelphian näyttelystä. Lehdellä lienee ollut noin 300 tilaajaa, ja kun jokainen numero tuli maksamaan noin 25 dollaria eikä julkaisija ymmärtänyt rahoja hallita, niin ei ihmettä, että lehti lakkasi ilmestymästä.

Se oli joka suhteessa enneaikainen yritys, mutta se herätti kuitenkin aatteen suomalaisen lehden mahdollisuudesta Amerikassa. Tätä todistaa sekin, että kolmisen vuotta jälkeenpäin, jolloinka „Amerikan Suomalainen Lehti“ saatiin uuteen eloon, pystytettiin vapaaehtoisilla lahjoilla ostettu hautakivi Muikun haudalle Hancockin hautausmaalla. Tähän kiveen on kirjoitettu: „A. J. Muikku. Kuollut v. 1877. Amerikan suomalaisen sanomakirjallisuuden perustaja. Muistoksi kansalaisilta.“

Näin oli saatu Amerikan suomalaisen sanomalehden aate, mutta se ehkä olisi vielä kauvankin saanut uinaella, ellei olisi suomalainen maalari, Matti Fred, Hancockissa joutunut ajattelemaan, että pystyy se hänkin sanomalehden toimittajaksi. Hän hankki vähän kirjasimia, teki itse painokoneen puusta, otti edellämäinitun Fred. Karisen latojaksensa ja alkoi julkaisemaan pientä lehteä nimellä „Sven Tuuva“. Sen mielilause oli: „Sinulle, suomalainen, sanon sanan harvaan vaimen“. Itse hän oli veitsellensä kaiverrellut puusta lehtensä karkeat nimikirjaimetkin. Oikokirjoituksen salaisuuksia hän ei ollut tullut tuntemaan ja sen tähden ei korrehtuurin lukemistakaan pitänyt tarpeellisena. Painovirheistä ei siis ollut puutetta.

Lehden lukijakunta on aina viisaampi kun toimittaja ja antaa ankaroita arvosteluja. Useimmat lukijat nauroivat Matin lehdelle ja toivoivat jotakin parempaa. Mutta Matilla oli hyvinkin suuressa määrässä se sanomalehden toimittajan omituisuus, että uskoo oman lehtensä olevan parhaimman mailmassa ja uskaltaa taistella. „Sven Tuuva“ oli kaimansa vertainen. Se löi vaan, oikeaan ja vasempaan, eikä peräytymisestä tiennyt.

Taistelu kävi kuumemmaksi, kun Matti kuuli toisenkin lehden puuhia olevan hankkeissa. Hän ylvästellen isonsi lehtensä ja pani

sille nimeksi „Sankarin Maine“, jonka mielilause oli: „Sankarin maine eläköön, ja kansan arvo yletköön“. Kolmisen vuotta pitkitti hän taistellen lehteensä, kunnes näki tarpeelliseksi ryhtyä vanhaan toimeensa, maalarinammattiin.

Osa suomalaisia katsoi „Sankarin Mainetta“ häpeäksi siirtolaiskansalle ja arveltiin, että pitäisi saada parempi lehti. Niinpä Calumetissa alettiinkin uutta lehteä varten hommata osakeyhtiötä. Sen puuhan etumiehiä olivat Niilo Maihannu, Aukusti Nylund, Taavetti Castren y. m. Suurimpana haittana yritykselle oli se, kun verinen vihollisuus vallitsi silloin laestadiolaisten ja muiden kansalaisten välillä. Muikun aikana oli laestadiolaisten ohjaajana vanha Salomon Kortetniemi, joka opetti, että kaikki semmoiset kun sanomalehdet ovat pahasta hengestä ja sen vuoksi on niistä pysyttävä erillensä. Siinäkin oli syytä Muikun huonoon onnistumiseen. Mutta näihin aikoihin, v. 1878, tuli laestadiolaisten saarnamieheksi toisenluontoinen mies, Juho Takkinen, joka kehotti seurakuntalaisiansa ryhtymään uuden lehden hommaan, ja he ottivatkin suurimman osan osakkeista. Syksyllä mainittuna vuonna oli jo myyty osakkeita 500 dollarin edestä ja nyt alettiin kuulustella lehden toimittajaa, mutta sitä ei ollut helppo löytää. Keväällä 1879 tilattiin kapineet Chicagosta, vaan toimittajasta ei vieläkään ollut tietoa. Esitettiin yhtä ja toista, muiden muassa August Nylundia, mutta hän ei ruvennut. Vihdoin suostui toimittajaksi Alex. Leinonen. Hän on syntynyt Paltamossa v. 1846 ja lähti Amerikkaan v. 1869, työskenteli ensi vuosina kahdellatoista eri rautatiellä Mississippivirran länsipuolella ja tuli sitte piirustajaksi ja kirjanpitäjäksi Jones & Murphy yhtiön maakauppakonttoriin Dallasin kaupungissa Texasissa, jossa toimessa oli ollut kuusi vuotta, kun rupesi uuden suomalaisen lehden toimittajaksi. Kysyttiin koko joukko uskallusta ja uhrausta siirtyä varmasta toimesta niin epävarmaan, kun suomalaisen sanomalehden toimittaminen oli vielä silloin Amerikassa. Nytpä tulikin Leinoselle toteennäytettäväksi voiko suomalainen lehti elää uudella mantereella. Hän oli Amerikasta kirjoittanut tietoja ja kuvaelmia „Oulun Viikko-Sanomiin“ ja „Keski-Suomeen“ ja se lieneekin ollut aiheena siihen miksi arveltiin hänen soveltuvan uuden lehden toimittajaksi. Halua hänellä oli sanomalehtitoimeen, koska lähti koettamaan outoa ammattia, jonka onnistuminen oli hyvin epäiltävä.

Pienesti oli alettava, kun kansaa oli vähän ja sekin niin jyrkästi erimielistä. Heinäkuun 4 päivänä 1879 ilmestyi „Amerikan Suomalainen Lehti“ ensi kerran uuteen eloon Calumetissa. Lehdessä oli neljä sivua ja neljä palstaa sivulla. Tukalat oli olosuhteet, joissa tämä lehti alkoi ilmestymisensä.

Leinonen otti yhtiön painokapineet ensin vuodeksi ilman vuokraa, sitoutuen vastaamaan lehden tuloista ja menoista eikä julkaisemaan uskonnollisia kiistakirjoituksia. Kun yhtiön osakkeita olivat ostaneet kummankin puolueen miehet, niin hänen ensimmäinen aikeensa luonnollisesti oli, että lehden olisi pitänyt kelvata molemmille, jotka yhteensäkin olivat niin harvalukuiset, että ensimmäiselle puolivuodelle ilmestyi vaan kolmisensataa tilaajata. Jos lehteä ei olisi tilattu niin suuressa määrässä sukulaisille ja ystäville kotimaahan, niin ei näinkään pienen lehden julkaiseminen olisi kannattanut.

Ei kulunut monta kuukautta, kun jo tuli selville, että lehden „kultainen keskitie“ oli mahdoton. Puolueet olivat todellisuudessa ryhtyneet lehden hommaan saadakseen sen avulla toisensa kukistetuksi. Mutta heti huomattiin, että lehti ei sitä tarkoittanut. Laestadiolaiset olivat enemmistönä sekä kirjapainoyhtiössä että paikkakunnalla ja osoittivat he valistuksen harrastusta lasten kirjojen painattamisella y. m. Niinpä „Amerikan Suomalainen Lehti“ näitä puolsi. Mutta kun puoluesota oli suuri, heti evankelisluterilaiset syyttivät lehteä „hihhuililaisuudesta“ ja alkoivat työskennellä sitä vastaan. Se sai lehden vielä enemmän kääntymään laestadiolaisten puoleen.

Silloin evankelisluterilaisista etevimmät Calumetissa alkoivat tuumaella, että „oma äänenkannattaja“ on saatava keinolla millä hyvänsä. Amerikan suomalaisissa on se aina ollut omituisuutena, että eri puolueet eivät yhteistyössä ole voineet menestyä, vaan kukin on tahtonut puuhata omassa leirissä ja pitää „omaa äänenkannattajaa“. Ja puolueet aina ovat koettaneet toisilleen vastapainoa nostaa.

Nyt alettiin puuhaella „Uuden kotimaan seura“, jonka tarkoituksena oli ruveta kustantamaan suomalaista evank.luterilaista lehteä Minneapolisissa. Siinä aikeessa saatiin keräytyksi kolmisen sataa dollaria yritykseen. Edellämainittu kelloseppä August Nylund, joka ei ollut uskaltanut ruveta A. S. Lehden toimittajaksi, silloin kun sitä hänelle tarjottiin, rohkeni nyt käydä uuden puuhan etupäähän. Hän lähti Calumetista Minneapolisiin, otti Fred. Karisen latojaksensa ja alkoi kesällä 1881 julkaista „Uusi Kotimaa“ nimistä lehteä. Nylund

oli siivo ja hiljainen mies. Hänen lehdessään ei alkanut näkyäkään toivottua puolustusta evank.luterilaisille eikä mitään surmaa laestadiolaisille, joten lehden pystyttäjät pettyivät toiveissaan ja muutamien kuukausien kuluttua lehti kuoli varojen puutteessa, kun ei saanut perustetulta seuralta jatkuvaa aineellista kannatusta.

August Nylund oli kotoisin Kiuruvedeltä ja oli keski-ikäinen mies Amerikkaan tullessaan. Paitsi isältään opittua kellosepän taitoa oli hän ollut kauppapalvelijana, jopa Ivalossa kullanhuuhtojanakin ja tunsikin myös hiukan lääkärin tointa. Hän ei jättänyt lehtihommaansa kuolleeksi, vaan matkusteli suomalaisten asuinpaikoilla Minnesotassa, tehden sitä kansalaisille tunnetuksi. Muutamien kuukausien kuluttua sai hän sen uuteen eloon Minneapolisissa. Jonkun ajan perästä alkoi Minneapolis tuntua hänelle sopimattomaksi paikaksi, siinä kun on niin vähän suomalaisia. Hän muutti lehtihommansa suureen New York Millsin suomalaiseen siirtokuntaan. Ennen pitkää kyllästyi hän siihenkin, kun alkavat asukkaat olivat niin vähävaraisia. Hän muutti hommansa suurella kulungilla Astoriaan. Kauvan ei hän viipynyt sielläkään, vaan tuli takaisin New York Millsiin, jossa Uusi Kotimaa ilmestyy vieläkin. Parina vuotena julkaisi Nylund painossaan ensimmäistä Amerikan suomalaista novellilehteä „Aamuruskoa“, joka oli kiitettävä sikäläisiin oloihin verrattuna. New York Millsissä kuolikin August Nylund ja lehtihomma jäi hänen poikiensa jatkettavaksi. Vanhin pojista, August, on liikkeen johtajana. Itse eivät he ole sanottavasti ottaneet osaa lehden toimitukseen, vaan ovat pitäneet apulaisia, joista mainittakoon J. W. Lähde, John R. Heino, ja aivan äskettäin oli toimittajana lyhyemmän aikaa ylioppilas Väinö Andelin. Lehti on aina välttänyt riitakirjoituksia ja sen vuoksi on niin paljon kun mahdollista ollut puuttumatta Amerikan suomalaisten edistys-harrastusten selvittelyyn ja ohjaamiseen, seikka, joka ei suinkaan ole ollut lehden arvolle eduksi, mutta jonka takia myös on se saanut olla enemmän rauhassa. Lehdellä on hyvin vähän ansiota siihen henkiseen edistymiseen, mikä Amerikan suomalaisten keskuudessa on tapahtunut, mutta myös hyvin vähän syytä siihen sekasortoon, joka siirtolaistemme oloissa vallitsee. Suurempaa virkeyttä on lehti osoittanut Yhdysvaltain valtiopoliitikassa ja onkin Minnesotan valtiossa saavuttanut republikaanipuolueelta tunnustusta. Niinpä yksi lehden toimittajista John Heino sai palveluksistaan, joita oli tehnyt republikaaneille, Wm. McKinleyn tultua presidentiksi nimityksen ylitulli-

mestarin apulaisen ja rahastonhoitajan virkaan siinä piirissä, johon kuuluu Minnesotan ja Dakotain valtiot. Tämä on korkeimpia valtiollisia nimityksiä, mitä suomalaiset ovat vielä saaneet.

Leinonen jatkoi lehensä julkaisemista Calumetissa sitkeydellä ja virkeydellä. Lehti isoni vähitellen seitsenpaltaiseksi. Sen miellauseena oli: „Siveys, vapaus, itsenäisyys“. Hinta oli alusta alkaen 2 dollaria vuosikerta ja painettiin melkein koko elinaikansa käsipainolla. Suurin tilaajamäärä sillä oli 800 ja useana vuotena sitä lähetettiin noin 300 kappaletta kotimaahan. Leinonen julkaisi ja toimitti yksinään lehteä 13½ vuotta, kunnes vuoden 1892 lopulla möi sen ylioppilas V. M. Burmanille, jolloin se muutettiin Calumetista Hancockiin ja sieltä jonkun vuoden kuluttua suureen Chicagoon. Burman sai tilaajamäärän nousemaan suureksikin, mutta Chicago ei oikein sopinut julkaisupaikaksi. Lehti myytiin siellä v. 1895 sanomalehti „Siirtolaista“ kustantavalle yhtiölle, joka lehti oli tullut enimmäin levinneeksi Amerikassa.

Leinonen elää vielä Calumetissa ja on lähelle sitä alkanut uutisasutuksen, jota kutsuu „Rauhalaksi“. Hän on Amerikan suomalaisten sanomalehdentoimittajaveteraani ja on nyt myös seurakunnallisella alalla johtavia miehiä. Hän on tunnollinen Suomisynoodin kannattaja, siis ei mikään laestadiolainen. Hän on ladun hiihtänyt myöhemmille toimittajille ja kulettanut lehensä läpi mitä epäedullisimmissa olosuhteissa.

Suomalaisia lehtiä alkoi vähitellen syntyä aina vaan useampia. Enimmät niistä ovat olleet mitättömiä yrityksiä, alkaneet aina jonkin puolueen mielennoudatteeksi ja ovat kuolleet sitte kun suurin kiihko on laimennut. Muutamat seikkailijat, kuten J. W. Lähde, John Ekman y. m. ovat niitä perustelleet ja räyhättyään paikkakunnalla, kunnes kannatus on loppunut, ovat siirtyneet toisiin paikkoihin yhtä huonolla menestyksellä. Lehtihomma on ollut helppo saada pystyyn, kun on tavaroita saatu velaksi. Mutta kun maksuaika on tullut, on lehdenkin elämä ollut lopussa. Kaikkiaan on Amerikan suomalaisten keskuudessa ilmestynyt ainakin yli 60 suomalaista lehteä, joista nykyään lienee elossa tuskin 15.

Sen vuoksi ei olekaan tarkoitukseni kertoa kaikista noista yrittelmistä, vaan mainita edellä esitettyjen lisäksi ainoastaan tärkeimpiä.

Kun suomalaisten elämä Ohion Harborissa rupesi järjestäytymään, alkoi sielläkin ilmestyä suomalaisia lehtiä, joista merkittävim-

E. E. Takala.
Aug. Edwards.

Fred. Karinen.

K. Haapakoski.

V. M. Burman.

J. Tuomala.
Emil Hendrickson.

Amerikan suomalaisia sanomalehtimiehiä.

Kuva otettu ensimmäisessä sanomalehtimiesten kokouksessa elokuulla 1898.

mäksi tuli „Yhdysvaltain Sanomat“, joka August Edwardsin erityisen vilkkaalla ja monipuolisella liikejohdolla nousi enimmän levinneeksi suomalaiseksi sanomalehdeksi Amerikassa. Edwardsin myytyä lehden joutui se uuden isännän huostassa rappiolle, mutta sitte yhdistettiin v. 1893 Työmieslehden kanssa, jonka ilmestymisestä erityisesti raittiuden ja Veljeysseuran asiaa ajamaan olen raittiusrienoista puhuessa maininnut. Työmieslehden toimittaja oli sama Fred. Karinen, joka Amerikan ensimmäisenä suomalaisena latojana on tämän luvun alussa mainittu. Karinen oli jo joutunut erimielisyyteen Veljeysseuran johtajain kanssa ja kulki omaa uraansa. Lehtiyhdistyksen nimeksi tuli „Amerikan Uutiset“ ja ilmestyi se ensin Minneapolisissa, josta v. 1894 muutti Calumetiin, kun Karinen osti siellä ilmestyneen „Kalevan Kaiku“ nimisen lehden. Calumet, ollen suurimmalla suomalaisella asutusseudulla, on erittäin sopiva sanomalehden ilmestymispaikaksi. Lehti onkin siellä hyvin edistynyt, jopa niin, että Karinen on uskaltanut ajatella päivälehteä. Viimeisen espanjalais-amerikkalaisen sodan ajaksi rupesikin hän julkaisemaan pientä kuudesti viikossa ilmestyvää lehteä ja jatkoi sitä vähän aikaa. Tämä ei kumminkaan ole ensimmäinen suomalaisen päivälehdien yritys Amerikassa. Sellaista jo ennen koetteli julkaista J. O. Östman, vaan oli se vielä liian aikainen puuha.

Tuskin yhtään siirtolaistemme lehteä on niin eri tavalla arvosteltu kun Amerikan Uutisia. Ylimpänä kuuluu moitteet lehteä vastaan ja myöntää täytyy, että puolueräivo tuskin yhdessäkään muussa lehdessä on niin kiihkoisana esiintynyt. Fred. Karinen, Naavuonossa syntynyt Norjan suomalainen, on vihollisjalalla Amerikan suomalaisten etevimpiä yhteispyrinnöitä, Suomisynoodia ja Veljeysseuraa, sekä niiden johtajia vastaan. Viha lienee etupäässä persoonallista, niin ainakin nuo johtajat itse väittävät. Ja senpä vuoksi artikkelitkin Amerikan Uutisissa ovat olleet osaltaan persoonallisia hyökkäyksiä noita vastaan. Kyllä ovat he saaneet kuulla „kunniansa“. Tosi-asioita on liioiteltu ja tarkoituksia pahoin päin käännetty. Karisella on apulaisena lehden toimituksessa ollut ylioppilas Kalle Haapakoski, joka terävän, pisteliään kynänsä on käyttänyt erityisellä uutteruudella lehden palveluksessa. Hän onkin tullut oikein kammutuksi Suomisynoodin innokkaimpien puolueystävain piirissä, jopa niin, että Synoodin äänenkannattaja, Paimen-Sanomien, on verrannut hänet paholaiseen. Niin hurjaksi voi puolueräivo Amerikan suoma-

laisten keskuudessa mennä, kun on vaan puoluetulen lietsoja. Ja Kalle Haapakoski on yksi tuollainen lietsoja.

Amerikan Utisten ystävät kutsuvat itseään „kansallisiksi“, vaan synoodilaiset sanovat heitä huonoimmaksi osaksi Amerikan suomalaista kansaa. Usea heistä ihailee sitä miten hyvin lehti osaa vastustajiaan haukkua. Mutta on sellaisiakin, jotka katsovat lehden toimintaa syvemmältä. He näkevät lehdessä kansan oikeuksien tulisen puolustajan. Ja siinä on kyllä perää, että A. Utiset leimaavat tekevänsä kaikki kansan nimessä. Mutta tuo kansan ystävä on niin tulinen, että „näkee pöppöjä keskellä päivää“, taistelee, taistelee, vaikka ei syrjäisen mielestä olisikaan syytä miekan heiluttamiseen. Amerikassa suomalaisten keskuudessa on omain yhteispyrintöjensä järjestäminen kokonaan kansan käsissä. Kansa itse on laitoksensa tehnyt ja niiden hallitseminen on sen omassa vallassa.

Tähän saakka on Amerikan Utisten työ ollut hajoittavaa, vasta viime aikoina on se kokoamisenkin halua osoittanut. Mutta tuo kokoaminen ei tapahdu entisten, vaivalla saatujen laitosten perusteella, vaan se koettaa aivan uutta rakentaa, uutta kirkkokuntaa ja nähtävästi myös uutta yleisyhdistystä raittiuden alalla.

Amerikan Utiset ovat myös ehkä enemmän kun mikään muu lehti vaikuttaneet kansan heräämistä henkisiin harrastuksiin. Tätä herätystä on se saanut aikaan ei ainoastaan ystäväissään mutta vihollisissaankin. Kunhan vaan liika kiihko laimenee, niinkun on merkkejä alkanut näkyä jo siinäkin, että lehden ennen jotenkin raaka kirjoitustapa on silistynyt, on luultavaa että Amerikan suomalaisen kansan keskuudessa alkaa kiitokset lehteä kohtaan voittaa nykyisten moitteiden sijan.

V. 1890 perustettiin New Yorkissa suomalaisten toimesta „New Yorkin Lehti“. Pian joutui se siirtolaisasioitsija G. A. Grönlundin omaksi, joka lukuisain asiamiestensä kautta levitti lehteä erityisellä innolla. Lehti pääsi myös hyvään maineeseen paljastamalla erään suomalaisen kultakaivosyhtiön epävarman perustan. Muutaman vuoden kuluttua oli lehti enimmäkseen levinnyt Amerikan suomalaisten keskuudessa.

Vuotta myöhemmin kun New Yorkin Lehti syntyi Astoriassa, Tyynen meren rannalla Lännetär, jonka puuhaajat olivat Aadolf Riippa, J. E. Saari ja A. Ketonen. Lehti tuli heti tunnetuksi etevän

henkisen sisältönsä kautta. Jonkun ajan kuluttua siirtyi lehti West Superioriin, Wisconsinissa, ja ilmestyi nimellä „Siirtolainen“.

Vuoden 1894 alussa ehdotti G. A. Grönlund Siirtolaisen miehille, että muodostettaisi osakeyhtiö, joka ostaisi New Yorkin Lehden ja Siirtolaisen sekä alkaisi niitä yhdessä julkaista. Näin saataisi sanomalehtialalla varmempaa yhteistoimintaa ja voitaisi lehti tehdä paremmaksi. Osakeyhtiö muodostettiin ja Siirtolainen muutti New Yorkiin. Siitä lähtien on se lehti ollut suosituin ja enimmäin levin-

„Siirtolaisen“ miehiä: A. Ketonen, J. E. Saari, Antero Riippa.

nyt siirtolaissanomalehdistössämme. Se mielilauseellaan „Ahkeruus kovan onnen voittaa“ on tullut varttuneimmaksi lehdeksi, omistaen nyt muiden muassa latomakoneen (ensimmäisen, mitä on ollut suomalaisessa kirjapainossa) ja oman talon Brooklynin puolella. Sen kustannusyhtiön esimies J. E. Saari on Amerikan suomalaisten keskuudessa hyvin tunnettu nimellä „Siirtolaisen Jaska“. Moneen kertaan on hän lehteä kaupaten ja raittiuspuheita pitäen kulkenut Amerikan ristiin ja rastiin. Lehden toimittajina ovat nyt maisteri E. E. Takala ja Antero Riippa. Siirtolainen on kaiken aikaa puolustanut Amerikan suomalaisten yhteispyrintöjä, Suomisynoodia ja Veljeys-

seuraa. Mutta samalla on se parhaansa mukaan neuvonut miten nuo parhaiten voisivat vielä yleisemmiksi tulla. Tässä tarkoituksessa on se tehnyt parannusehdotuksia, joita ei kumminkaan ole asianomaisella taholla haluttu ymmärtää.

Kun V. M. Burmanin omistama lehti myytiin v. 1895 Chicagossa Siirtolaiselle, siirtyi hän Hancockiin, osti siellä ilmestyvän „Kuparisaaren Sanomat“ nimisen lehden, jonka vähän ajan kuluttua muutti „Amerikan Suomalaiseksi“. Burman puolusti ensin mitä kii-vaimmin Suomisyhdistystä ja lienee hän nytkin itse kirkkokunta-aatteen puolustaja, mutta johtajien kanssa joutui hän v. 1898 tuliseen riitaan Hancockissa tapahtuneiden rettelöiden vuoksi. Burman oli seurakunnan enemmistön puolella. Hänet valittiin seurakunnan puolesta yhdeksi edusmieheksi kirkolliskokoukseen, mutta sieltä karkoitettiin hänet pois, vaikka olikin laillinen edusmies. Puoluekiikkossa ei yleisiä parlamentaarisia sääntöjä muisteta!

August Edwards toimittaa nyt „Amerikan Sanomat“ nimistä lehteä Ashtabulassa Ohiossa. Lehti on jo paljon levinnyt halpahintaisuutensa vuoksi, vaikka onkin vielä aivan nuori.

Fitchburgissa Massachusetssissa ilmestyy „Idän Uutiset“ J. W. Lähteen toimittamana. Astoriassa ilmestyy uusi, „Lännetär“ niminen lehti.

Olen jo ennen maininnut „Raittiuslehdessä“, jota kustantaa Veljeysseura, ja Calumetin naisyhdistyksen julkaisemasta „Naisten Lehdessä“.

Kaunokirjallisuutta erityisesti edustavia lehtiä on 32-sivuinen viikottain ilmestyvä aikakauskirja „Romaanijakso“, joka ilmestyy Brooklyynissa saman kustannusyhtiön toimesta kun Siirtolainenkin, ja „Novellilehti“, jota New Yorkissa kustantaa toiminimi Hornborg & Co.

Olen tahallani jättänyt hengellisen sanomalehdistön edustajan, „Paimen-Sanomien“ tässä nykyisten sanomalehtien luettelossa viimeiseksi. Tätä en tee sen vuoksi, että lehti olisi vaikutukseltaan vähäpätöisin, vaan koska sen toimittajat tahtovat erottaa lehtensä jyrkästi muista sanomalehdistä.

Jo v. 1888 alkoivat evank.luterilaiset papit J. K. Nikander ja K. L. Tolonen julaista „Paimen-Sanomaa“, joka tarkoitettiin käsittelemään hengellisiä asioita. He hankkivat painokapineita sekä pienen painokoneen. Jo siihen aikaan oli hengellisen sanomalehden tarve

tuntuva, mutta kumminkin kysyttiin rohkeutta näiltä yrittäjiltä, kun uskaltautuivat lehden toimittamiseen muun paljon työnsä ohella. Suomisynoodin ensimmäisessä kirkolliskokouksessa v. 1890 tunnustettiin lehti sen kirkkokunnan äänenkannatajaksi.

Hengellisen sanomalehden alalla ei ole Paimen-Sanomien puhtaasti pysyneet. Nykyisin on siinä ollut tavallisesti ensin joku saarna, joka onkin usein ollut ainoa puhtaasti hengellistä sisältöä. Sisäsivuilla on toimituksen lausumia ajatuksia Amerikan suomalaisten yleisistä kysymyksistä, enimmäkseen tuomitsevia paloja muita sanomalehtiä tai toimittajille vastenmielisiä persoonia vastaan. Sanoja ei ole siinä punnittu eikä „arvonimiä“ säästetty. Näiden jälkeen tulee kirkollisia ja lähetystuutisia, sekä lopuksi yleisiä uutisia kuten muissakin sanomalehdissä.

Kun on moitittu, että lehti on hengellisen sisältönsä supistanut vähiin ja sen sijaan tunkeutunut yhteiskunnallisiin y. m. riitakysymyksiin, ovat toimittajat puolustautuneet sillä, ettei heillä ole maallikkolehteä näitä tarkoituksia varten. Ja arvatenkin sen vuoksi ovat he olleet puuhassa perustaa myös maallikkolehden. Jos tuon kautta Paimen-Sanomien oma sisältö puhdistuisi, olisi uusi lehti hyvinkin olemassa.

Paimen-Sanomilla sen vähäisestä tilaajamäärästä huolimatta on ollut suuri, ehkäpä ei aina kiitettävä merkitys Amerikan suomalaisten kehityksessä. Se on ollut suurena vaikuttimena siihen kamalaan puoluetisteluuun erittäinkin kirkollisella alalla, mikä siirtolaistemme keskuudessa vallitsee. Epäilemättä on lehden toimittajilla ollut paras tarkoitus auttaa siirtolaiskansan kulkua eteenpäin hyvässä ja oikeassa suunnassa, mutta kun ei hetkelliselle kiukulle ole rajoja pantu, on vaikutus ollut huono.

Palataksemme maallikkolehtiin on niidenkin keskinäinen politiikka ollut kaikkea muuta vaan ei mallikelpoista. Riita ja tora on useissa niissäkin vienyt suuren osan lehden sisältöä. Yleisistä asioista puhuttaessa on liian paljon sorruttu persoonallisiin parjauksiin. Onpa välistä toisen lehden asioista pidetty parempaa huolta kun omista. Tässä suhteessa on nyt hieman toivoa parempaan. Amerikan suomalaisilla sanomalehtimiehillä on elokuussa v. 1898 ollut ensimmäinen yhteinen kokous, jossa on suostuittu tuota epäkohtaa korjaamaan. Sen jälkeen ovatkin maallikkolehdet näyttäneet olevan erittäin puhdassisältöisiä persoonallisiin parjauksiin nähden.

Amerikan suomalaiset sanomalehdet ovat niin hyvin toimitustavalleen kun ulkomuodolleenkin eroavat Suomen lehdistä. Sikäläinen sanomalehti on tavallisesti 8-sivuinen. Ensimmäisellä sivulla on yleiset uutiset ja neljännen sivun alussa on n. k. editoriaaliosasto. Siinä toimitus lausuu lyhyissä pätkissä ajatuksiaan päivän kysymyksistä. Sitte seuraa varsinaiset artikkelit. Viimeisellä sivulla on paikkakunnan uutisia.

Ilmoituksia silmätessä tuntuu omituiselta n. k. „halutaan tietoja“ osasto. Siinä hajaantuneet suomalaiset kyselevät toistensa osoitteita. Poika kysyy siellä isäänsä, sisar veljeään j. n. e. Näitä tällaisia kysymyksiä saattaa olla satakuntakin ja yli yhdessä numerossa.

Suomalaiset siirtolaislehdet ovat lukijainsa kanssa vilkkaassa vuorovaikutuksessa. Oikein ihmetyttää se into, millä lukijat eri paikkakunnilta antavat uutisia ja tietoja lehdellensä. Enimmäkseen tekevät he tätä ilman mitään aineellista korvausta. Nuo „kansankirjeet“ muodostavat tärkeän osan sanomalehden sisällöstä. Mutta niissä myöskin usein piilee riidan itu. Paikkakunnallisia puolueriitoja koetetaan niihin sukelluttaa ja toimituksen on usein vaikea niitä eroittaa, vaikka tarkempiakin oltaisiin kun mitä on tavallista.

On moitittu kovin Amerikan suomalaista sanomalehdistöä kelvottomuudesta. Paimen-Sanomissa oli joku aika sitte yleensä mailman sanomalehdistöstä sekä erittäinkin Amerikan suomalaisesta seuraava lausunto: „Aikamme sanomalehdistö on uskottomuuden lapsi ja uskottomuuden palveluksessa se on. Sanomalehdistöttä olisi paljon vähemmän paheita harjoituksessa sekä paljon enemmän sivistystä. Sanomalehdistö turmelee kaikki. Se on tullut ihmiskunnan kiusaksi ja vaivaksi. Sanomalehdistöllä on halu hävittää usko ja lihottaa kukkaroaan. Toimittajat tietävät itsekkin olevansa vääryyden palveluksessa, mutta häpeävät kerjätä eivätkä viitsi kaivaa, työtä tehdä, niin ruvetaan vääryydellä henkeään elättämään“.

Tarvitsematta ruveta mailman yleistä sanomalehdistöä sekä erittäin Amerikan suomalaistakaan tällaisia lausuntoja vastaan puolustamaan on kumminkin siirtolaistemme sanomalehdistöstä mainittava, että se on läpeensä uskonnollisten asiain puolustamisen pohjalla. Uskonnon asioissa niin sanottuja „vapaamielisiä“ kirjoituksia ei niissä näe ollenkaan. Siinä suhteessa ovat ne jyrkästi konservatiiveja. Pikemmin voisi moittia, että niissä on aitohengellisiä asioita käsitteleviä, puolikypsyneitä kirjoituksia enemmän kun mitä yleensä

on maallikkosanomalehdissä tavallista. Seurakuntia ne kaikki kehoittavat innolla perustamaan, kirkkoja rakentamaan ja pappeja hankkimaan.

Melkein kaikki Amerikan suomalaisten sanomalehtien toimittajat ovat ehdottomasti raittiita ja käytännöllisessäkin elämässä ovat innokkaita raittiusasian ajajia. Myös työväki useissa kirjapainoissa on ehdottomasti raitista. Paikkakuntainsa seurakuntaharrastuksien eturiveissä myös sanomalehtien toimittajat työskentelevät. Niinpä näyttävätkin he harvalla poikkeuksella hyvää esimerkkiä kansalle.

Vaikka Amerikan suomalaisessa sanomalehdistössä onkin myös moitteen sijaa, on se tuntuvasti parempi esimerkiksi skandinaavialaista siirtolaissanomalehdistöä, kuten edellä olen osoittanut. Yleensä sanomalehtimiehet toiminnallaan kulkevat siirtolaistemme valistustyön etupäässä. Kun sikäläiset sanomalehdet eivät ole ainoastaan toimittajainsa, mutta myös lukijainsa luomat, ovat ne selvinä kuvauksina siirtolaiskansamme kehityksestä. Ja sitä mukaa kun kehitys jatkuu, jota sanomalehdet lämmöllä edistävät, häviää sanomalehdistöstäkin ainakin nykyiset puutteellisuudet.

Muuta omaa kirjallisuutta, paitsi sanomalehdet, on Amerikan suomalaisilla vähän. Kumminkin hankitaan jotenkin suuressa määrässä kirjallisuutta Suomesta. Useiden sanomalehtitoimistojen yhteydessä on kirjakaupat. Melkein jokaisessa suomalaisessa pesäpaikassa on hyvin varustetut kirjastot, joita viljellään ututteruudella. Moni on kirjallisuuden viljelemisen kautta kehittänyt itseään erinomaisesti.

Sanomalehti Siirtolaisen kustannusyhtiö harjoittaa jo jotenkin suuressa määrässä myös kirjankustannusta, mutta arvokkaampaa omatakeista kirjallisuutta se ei ole vielä voinut kustantaa, kun menekki sellaiselle olisi ollut liian vähäinen. Romaaneja ja kertomuksia, käännöksinä englannin y. m. kielistä on useampia painosta ilmestynyt sekä myös joku alkuperäinen kyhäelmä. Pienempi Yhdysvaltain historia, perustuslait y. m. sellaista on ilmestynyt sekä käytännöllisiä kirjoja sellaisia kun suomalais-englantilainen sanakirja, keittokirja, lääkärikirja y. m.

Kaunokirjallisuudesta, jota suomalaiset ovat Amerikassa julaisseet, on erittäin mainittava Kalle Kosken (toimittaja Haapakosken) kokoelma alkuperäisiä runoja, joiden joukossa on monta arvokastakin.

Kaikista merkeistä päättäen on omatakeinen kirjallisuus nousemassa Amerikan suomalaisten keskuudessa. Nykyisin on kirjoja julaistessa otettu etusijaan kirjan menekki ja vasta toisessa sijassa

sisällinen arvo. Tähän on pakoittanut se, että kustantaminen verrattain pienelle siirtolaisjoukolle tulee jotenkin kalliiksi. Mutta tässäkin suhteessa on kehitystä parempaan päin näkymässä.

Arvostellessa valistustyötä Amerikan suomalaisten keskuudessa on otettava huomioon työvoimien puute. Vähän on Amerikkaan mennyt sellaisia suomalaisia, jotka itse ovat opillista sivistystä enemmästi saaneet, ja niistä sinne menneistäkään eivät kaikki ole antautuneet eivätkä ole soveliaitakaan valistustyön alalle.

Kansa itse ei Suomesta lähtiessä ylipäättään ole ollut valistuksen ja opillisen sivistyksen harrastaja. Aineelliset asiat ovat johtaneet valtameren taakse. Mutta, ilahuttavaa kyllä, siellä on jommoinkin joukko herännyt haluamaan valistusta ja koettavat voimainsa mukaan itseään kehittää. Jo tämäkin tosiasia puhuu siirtolaistemme puolesta, vaikka toiselta puolen on kyllä monet suomalaiset Amerikassa kehittyneet himojensa hillittömyyteen.

Siirtolaistemme elämään lähemmin tutustuesssa valtaa meidän pikemmin sääli kun tuomitsevaisuus, sääli siitä että kansalaisemme ovat siellä kaukaisella maalla oman onnensa nojassa ilman ulkopuolista hoivaa. On väärin tuomita heitä, vaikka eivät aina pyrinnoissään oikeaan osaisikaan. Jo se, että heillä kenenkään käskemättä ja ohjaamatta on kauniita henkisiä pyrinnoitä, todistaa hyvän harrastuksen olevan heissä voitolla. Vaikka heillä onkin vielä, kuten luonnollista kehitysaikana tuollaisissa oloissa, paljon riitaisuutta ja erimielisyyttä harrastuksissaan, on se merkki omantakeisen arvostelukyvyn nousemisesta. Ja kansa tai kansan-osa, joka on tällaiseen tuntoon herännyt, ei voi puolueriidoissa menehtyä, vaan kestää se ne, joskin yhdeltä puolen uhrauksilla, kumminkin toiselta puolen saaden kokemusta. Niin pääsee se kulkemaan valoisampaa tulevaisuutta kohti. Jo nyt Amerikan suomalaisten riennot osoittavat, että Suomen kansan ei tarvitse hävetä valtameren takana olevaa osaansa. Sitä leiviskäänsä, mitä siirtolaiskansallemme on annettu, hoitaa se ylipäättään hyvin. Kun siirtolaiskansa ei ole mitään muuta kun osa Suomen yleisestä kansasta, olisihan surkeata, jos sitä täytyisi hävetä, sillä silloinhan olisi kansan hävettävä itseään. Iloisia saamme olla niistäkin edistyksistä, joita kansamme saavuttaa tuolla kansallisuuksien yleisellä kilpakentällä.

Loppuhuomautus.

Painatustyön aikana, joka sattuneista syistä valitettavasti on kauvan kestänyt, on Amerikan suomalaisten elämässä ja toiminnassa kyllä monta huomattavaa tapausta esiintynyt, mutta en ole katsonut voivani enää niitä tähän kirjaan sovittaa, kun olisi alkuperäistä esitystä täytynyt paikoin paljonkin laajentaa. Elämä kaikilla aloilla rientää eteenpäin, olot Amerikan suomalaisten keskuudessa eivät kauvan pysy samalla tasalla. Esityksen täytyy välttämättä pysähtyä johonkin aikaan. Kehitys on ajan huolena.

Nurmes, heinäkuulla 1899.

Tekijä.

hjois-Amerikassa.

Suomalainen asutus
merkitty punaisella.

sem. K. K. Rau.

026B148

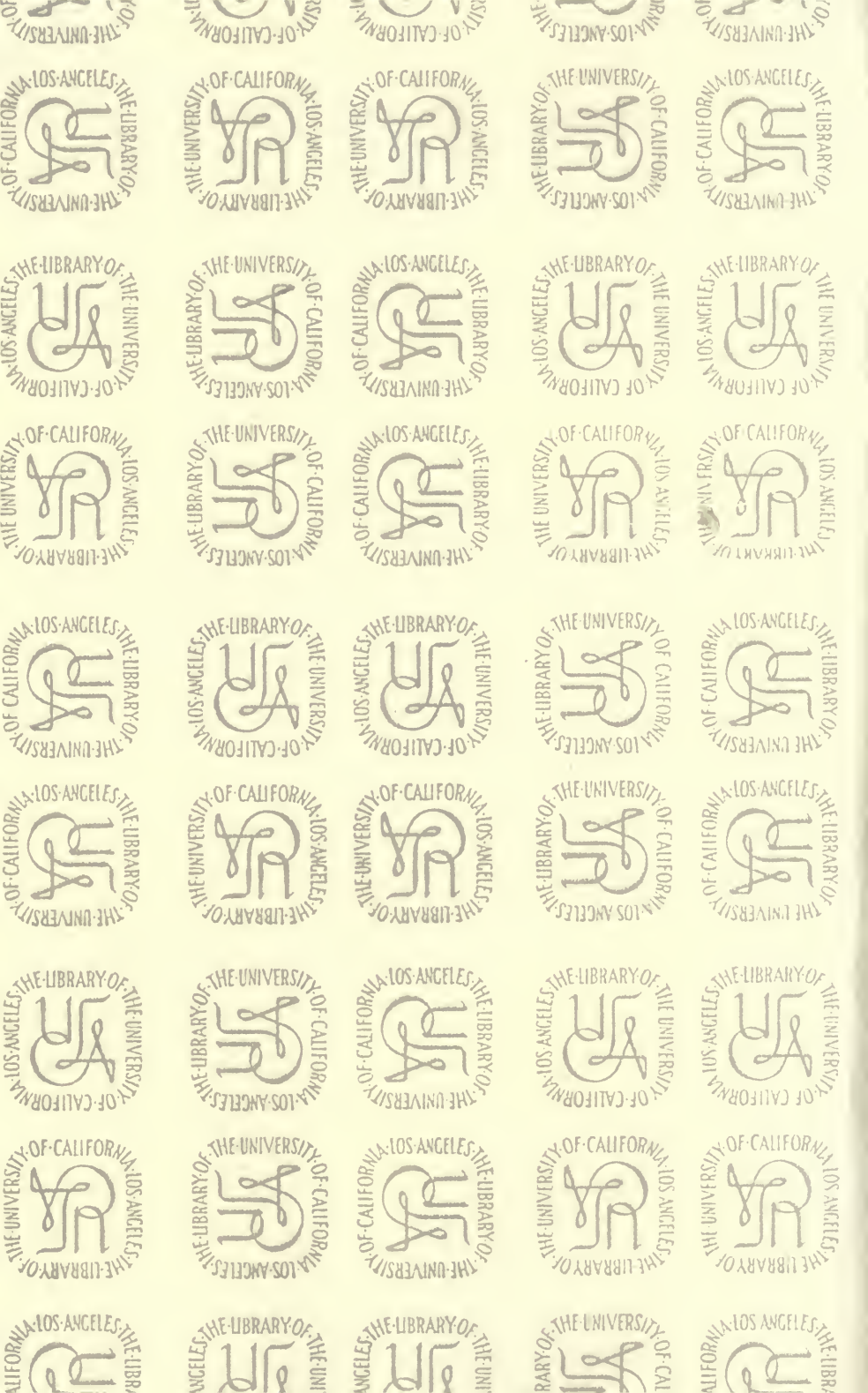
UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY

Los Angeles

below.

L 007 720 454 3

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

AA 001 113 266 9

